

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
al Republicii Moldova

RAPORT SOCIAL ANUAL 2015

Chișinău, 2016

Prefață

Protecția socială a populației este elementul-cheie al reformelor sociale și constituie una din direcțiile principale ale politicii sociale de stat. Implementarea politicii sociale în condițiile actuale presupune aplicarea de noi formule de protecție socială a categoriilor de populație social dezavantajate, noi instrumente de intervenție în politicile de dezvoltare socială, realizarea reformelor social-economice cu implicarea activă a societății prin informare, dialog și consultări.

În acest sens, promovarea consecventă a politicilor sociale proactive servește drept garant al drepturilor cetățenilor la protecție și securitate socială. Acest deziderat devine și mai consistent în condițiile angajamentului asumat prin semnarea la 27 iunie 2014, la Bruxelles, a Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană. Astfel, prin acest angajament Republica Moldova a confirmat alegerea sa privind dezvoltarea social-economică în baza modelului european, spre democratizare și onorare a angajamentelor asumate față de valorile fundamentale europene.

*Protecția socială optează pentru asigurarea unui standard de viață de bază pentru toți oamenii, indiferent de categoriile pe care le reprezintă și mijloacele de care dispun. În acest sens, condițiile concrete și nevoile diferite care se cer a fi acoperite conduc la diversificarea modalităților de realizare a protecției sociale, dar avîndu-se un singur obiectiv final – **cel al asigurării unui nivel de trai decent al populației.***

Politicile sociale elaborate de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei contribuie la consolidarea familiei, asigurarea incluziunii sociale a copilului, persoanelor cu dizabilități și a altor grupuri vulnerabile, crearea unei pieți a muncii funcționale, facilitează crearea condițiilor decente de muncă salariaților și asigurarea unui nivel adecvat de protecție persoanelor în vîrstă, precum și promovează egalitatea șanselor.

Raportul Social Anual 2015 prezintă o analiză a caracteristicilor generale ale politicilor sistemului muncii și protecției sociale în ansamblu și vine să reflecte rezultatele reformelor sociale din republică inițiate pe parcursul ultimilor ani. Munca de elaborare a prezentului raport ne dă prilejul de a evalua onest și deschis situația pe care o avem, precum și capacitatea noastră de a o ameliora.

Fiind conceput ca sursă informativă și, totodată, ca instrument util de lucru, acest raport este destinat deopotrivă organismelor și instituțiilor statale, societății civile, tuturor celor interesați de politicile sociale pe care le promovează Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei la nivel național.

Pentru contribuția adusă la elaborarea Raportului Social pentru anul 2015 exprim sincere mulțumiri tuturor specialiștilor din subdiviziunile ministerului și din întregul sistem al muncii și protecției sociale, partenerilor noștri din sectorul neguvernamental și sper că acest raport va contribui la o mai bună înțelegere a reformelor promovate de minister și va oferi răspunsuri concludente la numeroasele întrebări ce-i frămîntă pe cititori.

Stela GRIGORAȘ,

**Ministrul Muncii, Protecției
Sociale și Familiei**

CUPRINS

Lista abrevierilor	
Introducere	

1. EVOLUȚIA INDICATORILOR DEMOGRAFICI

1.1. Profil demografic.....	
1.2. Politicile de gestionare a schimbărilor demografice	
Concluzii. Recomandări.....	

2. PIAȚA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2.1. Ocuparea și șomajul în anul 2015.....	
2.2. Măsurile de ocupare și protecție socială	
2.2.1. Șomajul înregistrat.....	
2.2.2. Măsuri active.....	
2.2.3. Măsuri pasive	
2.3. Șomajul și ocuparea în rândul tinerilor.....	
2.4. Migrația forței de muncă	
2.4.1. Cadrul normativ.....	
2.4.2. Imigrarea în Republica Moldova a cetățenilor străini și apatrizilor	
2.4.3. Emigrarea cetățenilor Republicii Moldova în scop de muncă.....	
2.4.4. Cooperarea cu statele de destinație a lucrătorilor migranți moldoveni.....	
2.4.5. Informarea corectă privind oportunitățile de angajare în țară și peste hotare.....	
2.4.6. Promovarea reîntoarcerii și reintegrarea lucrătorilor migranți.....	
2.5. Politici salariale.....	
2.6. Inspectoratul de Stat al Muncii.....	
Concluzii. Recomandări.....	

3. ASIGURAREA SOCIALĂ

3.1. Sistemul public de asigurări sociale de stat. Aspecte generale.....	
3.2. Finanțarea prestațiilor de asigurări sociale de stat	
3.2.1. Executarea Bugetului de Asigurări Sociale de Stat.....	
3.2.2. Contribuțiile de Asigurări Sociale de Stat.....	
3.3. Pensiile de asigurări sociale de stat.....	
3.4. Prestațiile de asigurări sociale	
3.5. Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale	
Concluzii. Recomandări.....	

4. ASISTENȚA SOCIALĂ

4.1. Prestații de asistență socială	
4.1.1. Ajutorul social.....	
4.1.2. Alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni	
4.1.3. Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere.....	
4.1.4. Ajutorul de deces.....	
4.1.5. Alocații lunare de stat	
4.1.6. Compensații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl.....	
4.1.7. Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război.....	
4.1.8. Alocația lunară nominală de stat.....	
4.1.9. Ajutoare materiale.....	
4.2. Servicii sociale	
4.2.1. Servicii sociale primare.....	
4.2.2. Instituții sociale specializate.....	
4.2.3. Servicii de ocrotire rezidențială	
4.2.4. Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneo-sanatorial.....	
4.2.5. Acreditarea serviciilor sociale.....	
4.3. Inspecția socială.....	
Concluzii. Recomandări	

5. PROTECȚIA FAMILIEI ȘI COPILULUI

5.1. Prestații adresate familiei și copilului.....	
5.2. Servicii sociale adresate familiei cu copii.....	
5.2.1. Servicii sociale primare.....	
5.2.2. Servicii sociale specializate.....	

5.2.3. Servicii sociale cu specializare înaltă.....	
5.2.4. Mecanismul de acreditare și contractare a serviciilor sociale.....	
5.3. Protecția drepturilor copilului.....	
5.3.1. Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate.....	
5.3.2. Adopția.....	
5.3.3. Reprezentarea drepturilor copilului în procesele civile.....	
5.4. Repatrierea copiilor identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii.....	
5.5. Mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social.....	
5.6. Repere privind sărăcia copiilor (anul 2014).....	
Concluzii. Recomandări.....	

6. EGALITATEA DE GEN. PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

6.1. Asigurarea egalității de gen.....	
6.2. Prevenirea și combaterea violenței în familie.....	
6.3. Protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.....	
Concluzii. Recomandări.....	

7. PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

7.1. Statistica actuală.....	
7.2. Măsuri de protecție socială adresate persoanelor cu dizabilități.....	
7.2.1. Prestații Sociale.....	
7.2.2. Servicii Sociale.....	
7.3. Dezinstituționalizarea copiilor cu dizabilități.....	
7.4. Dezinstituționalizarea adulților cu dizabilități.....	
7.5. Asigurarea cu mijloace ajutoare tehnice.....	
7.6. Consemnarea Zilei Internaționale a persoanelor cu dizabilități – 3 decembrie.....	
7.7. Suport din partea statului acordat organizațiilor obștești.....	
7.8. Incluziunea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități.....	
7.9. Determinarea dizabilității și capacității de muncă.....	
Concluzii. Recomandări.....	

TABELE

Tabelul 1.1. Sperața de viață la naștere, 2005-2015.....	
Tabelul 1.2. Valorile indicilor integrați pe fiecare domeniu și IITSD pentru anul 2014.....	
Tabelul 2.1. Ponderea șomerilor plasați și a locurilor de muncă ocupate conform activităților economice, 2015.....	
Tabelul 2.2. Antrenarea șomerilor la lucrări publice, 2014 -2015.....	
Tabelul 2.3. Ratele de activitate, ocupare și șomaj în categoria de vîrstă 15-29 ani, %, 2009-2015.....	
Tabelul 2.4. Dinamica venitului din activitatea salarială, 2010-2015.....	
Tabelul 2.5. Dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real, 2009-2014.....	
Tabelul 2.6. Dinamica salariilor angajaților în sectorul bugetar, 2009-2014.....	
Tabelul 3.1. Dinamica cuantumului pensiilor, 2012-2015.....	
Tabelul 3.2. Minimului de existență și pensia medie pentru limită de vîrstă, 2013-2015.....	
Tabelul 3.3. Coeficientul indexării, 2003-2015.....	
Tabelul 3.4. Mărirea tarifului de asigurări sociale de stat, 2015.....	
Tabelul 3.5. Numărul beneficiarilor de pensii pe categorii, 2013-2015.....	
Tabelul 3.6. Condițiile de stabilire a pensiei pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase.....	
Tabelul 3.7. Condițiile speciale de stabilire a pensiilor pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase pentru unele categorii de cetățeni.....	
Tabelul 3.8. Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de dizabilitate în funcție de vîrsta asiguratului.....	
Tabelul 3.9. Condițiile de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni.....	
Tabelul 3.10. Beneficiari de indemnizație pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani pe anii 2014 – 2015.....	
Tabelul 4.1. Numărul beneficiarilor de ajutor social și APRA, 2013-2015.....	
Tabelul 4.2. Date generale despre ajutorul social, 2012-2015.....	
Tabelul 4.3. Statistica privind numărul beneficiarilor unici de ajutor social pe luni ale anului 2015.....	
Tabelul 4.4. Date generale despre APRA, 2012-2015.....	
Tabelul 4.5. Statistica privind numărul beneficiarilor APRA pe luni ale anului 2015.....	
Tabelul 4.6. Beneficiari APRA în anul 2015.....	
Tabelul 4.7. Alocațiile sociale de stat, 2011 – 2015.....	
Tabelul 4.8. Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere pe anii 2012-2015.....	
Tabelul 4.9. Ajutorul de deces pe anii 2013-2015.....	
Tabelul 4.10. Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2009-2015.....	
Tabelul 4.11. Cheltuielile pentru plata alocațiilor lunare de stat, 2014-2015.....	
Tabelul 4.12. Numărul beneficiarilor și cheltuielile pentru plata alocației unare de stat, 2010-2015.....	
Tabelul 4.13. Prestații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, 2014-2015.....	
Tabelul 4.14. Numărul beneficiarilor și cheltuielile pentru plata compensațiilor în schimbul biletelor de tratament, 2011-2015.....	
Tabelul 4.15. Alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, 2013-2015.....	
Tabelul 4.16. Ajutoare materiale acordate persoanelor nevoiașe în anul 2015.....	

Tabelul 4.17. Numărul lunar al beneficiarilor de servicii sociale specializate pentru anul 2015.....	
Tabelul 4.18. Acreditarea serviciilor sociale în anul 2015.....	
Tabelul 5.1. Numărul de copii, numărul de beneficiari și mărimea medie a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, a. 2013 – 2015.....	
Tabelul 5.2. Numărul familiilor cu copii beneficiari ai ajutoarelor materiale, anul 2015.....	
Tabelul 5.3. Numărul copiilor (rămași temporar fără ocrotire părinrească sau rămași fără ocrotire părinrească) plasați în serviciul de tutelă/curatelă, anul 2015.....	
Tabelul 5.4. Numărul de copii din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale în anii 2010-2015.....	
Tabelul 5.5. Activitățile Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate în 2015 față de 2008.....	
Tabelul 5.6. Profilul copiilor adoptați prin procedura adopției naționale, anul 2015.....	
Tabelul 5.7. Profilul copiilor adoptați prin procedura adopției internaționale, anul 2015.....	
Tabelul 5.8. Reprezentarea drepturilor copilului în instanță de către reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială... ..	
Tabelul 5.9. Numărul copiilor repatriați, 2007-2015.....	
Tabelul 5.10. Numărul misiunilor de repatriere realizate, 2007-2015.....	
Tabelul 5.11. Principalele caracteristici ale gospodăriilor cu copii, 2010-2014, %.....	
Tabelul 5.12. Impactul prestațiilor sociale asupra sărăciei copilului, 2014.....	
Tabelul 7.1. Numărul persoanelor cu dizabilități în anul 2015.....	
Tabelul 7.2. Dinamica populației și numărului persoanelor cu dizabilități, 2011-2015.....	
Tabelul 7.3. Evoluția cuantumului pensiei minime și medii de dizabilitate, 2011-2015.....	
Tabelul 7.4. Alocații sociale de dizabilitate, 2011-2015.....	
Tabelul 7.5. Acordarea ajutoarelor materiale persoanelor cu dizabilități, 2011-2015.....	
Tabelul 7.6. Acordarea ajutoarelor materiale familiilor care au la întreținere copii cu dizabilități, 2011-2015.....	
Tabelul 7.7. Acordarea ajutorului protetic-ortopedic, 2011-2015.....	
Tabelul 7.8. Ajutoare materiale unice acordate persoanelor cu dizabilități către Ziua Internațională a persoanelor cu dizabilități - 3 decembrie, 2011-2015.....	
Tabelul 7.9. Servicii acordate persoanelor cu dizabilități de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă, 2011-2015.....	
Tabelul 7.10. Solicitarea și încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate, 2011-2015.....	
Tabelul 7.11. Repartizarea persoanelor în vîrstă de 18 ani și peste cu dizabilitate primară conform gradului de dizabilitate, 2011-2015.....	
Tabelul 7.12. Încadrarea repetată a persoanelor cu dizabilități în vîrstă de 18 ani și peste în grad de dizabilitate, 2011-2015.....	
Tabelul 7.13. Rata gradelor de dizabilitate la persoanele reexpertizate în vîrstă de 18 ani și peste, 2014-2015.....	
Tabelul 7.14. Încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate fără termen de expertizare la persoane în vîrstă de 18 ani și peste, 2011-2015.....	
Tabelul 7.15. Dizabilitatea primară la persoane de vîrstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, 2014-2015.....	
Tabelul 7.16. Dizabilitatea după reexpertizare la 1000 copii.....	
Tabelul 7.17. Încadrarea persoanelor în vîrstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile în grad de dizabilitate stabilită fără termen, 2015.....	

FIGURI

Figura 1.1. Structura populației pe grupe mari de vîrstă.....	
Figura 1.2. Născuți-vii pe parcursul perioadei 2005-2015.....	
Figura 2.1. Evoluția ratei de activitate și ratei de ocupare, 2012-2015, %.....	
Figura 2.2. Evoluția ratelor de șomaj și subocupare, 2010-2015.....	
Figura 2.3. Șomeri înregistrați, locuri de muncă vacante și plasarea în cîmpul muncii, mii persoane.....	
Figura 2.4. Locuri de muncă vacante înregistrate, 2010-2015.....	
Figura 2.5. Evoluția absolvenților cursurilor de formare profesională, 2010 – 2015.....	
Figura 2.6. Numărul șomerilor care au beneficiat de ajutor de șomaj, 2008-2015, mii persoane.....	
Figura 2.7. Acordarea dreptului la muncă străinilor după țara de origine, 2015, persoane.....	
Figura 2.8. Prelungirea dreptului la muncă străinilor după țara de origine, 2015.....	
Figura 2.9. Statistica străinilor înregistrați și plasați, 2010-2015, persoane.....	
Figura 2.10. Statistica înregistrării Contractelor individuale de muncă la ANOFM, 2012-2015.....	
Figura 2.11. Angajarea cetățenilor Republicii Moldova la muncă în străinătate în baza contractelor individuale de muncă după sex, medii de reședință, vîrstă, %.....	
Figura 2.12. Statistica angajării cetățenilor Republicii Moldova la muncă peste hotare în baza contractelor individuale de muncă, persoane, 2013-2015.....	
Figura 2.13. Statistica șomerilor reîntorși în țară înregistrați și plasați, 2010-2015, persoane.....	
Figura 2.14. Diversificarea formelor de venit, 2015.....	
Figura 3.1. Veniturile acumulate la bugetul asigurărilor sociale de stat în anii 2012-2015.....	
Figura 3.2. Structura veniturilor executate ale bugetului asigurărilor sociale de stat.....	
Figura 3.3. Dinamica veniturilor proprii și transferurilor de la bugetul de stat pentru acoperirea deficitului BASS, 2013-2015.....	
Figura 3.4. Dinamica cheltuielilor efective ale bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2013-2015.....	
Figura 3.5. Dinamica cheltuielilor efective pentru plata pensiilor de asigurări sociale, a numărului beneficiarilor și a mărimilor medii ale pensiilor, 2013-2015.....	
Figura 3.6. Numărul beneficiarilor de indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrstă de 3 ani la situația 01.01.2016..	
Figura 3.7. Structura cheltuielilor pentru prestațiile efectuate din mijloacele bugetului de stat, %.....	
Figura 3.8. Rata de înlocuire, 1999-2015.....	
Figura 3.9. Tipurile de pensii stabilite de CNAS.....	
Figura 3.10. Mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă, 2011-2015.....	
Figura 4.1. Corelația între VLMG și ajutorul social și APRA, 2009 – 2015.....	
Figura 4.2. Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2009-2015.....	
Figura 4.3. Dinamica cheltuielilor în raport cu numărul beneficiarilor de alocație lunară de stat, 2010-2015.....	

Figura 4.4. Compensația în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război, 2011 – 2015.....	
Figura 4.5. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2015.....	
Figura 4.6. Evoluția Serviciului de asistență socială comunitară, 2007-2015.....	
Figura 4.7. Evoluția Serviciului de îngrijire socială la domiciliu, 2009-2015.....	
Figura 4.8. Evoluția Serviciului de alimentare în cantinele de ajutor social, 2009-2015.....	
Figura 4.9. Tipurile de centre care prestează servicii sociale pentru persoanele adulte și adulți cu dizabilități pe medii, 2015...	
Figura 4.10. Numărul beneficiarilor BCIS, 2013-2015.....	
Figura 4.11. Distribuția beneficiarilor BCIS pe medii de reședință, 2013-2015.....	
Figura 4.12. Capacitatea instituțiilor rezidențiale pentru adulți.....	
Figura 4.13. Dinamica beneficiarilor plasați în instituțiile rezidențiale din subordinea MMPSF, pentru persoane adulte, 2009 – 2015.....	
Figura 4.14. Unitățile de personal ale instituțiilor sociale, anul 2015.....	
Figura 4.15. Numărul de persoane care au beneficiat de bilete de reabilitare, 2008-2015.....	
Figura 4.16. Dinamica prețului mediu al unui bilet de recuperare/reabilitare, 2008-2015.....	
Figura 5.1. Asistența parentală profesionistă, 2007-2015.....	
Figura 5.2. Case de copii de tip familie, 2007-2015.....	
Figura 5.3. Forme de protecție aplicate copiilor, avizate de către Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2015....	
Figura 5.4. Forme de protecție/servicii sociale recomandate de Comisii, a. 2015.....	
Figura 5.5. Adopția, 2012-2015.....	
Figura 5.6. Repartizarea gospodăriilor cu copii după numărul de copii pe medii de reședință, 2014, %.....	
Figura 5.7. Repartizarea gospodăriilor cu copii după tipul gospodăriei pe medii de reședință, 2014, %.....	
Figura 5.8. Distribuția gospodăriilor cu copii pe quintile și medii de reședință, 2014, %.....	
Figura 5.9. Repartizarea gospodăriilor cu copii după prezența migranților pe quintile, 2014, %.....	
Figura 5.10. Veniturile disponibile după tipul gospodăriei, 2014.....	
Figura 5.11. Mărimea medie a veniturilor gospodăriilor cu copii în funcție de numărul de copii și tipul gospodăriei, 2014.....	
Figura 5.12. Structura prestațiilor sociale după tipul gospodăriilor cu copii, 2014, %.....	
Figura 5.13. Structura prestațiilor sociale după numărul de copii și tipul gospodăriei, 2014, %.....	
Figura 5.14. Rata sărăciei absolute, 2010-2014, %.....	
Figura 5.15. Rata sărăciei copiilor pe medii de reședință, 2010-2014, %.....	
Figura 5.16. Rata sărăciei absolute în funcție de numărul de copii în gospodărie și tipul gospodăriei, 2014, %.....	
Figura 5.17. Rata sărăciei absolute a copiilor în funcție de statutul ocupațional al părinților, 2014, %.....	
Figura 5.18. Rata sărăciei copiilor cu sau fără părinți plecați peste hotare, 2010-2014, %.....	
Figura 7.1. Procesul de dezinstituționalizare a copiilor în perioada anilor 2011-2015.....	
Figura 7.2. Procesul de dezinstituționalizare a adulților în perioada anilor 2011-2015.....	
Figura 7.3. Structura persoanelor cu dizabilități pe tipuri de activități, anul 2014.....	
Figura 7.4. Rata gradelor de dizabilitate la persoanele expertizate primar în vîrsta de 18 ani și peste, 2011-2015.....	
Figura 7.5. Structura dizabilității primare după nozologia la persoane în vîrsta de 18 ani și peste, 2013-2015, %.....	
Figura 7.6. Ponderea persoanelor reexpertizate conform gradului de dizabilitate, 2014-2015.....	
Figura 7.7. Încadrarea în grad de dizabilitate fără termen de expertizare la persoane în vîrsta de 18 ani și peste, 2011-2015.....	
Figura 7.8. Rata gradelor de dizabilitate primară la persoane de vîrstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, 2014-2015.....	

ANEXE

Anexa 1. Repartizarea salariilor conform investigației din luna septembrie, 2015.....	
Anexa 2. Date privind aplicarea acordurilor în domeniul securității sociale încheiate de Republica Moldova în perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2015.....	

LISTA ABREVIERILOR:

ANOFM – Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APC – Autoritățile Publice Centrale
APL – Administrația Publică Locală
AȘM – Academia de Științe a Moldovei
BASS - Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat
BNS - Biroul Național de Statistică
BRD – Biroul pentru Relații cu Diaspora
BS – Bugetul de Stat
CBGC – Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice
CEDAW – Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei
CNAS - Casa Națională de Asigurări Sociale
CNDDCM - Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă
CNMS - Centrul Național de Management în Sănătate
CREPOR – Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare
CSI – Comunitatea Statelor Independente
FRSSP - Fondul Republican de Susținere Socială a Populației
ILO - Organizația Internațională a Muncii
IITSD - Indicatorul integral teritorial de securitate demografică
INCE - Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM
ÎMM – Întreprinderile Mici și Mijlocii
MAI – Ministerul Afacerilor Interne
ME – Ministerul Economiei
MMPSF - Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MTIC – Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor
ODIMM – Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM - Organizația Internațională pentru Migrație
OMS – Organizația Mondială a Sănătății
ONG – Organizații Nonguvernamentale
ONU – Organizația Națiunilor Unite
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
UNAIDS - Organizația Națiunilor Unite privind HIV/SIDA
PIB - Produsul Intern Brut
PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PTH – Persoane care Trăiesc cu HIV
SNR – Sistemul Național de Referire
SUA – Statele Unite ale Americii
SIDA – Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională
UE – Uniunea Europeană
UNFPA – Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UNIFEM – Fondul Națiunilor Unite pentru Femei
VLMG – Venitul lunar minim garantat

INTRODUCERE

Protecția socială se concretizează prin programe sociale, care cuprind măsuri și instrumente menite să asigure creșterea nivelului de trai și îmbunătățirea calității vieții, precum și protecția populației de efectele negative ale fenomenelor sociale, precum: șomajul, sărăcia, exodul forței de muncă, inflația, pauperizarea, efecte ce pot apărea în anumite perioade determinate de diferitele condiții economice și sociale.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este promotorul politicii sociale de stat în domeniul protecției sociale a populației, care are drept scop creșterea nivelului vieții cetățenilor și asigurarea garanțiilor sociale de stat. În vederea realizării acestui deziderat, Ministerul continuă implementarea și promovarea reformelor în domeniu, reforme ce sînt orientate spre asigurarea unei protecții sociale eficiente, juste și incluzive.

Implementarea politicii sociale în condițiile actuale presupune aplicarea de noi mecanisme de protecție socială a categoriilor de populație cu venituri mici, perfecționarea cadrului legislativ-normativ, care va asigura accesul populației la servicii de asistență socială calitative, achitarea la timp și în cantumuri majorate a plăților sociale.

Pornind de la obiectivul principal al protecției sociale privind diminuarea și chiar înlăturarea consecințelor unor riscuri asupra nivelului de trai al segmentelor de populație social vulnerabile, la fundamentarea și promovarea politicilor sale sociale Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei stăruie asupra creării unui sistem de protecție socială a populației echitabil, social eficient și stabil din punct de vedere financiar.

Raportul Social Anual, propus atenției cititorului, reprezintă o generalizare a aspectelor principale ale activității Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei pe parcursul anului 2015. În el sînt reflectate rezultatele reformelor sociale în republică, sînt evidențiate problemele cu care se confruntă sistemul protecției sociale. Astfel, raportul constituie un instrument important de monitorizare a situației sociale din țară în decursul unui an.

Raportul este adresat unui cerc larg de cititori, interesați de problemele protecției sociale a populației. Constituind sursă de informare și fiind un instrument util de lucru, raportul poate servi, în egală măsură, organismelor și instituțiilor statale, societății civile, suscitînd interesul studenților, mediului academic, organizațiilor internaționale și cetățenilor de rînd.

La elaborarea Raportului Social Anual 2015 și-au dat concursul specialiștii Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, Fondului Republican de Susținere Socială a Populației, Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă. De asemenea au fost furnizate date de către specialiștii Casei Naționale de Asigurări Sociale și Secțiilor/Direcțiilor asistență socială și protecție a familiei.

Raportul Social Anual 2015 este alcătuit din șapte capitole și reprezintă o analiză a situației din cadrul sistemului național de protecție socială, condiționată de schimbările social-politice și economice care au avut loc pe parcursul ultimilor ani.

Primul capitol oglindește evoluția indicatorilor demografici în anul 2015.

Capitolul *doi* prezintă aspecte ale politicilor de ocupare a forței de muncă, celor migraționiste și de remunerare a muncii.

Capitolul *trei* expune rezultatele monitorizării sistemului de asigurări sociale cu prezentarea celor mai importante momente privind acordurile de securitate socială.

Capitolul *patru* prezintă analiza eficacității și eficienței sistemului de asistență socială din perspectiva prestațiilor și serviciilor sociale.

Politicile de protecție socială a familiei și copilului sînt reflectate în capitol *cinci*.

În capitolul *șase* este prezentată retrospectiva politicilor sociale în domeniul egalității genurilor, prevenirii și combaterii violenței în familie și traficului de ființe umane.

Capitolul *șapte* prezintă reflecții asupra problemelor de protecție socială a persoanelor cu dizabilități.

1. EVOLUȚIA INDICATORILOR DEMOGRAFICI

1.1. Profil demografic

Republica Moldova trece printr-o schimbare demografică semnificativă - depopularea și accelerarea îmbătrânirii, fiind rezultatul nivelului scăzut al fertilității, creșterii speranței de viață și migrației masive în ultimii douăzeci de ani. Acești factori modelează, în special, efectivul și structura populației.

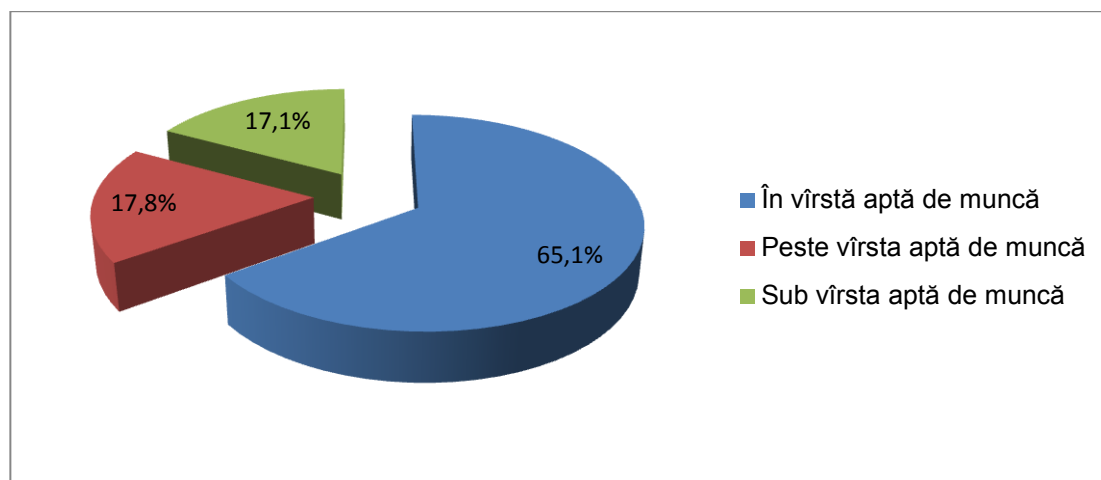
Conform datelor Biroului Național de Statistică, numărul populației stabile a Republicii Moldova la 01.01.2016 a constituit 3553,1 mii persoane, în scădere față de aceeași perioadă a anului 2015 cu 2103 persoane. Din numărul populației stabile 685,5 mii persoane sau fiecare a cincea persoană este în vîrstă de pînă la 18 ani.

Mai mult de jumătate din populația țării o constituie locuitorii mediului rural – 2042,0 mii persoane sau 57,5%. În mediul urban locuiesc 1511,1 mii persoane sau 42,5%. Republica Moldova rămîne a fi un stat cu cel mai redus grad de urbanizare din Europa, fiind aproape de Africa și Asia, respectiv 40% și 48%. În clasamentul european printre cele mai urbanizate state se evidențiază: Belgia - 98%, Islanda – 94%, Luxemburg și Olanda – 90%.

Repartizarea populației după sexe se prezintă astfel: 51,9% femei (1844,0 mii persoane) și 48,1% bărbați (1709,1 mii persoane).

Structura populației pe grupe mari de vîrstă se caracterizează prin ponderea populației sub vîrsta aptă de muncă - 17,1%, în vîrsta aptă de muncă – 65,1% și peste vîrsta aptă de muncă – 17,8% (a se vedea Figura 1.1.).

Figura 1.1. Structura populației pe grupe mari de vîrstă

În vederea determinării numărului real al populației Republicii Moldova, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Centrul de Cercetări Demografice și Fondul ONU pentru Populație/UNFPA a lansat primul Barometru Demografic din Republica Moldova. În cadrul Barometrului a fost examinată calitatea datelor statistice oficiale cu privire la numărul și structura populației Republicii Moldova și prezentate estimările alternative ale numărului populației. Conform analizei s-a demonstrat, că numărul real al populației Republicii Moldova constituie circa 2,9 milioane. Astfel, efectivul populației este supraestimat cu peste 660 mii de persoane (16%) datorită necorespunderii evidenței fluxurilor migraționale standardelor internaționale. Structura populației pe sexe și vîrste este estimată anual doar pentru populația stabilă, care include toate persoanele înregistrate, inclusiv migranții care lipsesc din țară mai mult de un an.

Luînd în considerație discrepanța între numărul populației stabile și a celei prezente de facto pe teritoriul Republicii Moldova, cercetătorii au atenționat că are loc distorsiunea indicatorilor demografici și socioeconomiци care se calculează în raport cu numărul populației,

unii fiind subestimați, de exemplu ratele de fertilitate, de morbiditate și mortalitate, pe când indicatorul speranța de viață la naștere este supraestimat.

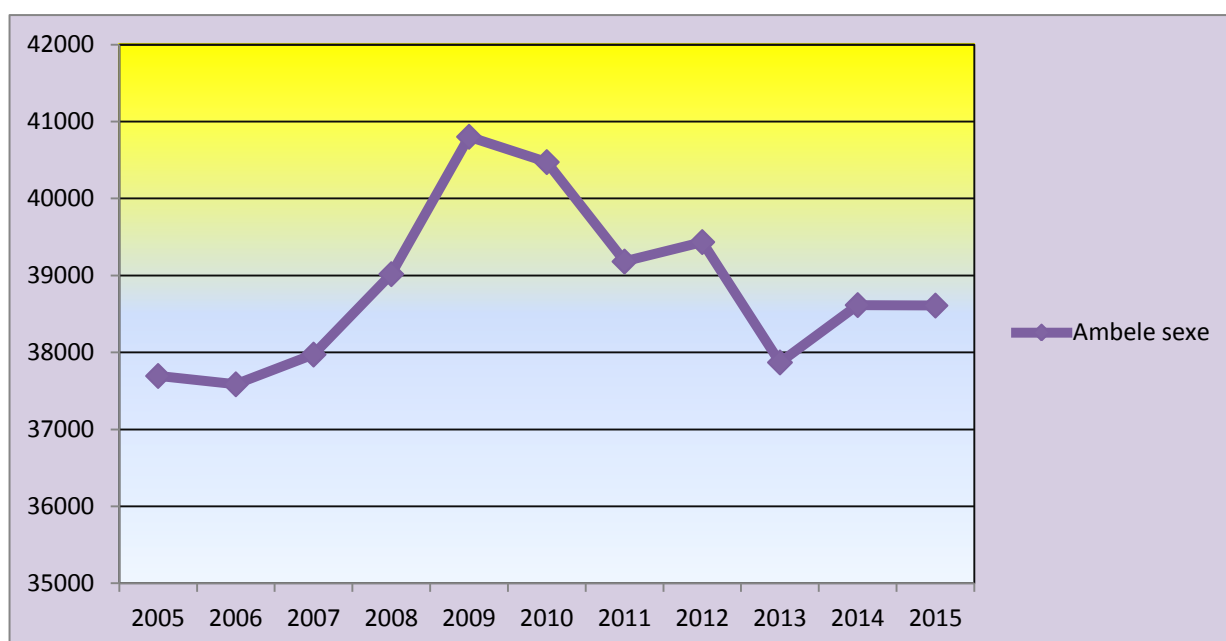
Natalitatea

Pe parcursul perioadei 2005-2015 numărul născuților vii a variat de la 37587 (în anul 2006) la 40803 (în anul 2009). În anul 2015 s-au născut 38610 copii vii, cu 6 copii mai puțin comparativ cu 2014. Vârsta medie a mamei la prima naștere a fost de 24,9 ani. De regulă, femeile din mediul rural nasc la o vârstă mai mică comparativ cu cele din mediul urban, respectiv la 24,1 și 26,5 ani. Distribuția născuților-vii după grupa de vârstă a mamei demonstrează că vârsta acestora este preponderent pînă la 30 ani (76,5% din total nașteri).

Nivelul natalității extraconjugale rămîne a fi înalt, ponderea copiilor născuți în afara căsătoriei fiind de 22 la sută.

Rata fertilității în anul 2014 a constituit 1,3 copii per femeie. În toate țările europene fertilitatea este acum sub nivelul necesar pentru înlocuirea completă a populației pe termen lung (în medie, ar fi necesar de 2,1 copii per femeie pentru creșterea demografică).

Figura 1.2. Născuți-vii pe parcursul perioadei 2005-2015

Mortalitatea

În anul 2015 au decedat 39906 persoane, cu 412 persoane (1,0%) mai mult față de anul 2014 (39494 persoane), depășind numărul de născuți vii. Astfel, în anul precedent s-a atestat spor natural negativ. Indicele mortalității generale a constituit: 11,2% -1195,1 la 100 mii loc. (2014 - 11,1% -1165,5). Indicele mortalității persoanelor cu vîrstă aptă de muncă s-a cifrat la 446,8 la 100 mii loc. (2014 - 442,8).

Republica Moldova se află în topul statelor cu risc înalt de **mortalitate maternă**. Potrivit unui studiu al Organizației Mondiale a Sănătății, din cele 47 de state incluse în clasament țara noastră ocupă locul cinci. Pe parcursul anului 2015 în Republica Moldova s-au înregistrat 12 cazuri de deces matern: urban 2 (16,7%), rural 10 (83,3%), anul 2014 - 6 cazuri, 1-urban (16,7%), 5-rural (83,3%).

Pe perioada raportată în Republica Moldova au decedat 452 copii cu vîrstă sub 5 ani, respectiv în anul 2014 - 450 copii. Din 375 copii decedați cu vîrstă sub un an 245 sau 65,3% sunt în perioada neonatală (2014 - 240 copii sau 64,5%).

Speranța de viață

Speranța de viață la naștere este o estimare a numărului mediu de ani pe care o persoană i-ar trăi, dacă ratele de mortalitate specifice pe vârste ale unui an de referință ar rămâne neschimbate pe parcursul întregii sale vieți. Indicatorul caracterizează nivelul de dezvoltare economică și socială atins de populație. Conform datelor statistice prezentate de Biroul Național de Statistică, în perioada anilor 2005-2014, speranța de viață a crescut constant de la 67,8 ani la 71,8 ani în 2014 (+ 4,26 ani). La bărbați a crescut de la 63,8 ani la 67,5 ani, iar la femei – de la 71,6 la 75,3 ani. Speranța de viață a populației de 60+ ani este în creștere, avînd în ultimii 8 ani o majorare cu 2 ani pentru femei și 1,3 ani pentru bărbați (anii de viață rămași: 19,3 ani femei, 15,5 bărbați).

În topul țărilor cu cea mai mare speranță de viață în anul 2015 (datele Organizației Mondiale a Sănătății) se plasează Japonia - 83,7 ani, Elveția - 83,4 ani, Singapore - 83,1 ani și Spania – 82,8 ani.

Tabelul 1.1. Speranța de viață la naștere, 2005-2014

Anii	Total pe republică		
	Ambele sexe	Bărbați	Femei
2005	67,85	63,84	71,66
2006	68,40	64,57	72,23
2007	68,79	65,04	72,56
2008	69,36	65,55	73,17
2009	69,31	65,31	73,37
2010	69,11	65,00	73,41
2011	70,88	66,82	74,92
2012	71,12	67,24	74,99
2013	71,85	68,05	75,55
2014	71,48	67,52	75,39

Îmbătrînirea populației este o manifestare a modificărilor structurii de vîrstă a acesteia, survenite în procesul tranziției demografice. Reducerea globală a natalității și sporirea constantă a numărului vîrstnicilor duce la schimbarea echilibrului dintre generații. Totodată, acest proces este un rezultat al progresului social obținut în diferite domenii: medicină, calitatea vieții, protecția socială ce a influențat reducerea mortalității în special la persoanele vîrstnice și a duratei medii a vieții.

În Republica Moldova îmbătrînirea demografică a fost influențată și de fenomenul migrațional, care modifică numărul și structura populației, atît pe termen mediu, cît și pe termen lung. Drept rezultat, se amplifică procesul de îmbătrînire a populației țării, dat fiind faptul că în procesul migrațional sunt implicate, preponderent, persoanele tinere, în vîrstă aptă de muncă.

Comparativ cu 1 ianuarie 2000, se remarcă reducerea ponderii copiilor (de 0-15 ani) de la 23,8% la 16,0% și creșterea ponderii vîrstnicilor (de 65 ani și peste) de la 9,4% la 10,7%. Datele demonstrează, că în anul 2014 din totalul populației, ponderea copiilor cu vîrsta de 0-14 ani *s-a egalat* cu ponderea vîrstnicilor de 60 și peste. Descreșterea segmentului populației cu vîrsta de 15-19 ani (cu 11474 tineri comparativ cu anul 2014) și 20-24 ani (cu 16003 tineri comparativ cu anul 2014) va avea efectul de micșorare a ofertei demografice pe piața forței de muncă, iar extinderea numerică a grupelor populației cu vîrstă de 50-54, 55-59, 60-64 ani va crește presiunea demo-socioeconomică asupra populației active economic.

În Republica Moldova, conform datelor prezentate de Biroul Național de Statistică, la începutul anului 2015, coeficientul îmbătrînirii populației (numărul persoanelor în vîrstă de 60 ani și peste la 100 locuitori) a constituit 16,7%, majorîndu-se cu 0,5% în comparație cu anul

precedent. Aproximativ 16,8% din populația rurală a depășit vârsta de 60 ani și peste, în totalul populației feminine din mediul rural ponderea femeilor vârstnice fiind de 19,7%.

Conform specialiștilor, longevitatea vârstnicilor este de 19,5 ani la femei și 15,6 ani la bărbați, iar la 1000 de locuitori în etate anual revin circa 50 de decesuri. Dacă clasificăm speranța de viață a vârstnicilor în funcție de mediul de trai, atunci se observă o discrepanță de 2,5 ani în favoarea persoanelor din mediul urban.

Conform prognozelor ONU și ale Centrului de Cercetări Demografice al Institutului Național de Cercetări Economice, în anul 2035 ponderea persoanelor de 60+ ani poate constitui 25%.

Migrația

În virtutea faptului că procesele migraționale reprezintă mobilitatea forței de muncă, în special a persoanelor în vârstă cea mai productivă din punct de vedere economic și al reproducerii demografice, efectele acestora sunt resimțite în declinul economic și cel demografic.

Datele privind fluxul anual al emigrării autorizate denotă că emigrează preponderent persoane tinere. În totalul numărului de emigrări autorizate cea mai mare pondere este înregistrată pentru persoanele cu vârste cuprinse între 25–34 ani (circa 21%) și 15–24 ani (15%), urmate de cele din grupurile de vârstă 35–44 ani și 45–54 ani (câte 13%). Practic o pătrime din totalul persoanelor care emigrează autorizat o constituie tinerii (persoanele în vârstă de 15-29 ani).

Migrația populației peste hotare în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit pe de o parte reduce sărăcia, însă generează efecte sociale puternice asupra copiilor. Consecințele nefavorabile se manifestă prin faptul, că în urma migrației membrii familiei se separă pe perioade de lungă durată. În rezultat, se schimbă toate sferile vieții de familie și modelele de existență a familiei, fiind afectate, atât relațiile de cuplu între soți, cât și relațiile între părinți și copii.

Totuși, fenomenul migrației nu trebuie privit numai ca o amenințare, dacă este bine gestionat poate juca un rol important în dezvoltarea economică a țării. Din acest considerent este necesară minimalizarea efectelor negative prin politici migraționale eficiente.

Prin implementarea Programului național strategic în domeniul securității demografice (2011-2025) se realizează politici de stabilizare demografică și prin prisma componentei migrația. Programul prezintă instrumentele de bază în planificarea și elaborarea politicilor sectoriale de protecție și dezvoltare a populației intru sporirea cantitativă și calitativă a ofertei demografice pe piața forței de muncă și crearea condițiilor de siguranță și bunăstare pentru a descuraja emigrarea.

1.2. Politicile de gestionare a schimbărilor demografice

Determinarea Indicatorului Integral Teritorial de Securitate Demografică (IITSD). Potrivit Programului național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.768 din 12.10.2011, este efectuată monitorizarea impactului acțiunilor realizate la nivel teritorial și național în scopul obținerii unei stabilități demografice. Procedura de monitorizare a rezultatelor obținute este realizată de Centrul de Cercetări Demografice prin aplicarea metodei științifice de evaluare a situației în domeniul demografic, sănătății, social și al pieții muncii în raioane și municipii. În acest scop se determină Indicatorul Integral Teritorial de Securitate Demografică (IITSD) în baza analizei valorilor anuale ale indicatorilor statistici din domeniile respective, conform datelor statistice din Pașaportul indicatorilor pentru evaluarea securității demografice pe municipiu/raion.

În clasamentul prezentat în Tabelul 1.2 sunt incluse 32 raioane, UTA Găgăuzia, mun. Chișinău și Bălți. Nici o unitate administrativ-teritorială a țării nu se apropie de valoarea maximă a punctajului posibil (100 puncte), acest fapt accentuând tendințele demografice negative în care se află Republica Moldova.

Tabelul 1.2. Valorile indicilor integrați pe fiecare domeniu și IITSD pentru anul 2014

Raion	Indicele demografic	Indicele sănătății	Indicele social	Indicele ocupațional	IITSD	Raitingul
Chișinău	67.5	67.5	88.4	57.2	70.2	1
Bălți	61.2	60.2	79.0	42.0	60.6	2
Dubăsari	66.7	59.2	77.2	31.5	58.7	3
Ialoveni	66.4	62.3	59.5	38.4	56.6	4
Cahul	55.5	69.8	63.1	37.5	56.5	5
Anenii Noi	59.4	58.2	64.8	37.6	55.0	6
Ungheni	62.1	58.8	62.6	36.4	54.9	7
Orhei	57.4	65.2	61.8	35.1	54.9	8
Criuleni	61.5	56.3	60.1	39.7	54.4	9
Soroca	55.0	57.0	63.9	37.1	53.3	10
UTAG	58.1	57.1	61.3	36.1	53.1	11
Strășeni	62.9	52.5	61.7	35.3	53.1	12
Nisporeni	52.1	72.6	53.3	32.6	52.6	13
Rezina	54.0	57.1	64.1	33.4	52.1	14
Fălești	57.3	55.6	62.8	32.5	52.1	15
Cimișlia	42.4	66.7	57.5	40.4	51.8	16
Leova	54.2	61.1	55.0	35.3	51.4	17
Drochia	42.6	62.5	69.3	30.6	51.2	18
Basarabeasca	51.0	53.1	61.9	36.6	50.6	19
Glodeni	44.3	62.1	63.0	32.0	50.4	20
Ștefan-Vodă	51.3	57.3	56.5	35.7	50.2	21
Căușeni	46.7	59.2	58.4	34.6	49.7	22
Sîngerei	57.7	49.8	58.4	32.7	49.6	23
Briceni	37.4	64.2	62.0	34.4	49.5	24
Hîncești	49.9	64.7	53.7	29.5	49.4	25
Edineț	43.3	55.9	64.9	32.5	49.1	26
Rîșcani	44.8	53.5	63.9	32.8	48.8	27
Telenești	55.1	53.8	50.2	34.7	48.4	28
Taraclia	40.2	59.1	58.9	35.3	48.4	29
Călărași	47.2	54.3	56.2	34.4	48.0	30
Florești	44.5	48.1	65.2	30.4	47.0	31
Ocnita	30.5	63.1	64.4	28.2	46.5	32
Cantemir	54.6	46.1	52.3	32.6	46.4	33
Dondușeni	32.7	55.0	65.3	29.1	45.5	34
Șoldănești	46.8	45.4	49.5	36.6	44.6	35
Valoarea maximă	67.5	72.6	88.4	57.2	70.2	
Valoarea minimă	30.5	45.4	49.5	28.2	44.6	
Diferența procentuală între valoarea minimă și maximă	54.9	37.4	44.0	50.7	36.5	

Elaborarea metodologiei-cadru de integrare a îmbătrînirii în politicile sectoriale. Adaptarea la structura în schimbare a populației este un subiect transversal, ce vizează abordarea coerentă a subiectului îmbătrînirii în toate politicile sectoriale. Măsurile întreprinse în cadrul instituțional necesită a fi intercorelate cu strategiile mai multor actori din administrația publică centrală, locală, mediul academic și societatea civilă. În acest scop a fost elaborată cu suportul Fondului ONU pentru Populație/UNFPA și Departamentul ONU pentru Afaceri Economice și Sociale/UNDESA metodologia-cadru cu instrumente și tehnici de „mainstreaming” real a îmbătrînirii în politici. Metodologia a fost lansată pentru dezbateri publice, fiind publicată pe portalul www.particip.gov.md, precum și discutată în cadrul unei consultări cu participarea a 50 funcționari publici din ministerele de resort, asistenților sociali care lucrează cu vîrstnicii, reprezentanți ai societății civile și mediului academic.

Metodologia elaborată a fost inclusă într-un Ghid practic pentru factorii de decizie din domeniul elaborării de politici, care, ulterior, a fost validat de Comisia națională pentru populație și dezvoltare.

În conformitate cu decizia Comisiei naționale pentru populație și dezvoltare din 3 noiembrie 2015 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei cu suportul UNFPA și UNDESA a organizat cursul de instruire pentru funcționarii publici din autoritățile publice centrale în vederea aplicării metodologiei de integrare a îmbătrînirii în politicile sectoriale. Cursurile au fost destinate dezvoltării competențelor funcționarilor publici de a formula, planifica și implementa politici publice, ținînd cont de interesele și nevoile specifice ale persoanelor în etate, utilizînd noul instrument pragmatic și ușor de aplicat în integrarea aspectelor îmbătrînirii în politicile sectoriale, în conformitate cu Foaia de parcurs în domeniul îmbătrînirii și a Planului de acțiuni 2014-2016, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 406 din 2 iunie 2014. Metodologia urmează a fi aplicată, inclusiv de HelpAge International în evaluarea mai multor politici prin înaintarea către factorii de decizie a unui set de recomandări.

Crearea Platformei pentru Îmbătrînire Activă. La inițiativa Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei HelpAge Internațional cu suportul UNFPA a creat Platforma pentru Îmbătrînire Activă - entitate apolitică și independentă, care include 16 organizații membre ale vîrstnicilor, prestatori de servicii pentru vîrstnici. Misiunea Platformei este apărarea intereselor vîrstnicilor din Republica Moldova, mobilizarea acestora de a participa activ la viața socială, asigurarea dialogului cu instituțiile statului referitor la respectarea drepturilor persoanelor vîrstnice și înaintarea de propuneri Guvernului cu referire la programe privind ameliorarea condițiilor de viață a persoanelor în etate.

În acest context au fost organizate consultări publice în regiunile Nord, Centru și Sud din țară, care au avut ca scop să evalueze eficiența, relevanța, impactul, rezultatele obținute, factorii care au facilitat/împiedicat realizarea documentelor de politici în domeniul îmbătrînirii și să ofere recomandări pentru elaborarea noului plan de acțiuni privind îmbătrînirea, în corespundere cu obiectivele și prioritățile documentelor mai sus menționate și ale politicilor sectoriale.

Pentru marcarea Zilei Persoanelor Vîrstnice la 1 octombrie 2015 a fost desfășurată în parteneriat cu Organizația HelpAge International din Moldova Campania Națională „Vîrsta Cere Acțiuni”, care a avut ca scop prezentarea potențialului valoros și crearea unei imagini pozitive a persoanelor în etate. În cadrul Campaniei a fost organizată dezbateră publică „Sunt femeie! La ce vîrstă mă pensionează?”. Evenimentul a întrunit reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale, experți în domeniu, persoane în etate din 15 localități ale Republicii Moldova, persoane active economic și tineri.

În vederea determinării măsurii în care persoanele în vîrstă își pot realiza potențialul deplin în ce privește angajarea, participarea la viața socială, culturală și viața independentă, Centrul de Cercetări Demografice, în parteneriat cu Ministerul Muncii Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) și Fondul ONU pentru Populație (UNFPA), a lansat Indicele de Îmbătrînire Activă în Republica Moldova/IÎA. Indicele compară procesul de îmbătrînire activă între țările Europene, din perspectiva următoarelor domenii: angajarea, participarea la viața socială, culturală și viața independentă. Datele studiului atestă faptul, că în Republica Moldova IÎA înregistrează

valori scăzute, acumulând doar 27,1 puncte, ceea ce indică faptul că peste 70% din populația în vârstă de 55 ani și peste nu are oportunități de a-și valorifica potențialul în economie și societate și a avea o îmbătrânire activă și sănătoasă. ÎIA este mai mic cu 7 puncte decât media țărilor Uniunii Europene (33,9 puncte) și se plasează pe ultima poziție în comparație cu cele 28 de țări din UE. Totodată indicele este de două ori mai mic față de obiectivul-țintă de 57,5 puncte ce trebuie atins de fiecare țară. În baza rezultatelor studiului a fost propus un set de recomandări cu accent prioritar pe trei piloni:

(1) *sănătatea* - acțiuni orientate spre profilaxia bolilor și întărirea generală a stării de sănătate prin servicii de calitate, accesibile și echitabile;

(2) *participarea* - asigurarea integrării în câmpul muncii a persoanelor în vârstă, inclusiv prin elaborarea unor condiții de pensionare flexibile care să permită persoanei să rămână o perioadă mai lungă în activitate, cu normă întreagă sau parțială de lucru; promovarea și încurajarea participării persoanelor în vârstă în viața comunitară, activitățile de planificare comunitară și voluntariat; dezvoltarea oportunităților de învățare continuă;

(3) *securitatea* - sporirea siguranței mediului de trai, inclusiv adaptat necesităților vârstnicilor (infrastructură, transporturi, clădiri, etc.), prevenirea violenței, abuzului și discriminării persoanelor în vârstă ș.a.

Concluzii. Recomandări

Situația demografică în Republica Moldova continuă să denote caracteristici îngrijorătoare. Nivelul înalt al mortalității și nivelul jos al natalității, în comparație cu situația din țările dezvoltate, determină o reducere continuă a populației, dar și o dezechilibrare a structurii pe vârste a populației, ce semnifică îmbătrânirea demografică. Asistăm la declinul demografic în aspectul componentelor de natalitate, mortalitate și migrație.

Prognoza demografică și estimările specialiștilor naționali și ale celor din structurile ONU au confirmat, că fără o intervenție din partea statului în ceea ce privește o politică demografică activă, Republica Moldova riscă să intre în instabilitate demografică într-o perspectivă de câteva decenii.

Conform obiectivelor Programului pentru integrarea problemelor îmbătrânirii în politici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.406 din 02.06.2014, au fost scoase în prim plan problemele sărăciei persoanelor în vârstă, ca urmare a nivelului scăzut al veniturilor și pensiilor, insuficienței serviciilor medicale specifice și a medicamentelor mai ieftine pentru ei. O importanță specială s-a acordat necesității de consolidare a respectului între generații, scăderii considerabile a gradului de integrare socială, a creșterii nivelului de izolare și retragere din activitatea comunității.

Implementarea Programului prevede sensibilizarea întregii societăți asupra necesităților persoanelor vârstnice, fiind conștientizat faptul că o societate îmbătrânită impune pregătirea pentru asemenea condiții, conceptualizarea și reorientarea planurilor de viitor ce privesc populația.

În acest context, obiectivele prioritare în domeniul integrării îmbătrânirii în politici vor fi realizate prin:

- intensificarea activității pentru dezvoltarea platformei de dezbateri și de promovare a reformei sistemului de pensii, având în vedere constrângerile economice și demografice;
- extinderea colaborării cu societatea civilă în scopul dezvoltării activității de voluntariat, inclusiv prin metode de stimulare a potențialului de voluntari în vederea cultivării abilităților sociale de integrare, participare și implementare a bunelor practici;
- determinarea condițiilor și identificarea suportului necesar în scopul formării Consiliului național al persoanelor în vârstă;
- evaluarea posibilităților de implementare a mecanismului de măsurare a impactului politicilor privind îmbătrânirea prin aplicarea Indicelui Îmbătrânirii Active .
- realizarea acțiunilor coordonate în scopul consolidării potențialului de promovare a îmbătrânirii active.

2. PIAȚA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Piața muncii este în continuă schimbare, acest fapt fiind influențat de restructurările economice produse în ultimii ani atât în Republica Moldova cât și peste hotarele ei. În rezultat, ne confruntăm cu problema reducerii locurilor de muncă, cu nivelul scăzut al ocupării, șomaj, decalaj esențial între cererea și oferta forței de muncă.

În aceste condiții rolul serviciului public de ocupare a forței de muncă constă în aplicarea strategiilor în domeniul ocupării forței de muncă, în scopul asigurării unei ocupări cât mai depline, precum și protecției sociale adecvate a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

2.1. Ocuparea și șomajul în anul 2015

Biroul Național de Statistică relatează că, în anul 2015 **populația economic activă** a Republicii Moldova a constituit 1265,6 mii persoane, fiind în creștere cu 2,7% față de anul 2014.

Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților (50,5%) a depășit ușor ponderea femeilor (49,5%), iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mare față de cea din mediul urban: respectiv 53,1% și 46,9%.

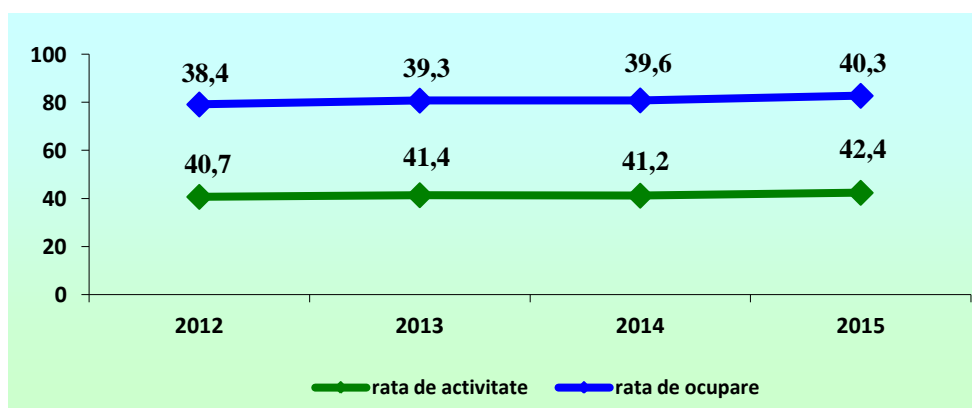
Rata de activitate a populației de 15 ani și peste în 2015 a constituit 42,4%, înregistrând o creștere de 1,2 p.p. față de anul 2014 (41,2%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 45,1%, în comparație cu cea feminină – 39,9%. Ratele de activitate pe medii au înregistrat următoarele valori: 44,9% în mediul urban și 40,4% în mediul rural. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 30,9%, iar în categoria 15-64 ani (vârstă de muncă în țările Uniunii Europene conform metodologiei Eurostat) – 46,9%.

Populația ocupată a constituit 1203,6 mii persoane, în creștere cu 18,7 mii față de 2014 (+1,6%). Ca și în cazul populației economic active, nu au fost înregistrate disparități pe sexe (50,2% femei și 49,8% bărbați). Aceeași situație s-a înregistrat și în repartitia pe medii de reședință (53,9% mediul rural și 46,1% mediul urban).

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste (proporția persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vârstă) a fost de 40,3%, înregistrând o creștere nesemnificativă față de anul 2014 (+0,7 p.p.). Rata de ocupare la bărbați (42,3%) a fost mai înaltă în comparație cu femeile (38,4%). În distribuția pe medii de reședință acest indicator a înregistrat valoarea 42,0% în mediul urban și 38,9% în mediul rural. Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (16- 56/61 ani) a fost de 47,0%, a populației în vârstă de 15-64 ani – 44,5% și în categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a înregistrat valoarea de 27,9%.

Conform distribuției ocupării după *activitățile din economia națională*, în *sectorul agricol* au activat 381,9 mii persoane (31,7% din totalul persoanelor ocupate). Din rândul acestora, 40 la sută (sau 13,0%) o constituie persoanele ocupate cu producerea produselor agricole în exclusivitate pentru consumul propriu. Față de 2014 numărul populației ocupate în agricultură a crescut cu 20,8 mii, sau cu 5,8%.

Figura 2.1. Evoluția ratei de activitate și ratei de ocupare, 2012-2015, %

Sursa: BNS

În *activitățile non-agricole* au fost ocupate 821,7 mii persoane, fiind practic la nivelul a. 2014 (-0,3%). Ponderea persoanelor ocupate în *industrie*, ca și în anul precedent, a constituit 12,3%, iar în *construcții*, respectiv, 5,4% (5,6% în 2014). Față de nivelul anului trecut numărul persoanelor ocupate în industrie a crescut cu 1,4%, iar în construcții s-a micșorat cu 1,7%. În sectorul *servicii* au activat 50,5% din totalul persoanelor ocupate, ponderea acestora fiind în descreștere față de a.2014 (51,6%).

În repartizarea după *forme de proprietate* 73,5% din populație a fost ocupată în sectorul privat și 26,5% - în sectorul public.

Structura populației ocupate după *statutul profesional* relevă, că ponderea salariaților a constituit 65,4% din total. Marea majoritate a salariaților (92,7%) a fost angajată pe o perioadă nedeterminată de timp.

În **sectorul informal** au lucrat 15,6% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 34,8% au avut un *loc de muncă informal*. Din numărul persoanelor ocupate informal salariații au alcătuit 16,2%, totodată 8,6% din totalul salariaților aveau un loc de muncă informal. Pe de altă parte, practic fiecare al zecelea salariat a declarat, că primește fie că o parte (1,6% din totalul salariaților) sau chiar în întregime (7,1% din totalul salariaților) salariul ”în plic”. Fenomenul salariului ”în plic” prevalează în agricultură (48,9%), comerț (20,0%) și industrie (6,3%).

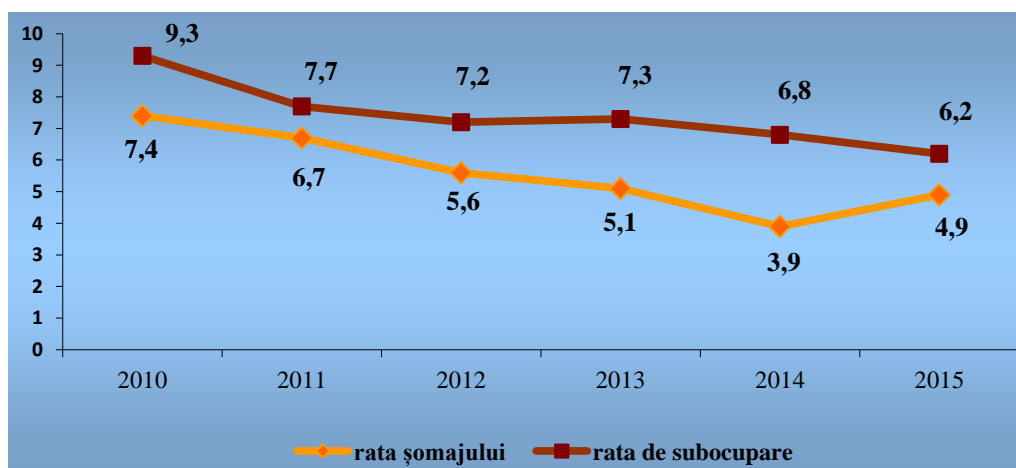
Numărul *persoanelor sub-ocupate* a fost de 74,8 mii, ceea ce reprezintă 6,2% din totalul persoanelor ocupate. Numărul persoanelor din această categorie a scăzut cu 6,6% (cu 5,3 mii) în comparație cu 2014.

Numărul șomerilor, estimat conform definiției Biroului Internațional al Muncii a fost de 62,1 mii, fiind cu 14,5 mii mai mare față de 2014. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 63,4% din total șomeri, precum și persoanele din mediul urban – 61,7%.

Rata șomajului la nivel de țară a înregistrat valoarea de 4,9%, fiind mai mare față de 2014 (3,9%). Rata șomajului la bărbați a fost de 6,2% iar la femei - de 3,6%. Disparități semnificative au fost înregistrate între medii: 6,4% în urban, față de 3,5% în rural. În rândul tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a constituit 12,8%. În categoria de vîrstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea de 9,7%.

Populația inactivă de 15 ani și peste a constituit 1721,7 mii persoane, sau 57,6% din totalul populației de aceeași categorie de vîrstă, fiind cu 34,5 mii persoane mai mică față de 2014 (-1,2 p.p.). Numărul persoanelor declarate ca fiind plecate la lucru sau în căutare de lucru peste hotare a alcătuit, conform estimărilor, 325,4 mii persoane (341,9 mii în 2014). Din numărul celor declarați plecați, 64,8% o constituie bărbații. Ponderea persoanelor plecate din localitățile rurale a fost de 68,8 %.

Figura 2. 2. Evoluția ratelor de șomaj și subocupare, 2010-2015

Sursa: BNS

2.2. Măsurile de ocupare și protecție socială

Pentru a susține persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă la integrarea în câmpul muncii, funcționează Serviciul public de ocupare a forței de muncă, reprezentat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) și structurile ei teritoriale. Agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă oferă un șir de servicii de ocupare a forței de muncă, în scopul sprijinirii persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă de a-și găsi un loc de muncă.

Astfel, Serviciul public de ocupare a forței de muncă are la bază următoarele obiective:

- prevenirea șomajului și combaterea efectelor lui sociale;
- încadrarea sau reîncadrarea în muncă a persoanelor;
- asigurarea egalității de șanse pe piața forței de muncă;
- stimularea angajatorilor pentru încadrarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- informarea populației despre cererea și oferta forței de muncă.

Persoanele care doresc să se angajeze sînt în drept să solicite ajutorul agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă (în continuare - agenții), în a căror rază își au domiciliul, depunînd o cerere. Persoanelor, care nu au putut fi angajate în câmpul muncii din lipsa locurilor de muncă corespunzătoare și care întrunesc cerințele stabilite în *Legea nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă*, li se atribuie statut de șomer.

Înregistrarea șomerului se efectuează prin completarea unei fișe personale, la prezentarea următoarelor acte:

- a) buletinul de identitate;
- b) actele de studii și de calificare;
- c) carnetul de muncă (în cazul persoanelor provenite din muncă) sau altor documente, care certifică faptul că persoana respectivă nu este angajată;
- d) certificatul ce consemnează lipsa activității în scop de obținere a venitului (se eliberează gratuit, conform punctului 3 din Hotărîrea Guvernului nr.862 din 14.07.03);

La solicitarea agențiilor, se prezintă și extrasul din contul personal al asiguratului, eliberat de organele teritoriale ale Casei Naționale de Asigurări Sociale.

Concomitent, șomerul depune o declarație pe propria răspundere în formă scrisă precum că nu dispune de un loc de muncă, nu este antrenat în activități economice în scopul obținerii de venituri și nu învață la secția de zi într-o instituție de învățămînt, conform modelului aprobat de ANOFM.

Potrivit legislației privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, șomerii se pot adresa la agențiile teritoriale care sînt amplasate în **35** localități ale Republicii Moldova: **32** - în raioane, **2** - în municipii și **1** - în UTA Găgăuzia pentru a beneficia de măsuri active și pasive.

2.2.1. Șomajul înregistrat

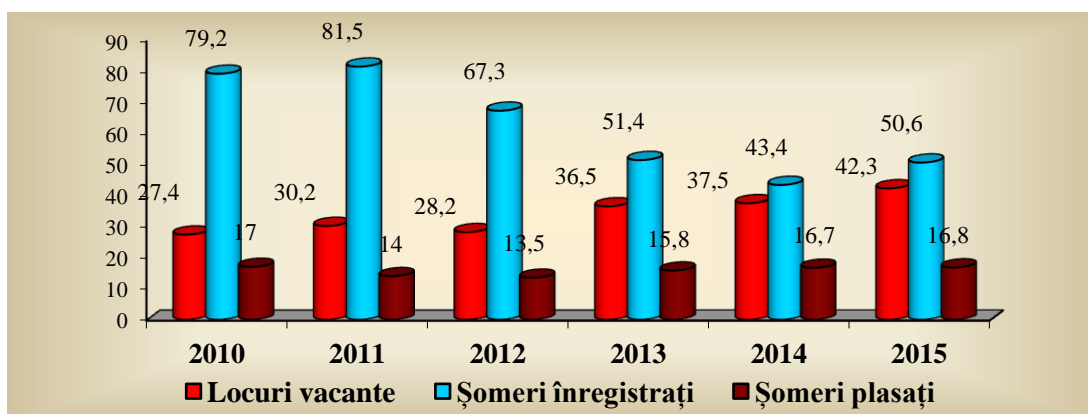
Conform băncii de date a Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și structurilor sale teritoriale, pe parcursul anului 2015, au fost înregistrați 50,6 mii șomeri cu 7,1 mii mai mult comparativ cu perioada respectivă a anului precedent.

Din numărul total al șomerilor înregistrați — 43% persoane cu studii primare și gimnaziale, 18% — persoane cu studii liceale și medii de cultură generală, 23% — persoane cu studii secundar profesionale, 9% — persoane cu studii superioare și numai 7% — persoane cu studii medii de specialitate.

Din numărul total de șomeri înregistrați, 62% sunt din mediul rural, iar locurile de muncă sunt într-o proporție mai mare în mediul urban.

O tendință ne semnificativă de creștere în anul 2015 s-a atestat la numărul locurilor de muncă vacante înregistrate, fiind în creștere cu 1,1 % comparativ cu anul 2014. Din numărul total de locuri de muncă vacante înregistrate, 72% sunt destinate pentru muncitori și numai 28% sunt pentru persoane cu studii superioare/medii de specialitate. Numărul locurilor de muncă vacante gestionate în mediu rural constituie 11%. Pe parcursul ultimilor ani se atestă o sporire ușoară a numărului de locuri vacante în mediul rural, oricum persistă lipsa oportunităților de angajare în sectorul rural, concurența la un loc de muncă vacant constituind 14 șomeri.

Figura 2.3. Șomeri înregistrați, locuri de muncă vacante și plasarea în câmpul muncii, mii persoane

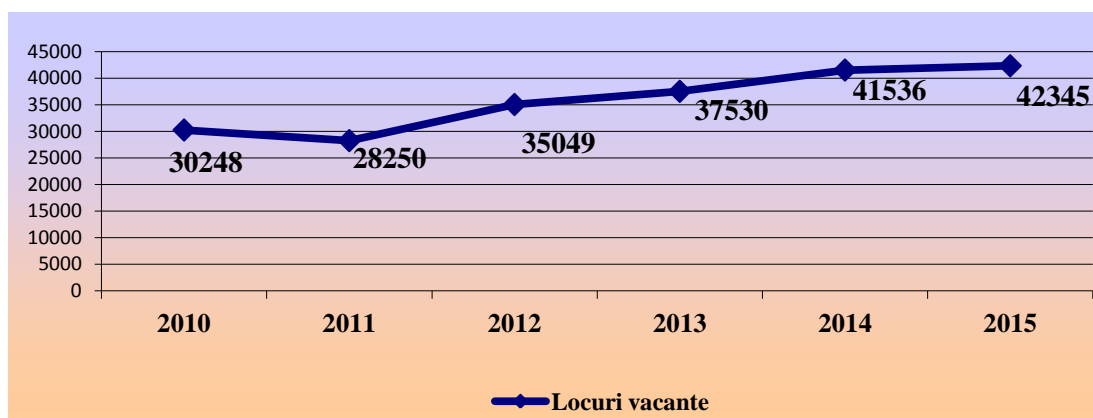

Sursa: ANOFM

În perioada de referință se atestă o creștere cu **2,5%** a numărului de șomeri plasați în câmpul muncii comparativ cu anul 2014, constituind 16,8 mii persoane, iar ponderea șomerilor plasați în câmpul muncii în raport cu numărul total de șomeri înregistrați (33%), a fost mai mică comparativ cu anul precedent (38%). Cei mai mulți șomeri au fost plasați în câmpul muncii în lunile martie (1632 persoane), iunie (2308 persoane) și septembrie (1733 persoane).

Pe parcursul anului 2015 s-a conlucrat cu peste 6 mii agenți economici și au fost înregistrate în banca de date a Agenției Naționale 42,3 mii locuri de muncă vacante, constituind o creștere față de anul 2014, trendul ascendent menținându-se și pe parcursul ultimilor ani. Cele mai multe locuri de muncă vacante au fost înregistrate de către agenția teritorială Chișinău, constituind 29% din numărul total de locuri de muncă vacante înregistrate. În aspect teritorial, s-a înregistrat o creștere semnificativă comparativ cu anul 2014 a numărului de locuri vacante înregistrate de către agențiile Chișinău și Bălți.

Figura 2.4. Locuri de muncă vacante înregistrate, 2010-2015

Sursa: ANOFM

Clasificînd locurile vacante conform activităților economice, ponderea cea mai mare o

ocupă cele din industria prelucrătoare și extractivă – 26%.

Din numărul total de locuri de muncă vacante înregistrate, majoritatea au fost locurile de muncă oferite muncitorilor – 72%, predominând cele din: industria ușoară, comerț, alimentația publică, etc. Meseria cea mai solicitată de către angajatori rămâne a fi cea de cosător /cusătoreasă, pentru care numărul de locuri vacante a constituit 11% din numărul total de locuri vacante înregistrate pe parcursul anului. Cele mai multe locuri vacante de cusător/cusătoreasă au fost înregistrate la agențiile Chișinău și Bălți.

Pentru specialiști, solicitările angajatorilor au fost orientate cu preponderență în domeniile: medicină, finanțe, tehnologii informaționale, etc.

Tabelul 2.1. Ponderea șomerilor plasați și a locurilor de muncă ocupate conform activităților economice, 2015

Activități economice	Șomeri înregistrați, persoane	Șomeri plasați, persoane	Ponderea % șomerilor plasați/înregistrați	Locuri vacante înregistrate	Ponderea % locurilor de munca ocupate plasați/locuri
TOTAL	50612	16780	33,2	42345	39,6
alte activități	5410	3335	61,6	8414	39,6
industrie	4748	4181	88,1	10921	38,2
agricultură, silvicultură și pescuit	4357	2062	47,3	4459	46,2
comerț cu ridicata și amănuntul	3911	2923	74,7	7085	41,2
învățământ	2518	899	35,7	2357	38,1
administrație publică și apărare	2053	1256	61,2	2790	45,0
construcții	1526	524	34,3	1752	29,9
transport	1451	765	52,7	1818	42,0
sănătate și asistență socială	975	696	71,4	2105	33,1
hoteluri și restaurante	199	139	69,8	644	21,6

Sursa: ANOFM

2.2.2. Măsuri active

Măsurile active de stimulare a ocupării forței de muncă constau în sporirea posibilităților de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a șomerilor și crearea de noi locuri de muncă.

Serviciile de **mediere** se acordă gratuit de către agenții, persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și constau atât în informații privind locurile de muncă vacante și condițiile de ocupare a lor, cât și în preselecția candidaților corespunzător cerințelor locurilor de muncă oferite, în concordanță cu pregătirea, aptitudinile și interesele acestora. De servicii de mediere gratuite beneficiază, la cerere, și persoanele încadrate, care doresc să-și schimbe locul de muncă. Astfel, pe parcursul anului 2015 au beneficiat de servicii de mediere a muncii 30,3 mii persoane, inclusiv 25,9 mii au fost cu statut de șomer, din care 65% au fost plasate în câmpul muncii.

Au fost elaborate 16,1 mii planuri individuale de angajare, prin care s-au planificat individual serviciile și măsurile necesare persoanei pentru a fi integrată mai ușor pe piața muncii. În rezultat, s-a obținut plasarea în câmpul muncii a 37% dintre beneficiari, iar 13% au fost înmatriculați la cursuri de formare profesională. Prin intermediul posturilor de autoocupare s-au prestat servicii de mediere electronică la 6,9 mii persoane, iar cabinele telefonice au fost utilizate de către 3,8 mii persoane.

Activitatea de mediere a muncii a fost realizată, inclusiv prin desfășurarea târgurilor locurilor de muncă, unde s-au desfășurat dialog direct ambele segmente ale pieței muncii: angajator vis-a-vis

persoana în căutarea unui loc de muncă. Pe parcursul anului au fost organizate 73 târguri și mini – târguri ale locurilor de muncă, în rezultatul cărora au fost angajate cca 19% din numărul persoanelor participante. Pot fi menționate: Târgul Locurilor de Muncă în cadrul Expoziției Naționale „Fabricat în Moldova”, Târgul locurilor de muncă pentru Tineret în cadrul Forului meseriilor/profesiilor. A continuat desfășurarea Târgurilor on-line, fiind organizate pe parcursul anului 3 ediții a acestui târg: „Carriere în construcții”, „Locuri de muncă pentru Tineret”.

Platforma www.e-angajare.md a oferit șansa cetățenilor noștri de acasă cât și celor aflați peste hotare, să cunoască solicitările de moment ale angajatorilor și să aplice direct pentru postul de muncă ales. În cadrul celor 3 Târguri on-line, cca 400 de angajatori au oferit peste 4 mii de oportunități de muncă în diferite domenii ale economiei naționale, iar platforma www.e-angajare.md a fost accesată de peste 5 mii de persoane din mai mult de 35 țări ale lumii.

Toate aceste măsuri de mediere, modernizându-se pe parcursul ultimilor ani sunt binevenite și au un impact sigur atât pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, cât și pentru angajatorii de forță de muncă, orientate spre creșterea gradului de ocupare a populației.

Informarea și consilierea profesională reprezintă o măsură activă-cheie, care contribuie la sporirea șanselor de a găsi un loc de muncă corespunzător aspirațiilor și pregătirii profesionale și are ca scop creșterea posibilităților de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Calitatea acestora influențează rezultatele aplicării și altor servicii acordate de agențiile teritoriale, în special în orientarea profesională a șomerilor. Au fost acordate servicii de informare și consiliere profesională pentru 96,3 mii persoane, din care: 46% au constituit femeile, 33% – persoane cu vârsta cuprinsă între 16-29 ani, 1,6% – persoane cu dezabilități.

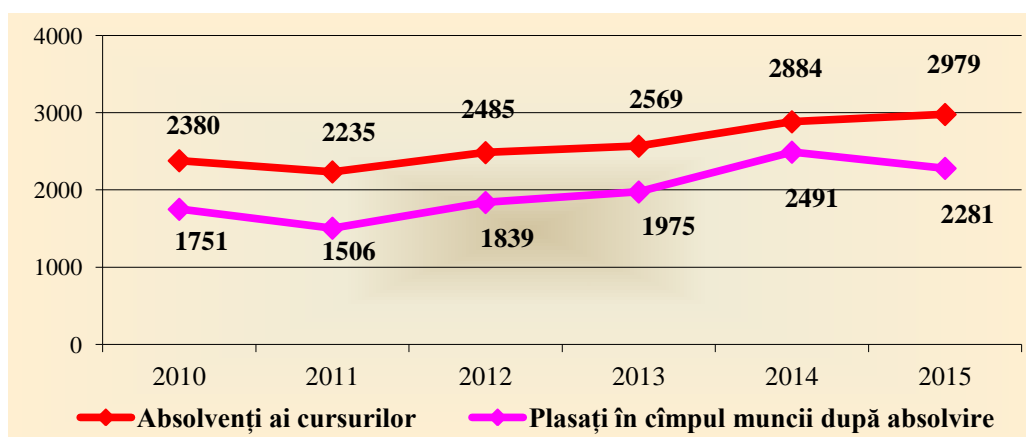
De consultații informative individuale au beneficiat cca 86,7 mii persoane, de consultații în grup cca 7 mii persoane. Acest decalaj se explică prin faptul că șomerii se pot degaja emoțional și expune mai ușor individual, creînd o relație de încredere reciprocă și o deschidere în comunicarea cu specialiștii.

Din numărul total de beneficiari de servicii de informare și consiliere 65,4 mii persoane au fost cu statut de șomer. Din ei: 49% au constituit femeile, 30% – tineri cu vârsta cuprinsă între 16-29 ani. În rezultatul măsurilor întreprinse au fost plasați în câmpul muncii 22% (din 65,4 mii).

Formarea profesională. Programele de formare profesională asigură, conform legislației în vigoare calificarea, recalificarea și perfecționarea șomerilor și se desfășoară ținînd cont, pe de o parte de cererea pieții muncii și, pe de altă parte de solicitările persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Pentru anul 2015 au fost contractate 16 instituții de învățămînt: 8 instituții din Chișinău, 5 instituții din Bălți și 3 instituții din Cahul. În aspect teritorial, pentru instruire centralizată au fost disponibile – 26 profesii pentru zona Centru și pentru zonele Nord și Sud 35 și respectiv 12 profesii.

În perioada de referință au absolvit cursuri cca 3 mii persoane sau cu 3,2% mai mult comparativ cu anul 2014, tendința de creștere menținîndu-se pe parcursul ultimilor ani. Este în creștere și ponderea numărului de absolvenți din numărul total de șomeri înregistrați pe parcursul anilor 2011-2015 și constituie respectiv 3,3%–5,8%. Au beneficiat de bursă cca 2,8 șomeri, mărimea bursei fiind 417,2 lei.

Figura 2.5. Evoluția absolvenților cursurilor de formare profesională, 2010 – 2015

Sursa: ANOFM

Au urmat un curs de calificare cu preponderență cei ce nu dețin o profesie/meserie. Aceasta se datorează faptului că majoritatea șomerilor înregistrați nu dispun de o calificare, cca 61% din numărul total de șomeri înregistrați constituie persoanele fără calificare.

În ceea ce privește lista celor mai solicitate profesii/meserii pentru instruire, meseria de **bucătar** rămâne a fi cea mai solicitată de către șomeri pe parcursul ultimilor ani. La fel și în 2015 această meserie s-a plasat în topul celor mai solicitate – 18% dintre absolvenți au însușit această meserie, urmată de frizer – 15%, contabil – 8%.

În anul 2015 numărul absolvenților plasați în câmpul muncii a scăzut cu 9,8% față de anul 2014 și a constituit cca 2,3 mii persoane, sau 76,6% din numărul total de absolvenți.

Lucrările publice constituie o măsură activă pe piața forței de muncă, orientate spre ameliorarea temporară a situației unor persoane dezavantajate, în special a persoanelor din mediul rural, oferindu-le un loc de muncă temporar și o sursă de venit.

Pe parcursul anului 2015 au fost organizate și desfășurate lucrări publice cu 388 autorități ale administrației publice locale, cu 6% mai mult comparativ cu anul 2014. La lucrări publice au fost antrenați cca 1,8 mii șomeri (cu cca 10% mai mult comparativ cu anul 2014), din care 33% au constituit femeile, 87% – locuitori rurali și 3% – persoane cu dizabilități. Pentru anul 2015 mărimea indemnizației lunare a constituit 1251,6 lei.

Tabelul 2.2. Antrenarea șomerilor la lucrări publice, 2014 -2015

INDICATORI	Total		Femei		Locuitori rurali	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Numărul unităților unde au fost organizate lucrări publice	365	388	-	-	-	-
Numărul total al șomerilor antrenați la lucrări publice, persoane	1619	1773	557	590	1395	1545
din ei: persoane cu dizabilități	19	52	6	16	11	36

Sursa: ANOFM

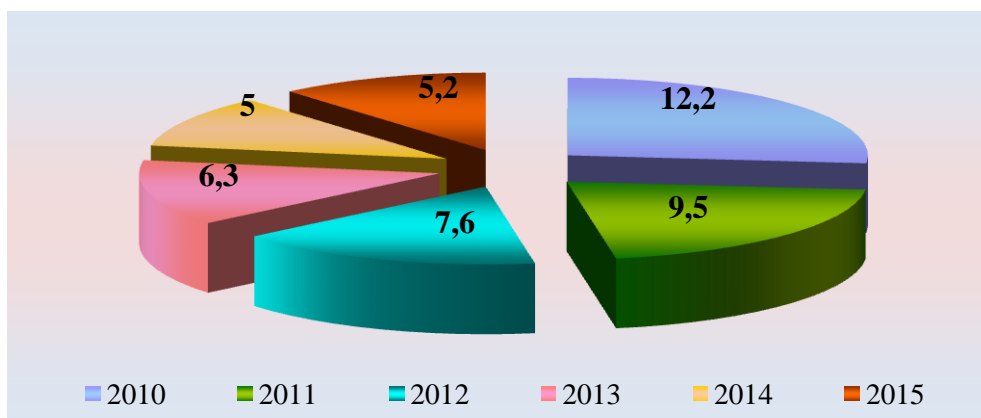
2.2.3. Măsuri pasive

Măsurile pasive de protecție socială includ acordarea **ajutorului de șomaj** și acordarea de **alocații pentru integrarea sau reintegrarea profesională** pe piața muncii și au ca scop susținerea materială a șomerilor.

Perioada de plată și cuantumul ajutorului de șomaj se stabilește, conform prevederilor articolelor 31- 33 din Legea nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, diferențiat pentru fiecare persoană șomeră, în funcție de circumstanțele în care a încetat activitatea de muncă și de stagiul de cotizare.

În anul 2015 au beneficiat de **ajutor de șomaj** cca 5,2 mii persoane sau 10% din numărul total de șomeri înregistrați pe parcursul anului, constituind o descreștere cu 2% față de anul 2014. Majoritatea beneficiarilor de ajutor de șomaj au fost persoanele care au pierdut locul de muncă prin demisionare – 40%, urmași de cei care au pierdut locul de muncă urmare expirării contractului individual de muncă și prin reducerea statelor de personal/lichidarea unității –cîte 18%, etc.

Figura 2.6. Numărul șomerilor care au beneficiat de ajutor de șomaj, 2008-2015, mii persoane

Sursa: ANOFM

Au beneficiat de ajutor de șomaj cu statut special – 462 șomeri. Mărimea medie a ajutorului de șomaj a constituit 1232,6 lei, constituind o creștere cu 10% față de anul 2014. Conform duratei primirii ajutorului de șomaj, se atestă o scădere cu 4% comparativ cu anul 2014 a numărului de șomeri ce au primit ajutor de șomaj o perioadă de 9–12 luni – 38%. În schimb, a crescut cu 3,7% față de anul 2014 ponderea celor care au primit ajutor de șomaj între 3–6 luni – 28%.

În anul 2015 au beneficiat de **alocație de integrare/reintegrare profesională** cca 3 mii persoane. Ponderea maximă din numărul total de beneficiari de alocații le revine persoanelor cărora le-a expirat perioada de îngrijire a copilului – 82%, fiind urmate de categoria persoanelor ce nu s-au angajat în câmpul muncii după eliberarea din detenție

Mărimea alocației de integrare / reintegrare a constituit 625,8 lei sau 15% din salariu mediu pe economie din anul precedent (4172 lei), durata medie de primire a alocației pentru perioada de raportare a constituit în medie 3,7 luni.

Au beneficiat de alocație de integrare/reintegrare profesională din categoria șomerilor cu statut special 18 persoane.

2.3. Șomajul și ocuparea în rândul tinerilor

Șomajul în rândul tinerilor rămîne a fi un fenomen caracteristic economiilor de piață, iar combaterea efectelor sale depinde și de prestarea serviciilor calitative pe piața muncii. Conform datelor Biroului Național de Statistică incluse în Ancheta Forței de Muncă pentru anul 2015, rata șomajului în rândul tinerilor în categoria de vîrstă 15-29 ani a constituit 9,7%, comparativ cu rata șomajului la nivel de țară care a constituit 4,9%.

Pe parcursul anului 2015, agențiile teritoriale pentru ocuparea forței au fost înregistrate cu statut de șomer 16336 de persoane tinere (16-29 ani), ceea ce constituie cca.32% din numărul total de șomeri înregistrați. În 2015 numărul tinerilor înregistrați a crescut - 2131 persoane în

comparație cu anul 2014. Au fost plasați în câmpul muncii 6055 tineri cu vârsta cuprinsă între 16-29 ani ceea ce constituie 37% din totalul tinerilor înregistrați ca șomeri și 36% din totalul șomerilor plasați în câmpul muncii. Ponderea tinerilor plasați în câmpul muncii în anul 2015 din numărul tinerilor înregistrați, a scăzut cu 7% față de 2014, dar și numeric au fost plasați cu 206 tineri mai puțin.

Din totalul tinerilor înregistrați ca șomeri (16336 tineri de 16-29 ani) ponderea celor cu vârsta cuprinsă între 16-24 ani a constituit 44%, ponderea celor cu vârsta cuprinsă între 25-29 ani fiind mai mare – 56%

În anul 2015 numărul șomerilor tineri înregistrați în localitățile rurale a constituit 10546 persoane (65%), cu 4756 tineri mai mulți decât cei din zonele urbane – 5790 (35%).

Au absolvit cursuri de calificare, recalificare sau perfecționare 2979 șomeri, dintre care 2089 persoane cu vârsta de 16-29 ani (cca.70%). S-a înregistrat o mică creștere a numărului de absolvenți tineri cu vârsta 16-29 ani (2089 persoane tinere), cu 52 persoane mai mult în comparație cu anul 2014 (2037 persoane tinere). După absolvirea cursurilor, cca.78% dintre tineri au fost plasați în câmpul muncii. Cei mai mulți tineri (82%) au urmat cursuri de calificare, obținând o profesie solicitată pe piața muncii, 14% - recalificare și doar 4% - perfecționare.

La Tîrgul locurilor de muncă pentru Tineret din luna mai, anul 2015, organizat în mun. Chișinău, au participat circa 65 de agenți economici care au pus la dispoziția solicitanților peste 1500 locuri de muncă vacante din diverse domenii de activitate: servicii, comerț, construcții, industria ușoară, industria alimentară, transport, tehnologii informaționale și comunicații, agricultură și administrație publică. Tinerii participanți la eveniment, au avut și posibilitatea să-și identifice domeniile prioritare de interes profesional. Astfel, circa 130 persoane au fost ghidate în carieră de către experții Centrului pentru Educație Antreprenorială și Asistență în Afaceri (CEDA).

Tabelul 2.3. Ratele de activitate, ocupare și șomaj în categoria de vîrstă 15-29 ani, %, 2009-2015

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rata de activitate	29,7	30,8	31,3	29,6	30,7	29,4	30,9
Rata de ocupare	26,2	26,5	27,4	26,7	28,0	27,3	27,9
Rata de șomaj	11,7	13,9	12,3	9,9	8,7	7,2	9,7

Sursa: BNS

2.4. Migrația forței de muncă

2.4.1. Cadrul normativ

Gestionarea migrației de muncă se efectuează în conformitate cu prevederile instrumentelor internaționale ratificate de Republica Moldova:

- *Convenția nr. 97 a Organizației Internaționale a Muncii privind migrația în scop de angajare* (ratificată prin Legea RM nr. 209-XVI din 29.07.2005).
- *Convenția europeană cu privire la statutul juridic al lucrătorilor migranți* (ratificată prin Legea nr. 20 din 10.02.2006);
- *Convenția nr. 181 a Organizației Internaționale a Muncii privind agențiile private de cooperare a forței de muncă.*

Cadrul normativ național:

- *Strategia națională în domeniul migrației și azilului* (2011-2020) aprobată prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 655 din 8 septembrie 2011;
- *Planul de acțiuni pentru anii 2014-2016 privind susținerea reintegrării cetățenilor reîntorși de peste hotare*, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 339 din 20 mai 2014

- *Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale în domeniul migrației și azilului (2011-2015) aprobată prin HG nr. 1009 din 26.12.2011*
- *Legea cu privire la migrația de muncă nr. 180 din 10.07.2008*
- *Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova nr. 200 din 16.04.2010*
- *Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova nr. 274 din 27.12.2011,*
precum și Acordurile bilaterale încheiate în domeniul migrației forței de muncă, semnate cu Federația Rusă – 1993, Ucraina – 1994, Belarus – 1994, Azerbaidjan – 2005, Italia – 2011, Israel – 2012.

2.4.2. Imigrarea în Republica Moldova a cetățenilor străini și apatrizilor

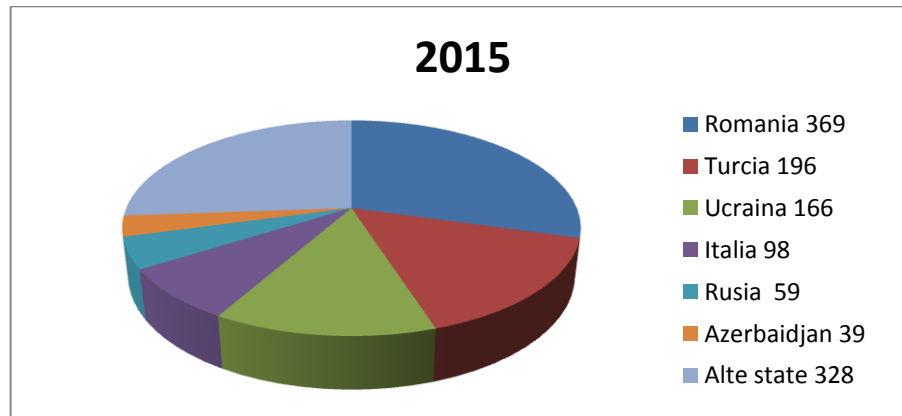
Imigrarea în scop de muncă a străinilor se efectuează în funcție de necesitățile economiei naționale în forță de muncă calificată, în cazul în care ocuparea locurilor de muncă vacante nu poate fi asigurată din resursele umane autohtone, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la migrația de muncă nr. 180 din 10.07.2008 și a altor acte normative și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova face parte.

Pe parcursul anului 2015, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, instituție abilitată să acorde și/sau să prelungească dreptul la muncă, a acordat dreptul la muncă pentru 1621 cetățeni străini.

Din numărul total de cetățeni străini, cărora li s-a acordat dreptul la muncă, 328 dețin funcția de administratori ai întreprinderilor, 644 persoane angajate în baza contractului individual de muncă, 283 persoane detașate, 366 fondatori ai întreprinderilor.

Din numărul total al cetățenilor străini sosiți la muncă în Republica Moldova ponderea cea mare constituie cetățenii României - 29 %, Turciei - 16%, Ucrainei - 13%, Italiei - 8%, Rusiei - 5%, altor state - 26 %.

Figura 2.7. Acordarea dreptului la muncă străinilor după țara de origine, 2015, persoane

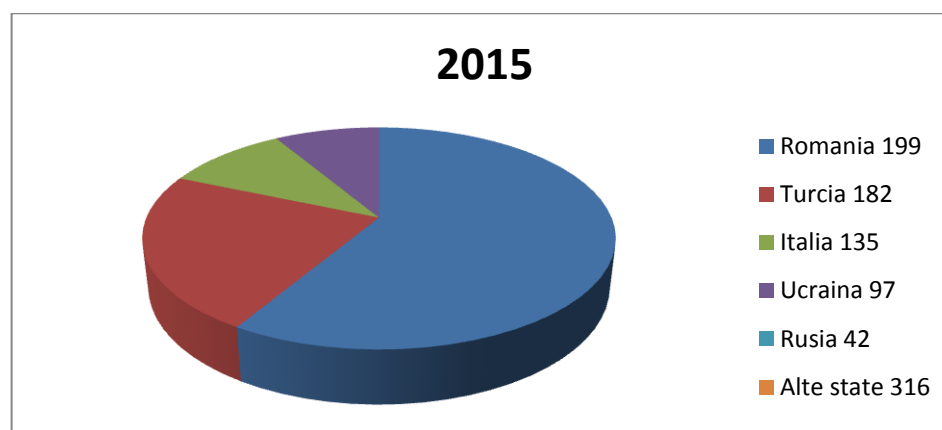

Sursa: ANOFM

Totodată, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă a prelungit dreptul la muncă pentru 971 cetățeni străini, dintre care 333 - dețin funcția de administratori ai întreprinderilor, 527 – persoane angajate în baza contractului individual de muncă, 110 persoane detașate și o persoană frontalier.

În Republica Moldova ponderea o au cetățenii României - 21%, Turciei – 19%, Italiei - 14%, Ucrainei - 10%, Rusiei - 4%, altor state 32%.

Figura 2.8. Prelungirea dreptului la muncă străinilor după țara de origine, 2015

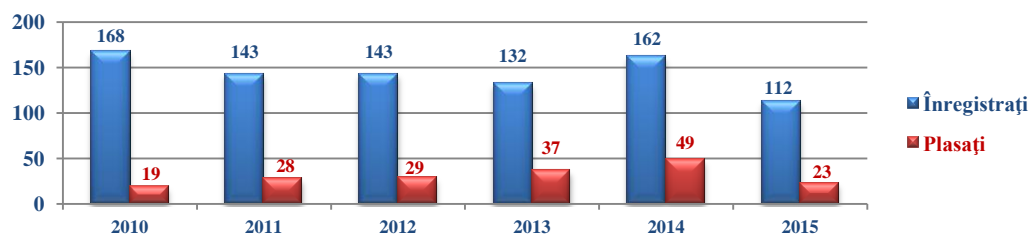

Sursa: ANOFM

În conformitate cu prevederile Legii nr. 180 din 10.07.2008 cu privire la migrația de muncă se acordă dreptul la muncă doar specialiștilor de înaltă calificare și numai în cazul lipsei specialiștilor autohtoni.

Străinii au acces la piața forței de muncă, la sistemul asigurărilor pentru șomaj, la măsurile de prevenire a șomajului și de stimulare a ocupării forței de muncă în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii Republicii Moldova, în conformitate cu Art.12 a Legii 274 privind integrarea străinilor în Republica Moldova. Pe parcursul anului 2015, la agențiile teritoriale s-au înregistrat 112 persoane străine. Ponderea femeilor a constituit 43%. Din numărul total – 21% au fost plasați în câmpul muncii (Figura 2.9.). Au absolvit cursuri de formare profesională 7%.

Figura 2.9. Statistica străinilor înregistrați și plasați, 2010-2015, persoane

Sursa: ANOFM

Agenția Națională colaborează cu Biroul Migrație și Azil la acest compartiment, îmbunătățind totodată și capacitățile în domeniu, inclusiv prin participarea reprezentanților Agenției Naționale la ateliere de lucru privind consolidarea dialogului de cooperare interinstituțional în domeniul integrării străinilor, precum și la diverse training-uri.

2.4.3. Emigrarea cetățenilor Republicii Moldova în scop de muncă

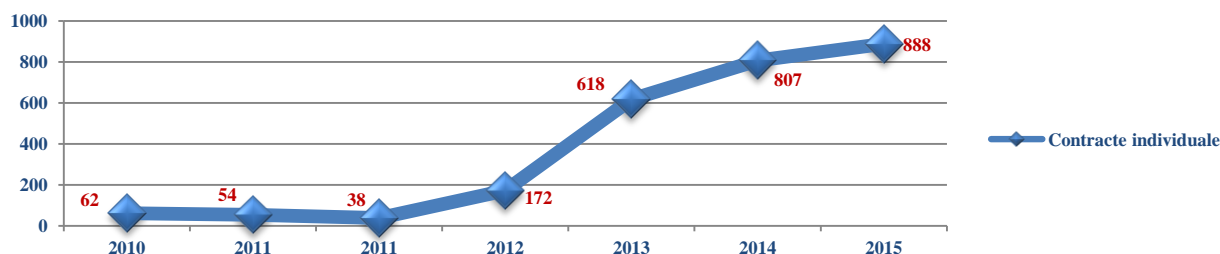
Pe parcursul anului 2015 s-a implementat cu succes Acordului bilateral între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel cu privire la angajarea temporară a lucrătorilor din Republica Moldova în anumite sectoare din Statul Israel. Astfel, în perioada de referință, peste 6 mii de persoane au depus cerere de participare la cele patru profesii solicitate pe piața muncii din Israel: lucrător în cofraj, armaturier, plăcător cu plăci și tencuitor. Ca urmare, în anul 2015 (în cadrul a două etape), pe teritoriul statului Israel au fost angajați 1123 muncitori moldoveni.

Implementarea acordului a contribuit la asigurarea protecției drepturilor lucrătorilor moldoveni conform legilor și regulamentelor relevante israeliene, inclusiv condițiile de muncă și de trai. Lucrătorii moldoveni angajați în conformitate cu Acordul dat, beneficiază de aceleași drepturi și obligații de muncă ca și lucrătorii băștinași.

Asigurarea protecției sociale a emigranților este realizată prin înregistrarea, în modul stabilit, a contractelor individuale de muncă ale cetățenilor Republicii Moldova angajați peste

hotare. Pe parcursul anului 2015, au fost examinate și înregistrate la Agenția Națională 888 contracte individuale de muncă ale cetățenilor Republicii Moldova, angajați în străinătate prin intermediul agențiilor private și în mod individual, cu 81 contracte mai multe decât în anul 2014.

Figura 2.10. Statistica înregistrării Contractelor individuale de muncă la ANOFM, 2012-2015

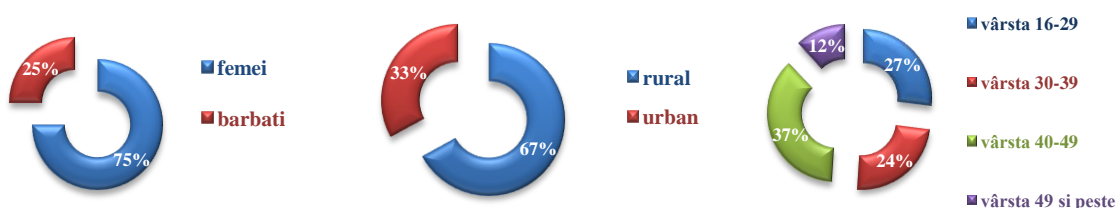

Sursa: ANOFM

Cele mai multe contracte individuale de muncă au fost înregistrate în lunile martie – 99, mai – 87, martie și noiembrie a câte 86 contracte.

Din numărul total de persoane care au emigrat, cu preponderență au fost femeile și persoanele provenite din mediul rural. Conform vârstei, cei mai mulți emigranți aveau vârsta cuprinsă între 40-49 ani.

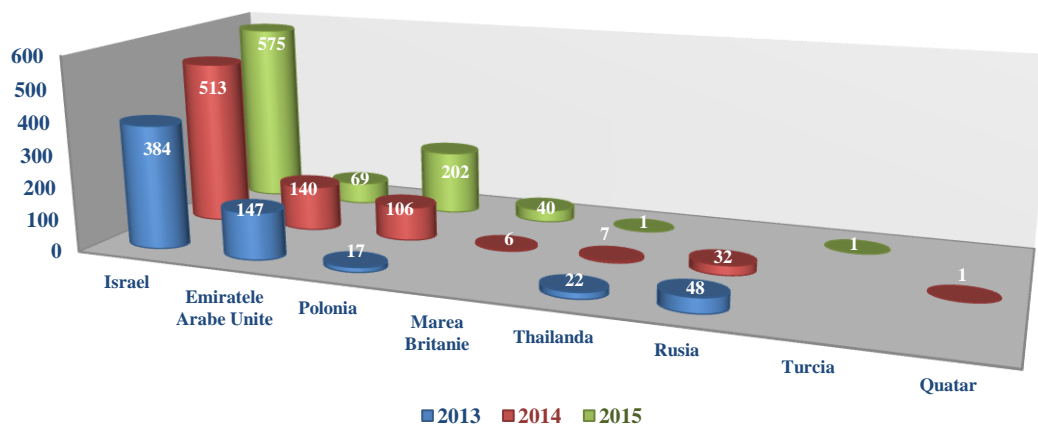
Figura 2.11. Angajarea cetățenilor Republicii Moldova la muncă în străinătate în baza contractelor individuale de muncă după sex, medii de reședință, vârstă, %

Sursa: ANOFM

Ca și în anii precedenți Israel și Emiratele Arabe Unite au fost destinațiile preferate de emigranții moldoveni (Figura 2.11.).

Figura 2.12. Statistica angajării cetățenilor Republicii Moldova la muncă peste hotare în baza contractelor individuale de muncă, persoane, 2013-2015

Sursa: ANOFM

Totodată, pe parcursul anului 2015, agențiile private au încheiat 33 acorduri de colaborare cu intermediarii/angajatorii străini din 10 țări. Cele mai multe acorduri de colaborare au fost încheiate cu angajatorii străini din statul Israel – 14 acorduri, Polonia – 8 acorduri, urmați de România, Lituania, etc.

2.4.4. Cooperarea cu statele de destinație a lucrătorilor migranți moldoveni

În scopul promovării migrației legale (circulare), prin dezvoltarea și consolidarea cooperării bilaterale și multilaterale cu țările de destinație ale lucrătorilor migranți și sporirii gradului de protecție a persoanelor aflate la muncă în străinătate, a continuat extinderea oportunităților legale de angajare la muncă a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare prin încheierea/implementarea acordurilor bilaterale în domeniul migrației de muncă cu statele de destinație.

Continuă implementarea Acordului semnat la 16 octombrie 2012 între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel cu privire la angajarea temporară a lucrătorilor din Republica Moldova în anumite sectoare din Statul Israel (sectorul construcțiilor).

Prin Hotărârea Guvernului nr. 894 din 29.12.2015 a fost prelungită valabilitatea Acordului moldo-izraelian pentru o perioadă adițională de 3 ani.

A continuat dialogul cu partenerii din Italia în vederea realizării următoarei etape de implementare a Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Italiei în domeniul migrației de muncă semnat la 05.07.2011.

Implementarea acestui Acord rămâne o prioritate pentru anul 2016 întrucât realizarea prevederilor acestuia va permite:

- asigurarea protecției drepturilor și libertăților lucrătorilor migranți în conformitate cu legislația ambelor state;
- promovarea muncii legale temporare, reîntoarcerea și reintegrarea socio-economică a lucrătorilor migranți;
- diminuarea efectelor negative asupra migranților și familiilor acestora.

Pe parcursul anului 2015 au avut loc două runde de negocieri în vederea discutării propunerii de acord între Guvernul Republicii Franceze și Guvernul Republicii Moldova privind mobilitatea tinerilor.

Prezentul Acord va contribui la:

- angajarea conform specialității,
- recunoașterea actelor de studii,
- acumularea experienței de muncă,
- susținerea reîntoarcerii la reintegrare.

2.4.5. Informarea corectă privind oportunitățile de angajare în țară și peste hotare

O altă direcție prioritară a politicilor în domeniul migrației de muncă este orientată spre informarea corectă privind oportunitățile de angajare în țară și peste hotare.

Pe parcursul anului cetățenii au fost informați despre posibilitățile de ocupare a unui loc de muncă și măsurile de protecție în caz de șomaj care s-au efectuat prin intermediul agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, prin intermediul Centrului de Informare despre piața muncii, Centrului de Apel amplasate în cadrul Agenției pentru Ocuparea Forței de Muncă a mun. Chișinău și resurselor electronice de informare ale Agenției Naționale (site-ul și portalul) care permanent au fost actualizate.

Totodată, a fost prelungită activitatea de implementare a subsistemului informațional „Evidența migrației forței de muncă” și crearea bazei de date a lucrătorilor migranți, care permite, ducerea în evidența statistică a persoanelor reîntoarse de peste hotare, care s-au adresat și înregistrat la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă și respectiv acordarea serviciilor de ocupare implementate pe piața muncii.

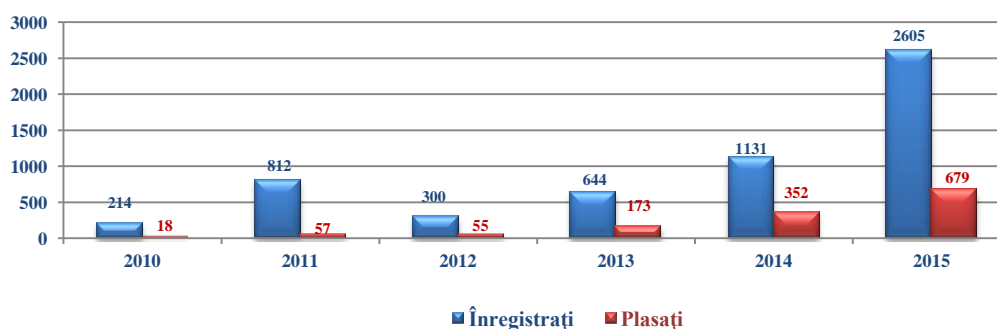
Totodată, Ministerul în colaborare cu UN WOMEN a organizat o serie de Ateliere de lucru cu prestatorii de servicii în cadrul Birourilor Comune de Informare și Servicii (BCIS) în vederea sporirii capacităților de prestare a serviciilor orientate pe nevoile specifice ale femeilor migrante.

De ziua migrantului au fost organizate 51 seminare introductive la nivel național, unde au participat 1541 absolvenți ai instituțiilor de învățământ. Participanții au fost informați despre fenomenul migrației, care sunt oportunitățile de angajare în Republica Moldova, care sunt serviciile prestate persoanelor în căutarea unui loc de muncă precum și posibilitățile de angajare legală peste hotare.

2.4.6. Promovarea reîntoarcerii și reintegrarea lucrătorilor migranți

Pe parcursul anului 2015 la agențiile teritoriale au fost înregistrate **2605** persoane reîntoarse în țară (cu 43% mai multe persoane comparativ cu anul 2014), care au beneficiat integral de servicii de ocupare și protecție în caz de șomaj. Ponderea femeilor a constituit 23%. În rezultatul măsurilor întreprinse de către agențiile teritoriale au fost plasate în câmpul muncii **26%**, au absolvit cursuri de formare profesională **4%**.

Figura 2.13. Statistica șomerilor reîntorși în țară înregistrați și plasați, 2010-2015, persoane

Sursa.ANOFM

S-a majorat semnificativ comparativ cu anul 2014 numărul persoanelor reîntoarse în țară din Federația Rusă – 2605 persoane, urmată de Italia – 109 persoane, Ucraina – 40 persoane, Israel – 23 persoane, etc.

În vederea implementării „Planului de acțiuni pentru anii 2014-2016 privind susținerea reintegrării cetățenilor reîntorși de peste hotare” (aprobat prin HG nr. 339 din 20 mai 2014) au fost realizate următoarele acțiuni:

- ✓ În conformitate cu ordinul Ministerului Sănătății în cadrul instituțiilor medico-sanitare se organizează examene medicale profilactice în care se includ și cetățeni ai Republicii Moldova;

- ✓ Am obținut suport în vederea realizării Obiectivului 2, Acțiunea 2.1.2 privind crearea în cadrul a 10 agenții teritoriale pentru ocuparea forței de muncă a Birourilor de informare și consultare în domeniul migrației și consultării;
- ✓ Au fost organizate de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 770 seminare de instruire privind tehnicile de căutare a unui loc de muncă în cadrul cărora au participat și foști migranți;
- ✓ Au beneficiat de formare profesională 108 persoane cetățeni ai Republicii Moldova reîntorși de peste hotare;
- ✓ Au fost organizate 73 târguri a locurilor de muncă, în urma cărora 26% de persoane au fost angajate;
- ✓ Se publică cu regularitate pe pagina ANOFM cele mai plătite 100 locuri de muncă;
- ✓ ODIM a validat 111 contracte de finanțare nerambursabilă și sunt încheiate 77 contracte cu suma de 51 mil. Lei;
- ✓ Au fost acordate granturi în cadrul Programului PARE 1+1 în sumă de 7,562 mil. lei

2.5. Politici salariale

Politica salarială reprezintă la nivel marco și microeconomic instrumentul concret de reglare a cererii și ofertei forței de muncă, de îmbinare a ocupării și folosirii eficiente a forței de muncă.

Salariul reprezintă cea mai frecventă formă de venit, nivelul lui condiționează situația economică a unui număr însemnat de persoane. În condițiile contemporane salariul apare nu pur și simplu ca preț al muncii, ci ca preț al încheierii forței de muncă, a capacității de a munci, a unor oameni liberi juridic și, desigur, ca preț al serviciilor aduse prin munca depusă de către acești oameni.

Totodată, pentru posesorul de forță de muncă, pentru angajat, salariul reprezintă un venit și este principalul mijloc de existență a sa. Politicile salariale nu trebuie să negligeze nevoile și scopurile fundamentale ale oamenilor, salariul fiind un mijloc de a satisface nu numai necesitățile fizice și biologice de bază ale angajaților, ci și un mijloc de a satisface nevoile sociale și personale ale acestora.

În acest context, o cerință deosebit de importantă de care trebuie să țină cont politica salarială o constituie asigurarea cadrului necesar pentru ca o parte echilibrată din valoarea nou creată să revină angajaților deoarece exagerarea într-o direcție sau alta poate avea efecte nedorite atât în ceea ce privește eficiența activității desfășurate cât și asigurarea caracterului stimulator al salariului.

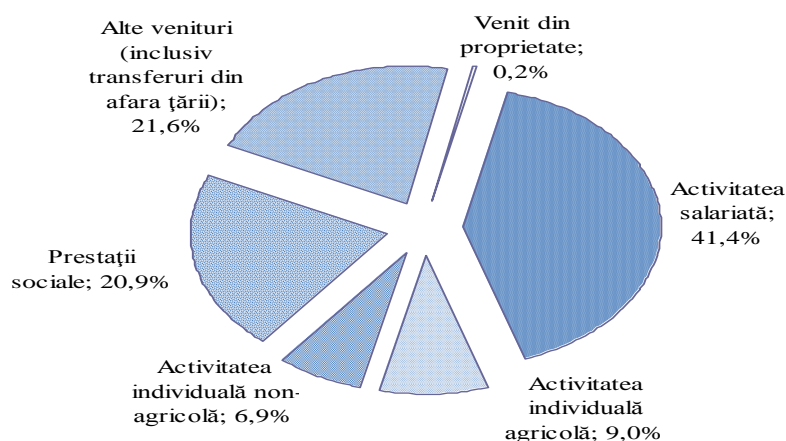
Analizând salariile din Republica Moldova la momentul actual, se poate constata că ele sunt evident mai mici decât în țările europene. Și ponderea salariului în totalul veniturilor este sub nivelul mediei europene. Astfel, dacă în țările economic dezvoltate, prin diferite politici guvernamentale, ponderea salariului în totalul veniturilor se menține la un nivel de circa 50-70%, asigurându-se astfel motivarea muncii și, prin urmare, creșterea productivității muncii și echitatea socială, în Republica Moldova ponderea salariului în totalul veniturilor în anul 2015 a constituit 41,4%, micșorându-se cu 0,2% față de anul precedent (Tabelul 2.4.).

Tabelul 2.4. Dinamica veniturii din activitatea salarială, 2010-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Venituri disponibile medii lunare pe o persoană, lei	1444,7	1508,8	1681,4	1767,5	1956,6
Inclusive: venitul din activitatea salarială %	44,7	42,7	41,6	41,6	41,4

Diferențierea populației după venituri este condiționată nu numai de diversificarea formelor de venit, dar și de diferențierea salariilor în diverse ramuri ale economiei naționale, ceea ce se observă din analiza comparativă a rețelelor tarifare de salarizare în funcție de grupele de calificare din diverse ramuri economice.

Figura 2.14. Diversificarea formelor de venit, 2015

Pe fundalul acestei situații privind salariile din Republica Moldova autoritățile publice depun eforturile necesare încât politica de salarizare să urmărească scopul de creștere durabilă a salariilor, de atenuare a diferențierii pe ramuri ale economiei, precum și asigurării creșterii competitivității economice și a productivității muncii. În acest context, în anul 2015 politica salarială s-a axat pe dezvoltarea cadrului normativ în domeniu atât pentru angajații din sectorul real al economiei, cât și ai celor din ramurile sferei bugetare.

De la 1 mai 2015 a fost modificat quantumul minim garantat al salariului în sectorul real și stabilit în mărime de 1900 lei pe lună față de 1650 lei în anul 2014, sporind astfel cota salariului înregistrat cu cel puțin 250 lei.

Angajatorii la alegere pot aplica sistemul tarifar de salarizare sau sistemele netarifare de salarizare. În cazul aplicării sistemului tarifar de salarizare, salariul tarifar pentru categoria I de calificare, ca element de bază și obligatoriu, se reglementează la nivel de ramură sau de întreprindere, prin negocieri, în convențiile colective la nivel de ramură sau în contractele colective de muncă.

Astfel, au fost extinse drepturile și posibilitățile partenerilor sociali de stabilire a normelor salariale în cadrul dialogului social prin încheierea convențiilor colective la nivel de ramură și a contractelor colective de muncă la nivel de întreprindere.

Noul mecanism de reglementare a salariilor la nivel de ramură se aplică eficient în ramura construcțiilor, gospodăriei comunale, energetică, agricultură și industria alimentară.

În aspect ramural, diferențierea nivelului salarizării în cea mai mare măsură reflectă situația economică din ramurile respective.

În ansamblu dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real se caracterizează prin datele tabelului ce urmează.

Tabelul 2.5. Dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real, 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Salariul mediu nominal al unui lucrător din economia națională , lei	3193,7	3477,7	3765,1	4172,0	4610,9

majorarea față de anul precedent, %	-	108,9	108,3	110,8	110,5
Cîștigul salarial real al unui salariat, în % față de anul precedent	103,7	104,1	103,5	105,4	107,0
din care: în sectorul bugetar , lei	2860,2	3210,2	3317,2	3673,9	4125,3
majorarea față de anul precedent,%	-	112,2	103,3	110,7	112,3
în sectorul real , lei	3345,5	3600,0	3948,6	4378,6	4814,6
majorarea față de anul precedent,%	-	107,6	109,7	110,9	109,9
inclusiv pe ramuri:					
Agricultura, silvicultura și pescuit*	1938,9	2164,8	2475,2	2773,9	3072,3
majorarea față de anul precedent,%	-	111,6	114,3	*	110,8
Industria extractivă	3400,8	3606,7	3860,2	4429,8	4539,4
majorarea față de anul precedent,%	-	106,0	107,0	114,7	102,5
Industria prelucrătoare	3231,4	3481,5	3669,6	4039,1	4485,2
majorarea față de anul precedent,%	-	107,7	105,4	110,1	111,0
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat*	5146,7	5333,0	5848,6	7243,5	8134,2
majorarea față de anul precedent,%	-	103,6	109,7	*	112,3
Construcții	3334,8	3650,9	3862,3	4357,3	4559,0
majorarea față de anul precedent,%		109,5	105,8	112,8	104,6
Comerț cu ridicata și amănuntul; Intreținerea și repararea autovehiculelor și motocicletelor*	2706,8	2945,1	3162,9	3547,7	3903,2
majorarea față de anul precedent,%	-	108,8	107,4	*	110,0
Hoteluri și restaurante	2276,5	2555,1	2573,4	2775,4	3055,6
majorarea față de anul precedent,%	-	112,2	100,7	107,8	110,1
Transport și depozitare *	3793,9	4146,9	4440,9	4076,4	4411,3
majorarea față de anul precedent,%	-	109,3	107,1	*	108,2
Activități financiare și de asigurări*	6942,4	6859,3	7382,5	7845,8	8659,6
majorarea față de anul precedent,%	-	98,8	107,6	*	110,4
Tranzacții imobiliare	4052,7	4267,8	4899,4	3956,6	4218,7
majorarea față de anul precedent,%	-	105,3	114,8	80,8	106,6

Sursa: BNS

În anul 2015 cîștigul salarial mediu lunar din economia națională a constituit 4610,9 lei și s-a mărit față de anul 2014 în valoare nominală cu 10,5%, iar în termeni reali (ajustat la indicele prețurilor de consum) – cu 0,7%. În sectorul real cîștigul salarial a constituit 4814,6 lei, iar în sectorul bugetar – 4125,3 lei.

S-a manifestat o creștere a salariilor în sectorul bugetar (12,3%) sau cu 2,4 puncte procentuale mai mare decît în sectorul real (9,9%).

Conform investigației din septembrie 2015, în luna dată s-au achitat salarii sub minimul de existență la 20,3% din angajați față de 30,5% în anul 2014. În agricultură, în septembrie 2015 se achitau salarii sub nivelul minimului de existență la 27,4% din salariați sau cu 6,2 puncte procentuale mai mult decît în anul 2014 (21,2%).

În același timp în anul 2015 de salarii mai mari de 4000 lei au beneficiat 40,6% sau cu 8,3 puncte procentuale mai mult decît în anul 2014 (32,3 %). Cele mai mari salarii au fost achitate în ramura Informații și comunicații, care au înregistrat un salariu mediu lunar în mărime de 9484,4 lei, urmați de salariații din ramura Activități financiare și de asigurare -7611,1 lei și celor din ramura Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat-7546,0 lei.

În anul 2015 numărul salariaților din economia națională a constituit 572,1 mii persoane sau cu 7,6 mii persoane mai puțin de cît în anul 2014. Reducerea personalului a avut loc în sectorul real de la 409,7 mii în anul 2014 pînă la 403 mii în anul 2015, respectiv în sectorul bugetar de la 170 mii în anul 2014 pînă la 169 mii în anul 2015.

În scopul sporirii cotei înregistrate a salariului și diminuării fenomenului negativ al plății salariilor „în plic”, a contabilității duble și „muncii la negru”, în perioada de referință a continuat implementarea Planului de acțiuni privind minimizarea practicii achitării salariilor „în plic” și „muncii la negru”, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 477 din 28 iunie 2011, cu modificările

și completările ulterioare.

Astfel, pentru anul 2015 au fost preconizate acțiuni referitoare la: sporirea cotei de înregistrare a salariului; sporirea responsabilității angajatorului în protecția drepturilor salariatului; intensificarea controlului în scopul depistării evaziunilor și contracarării fenomenului „muncii la negru”; antrenarea sindicatelor în activitatea de anihilare a „muncii la negru” și a plății salariilor „în plic” și promovarea politicilor de educație juridică a salariaților.

Ca rezultat, pe parcursul anului 2015 au fost întreprinse următoarele.

Pentru sporirea cotei înregistrate a salariului anual s-a majorat cuantumul minim garantat a salariului în sectorul real pe măsura creșterii însumate a indicelui prețului de consum și a productivității muncii. În anul 2015 cuantumul minim garantat a fost stabilit în mărime de 1900 lei pe lună. Așadar, agenții economici care pînă la 1 mai 2015 indicau pentru salariații săi, indiferent de funcția deținută și volumul de muncă îndeplinit, un salariu de 1650 lei pe lună, restul plătindu-l neoficial „în plic”, după această dată au fost nevoiți să scoată „din plic” cel puțin 250 lei la fiecare salariat, sporind astfel cota înregistrată a salariului și suma contribuțiilor de asigurări sociale de stat.

De asemenea, partenerii sociali au fost încurajați să stabilească în convențiile colective ramurale niveluri a salariului tarifar minim în ramuri la un nivel ce depășește cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real.

Pentru viitor, la sporirea cotei înregistrate a salariului va contribui și diferențierea cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real pe nivele, în funcție de complexitatea muncii, nivelul de pregătire și calificarea salariaților. În acest sens a fost elaborat un proiect de lege de modificare a Legii salarizării.

S-a activat în vederea extinderii achitării salariilor prin intermediul cardurilor bancare și utilizării instrumentelor de plată fără numerar. Proiectul de lege sus-menționat prevede și obligativitatea ca în localitățile urbane plata salariului să fie efectuată prin virament la contul salariatului deschis la instituția bancară, cu achitarea serviciilor respective din contul angajatorului.

În anul de referință a fost modificat și completat Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova CORM 006-14 prin Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.165 din 21.10.2015.

În ceea ce privește sectorul bugetar, în anul 2015 au activat 169,0 mii de salariați angajați în învățămînt, sănătate și asistență socială, cultură, artă și sport, știință, administrație publică și alte unități bugetare. Față de anul 2014 numărul angajaților din sectorul bugetar s-a redus cu 1,0 mii salariați.

Salarizarea angajaților s-a efectuat conform mărimilor și condițiilor specificate în Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar.

În limitele mijloacelor bugetului public național alocate în acest scop, în anul 2015 au fost majorate cu 3 la sută salariile lunare ale cadrelor didactice.

În rezultat, salariul mediu lunar al angajaților din sectorul bugetar în anul 2015 a constituit 4125,3 lei sau cu 12,3% mai mare față de anul 2014.

În aspect ramural dinamica salariilor angajaților în sectorul bugetar se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul 2.6. Dinamica salariilor angajaților în sectorul bugetar, 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Salariul mediu pe economia națională, lei	3193,9	3477,7	3765,1	4172,0	4610,9
Salariul mediu în sectorul real, lei	3345,6	3600,0	3948,6	4378,6	4814,6
Salariul mediu în sectorul bugetar, lei	2860,2	3210,2	3317,2	3673,9	4125,3

Ponderea salariului mediu în sectorul bugetar față de salariul mediu în sectorul real, %	85,5	89,2	84,0	83,9	85,7
Salariul mediu pe ramuri, lei:					
Cercetare și dezvoltare	3567,5	4257,9	4349,5	4682,1	5084,2
majorarea față de anul precedent, %	-	119,3	102,2	107,6	108,6
Administrație publică	3381,2	4095,8	4758,7	5015,3	5480,0
majorarea față de anul precedent, %	-	121,1	116,2	105,4	109,3
Învățământ	2769,0	2988,1	2768,1	3098,0	3573,2
majorarea față de anul precedent, %	-	107,9	92,6	111,9	115,3
inclusiv: cadre didactice	3836,5	4025,3	3555,2	4000,1	4650,1
majorarea față de anul precedent, %	-	107,9	88,3	112,5	116,2
Sănătate și asistență socială	2270,4	2514,6	2753,9	3059,3	3428,9
majorarea față de anul precedent, %	-	110,7	109,5	111,1	112,1

Sursa: BNS

Salariile angajaților din sectorul bugetar constant sunt net inferioare celor din sectorul real (privat) al economiei, date fiind constrângerile bugetare și plafonarea cheltuielilor de personal.

Cu toate că salariul mediu în sectorul bugetar în anul 2015 a crescut cu 12,3% decalajul în nivelul de salarizare dintre sectorul real și cel bugetar a crescut cu 2,2 puncte procentuale, în detrimentul salariaților bugetari. În anul 2015 salariul mediu a unui salariat bugetar a constituit doar 85,7% față de salariul unui angajat din sectorul real.

Cele mai mici salarii în anul 2015 în sectorul bugetar în continuare au fost înregistrate în artă, activități de recreere și de agrement 2631,5 lei, asistența socială- 2729,3 lei. În același timp salariul mediu în știință a atins 4783,6 lei, în sănătate -5141,1,9 lei, inclusiv la medici - 6446,0 lei. Salariul mediu al cadrelor didactice a constituit 4650,1 lei.

2.6. Inspectoratul de Stat al Muncii

Activitatea Inspectoratului de Stat la Muncii în anul 2015 a fost orientată spre realizarea obiectivelor stipulate în Programul de activitate a Inspectoratului pentru anul 2015 și Legii nr. 140-XV din 10 mai 2001 privind Inspectoratul de Stat al Muncii. Obiectivul principal al Inspectoratului este asigurarea aplicării legislației muncii, securității și sănătății în muncă. În această ordine de idei, în anul 2015 au fost efectuate 6933 vizite de control, la 6182 agenți economici cu un număr de 234,7 mii salariați, din care 112,4 mii femei (inclusiv 23725 femei din mediul rural) și 40 minori.

Vizitele de control au fost axate pe două direcții:

- în domeniul relațiilor de muncă au fost efectuate 3803 vizite de control;
- în domeniul securității și sănătății în muncă au fost efectuate 3130 vizite de control.

Din numărul total de vizite de control 4883 constituie vizite planificate și 2050 vizite inopinate, din care 73 – cu ocazia cercetării accidentelor de muncă.

În urma vizitelor de control au fost întocmite procese-verbale de control, în care au fost consemnate 65336 încălcări și abateri de la prevederile actelor legislative și normative din domeniul muncii, din care 34787 încălcări în domeniul relațiilor de muncă și 30549 – în domeniul securității și sănătății în muncă. Activitățile de control întreprinse scot în evidență

faptul, că angajatorii comit cel mai frecvent încălcări ale normelor legale referitoare la stabilirea, calcularea și achitarea salariului, adaptarea condițiilor de muncă la cerințele de securitate și sănătate în muncă.

La Inspectorat, pe parcursul anului 2015, au fost comunicate 411 evenimente de accidentare a lucrătorilor în câmpul muncii. Inspectorilor de muncă le-au fost dispuse spre cercetare 130 evenimente, din care 65 cu caracter mortal. Ca rezultat al cercetării 47 cazuri au fost clasificate accidente de muncă grave și 29 – mortale, în urma cărora au avut de suferit grav 49 persoane și mortal 30 persoane.

În contextul monitorizării modului și termenilor de achitare a salariilor în sectorul real, de către inspectorii de muncă în perioada de gestiune, au fost întreprinse vizite de control la 134 agenți economici, care admit restanțe la plata salariilor (53,4 mil. lei – față de 6022 persoane). De către inspectorii de muncă au fost stabiliți termeni de lichidare a restanțelor salariale de 14 – 30 zile calendaristice și ca rezultat au fost achitate restanțe de 6,148 mil. lei. De asemenea au fost elaborate grafice de reșalonare a datoriilor față de salariați. Inspectorii de muncă au încheiat 45 procese-verbale cu privire la contravenție, care se înglobează în numărul total de procese-verbale cu privire la contravenție.

Pentru realizarea prevederilor Planului de acțiuni privind minimizarea practicii de achitare a salariilor „în plic” și muncii nedeclarate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.477 din 28.06.2011, în vederea asigurării monitorizării permanente a respectării legislației în domeniul raporturilor de muncă pentru protejarea drepturilor salariaților și contracararea muncii la negru, la 272 agenți economici și 87 angajatori-persoane fizice au fost depistate 818 persoane ce activau fără forme legale de angajare, inclusiv 260 femei și 31 minori. De către inspectorii de muncă au fost încheiate 334 procese-verbale cu privire la contravenție, care se înglobează în numărul total de procese-verbale cu privire la contravenție. Ca rezultat al acțiunilor întreprinse de către inspectorii de muncă – 216 persoane au fost repuse în drepturi, fiindu-le legalizate relațiile de muncă cu angajatorii.

În perioada de referință au fost întreprinse vizite de control în comun cu reprezentanții subdiviziunilor teritoriale ale sindicatelor, fiind efectuate 69 vizite de control privind respectarea legislației muncii și normelor de securitate și sănătate în muncă, au fost examinate 22 petiții, 7 sesizări și cercetate 4 accidente de muncă. În colaborare cu reprezentanții Inspectoratului Fiscal de Stat au fost efectuate 110 controale, fiind depistate 92 persoane, care prestau activitate nedeclarată. Cu reprezentanți ai Inspectoratului de Poliție au fost întreprinse 123 vizite de control, fiind depistați 150 salariați, care prestau munca nedeclarată. Împreună cu reprezentanții Agenției teritoriale pentru ocuparea forței de muncă au fost efectuate 3 vizite de control, CNA și Direcției raionale de învățământ câte 4 controale.

Potrivit prevederilor art.34 al Legii nr.60-XIX din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, în perioada de gestiune, au fost vizitate unități cu un efectiv de 20 și mai multe persoane. În cadrul controalelor s-a constatat, că pentru plasarea în câmpul muncii al persoanelor cu dizabilități la 174 unități au fost rezervate 471 locuri de muncă. Totodată în 215 unități, care au fost monitorizate, activează 713 persoane cu dizabilități. La 102 unități se efectuează evidența cererilor de angajare a persoanelor cu dizabilități. Administrația de la 24 unități vizitate au informat Agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă despre locurile de muncă vacante rezervate. Inspectorii de muncă au înaintat prescripții, pentru conformarea agenților economici la prevederile Legii nominalizate.

În aceeași perioadă au fost examinate și întreprinse măsuri pentru soluționarea 2884 petiții parvenite de la cetățeni. Din numărul total de petiții examinate 45% - constituie probleme referitoare la salarizare, 11% - semnalizează cazuri de concediere/reducere a personalului, 10% - sesizează munca nedeclarată, câte 5% - invocă încălcări privind evidența și completarea carnetelor de muncă și probleme de neacordare/neplată a concediilor de odihnă și sociale, 3% - vizează probleme privind crearea unor condiții de muncă adecvate, 2% - constituie abateri de la prevederile legale la încheierea contractelor individuale de muncă, câte 1% - cazuri de accidentare și încălcarea regimului de muncă, 17% - invocă alte probleme.

De asemenea, au fost examinate 1061 sesizări de la alte organe de control, persoane juridice, instituții, organizații. Pe parcursul perioadei de referință au fost repuse în drepturi 2661 persoane. Concomitent, de către inspectorii de muncă, a fost acordat ajutor metodologic și consultativ la 2032 cetățeni.

Ca rezultat al neconformării conducătorilor unităților economice supuse controalelor la prevederile legislației muncii, de către inspectorii de muncă au fost încheiate și înaintate spre examinare instanței de judecată 657 procese-verbale cu privire la contravenție.

În temeiul Legii securității și sănătății în muncă nr.186-XVI din 10 iulie 2008, organizarea și desfășurarea activităților de protecție a lucrătorilor la locul de muncă și prevenirea riscurilor profesionale în cadrul unității se realizează de către conducător, lucrătorii desemnați prin decizia angajatorului, serviciului intern de protecție și prevenire și serviciului extern de protecție și prevenire. Astfel, la unitățile economice monitorizate activitatea de protecție și prevenire este realizată de: conducător – la 4188 unități, lucrător desemnat de angajator – 1516, serviciu intern – 131, serviciu extern – 46. Comitete pentru securitate și sănătate în muncă au fost constituite la 280 unități. Condițiile de muncă au fost evaluate la 489 unități. Au fost evaluate riscurile profesionale și întocmite planuri anuale de protecție și prevenire la 1285 unități economice monitorizate.

În perioada de gestiune inspecțiile teritoriale de muncă, în baza art.40 din Codul muncii, au înregistrat 837 contracte colective de muncă și acorduri adiționale la ele de la agenți economici din țară.

În baza articolului 10 alineatul (2) litera c) din Codul muncii, au fost prezentate spre înregistrare statele de personal de la 19,5 mii unități din sectorul real al economiei, cu un efectiv de personal de 306,1 mii salariați.

Pentru sensibilizarea, informarea și consultarea celor interesați în aplicarea corectă și eficientă a legislației, precum și pentru asigurarea transparenței activității de inspecție s-au realizat acțiuni de informare a populației prin diferite mijloace mass-media despre cele mai eficiente metode de aplicare a Codului muncii, Legii securității și sănătății în muncă, și despre activitatea Inspectoratului de Stat al Muncii. În presa scrisă au fost publicate 69 articole. Colaboratorii Inspectoratului au participat la 49 emisiuni televizate și 26 radiofonice cu diferite tematici din domeniul de competență.

Inspectorii de muncă au întreprins măsuri de sensibilizare în domeniul relațiilor de muncă, securității și sănătății în muncă, organizând 109 seminare de informare. De către inspectorii de muncă au fost organizate seminare pentru informarea tineretului studios despre legislația muncii, securitatea și sănătatea în muncă. În cadrul întrunirilor, organizate cu colectivele de absolvenți ai instituțiilor preuniversitare despre prevederile legislației muncii în vigoare au fost informați 3943 tineri din 122 instituții de învățământ preuniversitar.

Inspectorii de muncă au adus la cunoștința cetățenilor prevederile legislației muncii în vigoare la Tîrgurile locurilor de muncă, organizate și desfășurate prin intermediul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și în cadrul instruirii în domeniul muncii a cetățenilor, angajatorilor și reprezentanților săi, a colaboratorilor din domeniul public ș.a.

Concluzii. Recomandări

Piața muncii din Republica Moldova s-a dovedit a fi destul de flexibilă la înrăutățirea cadrului macroeconomic. În pofida decelerării economice, nu a avut loc o înrăutățire drastică a nivelului de ocupare și șomaj. În acest context putem concluziona următoarele:

- Ponderea cea mai mare a populației ocupate o constituie populația ocupată în agricultură, comerț și industrie.
- În anul 2015 se menține tendința de creștere a numărului de șomeri înregistrați și plasați în câmpul muncii;

- A crescut numărul de locuri de muncă vacante înregistrate de către agențiile teritoriale, ocuparea lor fiind de cca 90%;
- Cca 70% din numărul total de locuri de muncă vacante înregistrate sunt pentru muncitori;
- Totodată, se menține la același nivel (43%) rata de ocupare a populației active, cu o rată a șomajului de numai 4,1%, ceea ce denotă gradul sporit de muncă la negru;
- A scăzut ponderea șomerilor plasați în câmpul muncii în raport cu cei înregistrați (33%) comparativ cu anul 2014 (38%);

3. ASIGURAREA SOCIALĂ

3.1. Sistemul public de asigurări sociale de stat. Aspecte generale

Sistemul public de asigurări sociale de stat este o parte integrantă a sistemului de protecție socială, avînd ca obiectiv principal acordarea unor prestații în bani persoanelor asigurate aflate în imposibilitatea obținerii veniturilor salariale în urma anumitor situații de risc (incapacitate temporară sau permanentă de muncă, maternitate, bătrînețe, șomaj, etc.). Sistemul public de asigurări sociale acoperă, de regulă, toți rezidenții Republicii Moldova, din care o parte (cei încadrați în cîmpul muncii) plătesc contribuții de asigurare, iar alții beneficiază de prestațiile sistemului (pensii, indemnizații, etc.). Rolul principal al sistemului de asigurări constă în garantarea unui venit asiguratului în caz de pierdere a acestuia, ca urmare a îmbolnăvirii, șomajului, vîrstei înaintate, etc. Mărimea prestației acordate este condiționată de durata stagiului de cotizare (muncă), mărimea salariului, gradul de pierdere a capacității de muncă, precum și de alți factori care sînt stipulați în cadrul juridic respectiv.

Sistemul public de asigurări sociale din Republica Moldova funcționează în baza Legii nr. 489-XIV din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale, Legii nr.156-XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, Legii Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat pentru anul respectiv, precum și a altor acte legislative și normative care reglementează activitatea în domeniul asigurărilor sociale.

Organizarea și funcționarea sistemului de asigurări sociale este bazată pe următoarele principii fundamentale:

- *principiul unicității*, conform căruia statul organizează și garantează activitatea sistemului public de asigurări în corespundere cu normele de drept unice;
- *principiul egalității*, care asigură tuturor participanților la sistemul public - contribuabili și beneficiari - tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește realizarea drepturilor și executarea obligațiilor prevăzute de legislație;
- *principiul solidarității sociale a generațiilor*, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;
- *principiul obligativității*, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au obligația de a participa la sistemul public;
- *principiul contributivității*, conform căruia fondurile de asigurări sociale se formează în baza contribuțiilor datorate de către persoanele fizice și juridice - participanți ai sistemului public de asigurări sociale.

Sistemul public de asigurări sociale se bazează pe colectarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat de la angajatori și persoanele asigurate și pe distribuirea prestațiilor către beneficiari.

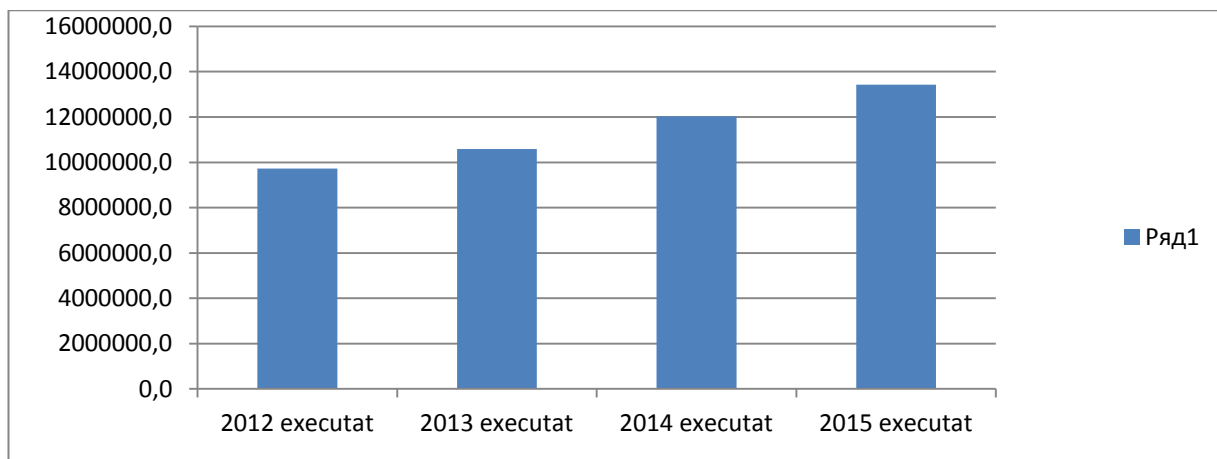
3.2. Finanțarea prestațiilor de asigurări sociale de stat

3.2.1. Executarea Bugetului de Asigurări Sociale de Stat

În anul 2015 *veniturile* Bugetului de Asigurări Sociale de Stat au constituit 11,2 % din PIB.

În perioada anului 2015 la bugetul asigurărilor sociale de stat au fost acumulate venituri în sumă totală de 13432476,2 mii lei, cu 1,4% mai puțin decît prevederile anuale precizate. Comparativ cu anul 2014, veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat au crescut cu 1403687,2 mii lei sau cu 11,7 % mai mult.

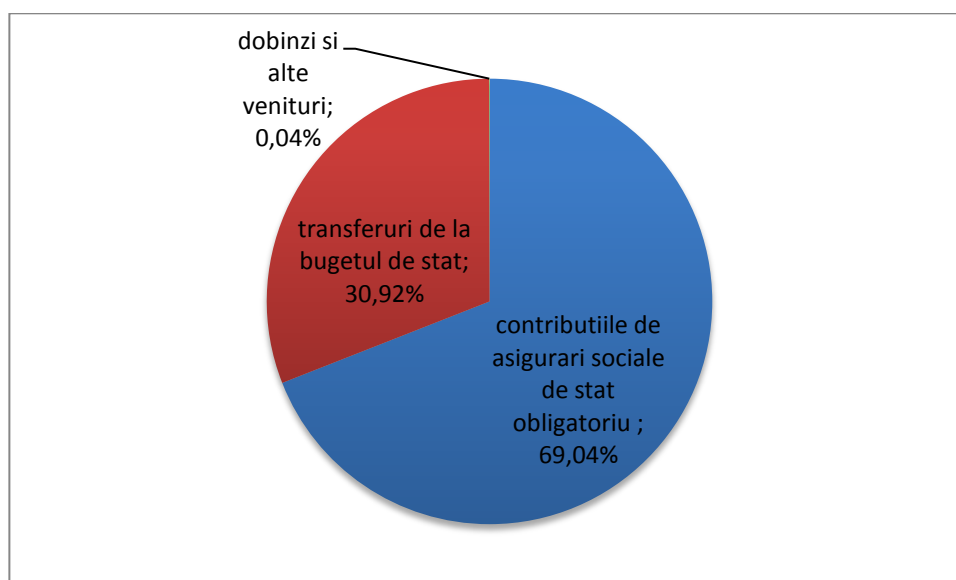
Figura 3.1. Veniturile acumulate la bugetul asigurărilor sociale de stat în anii 2012-2015

Sursa: CNAS

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat se formează din: contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii, transferuri de la bugetul de stat, dobânzi și alte venituri.

Figura 3.2. Structura veniturilor executate ale bugetului asigurărilor sociale de stat

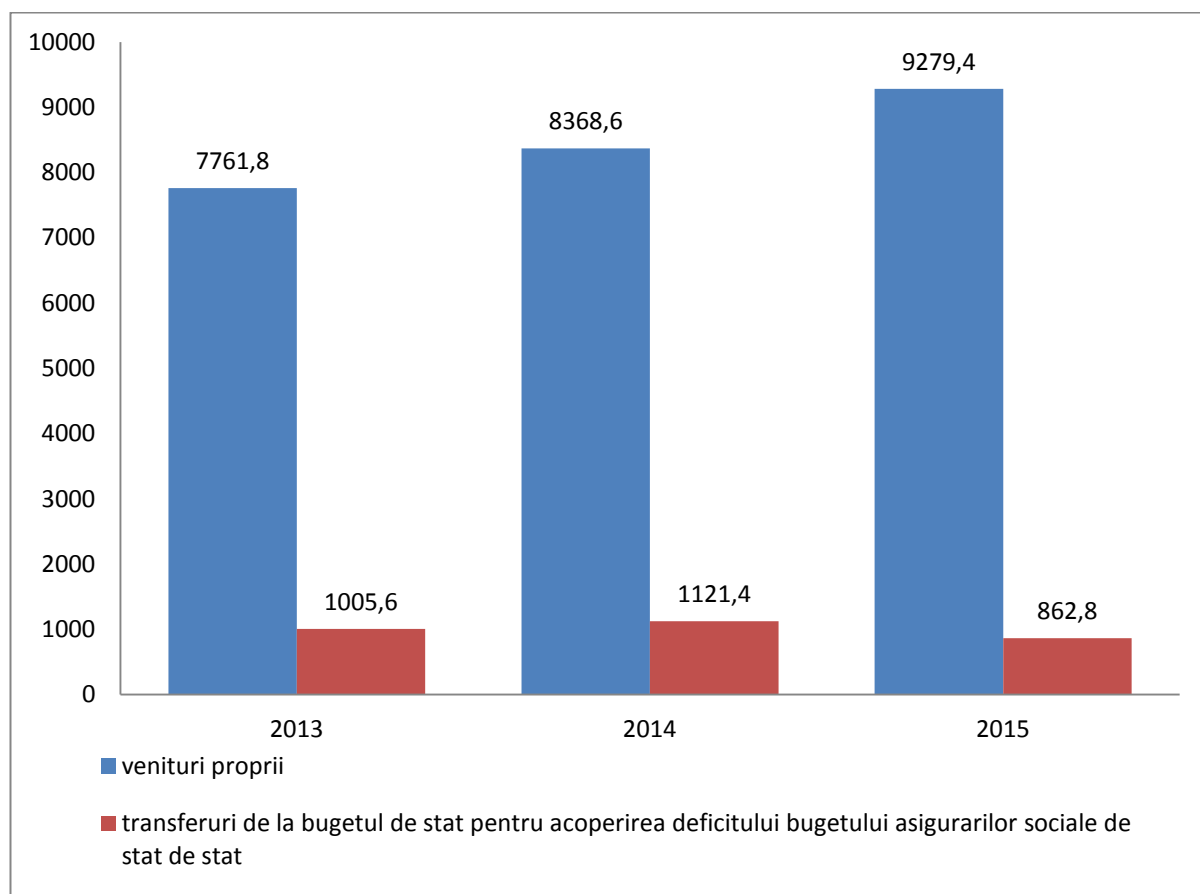
Ponderea cea mai mare în structura veniturilor o constituie contribuțiile de asigurări sociale de stat (69,04%), urmate de transferurile de la bugetul de stat (30,92%) și dobânzi și alte venituri (0,04%).

Contribuțiile de asigurări sociale de stat, dobânzile și alte venituri constituie venituri proprii ale Bugetului de Asigurări Sociale de Stat, care în anul 2015 au fost acumulate în sumă de 9279462,8 mii lei, cu o executare a planului precizat la nivel de 101,0%.

O componentă importantă a veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat o constituie transferurile de la bugetul de stat, care în anul 2015 au constituit 30,92% din suma totală de venituri. Astfel, în anul 2015 din bugetul de stat s-au transferat 4153013,4 mii lei, ceea ce constituie 93,7% la sută față de indicele planificat. Comparativ cu anul 2014, suma transferurilor bugetului de stat la bugetul asigurărilor sociale de stat a fost cu 492870,4 mii lei sau 13,5% mai mare.

În condițiile nivelului redus de acoperire din surse proprii a necesarului de achitare a pensiilor, sistemul înregistrează an de an deficit bugetar, finanțarea acestuia fiind acoperită din contul bugetului de stat, situație redată în figura de mai jos.

Figura 3.3. Dinamica veniturilor proprii și transferurilor de la bugetul de stat pentru acoperirea deficitului BASS, 2013-2015

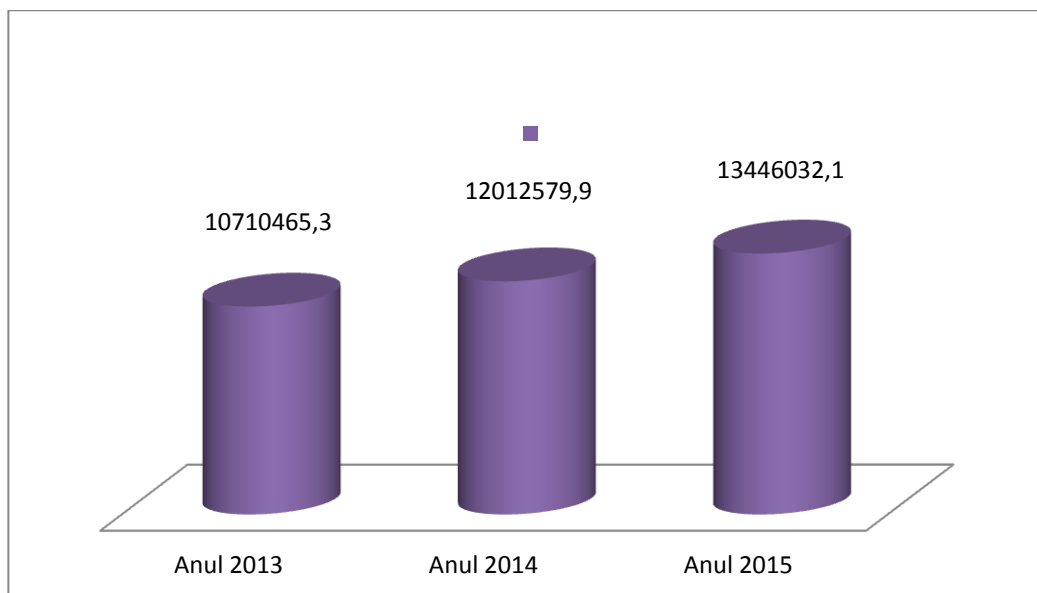

Sursa: CNAS

În anul 2015 *cheltuielile* efectuate *din mijloacele Bugetului de Asigurări Sociale de Stat* au constituit 11,2% din PIB.

În anul 2015 cheltuielile efective ale bugetului asigurărilor sociale de stat au constituit 13446032,1 mii lei. Comparativ cu anul 2014, cheltuielile efective ale bugetului asigurărilor sociale de stat au înregistrat o creștere cu 1433452,2 mii lei sau cu 11,9%.

Figura 3.4. Dinamica cheltuielilor efective ale bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2013-2015

Din suma totală a cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat 76,0% au constituit cheltuielile pentru prestații de asigurări sociale.

Cheltuielile pentru prestațiile de asigurări sociale efective în anul 2015 au constituit 10213901,5 mii lei. Față de anul 2014 aceste cheltuieli au fost mai mari cu 673140,6 mii lei sau 7,1%.

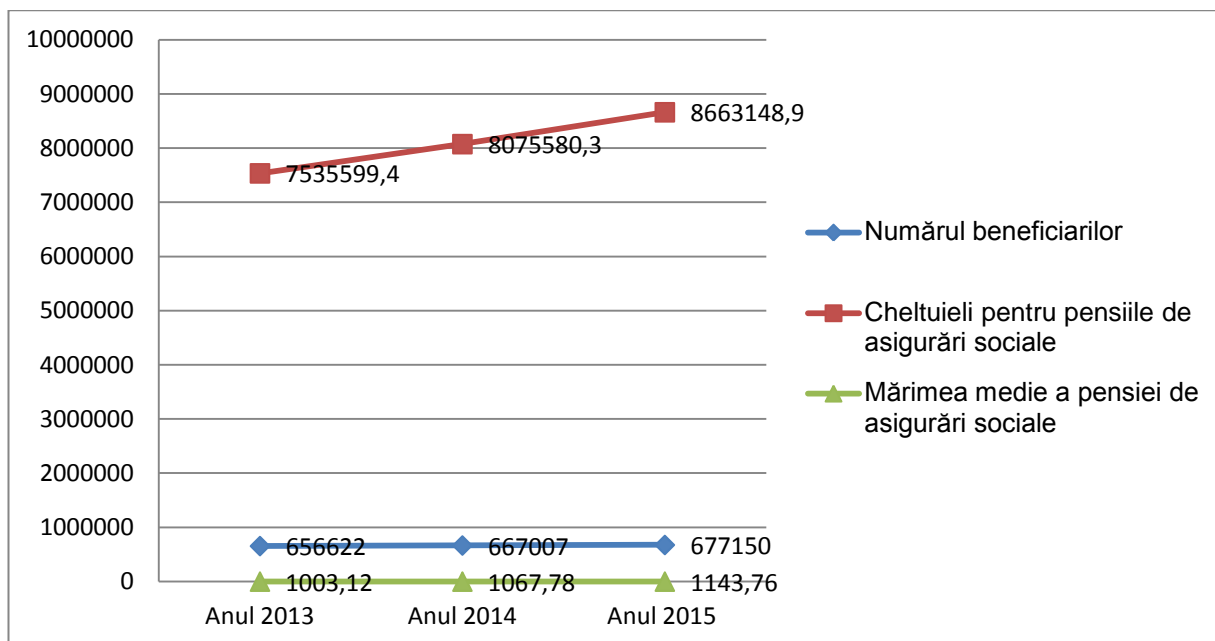
Ponderea principală din cheltuielile totale efectuate din mijloacele bugetului asigurărilor sociale, revine pensiilor de asigurări sociale – 84,8% (în anul 2014 constituind 84,6%), pe când indemnizațiile de asigurări sociale – 12,6%, cheltuieli de organizare și funcționare a sistemului public de asigurări sociale – 2,3%, alte prestații de asigurări sociale 0,3% .

Totodată, de menționat, că cea mai mare pondere în cheltuielile totale destinate pensiilor de asigurări sociale revine pensiilor pentru limită de vârstă – circa 79,73%.

Cheltuielile pentru acest tip de pensie au crescut comparativ cu anul 2014 cu 499013,1 mii lei sau cu 7,8%. Factorii majorării cheltuielilor rezidă în creșterea numărului beneficiarilor și indexarea pensiilor cu 7,95%.

Figura de mai jos reflectă dinamica beneficiarilor de pensii, mărimea medie a pensiei și cheltuielile efective pentru plata acestora.

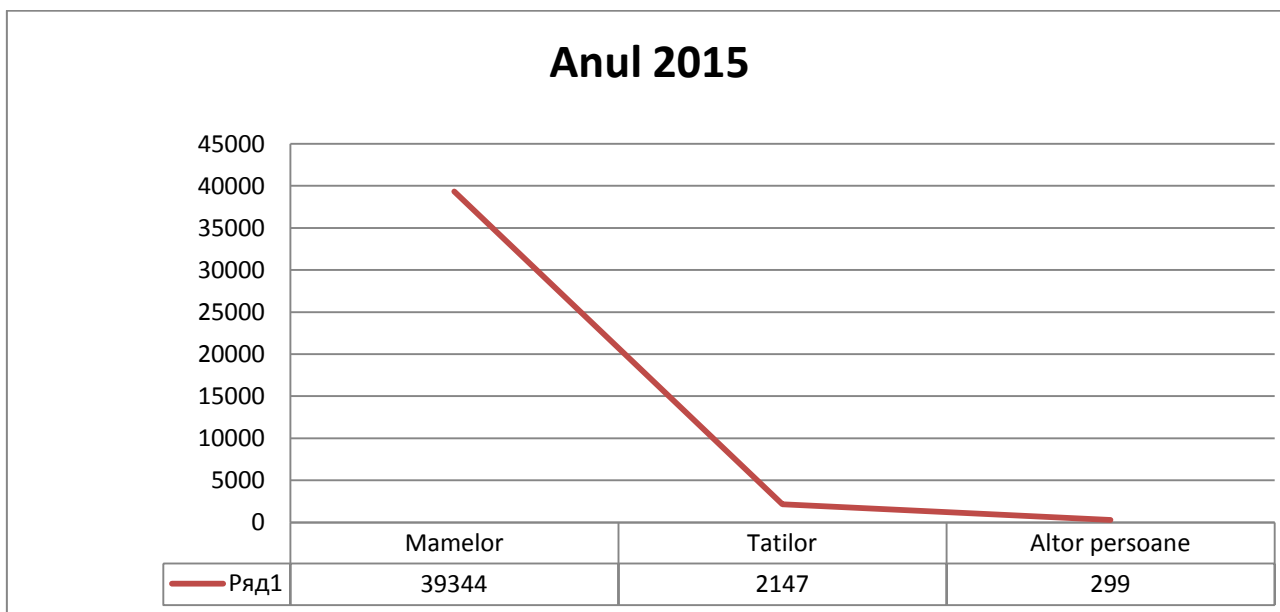
Figura 3.5. Dinamica cheltuielilor efective pentru plata pensiilor de asigurări sociale, a numărului beneficiarilor și a mărimilor medii ale pensiilor, 2013-2015

Pentru plata indemnizațiilor de asigurări sociale cheltuielile efective au constituit 1287619,7 mii lei, cu executarea indicatorului anual stabilit la nivel de 97,8%. Comparativ cu anul 2014, cheltuielile respective au fost mai mari cu 79715,0 mii lei sau cu 6,6%.

Cheltuielile efective pentru indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani au constituit 593392,9 mii lei. Comparativ cu anul 2014 cheltuielile efective au crescut cu 46507,7 mii lei sau cu 8,5%. Creșterea cheltuielilor a fost determinată de majorarea numărului de beneficiari și de creșterea mărimii medii a indemnizației, care depinde de creșterea bazei de calcul individuală a fiecărui beneficiar, precum și de aplicarea normelor legale potrivit cărora de la 1 octombrie 2015 mărimea minimă a indemnizației a fost majorată de la 400 lei pînă la 440 lei.

Figura 3.6. Numărul beneficiarilor de indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani la situația 01.01.2016

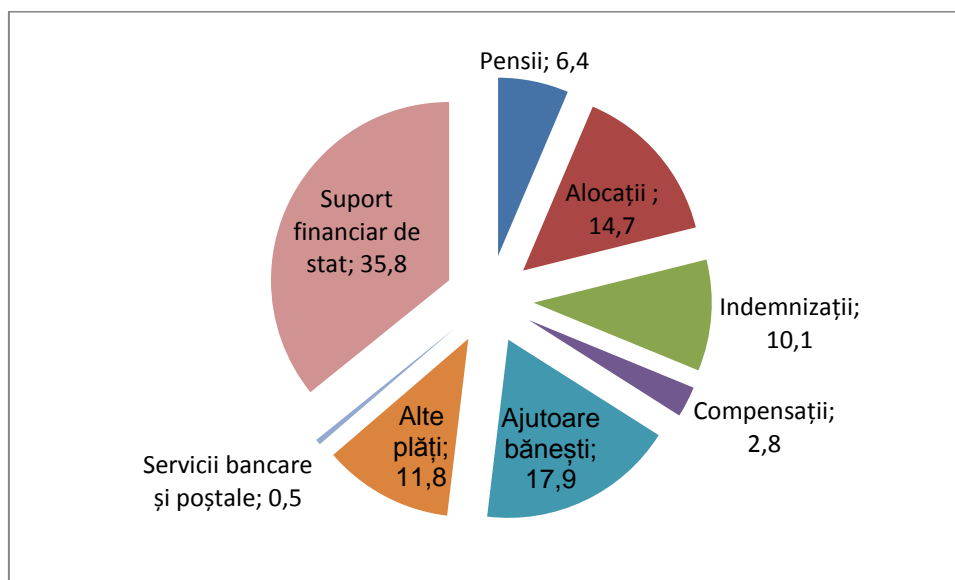

Cheltuielile Bugetului de Asigurări Sociale de Stat pentru prestațiile sociale *finanțate din*

mijloacele bugetului de stat în anul 2015 față de anul 2014 au fost cu 760311,6 mii lei sau cu 30,8% mai mari.

Structura cheltuielilor pentru prestații sociale, efectuate în anul 2015 din mijloacele bugetului de stat, prin intermediul bugetului asigurărilor sociale de stat se prezintă în figura ce urmează.

Figura 3.7. Structura cheltuielilor pentru prestațiile efectuate din mijloacele bugetului de stat, %

3.2.2. Contribuțiile de asigurări sociale de stat

Tarifelor contribuțiilor de asigurări sociale de stat și impactul acestora asupra cuantumului pensiei de asigurări sociale

Unul din indicatorii principali ce caracterizează nivelul de asigurare cu pensii este rata de înlocuire a venitului pierdut. În anul 2015 cuantumul pensiei medii pentru limită de vîrstă a constituit 83% din minimul de existență pentru pensionari.

Tabelul 3.1. Dinamica cuantumului pensiilor, 2012-2015

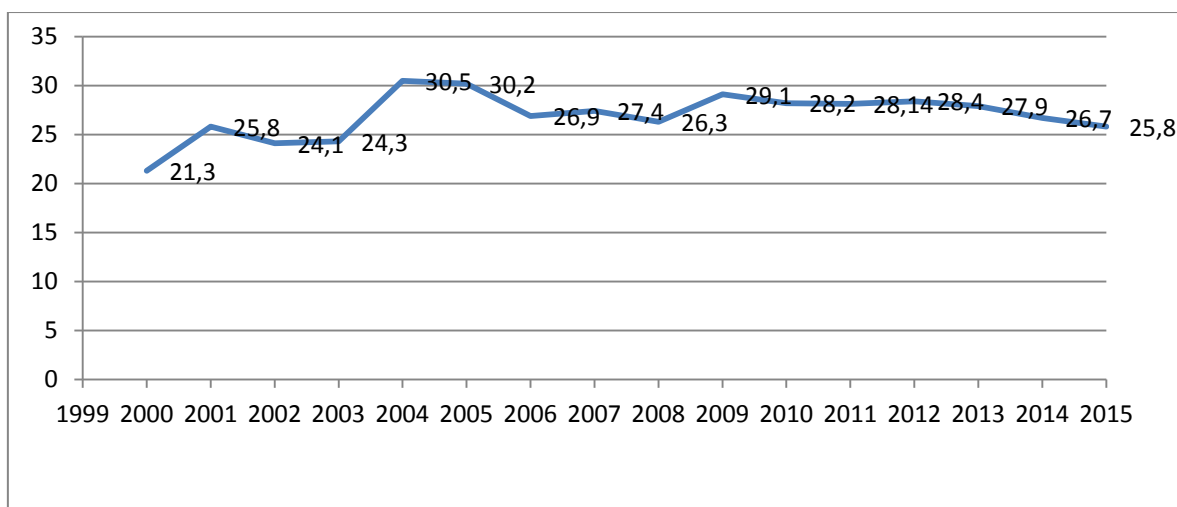
Categoría pensiei	Cuantumul pensiei			
	2012	2013	2014	2015
Pensii stabilite în conformitate cu:				
I. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat - total,				
din care:				
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	987,02	1049,92	1114,73	1191,83
din rîndul membrilor de Guvern	7309,06	7417,48	7769,96	8166,83
din rîndul deputaților	6203,93	6236,1	6362,44	6545,43
din rîndul funcționarilor publici	2325,12	2506,09	2716,87	2950,11
din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului raional	2792,95	3081,09	3304,25	3554,09
vechime în muncă (lucrători ai aviației civile)	4615,38	5396,31	5788,53	6289,65

unor angajați din cultură	1087,19	1602,48	1057,23	1057,19
de invaliditate	779,91	826,2	875,54	933,42
de urmaș	516,32	542,65	563,39	603,2
II. Pensii stabilite în conformitate cu alte legi - total				
din care:				
din rîndul lucrătorilor vamali	2490,91	2680,55	2825,24	3043,52
participanții la lichidarea avariei de la Cernobîl	2086,11	2220,43	2363,47	2567,7
conform legii militarilor	798,83	826,85	861,44	890,18
pentru vechime în muncă (lucrătorii din învățămînt, ocrotirea sănătății, transportului feroviar, geologi)	481,07	514,34	623,20	677,53
din rîndul procurorilor și judecătorilor	4517,38	5336,21	8179,78	8862,99
III. Pensii	957,60	1020,65	1087,57	1165,22

Sursa: CNAS

Raportul de înlocuire, altfel spus, raportul dintre pensia medie pentru limită de vîrstă și salariul mediu înregistrat în economie, relevă că în prezent, rata de înlocuire, reprezintă 25,8%, situație redată în figura de mai jos.

Figura 3.8. Rata de înlocuire, 1999-2015

Sursa: Elaborat în baza informațiilor statistice

Potrivit datelor din figură, se evidențiază că acest indicator în anul 1999 înregistra un nivel de 21,3%, pe cînd în 2015 a descrescut pînă la 25,8 %, ceea ce indică o descreștere a acoperirii necesarului beneficiarilor de pensii. Se remarcă că potrivit Codului European de Securitate Socială, acest indicator este recomandat de a fi de 40%¹.

Tabelul 3.2. Minimul de existență și pensia medie pentru limită de vîrstă, 2013-2015

	2013	2014	2015
Minimul de existență, total populație, lei	1612,3	1627,1	1734,1
Minimul de existență, pensionari, lei	1326,9	1343,7	1437,4

¹ Art. 65 , pct.1 din Codul European de Securitate Socială

Cuantumul mediu al pensiei pentru limită de vîrstă, lei	1049,9	1114,7	1191,8
Raportul dintre pensia pentru limită de vîrstă și minimul de existență, pensionari, %	79,1	83,0	82,9

Sursa: BNS, CNAS, calcule proprii.

În anul 2003 a fost stabilită prin lege² modalitatea de indexare anuală a pensiei (majorarea pensiei), care constituie media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent.

Coeficientul indexării se stabilește anual de către Guvern, dinamica acestuia fiind prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 3.3. Coeficientul indexării, 2003-2015

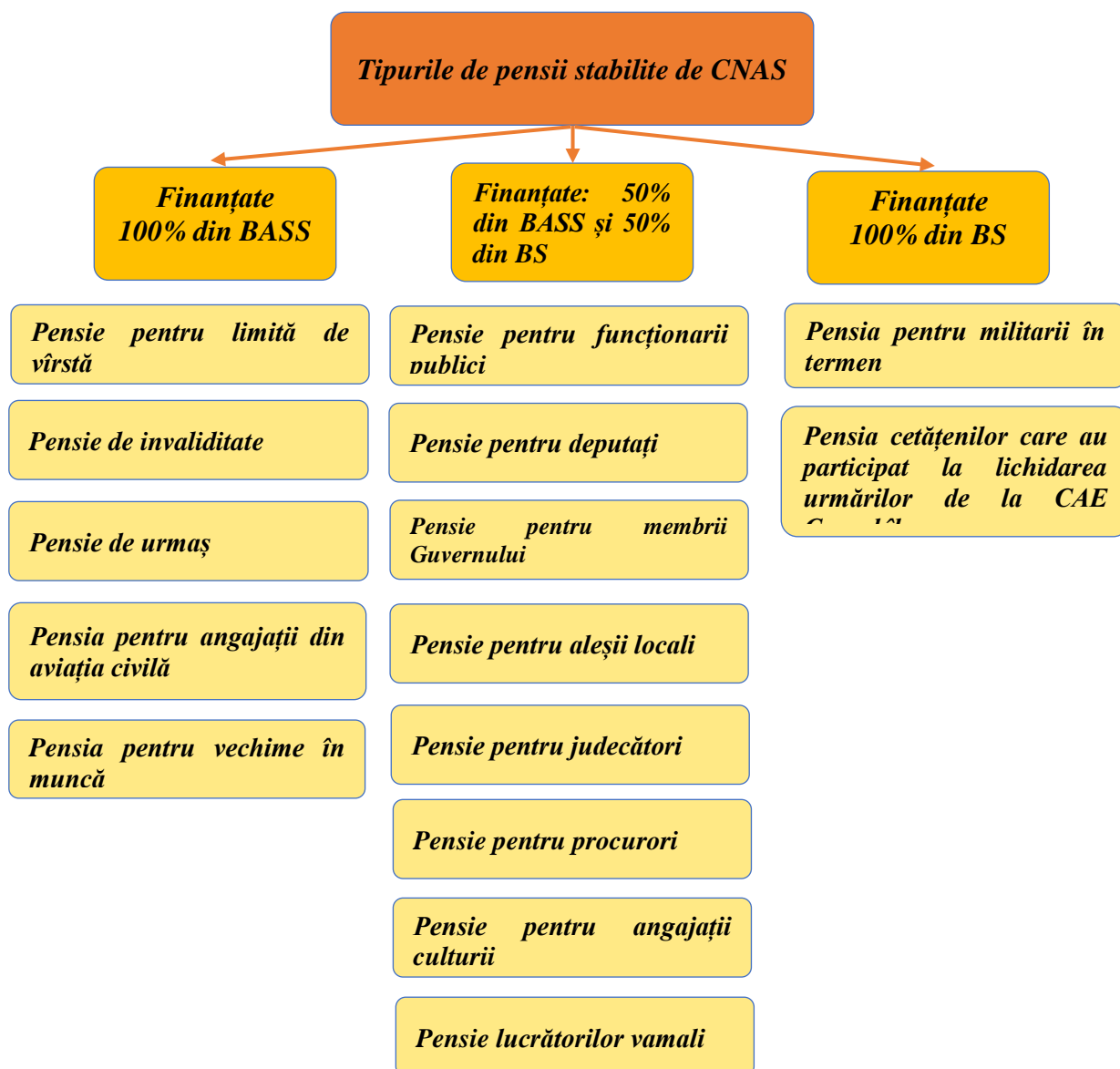
Anii	Coeficientul indexării pensiilor, %
2003	19,3
2004	22,3
2005	18,2
2006	15,7
2007	20,7
2008	17
2009	20
2010	4,3
2011	7,8
2012	9,6
2013	6,75
2014	6,45
2015	7,95

Datele din tabel denotă că coeficientul indexării pensiilor în ultimii ani a fost în descreștere cu 11,35 puncte procentuale (de la 19,3% în anul 2003 pînă la 7,95% în anul 2015).

Indexarea pensiilor se efectuează numai pentru partea de pensii achitată din mijloacele BASS, pentru toate tipurile de pensii. În sistemul public de asigurări sociale, se acordă următoarele categorii de pensii, care sînt finanțate din BASS și/sau din bugetul de stat:

² Art. 13, pct.1 din Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat;

Figura 3.9. Tipurile de pensii stabilite de CNAS

Mărimea tarifului de asigurări sociale de stat și forma acestuia este diferențiată pe categorie de contribuabili redată în tabelul de mai jos:

Tabelul 3.4. Mărimea tarifului de asigurări sociale de stat, 2015

<i>Categoria plătitorilor</i>	<i>Anul 2015 Mărimea contribuției</i>
1. Angajatorul - plătitor pentru persoanele angajate prin contract individual de muncă (angajatorul/angajatul)	23% + 6%
2. Angajatorul - plătitor pentru persoanele angajate în sfera agriculturii (angajatorul/ statul/ angajatul)	16%+6%+6%
4. Persoanele fizice, care organizează și desfășoară activitatea din cont propriu (în lei)	6372 lei

5. Proprietari de terenuri agricole, care prelucrează terenul în mod individual (asigurare benevolă, în lei)	1584 lei
6. Persoanele fizice, care nu cad sub incidența nici a uneia din categorii (asigurare benevolă, în lei)	6372 lei

3.3. Pensile de asigurări sociale

Pensia este cea mai importantă prestație de asigurări sociale acordată în sistemul public de asigurări sociale.

Pensiile de asigurări sociale de stat reprezintă drepturi bănești cuvenite asiguraților, corelativ obligațiilor privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat. Astfel, sistemul de pensii reprezintă un sistem de protecție socială a persoanelor asigurate, conceput pentru acordarea de prestații sociale care să asigure un trai decent persoanelor aflate în incapacitate de muncă (bătrânețe, invaliditate, pierderea întreținătorului). Dreptul la asigurări sociale este garantat de stat și se exercită, în condițiile legii, prin *sistemul public de asigurări sociale*.

În sistemul public de asigurări sociale, se acordă următoarele categorii de pensii:

a) Pensia pentru limită de vîrstă

În anul 2015 din numărul total de pensionari (679 877), 518 837 de persoane au beneficiat de pensie pentru limită de vîrstă.

Pensia pentru limită de vîrstă se cuvine persoanelor care îndeplinesc, cumulativ, la data pensionării, condițiile privind *vîrsta de pensionare* și *stagiul minim de cotizare* prevăzute de Legea privind pensiile.

Vîrsta standard de pensionare pentru femei constituie 57 de ani, iar pentru bărbați – 62 de ani.

Stagiului minim de cotizare atît pentru femei, cît și pentru bărbați constituie 15 ani.

Stagiul general de cotizare pentru femei constituie 30 de ani, iar pentru bărbați constituie 32 ani 6 luni (în perioada 1 iulie 2015 – 1 iulie 2016). De la 1 iulie 2011, stagiul de cotizare necesar pentru bărbați se majorează cu 6 luni în fiecare an, pînă va atinge nivelul de 35 de ani în anul 2020.

Stagiul de cotizare include *perioade contributive* – activitățile pe parcursul cărora persoana este supusă asigurărilor sociale, precum și *perioade necontributive* – perioadele care sînt asimilate stagiului de cotizare, și anume:

- ✓ perioada de îndeplinire a serviciului militar în termen sau cu termen redus;
- ✓ perioada de îndeplinire a serviciului militar prin contract sau a altui serviciu asimilat acestuia, dacă nu este posibilă stabilirea pensiei în condițiile Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993;
- ✓ perioada de îngrijire a unui copil pînă la vîrsta de 3 ani de către unul din părinți sau de tutore, în caz de deces al ambilor părinți;
- ✓ perioada în care asiguratul a beneficiat de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, ajutor de șomaj, alocație pentru integrare sau reintegrare profesională.

Pe lîngă perioadele menționate, în stagiul de cotizare se includ următoarele activități, realizate pînă la 1 ianuarie 1999:

- activitatea în calitate de membru de colhoz, indiferent de caracterul și de durata programului de muncă;
- activitatea de creație a membrilor uniunilor de creație;
- activitatea în calitate de slujitor și lucrător al cultelor, începînd cu 1 aprilie 1992;
- îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vîrsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vîrsta de 75 de ani;
- perioada de studiu în instituțiile de învățămînt superior de zi.

Stabilirea pensiei pentru limită de vîrstă

Pensia pentru limită de vîrstă se acordă la cererea persoanei îndreptățite, a tutorelui sau a curatorului acesteia. Cererea de pensionare și actele necesare se depun la organul teritorial de asigurări sociale de la domiciliul asiguratului, unde se înregistrează în mod obligatoriu.

Modalități de plată a drepturilor de pensie

Drepturile de pensie se plătesc lunar, pentru luna în curs, în localitățile de domiciliu prestatorul de servicii de plată desemnat, prin cerere, de către beneficiar. Prestatorul de servicii de plată desemnat de către beneficiar încheie contract cu Casa Națională de Asigurări Sociale.

Recalcularea pensiei pentru limită de vîrstă

Pensia pentru limită de vîrstă se poate **recalcula** prin adăugarea veniturilor și/sau a stagiilor de cotizare care nu au fost valorificate la stabilirea acesteia. Drepturile recalculate se acordă începînd cu luna următoare celei în care a fost înregistrată cererea.

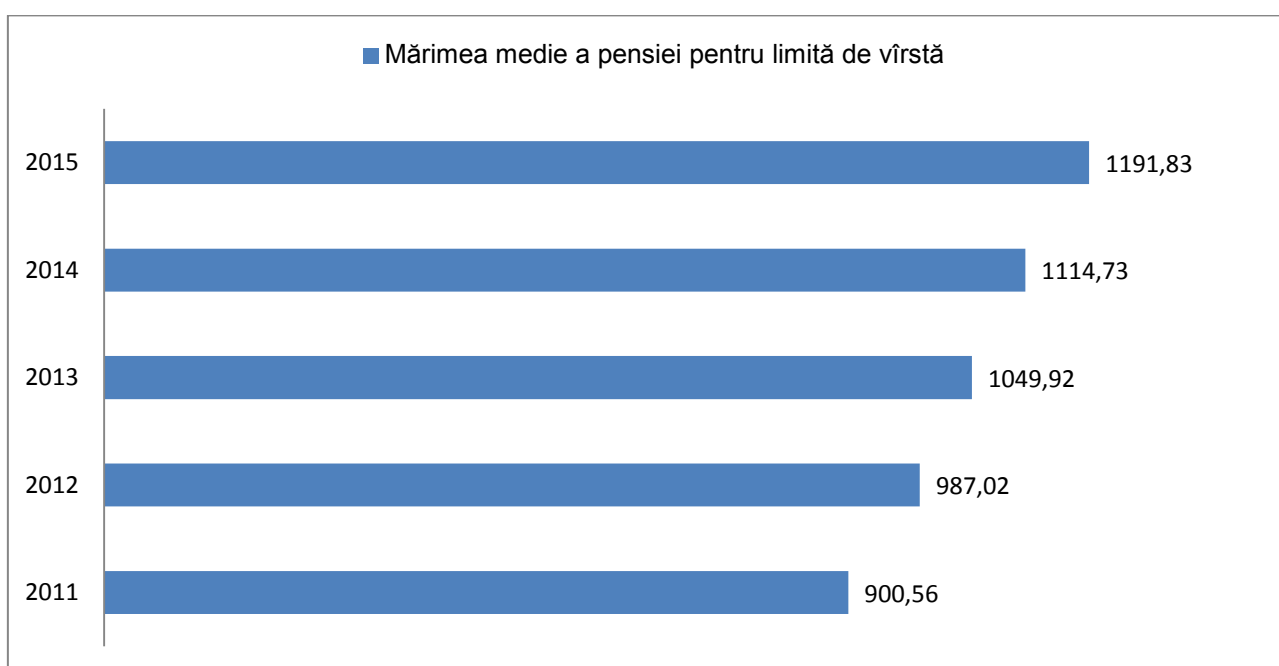
Cuantumul pensiei pentru limită de vîrstă se determină prin cumularea drepturilor la pensie din perioada anterioară și cea posterioară intrării în vigoare a Legii privind pensiile. Venitul mediu lunar asigurat luat în calcul la determinarea cuantumului pensiei pentru perioada anterioară se actualizează prin coeficientul individual al pensionarului „K”, iar pentru perioada posterioară se ia în mărimea sa reală calculat pentru toată perioada de activitate de după 01.01.1999.

În cazul în care, cuantumului pensiei pentru limită de vîrstă, calculat conform legii este mai mic decît cuantumului pensiei minime pentru limită de vîrstă stabilit, se acordă pensie minimă.

Astfel, în anul 2015 pensia minimă pentru limită de vîrstă a lucrătorilor din agricultură a constituit – 767,22 lei, iar pensia minimă pentru limită de vîrstă pentru alți beneficiari de pensie a constituit – 861,80 lei.

Totodată, urmare a indexărilor efectuate pe parcursul ultimilor ani mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă a crescut de la 900,56 lei în anul 2011 pînă la 1114,73 lei în 2014, atingînd valoarea de 1191,83 lei în 2015. Practic, în perioada anilor 2011-2015 pensia medie pentru limită de vîrstă a cunoscut o creștere de 1,3 ori.

Figura 3.10. Mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă, 2011-2015

Tabelul 3.5. Numărul beneficiarilor de pensii pe categorii, 2013-2015

Categoria pensiei	Numărul beneficiarilor		
	2013	2014	2015
Pensii stabilite:			
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	495919	507456	518837
din rîndul membrilor de Guvern	83	77	74
din rîndul deputaților	254	263	270
din rîndul funcționarilor publici	6639	6810	7063
din rîndul aleșilor locali	634	655	703
vechime în muncă	774	738	714
unor angajați din domeniul culturii	25	25	27
de dizabilitate	133642	134019	133713
de urmaș	18159	16444	15229
din rîndul lucrătorilor vamali	15	15	14
participanții la lichidarea avariei de la Cernobîl	1990	1952	1895
conform legii militarilor	960	905	832
din rîndul procurorilor și judecătorilor	503	505	506
Pensii total	659597	669864	679877

Legislația Republicii Moldova prevede condiții speciale de stabilire a pensiilor pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase și anume:

- *femeilor care au născut și au educat pînă la vîrsta de 8 ani 5 și mai mulți copii*, la atingerea vîrstei de pensionare de 54 de ani dacă confirmă stagiul de cotizare de 30 de ani;

- *persoanelor ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele* (prevăzute de Lista nr.1 a unităților de producție, lucrărilor, profesiilor, funcțiilor și indicilor ce acordă dreptul la pensie pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 822 din 15 decembrie 1992) la atingerea vîrstei de pensionare de 54 de ani pentru bărbați și de 49 de ani pentru femei și confirmarea unui stagiul de cotizare 30 de ani pentru femei și 32 ani 6 luni pentru bărbați și stagiului special de cotizare de 7 ani 6 luni pentru femei și 10 ani pentru bărbați.

Pensiile femeilor care au născut și au educat pînă la vîrsta de 8 ani 5 și mai mulți copii și pensiile persoanelor ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele (Lista nr. 1) se calculează similar pensiilor pentru limită de vîrstă.

Tabelul 3.6. Condițiile de stabilire a pensiei pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase

Categoriile de persoane	Vîrsta de pensionare	Stagiul general de cotizare	Stagiul special de cotizare
Femeile care au născut și au educat pînă la vîrstă de 8 ani 5 și mai mulți copii	54 ani	30 ani	-
Persoanele, ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele (lista nr.1)	54 ani pentru bărbați și 49 ani pentru femei	32 ani 6 luni pentru bărbați și 30 de ani pentru femei	10 ani pentru bărbați și 7 ani și 6 luni pentru femei

- *pensia unor categorii de angajați din domeniul culturii*. Se acordă pensie, în condițiile încetării activității în funcția respectivă, unor categorii de angajați din instituțiile de cultură și artă naționale de stat și municipale:

a) artiștilor de balet, artiștilor din ansamblurile profesioniste de dansuri, dacă au realizat

un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani, atât bărbații, cât și femeile;

b) artiștilor de circ, instrumentiștilor suflători (instrumente aerofone), dacă au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 25 de ani, atât bărbații, cât și femeile.

Cuantumul pensiei constituie 42% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimii 5 ani de activitate în funcțiile menționate.

De asemenea, se acordă pensie unor categorii de *angajați din aviația civilă*, cu condiția încetării activității în funcția respectivă, indiferent de subordonarea departamentală a întreprinderilor în care sînt încadrați:

a) membrilor personalului navigant, precum și însoțitorilor de bord, la împlinirea vârstei de 45 de ani, dacă au realizat în condiții speciale un stagiul de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile;

b) lucrătorilor care efectuează dirijarea traficului aerian și dispun de adeverință de dispecer la împlinirea vârstei de 55 de ani bărbații și 50 de ani femeile, dacă au realizat un stagiul de cotizare în funcțiile respective de cel puțin 12 ani și 6 luni bărbații și 10 ani femeile și un stagiul general de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile;

c) personalului de ingineri și tehnicieni la împlinirea vârstei de 55 de ani bărbații și 50 de ani femeile dacă au realizat un stagiul de cotizare în funcțiile respective de cel puțin 20 de ani bărbații și 15 ani femeile și un stagiul general de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile.

Tabelul 3.7. Condițiile speciale de stabilire a pensiilor pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase pentru unele categorii de cetățeni

Categoriile de persoane	Vîrsta de pensionare bărbați/femei	Stagiul general de cotizare bărbați/femei	Stagiul special de cotizare bărbați/femei
Membrii personalului navigant, precum și însoțitorilor de bord	45 ani	-	25/20 ani
Lucrătorii care efectuează dirijarea traficului aerian și dispun de adeverință de dispecer	55/50 ani	25/20 ani	12 ani și 6 luni/10 ani
Personalul de ingineri și tehnicieni	55/50 ani	25/20 ani	20/15 ani

b) Pensia de dizabilitate

În anul 2015 numărul pensionarilor care beneficiază de pensie de dizabilitate a constituit 133 713 beneficiari, sau 19,7% din numărul total de pensionari.

O persoană poate beneficia de pensie de dizabilitate dacă este încadrată într-un grad de dizabilitate, prin decizie emisă de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă.

Dreptul la pensie de invaliditate se stabilește asiguratului care și-a pierdut total sau parțial capacitatea de muncă din cauza:

- a) unei boli obișnuite;
- b) unui accident de muncă;
- c) unei boli profesionale.

Asiguratul încadrat într-un grad de dizabilitate *cauzat de o boală obișnuită* beneficiază de pensie de invaliditate dacă îndeplinește condițiile stagiului de cotizare în raport cu vîrsta la data constatării invalidității.

Tabelul 3.8. Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de dizabilitate în funcție de vârsta asiguratului

Vârsta la data constatării dizabilității	Stagiul de cotizare necesar
Pînă la 23 de ani	1 an
23-26 de ani	2 ani
26-31 de ani	3 ani
Peste 31 de ani	5 ani

În cazul invalidității cauzate de un accident de muncă sau de o boală profesională, pensia de dizabilitate se stabilește indiferent de durata stagiului de cotizare.

Cuantumul pensiei de dizabilitate se calculează în raport cu gradul de dizabilitate conform formulelor prevăzute în Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat.

c) Pensia de urmaș

În anul 2015 de pensie de urmaș au beneficiat 15229 persoane sau 2,2% din numărul total de pensionari.

În situația decesului asiguratului sau pensionarului, copiii și soțul supraviețuitor au dreptul la pensie de urmaș, în următoarele condiții:

Copiii:

- pînă la vârsta de 18 ani;
- dacă își continuă studiile într-o formă de învățămînt organizată potrivit legii, pînă la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani.

Soțul supraviețuitor:

- dacă la momentul decesului susținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vârsta standard de pensionare (57 ani femei, 62 bărbați) sau a fost încadrat în dizabilitate severă sau accentuată și durata căsătoriei a fost de cel puțin 15 ani și nu s-a recăsătorit;
- dacă are în îngrijire copii sub vârsta de 3 ani ai susținătorului decedat, pe perioadele de neîncadrare în muncă sau de aflare în concediu pentru îngrijirea copilului pînă la vârsta de 3 ani.

Soțul supraviețuitor care are dreptul la o pensie proprie și îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru obținerea pensiei de urmaș după soțul decedat poate opta pentru cea mai avantajoasă pensie.

Cuantumul pensiei de urmaș

Pensia de urmaș se calculează din:

- pensia aflată în plată, în cazul în care susținătorul era beneficiar de pensie pentru limită de vîrstă sau de pensie de dizabilitate severă;
- pensia potențială calculată pentru gradul I de dizabilitate, în cazul în care susținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată sau medie.

Cuantumul pensiei de urmaș se calculează, în funcție de numărul urmașilor, astfel:

- a) 50% - pentru un singur urmaș;
- b) 75% - pentru 2 urmași;
- c) 100% - pentru 3 sau mai mulți urmași.

Cuantumul pensiei de urmaș, în cazul orfanilor de ambii părinți, se stabilește prin însumarea drepturilor de pensie de urmaș, calculate după fiecare părinte.

Pensii pentru unele categorii de cetățeni

Legislația Republicii Moldova prevede condiții speciale de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni (procurori, aleși locali, funcționari publici, deputați în Parlament, membri de Guvern). Diferența față de condițiile generale de stabilire a pensiilor constă în unele facilități acordate acestor categorii, scopul cărora a fost evidențierea și aprecierea meritelor față de stat.

Pentru a beneficia de dreptul la pensie, este necesară întrunirea următoarelor condiții:

- *atingerea vârstei de pensionare*, (spre ex: 52 ani 6 luni pentru procurori, 62/57 ani pentru deputați în Parlament, membri de Guvern și aleși locali, de la 1 iulie 2015 - 59 ani 6 luni/bărbați și de 54 ani 6 luni/femei pentru funcționari publici);

- *realizarea stagiului total de cotizare de 32 ani 6 luni/30 ani și a stagiului special de cotizare*, care diferă în dependență de funcția ocupată (spre ex: 15 ani în calitate de procuror, 2 ani în calitate de deputat în Parlament și membru de Guvern, 15 ani ca funcționar public și 8 ani în calitate de ales local).

Pensia medie a unui membru de Guvern este de 7 ori mai mare decât pensia medie pentru limită de vârstă stabilită în condiții generale, pensia medie a unui funcționar public este de 2,4 ori mai mare decât pensia medie pentru limită de vârstă.

Pensiile se calculează în cuantum de 75% din venitul mediu lunar realizat din ultimele 60 de luni de activitate în serviciul public (pentru funcționarii publici), 75% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale persoanei în exercițiu în funcția respectivă pentru aleși locali și în cuantum de 42% pentru deputați în Parlament și membri de Guvern.

Pensiile acestor categorii de cetățeni, precum și a unor angajați din domeniul culturii se finanțează în proporție de 50% din contul mijloacelor bugetului asigurărilor sociale de stat și 50% din contul bugetului de stat.

În scopul respectării principiilor de bază ale sistemului public de asigurări sociale, la moment, se fac primii pași spre reformarea sistemului de pensii ce urmărește ca toți contribuabilii la sistemul public de asigurări sociale să beneficieze de dreptul la pensie pentru limită de vârstă în baza condițiilor unice.

Numărul total al beneficiarilor de pensii pentru unele categorii de cetățeni a constituit 8630 persoane în 2015 sau aproximativ 1,3% din numărul total al beneficiarilor de pensii.

Tabelul 3.9. Condițiile de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni

Categoriile de persoane	Vârsta de pensionare bărbați/femei	Stagiul general de cotizare bărbați/femei	Stagiu special de cotizare bărbați/femei
Procurori	52 ani 6 luni*	30 ani**	15 ani
Deputați în Parlament Membri de Guvern	62/57 ani	32 ani 6 luni/30 ani	2 ani
Aleși locali	62/57 ani	32 ani 6 luni/30 ani	8 ani
Funcționari publici	59 ani 6 luni/54 ani 6 luni***	32 ani 6 luni/30 ani	15 ani

- În perioada 1.07.15 – 1.07.16 vârsta de pensionare constituie 52 ani 6 luni. În fiecare an ulterior vârsta de pensionare se majorează cu 6 luni anual până la vîrsta standard de pensionare (57ani pentru femei și 62 ani pentru bărbați)
- În perioada 1.07.15 – 1.07.16 stagiul total de cotizare constituie 30 ani. În fiecare an ulterior se majorează cu 2 ani anual pînă va constitui 35 ani.
- În perioada 1.07.15 – 1.07.16 vârsta de pensionare constituie 59 ani 6 luni/54 ani 6 luni. În fiecare an ulterior vârsta de pensionare se majorează cu 6 luni anual pînă la atingerea vîrstei de pensionare standard (57 ani pentru femei și 62 ani pentru bărbați)

În vederea sporirii gradului de protecție socială, la 1 aprilie 2013 a fost instituit **suportul financiar de stat** (în sumă de 90 lei, 60 lei, 50 lei, în dependență de categoria de beneficiari din care fac parte) beneficiarilor de pensii pentru limită de vârstă, dizabilitate, precum și unor

beneficiari de alocații sociale de stat, al căror quantum după indexarea de la 1 aprilie 2013 nu depășește 1300 lei.

Totodată, începînd cu 1 iulie 2014, a fost extinsă lista de persoane din categoria beneficiarilor de suport financiar de stat cu beneficiarii pensiei de urmaș și a fost majorat plafonul mărimii pensiei de la 1300 lei la 1500 lei, precum și a fost dublată mărimea suportului financiar de stat, după cum urmează:

1. beneficiarilor de pensii integrale pentru limită de vîrstă – 180 lei;
2. beneficiarilor de pensii incomplete pentru limită de vîrstă – 100 lei;
3. beneficiarilor de pensii de dizabilitate:
 - a) severă – 180 lei;
 - b) accentuată – 120 lei;
 - c) medie – 100 lei;
4. beneficiarilor de pensii de urmaș – 100 lei pentru fiecare urmaș;
5. beneficiarilor de pensii stabilite pentru unele categorii de cetățeni conform cap. VI din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat – 180 lei.
6. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul persoanelor cu dizabilități, persoanelor cu dizabilități din copilărie și copiilor cu dizabilități cu vîrsta de pînă la 18 ani:
 - a) cu dizabilități severe – 180 lei;
 - b) cu dizabilități accentuate – 120 lei;
 - c) cu dizabilități medii – 100 lei;
7. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul persoanelor vîrstnice – 100 lei;
8. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul copiilor care au pierdut întreținătorul – 100 lei pentru fiecare copil. În cazul pierderii ambilor părinți, quantumul suportului financiar de stat se dublează.

Pe parcursul anului 2015 de suport financiar de stat au beneficiat 623 mii de persoane sau 92% din numărul total de pensionari, comparativ cu anul 2014, an în care au beneficiat 635 mii persoane.

3.4. Prestații de asigurări sociale de stat

Sistemul public de asigurări sociale oferă tuturor participanților dreptul de a beneficia atît de o protecție pe termen lung (pensie de asigurări sociale), cît și de o protecție pe termen scurt - în cazul incapacității temporare de muncă a persoanei. Prestațiile de asigurări sociale reprezintă toate formele de plăți achitate persoanelor asigurate din Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 289-XV din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, asigurații au dreptul la prestații de asigurări sociale dacă au un stagiul total de cotizare de cel puțin 3 ani.

Asigurații care au un stagiul total de cotizare de pînă la 3 ani beneficiază de dreptul la prestații de asigurări sociale dacă confirmă un stagiul de cotizare de cel puțin **9 luni în ultimele 24 de luni** premergătoare datei producerii riscului asigurat sau datei nașterii copilului în cazul riscului asigurat creșterea copilului.

Venitul mediu lunar asigurat, care constituie baza de calcul a indemnizațiilor, se determină prin împărțirea la 12 a venitului asigurat realizat la toate entitățile în **ultimele 12 luni** calendaristice premergătoare lunii survenirii riscului asigurat. În cazul în care în perioada acestor 12 luni sînt luni în care salariatul nu a avut venit asigurat din motivele: concediu de boală, concediu de maternitate, concediu de îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani, șomaj cu drept de ajutor de șomaj, aceste luni se includ în calcul cu venit lunar asigurat în quantumul unui salariu tarifar pentru categoria I de salarizare în sectorul bugetar, sau în quantumul minim garantat al salariului în sectorul real, în vigoare la data survenirii riscului asigurat, sau se substituie cu același număr de luni calendaristice imediat premergătoare perioadei incluse în calcul, cu condiția că aceasta va duce la majorarea quantumului indemnizației.

I. Indemnizație de maternitate

Femeile asigurate au dreptul la indemnizație de maternitate *indiferent de durata stagiului de cotizare*.

În cazul în care soția se află la întreținerea soțului asigurat, indemnizația de maternitate se stabilește pe numele soției. Se consideră că soția se află la întreținerea soțului asigurat dacă pe parcursul a 9 luni consecutive premergătoare lunii acordării concediului de maternitate nu a fost încadrată în câmpul muncii.

În cazul înregistrării căsătoriei după producerea riscului asigurat (acordării concediului de maternitate), indemnizația de maternitate se stabilește soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați din data înregistrării căsătoriei și pînă la expirarea concediului de maternitate.

În cazul în care căsătoria a fost înregistrată în termen mai mic de 9 luni pînă la data acordării concediului de maternitate, soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați, indemnizația de maternitate se stabilește cu condiția că în perioada de la data înregistrării căsătoriei și pînă la data acordării concediului de maternitate soția nu a realizat venit asigurat.

Acte necesare:

- a) certificatul de concediu medical în original;
- b) buletinul de identitate al femeii asigurate în original și în copie;
- c) în cazul soției aflate la întreținerea soțului asigurat – buletinul de identitate al soției și al soțului, certificatul de căsătorie, carnetul de muncă al soției sau declarația soției, prezentată pe propria răspundere că nu este persoană asigurată și nu are venit asigurat în original și în copie;
- d) în cazul lipsei venitului asigurat în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat, solicitantul poate confirma motivul lipsei venitului asigurat prin următoarele acte: carnetul de muncă, ordinul și/sau extrasul din ordin ș.a.

II. Indemnizație unică la nașterea copilului

Condiții de stabilire:

- a) pentru fiecare copil născut viu, inclusiv în cazul gemenilor;
- b) mamei, iar în cazul decesului ei – reprezentantului legal al copilului;
- c) cu condiția că copilul a fost înregistrat la oficiul stării civile;
- d) cu condiția că a fost solicitată cel tîrziu în termen de 12 luni de la nașterea copilului;

Cuquantumul indemnizației unice la naștere:

- 3100 lei** – la nașterea primului copil;
3400 lei – la nașterea fiecărui copil următor.

III. Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă

Începînd cu 1 aprilie 2014 indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă pentru primele cinci zile calendaristice de incapacitate temporară de muncă se plătește din mijloacele financiare ale angajatorului, *însă nu mai mult de 15 zile calendaristice cumulative* pe parcursul unui an calendaristic în cazul multiplelor perioade de incapacitate temporară de muncă, iar pînă la 1 aprilie 2014 indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă pentru primele cinci zile de concediu medical se plătește din mijloacele angajatorului necondiționat de numărul cazurilor de incapacitate temporară de muncă.

De asemenea, s-a modificat și perioada de îngrijire a copilului bolnav *pînă la vîrsta de 10 ani a copilului* (potrivit normelor vechi - 7 ani). Indemnizația se acordă, opțional, unuia dintre

părinți: mamei sau tatălui. În cazul în care nici mama, nici tata, din motive întemeiate (tratament îndelungat al unei boli grave sau al consecințelor traumei, spitalizare, absență temporară de la locul permanent de trai, decădere din drepturile părintești etc. – caz confirmat documentar) nu pot îngriji copilul bolnav în vîrstă de pînă la 10 ani, copilul care suferă de maladie oncologică în vîrstă de pînă la 16 ani sau copilul cu dizabilitate în vîrstă de pînă la 16 ani, indemnizația se acordă altor persoane asigurate, opțional: tutorelui, altui membru de familie, bunicului, bunicii (pînă la modificare doar mama putea beneficia de indemnizația respectivă. Doar din motive întemeiate confirmate documentar, indemnizația se acorda altor persoane asigurate: tatălui, tutorelui, altui membru de familie, bunicului, bunicii).

IV. Indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani

Conform legislației menționate, de indemnizație lunară pentru creșterea copilului beneficiază, la cerere, opțional: unul dintre părinți, bunelul, bunica, o altă rudă care se ocupă nemijlocit de îngrijirea copilului, precum și tutorele, dacă sînt persoane asigurate și îndeplinesc condițiile de realizare a stagiului de cotizare (de cel puțin 3 ani sau de cel puțin 9 luni în ultimele 24 de luni premergătoare datei producerii riscului asigurat).

Cuantumul indemnizației lunare pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani constituie 30% din baza de calcul stabilită la art. 7 din Legea nr. 289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, dar nu mai puțin de 440 de lei pentru fiecare copil (pînă în luna octombrie 2015, cuantumul indemnizației pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani a constituit 30% din baza de calcul, dar nu mai puțin de 400 de lei).

NOTĂ: *Asiguratul care se află în concediul pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vîrstei de 3 ani la toate unitățile în care desfășoară activități are dreptul la indemnizație lunară pentru creșterea copilului de la data acordării concediului și pînă la vîrsta de 3 ani a copilului. În cazul în care data acordării concediului pentru îngrijirea copilului diferă de la o unitate la alta, indemnizația se stabilește începînd de la data ultimei acordări a concediului.*

Acte necesare:

- a) actul de identitate al solicitantului indemnizației, în original și în copie;
- b) certificatul de naștere al copilului, după caz certificatul de naștere al copilului premergător în original și în copie;
- c) adeverința de naștere a copilului (doar în cazul indemnizației unice la nașterea copilului) în original;
- d) extrasul din ordinul de acordare a concediului pentru îngrijirea copilului, eliberat de fiecare unitate unde solicitantul activează, doar în cazul persoanelor încadrate în cîmpul muncii, în original;
- e) după caz, documentul prin care se confirmă că mama (tatăl, tutorele, adoptatorul) nu este încadrată în cîmpul muncii (carnetul de muncă, certificatul de la instituția de învățămînt, certificatul de la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă);
- f) carnetul de muncă sau certificatul ce confirmă încadrarea în cîmpul muncii (pentru persoanele încadrate în cîmpul muncii), alte acte confirmative a stagiului de cotizare (livretul militar etc.);
- g) alte acte, după caz: extras din ordinul privind reluarea activității/angajarea în condițiile timpului de muncă parțial, extras din ordinul privind acordarea concediului neplătit, certificat de naștere, certificat de căsătorie, certificat de deces al copilului sau al beneficiarului, hotărîrea privind adopția și instituirea tutelei, certificat privind acordarea/neacordarea indemnizațiilor pe teritoriul altui stat (pentru persoanele prevăzute în punctul 7¹ din prezentul Regulament);
- h) în cazul în care solicitantul nu poate confirma documentar angajarea în cîmpul muncii, acesta anexează o declarație scrisă în care confirmă sub responsabilitate personală faptul că nu este angajat în cîmpul muncii;

În cazul în care mama sau tata (beneficiar de indemnizație) își reia activitatea în condițiile timpului de muncă parțial, indemnizația nu se suspendă.

Acordarea acestui drept creează, concomitent beneficiarului posibilitatea de a fi și contribuabil în sistemul public de asigurări sociale.

Conform datelor statistice numărul de persoane care au beneficiat de concediul parțial plătit pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani și și-au reluat activitatea este în descensiune, situație prezentată în tabelul ce urmează.

Tabelul 3.10. Beneficiari de indemnizație pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani pe anii 2014 – 2015

Categoriile de beneficiari	2014		2015	
	total	din care beneficiari care activează în câmpul muncii	total	din care beneficiari care activează în câmpul muncii
	numărul de beneficiari	numărul de beneficiari	numărul de beneficiari	numărul de beneficiari
Indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani, din care:				
- mamelor	39545	4628	41790	6298
- taților	1164	521	2147	1414
- altor persoane	279	0	299	0

Conform datelor din tabelul sus-prezentat, din anul 2014 pînă în anul 2015 numărul *mamelor* care au beneficiat de concediul parțial plătit pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani și și-au reluat activitatea a crescut cu 19%, iar numărul *taților* (beneficiari de indemnizație) a crescut cu 37%.

În cazul copiilor gemeni sau în cazul mai multor copii în vîrstă de pînă la 3 ani, de dreptul la indemnizație pentru creșterea copilului beneficiază, la cerere, opțional: concomitent ambii părinți sau concomitent două persoane asigurate. Fiecare asigurat beneficiază de dreptul la indemnizație/ indemnizații pentru copilul/copiii de care îngrijește nemijlocit. Pentru unul și același copil se stabilește o singură indemnizație (pînă la modificare acest drept îl avea doar o singură persoană).

V. Indemnizații de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale

Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale face parte integrantă din sistemul public de asigurări sociale obligatorii. Este fundamentată pe principiul asumării riscului profesional de către persoanele ce beneficiază de rezultatul muncii prestate, pe principiul contributivității obligatorii și pe alte principii ale sistemului public de asigurări sociale

obligatorii.

Persoanele asigurate beneficiază de dreptul la următoarele indemnizații de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale:

- a) **indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă;**
- b) **indemnizație de dizabilitate;**
- c) **indemnizație de deces.**

Asigurător pentru accidente de muncă și boli profesionale este Casa Națională de Asigurări Sociale și structurile teritoriale ale acesteia.

a) Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale

Modul de stabilire:

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale, se acordă pe baza certificatului medical și documentelor de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a îmbolnăvirii profesionale, întocmite de autoritățile competente. Cuantumul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă constituie 100 % din salariul mediu lunar asigurat al asiguratului pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă se plătește pentru zilele lucrătoare din primele 20 de zile calendaristice, calculate de la data pierderii temporare a capacității de muncă, de către angajator, din mijloacele proprii, iar din a 21-a zi - de către structurile teritoriale ale Casei Naționale de Asigurări Sociale, din mijloacele BASS.

b) Indemnizația de dizabilitate

Cuantumul indemnizației:

- pentru asiguratul încadrat în gradele I sau II de invaliditate se determină ca diferența dintre 2/3 din salariul mediu lunar asigurat al asiguratului pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională și cuantumul pensiei de invaliditate a acestuia stabilit prin sistemul public de asigurări sociale;

- pentru asiguratul încadrat în gradul III de invaliditate se determină procentual, corespunzător gradului de reducere a capacității de muncă.

Indemnizația de invaliditate se indexează anual la 1 aprilie. Coeficientul de indexare constituie media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent, determinate în modul stabilit de Guvern.

Modul de stabilire:

Indemnizația de invaliditate se acordă la cererea persoanei îndreptățite. Asigurătorul întocmește dosarul de acordare a indemnizației de invaliditate în termen de până la 30 de zile de la data depunerii cererii.

Acte necesare:

- a) documentele de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a îmbolnăvirii profesionale, întocmite de autoritățile competente;
- b) decizia de încadrare în gradul de invaliditate;
- c) decizia de pensionare;
- d) declarația angajatorului cu privire la salariul mediu lunar asigurat al asiguratului pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională;
- e) propunerea medicului expert al asigurătorului cu privire la gradul de reducere a capacității

de muncă, pentru asigurații încadrați în gradul III de invaliditate;
f) cuantumul indemnizației de invaliditate la care are dreptul asiguratul.

c) Indemnizația de deces

În cazul decesului asiguratului, ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale indemnizația de deces se acordă o singură dată, în sumă fixă.

Beneficiari:

- a) copiii asiguratului care, la momentul decesului acestuia:
 - au vârsta de pînă la 18 ani sau au împlinit această vîrstă, dar fără a depăși vîrsta de 23 de ani, dacă își continuă studiile la instituții de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cursuri de zi;
 - sînt încadrați într-un grad de invaliditate, indiferent de vîrstă;
- b) soțul asiguratului, care la momentul decesului acestuia:
 - este încadrat într-un grad de invaliditate;
 - a atins vîrsta de pensionare;
- c) soțul sau unul din părinții asiguratului decedat, sau o altă persoană care, la momentul decesului asiguratului, nu lucrează și are în îngrijire copii ai asiguratului sub vîrsta de 3 ani.

Cuantumul indemnizației:

- a) pentru copiii în vîrstă de pînă la 18 ani sau peste această vîrstă, fără a depăși vîrsta de 23 de ani, dacă își continuă studiile la instituții de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cursuri de zi, sau pentru copiii invalizi, indiferent de vîrstă:
 - echivalentul a 5 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 5 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru un copil;
 - echivalentul a 8 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 8 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru doi copii;
 - echivalentul a 12 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 12 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru trei sau mai mulți copii;
- b) pentru soțul asiguratului care, la momentul decesului acestuia, este încadrat într-un grad de invaliditate sau a atins vîrsta de pensionare - echivalentul a 3 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat;
- c) pentru soțul sau unul din părinții asiguratului decedat, sau o altă persoană care, la momentul decesului asiguratului, nu lucrează și are în îngrijire copii ai asiguratului sub vîrsta de 3 ani - echivalentul a 3 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat.

Indemnizația acordată copiilor victimei nu se reduce.

Modul de stabilire:

Indemnizația de deces se acordă la cererea persoanei îndreptățite. Acordarea indemnizației de deces sau respingerea cererii de acordare a indemnizației de deces se face prin decizia conducerii asigurătorului în termen de pînă la 45 de zile de la data depunerii cererii.

Acte necesare:

- a) documentele de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a bolii profesionale, întocmite de autoritățile competente;
- b) adeverința de deces a asiguratului, eliberată de autoritatea competentă;
- c) alte acte din care rezultă dreptul solicitantului, conform legislației.

VI. Ajutor de deces

Ajutorul de deces constituie o prestație unică ce se acordă în scopul susținerii financiare a familiei decedatului sau a persoanei care a suportat cheltuielile ocazionate de deces.

Beneficiari:

De dreptul la ajutorul de deces beneficiază:

- a) unul dintre membrii familiei persoanei decedate:
 - soțul (soția);
 - părinții;
 - copiii în vîrstă de pînă la 18 ani (inclusiv cei care au fost născuți morți) sau, dacă își făceau studiile la secția cu frecvență la zi la o instituție de învățămînt - pînă la absolvire, însă pînă la atingerea vîrstei de 23 de ani, precum și copiii cu dizabilități, indiferent de vîrstă, dacă dizabilitatea a fost constatată pînă la atingerea vîrstelor menționate.

b) tutorele sau curatorul

sau

c) altă persoană, care a suportat cheltuielile ocazionate de deces.

Cuquantumul ajutorului deces:

Ajutorul de deces se acordă în sumă fixă de 1100 de lei.

Modul de stabilire:

Ajutorul de deces se stabilește în baza cererii depuse de către persoana îndreptățită (un membru de familie al persoanei decedate), persoana care a suportat cheltuielile ocazionate de deces. Cerere se depune la Casa teritorială de asigurări sociale de la locul de trai al decedatului, la data prezentării tuturor actelor necesare.

Acte necesare:

- a)
 1. actul de identitate al beneficiarului (în original și în copie). În cazul lipsei acestuia, identitatea poate fi confirmată printr-un alt act, inclusiv cel de uz temporar, eliberat de organele competente ale statului;
 2. certificatul de deces (în copie).
 3. actele ce confirmă cheltuielile ocazionate de deces.
- b) În cazul nașterii unui copil mort:
 1. actul de identitate al beneficiarului (în original și în copie). În lipsa acestuia, identitatea poate fi confirmată printr-un alt act, inclusiv de uz temporar, eliberat de organele competente ale statului;
 2. certificatul ce confirmă nașterea copilului mort, eliberat de instituția medicală;
 3. actele ce confirmă cheltuielile ocazionate de deces.

Modul de plată:

Ajutorul de deces se plătește beneficiarilor în numerar, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii cu toate actele necesare. Dreptul la ajutorul de deces poate fi solicitat, în baza actelor justificative, în termen de 12 luni calendaristice de la data decesului. Ajutorul de deces stabilit, dar neîncasat la timp, se plătește retroactiv pe o perioadă de cel mult 3 ani calendaristici de la data înregistrării cererii pentru acordarea ajutorului de deces. Suma neachitată la timp din vina organului care stabilește sau plătește ajutorul de deces se achită fără nici o limitare în termen.

3.5. Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale

În condițiile amplificării mobilității forței de muncă între state și a fenomenului emigrării populației apte de muncă – problemă cu care se confruntă Republica Moldova în ultimele decenii - coordonarea sistemelor de securitate socială a devenit o componentă importantă a politicii sociale promovate de stat. Efectele negative ale proceselor migraționiste sînt de lungă durată și, de regulă, sînt resimțite la întoarcerea în țară a lucrătorilor migranți și membrilor familiilor lor care au activat o perioadă de timp în străinătate, fie la strămutarea pe teritoriul altor state, în ambele cazuri aceste persoane nefiind îndreptățite la prestații de asigurări sociale.

Aceste circumstanțe au condus la apariția necesității stringente de încheiere a acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale cu principalele state de destinație a lucrătorilor migranți.

Acorduri bilaterale cu statele-membre ale UE

Pînă în anul 2015 Republica Moldova a încheiat acorduri în domeniul securității sociale cu statele de mai jos:

Austria

Estonia

Portugalia

Belgia

Lituania

Romnia

Bulgaria

Luxemburg

Ungaria

Cehia

Polonia

Datele privind aplicarea acordurilor pe parcursul anului 2015 pot fi găsite în Anexa 2.

Informații generale

Scopul încheierii acordurilor de securitate socială constă în dorința statului de a proteja și a garanta drepturile de asigurări sociale ale lucrătorilor din Republica Moldova care desfășoară sau au desfășurat o activitate pe teritoriul unui alt stat și a membrilor familiilor lor.

Persoanele care cad sub incidența acordurilor:

- persoanele asigurate în unul din statele contractante;
- lucrătorii independenți;
- lucrătorii detașați;
- personalul întreprinderilor de transport internațional;
- personalul misiunilor diplomatice și posturilor consulare;
- membrii de familie ale persoanelor asigurate (în caz de pierdere a întreținătorului – pensie de urmaș și în caz de deces – ajutorul de deces).

Acordul de securitate socială protejează persoana în cazul apariției **riscurilor sociale asigurate**, precum sunt, după caz: bătrînețea, incapacitatea temporară sau permanentă de muncă,

pierderea întreținătorului, șomajul și decesul și acordă persoanei dreptul de a beneficia de următoarele **prestații**:

- pensii pentru limită de vârstă, invaliditate, urmaș;
- indemnizații de invaliditate cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale;
- indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă și maternitate (în dependență de acord);
- indemnizații la nașterea și îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani (în dependență de acord);
- ajutoarele de deces și șomaj (în dependență de acord).

Principiile pe care se bazează acordurile de securitate socială sunt unanim acceptate și aplicate de toate statele membre ale UE, precum și statele din afara spațiului comunitar. Acestea sunt:

- *Egalitatea de tratament* – cetățenii Republicii Moldova au aceleași drepturi și obligații ca și cetățenii statului în care aceștia activează;
- *Determinarea legislației aplicabile* – persoana va plăti contribuții de asigurări sociale doar în statul în care este angajată, și nu în ambele state contractante;
- *Totalizarea perioadelor de asigurare* – la calcularea drepturilor de securitate socială se iau în considerare atât perioadele de asigurare realizate în statul de domiciliu, cât și perioadele realizate în celălalt stat. Fiecare stat achită partea de pensie proporțional perioadei de contribuire la propriul sistem. Acest principiu se aplică și la stabilirea altor tipuri de prestații, decât pensii (indemnizația de maternitate, ajutorul de șomaj), dacă legislația unui stat condiționează acordarea acestora de o anumită perioadă de asigurare;
- *Exportul prestațiilor* – dreptul unui lucrător migrant de a beneficia de prestațiile dobândite în statele în care acesta și-a desfășurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu.

Acorduri semnate în 2015

La 20 mai 2015, la Bruxelles, a fost semnat *Aranjamentul Administrativ pentru aplicarea Acordului în domeniul securității sociale dintre Republica Moldova și Regatul Belgiei*.

Începînd cu 4 octombrie 2015 este pus în aplicare *Acordul între Republica Moldova și Republica Lituania în domeniul protecției sociale*, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 127 din 02.07.2015.

Negocieri și consultări desfășurate în 2015

Pe parcursul anului 2015 au continuat negocierile asupra proiectelor de acord în domeniul securității sociale cu statele de destinație a lucrătorilor migranți.

În perioada 27-30 aprilie 2015, la Istanbul, au avut loc negocierile pe marginea proiectului *Acordului în domeniul securității sociale între Republica Moldova și Republica Turcia*.

În perioada 18-20 mai 2015, la Bruxelles, au fost negociate formularele pentru implementarea *Acordului și Aranjamentul Administrativ în domeniul securității sociale dintre Republica Moldova și Regatul Belgiei*. Acordul și Aranjamentul Administrativ au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2016.

La 14 decembrie 2015 a avut loc videoconferința cu ministerul omolog estonian cu privire la implementarea *Acordului în domeniul asigurărilor sociale între Republica Moldova și Republica Estonia*, semnat la 19 octombrie 2011. În cadrul videoconferinței părțile au discutat despre reforma națională petrecută în Estonia și impactul acesteia asupra Acordului. Drept

urmare, s-a convenit asupra necesității amendării Acordului în vigoare, pentru a face posibilă implementarea în continuare a acestuia.

Acorduri bilaterale cu statele-membre ale CSI

În prezent continuă să se aplice acordurile în domeniul asigurării cu pensii încheiate de Republica Moldova în anii '90 cu unele state din spațiul post-sovietic – Federația Rusă (1995), Republica Belarus (1995), Ucraina (1995), Uzbekistan (1995) și Azerbaidjan (1997). În temeiul prevederilor Acordurilor sus-menționate, pe parcursul anului 2015 au parvenit spre examinare 10085 de interpelări.

Acordurile cu statele CSI au la bază *principiul teritorialității*, potrivit căruia pensiile se stabilesc și se achită de către statul pe teritoriul căruia persoana domiciliază, indiferent dacă aceasta a contribuit la sistemul public de asigurări sociale al statului de domiciliu. Acesta și alte principii sunt depășite datorită transformărilor pe plan politic, economic și financiar în aceste state, de aceea urmează a fi ajustate la standardele internaționale.

Concluzii. Recomandări

Sistemul de pensii rămâne în continuare o prioritate a ministerului pînă cînd vom putea declara că echitatea socială a devenit principala caracteristică și principiul de bază al acestui sistem, iar pensia va deveni principala sursă a unui trai decent pentru pensionari.

Rata poverii de pensionare care reprezintă raportul dintre numărul plătitorilor de contribuții de asigurări sociale și numărul beneficiarilor de pensii înregistrează o tendință stabilă de descreștere. Adică, cu cît este mai mare numărul persoanelor angajate în cîmpul muncii, iar numărul pensionarilor este mai mic, cu atît este mai înaltă stabilitatea financiară a sistemului de pensii.

Astfel, pentru o funcționare stabilă a sistemului solidar de pensii *pay as you go*, precum este și sistemul public de asigurări sociale existent în Moldova, este necesară menținerea raportului dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor în jur de 4/1-5/1. Dacă în anul 2003 raportul dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor constituia 1,97:1 către anul 2014 acesta s-a redus pînă la 1,24:1. În această situație se evidențiază necesitatea unor schimbări parametrice ale sistemului de pensii.

Situația demografică precară din republică, inclusiv migrarea masivă a tineretului din țară a condiționat apariția unor probleme majore la capitolul acumulări la Bugetul de asigurări sociale de stat.

Sistemul de asigurări sociale se confruntă cu următoarele *probleme*:

- instabilitatea pe termen lung (îmbătrînirea populației și scăderea ratei de fertilitate), determinată de tendințele demografice nefavorabile;
- creșterea numărului de pensionari nou-stabiliți și, prin urmare, creșterea presiunii asupra populației economic ocupate și asupra bugetului asigurărilor sociale de stat;
- cuantumurile mici ale pensiilor în comparație cu salariile și minimul de existență;
- scăderea ratei de înlocuire;
- neuniformitatea tarifelor contribuțiilor de asigurări sociale;
- redistribuirea considerabilă a resurselor din cauza neuniformității tarifelor contribuțiilor pentru diverse categorii de contribuabili;
- complexitatea sistemului din cauza numărului mare de norme, care reglementează asigurarea cu pensii a diverselor categorii de beneficiari;

În scopul perfecționării sistemului de asigurări sociale, *se recomandă*:

- formularea clară a cazurilor calificate drept riscuri asigurate în cadrul sistemului public de asigurări sociale și excluderea cheltuielilor nejustificate, care nu corespund riscurilor sociale asigurate;
- continuarea politicii de redistribuire treptată a contribuției de asigurări de la angajator la angajat;

- anularea plății contribuțiilor individuale de asigurări sociale de către pensionarii încadrați în muncă sau prevederea recalculării pensiilor pentru limită de vîrstă persoanelor care își continuă activitatea după stabilirea pensiei;
- calcularea pensiilor de invaliditate în baza stagiului de cotizare realizat pînă la data stabilirii pensiilor, și nu a celui potențial;
- acoperirea contravalorii prestațiilor de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale din contul contribuțiilor angajatorului (de la 0,5% pînă la 4%);
- majorarea cotei contribuției de asigurări sociale datorate de către angajator pentru compensarea cheltuielilor la plata pensiilor anticipate stabilite lucrătorilor care activează în profesiile și funcțiile specificate în Lista nr. 1, unor categorii de angajați din domeniul culturii;
- examinarea oportunității egalării vârstei de pensionare a femeilor cu vârsta de pensionare a bărbaților, ca temei pentru această propunere ar putea servi faptul că speranța medie de viață a femeilor la vârsta de pensionare este mai mare (18 ani) ca speranța de viață a bărbaților (5,1 ani);
- unificarea tarifului contribuțiilor de asigurări sociale datorate de angajator din sectorul agrar;
- actualizarea venitului mediu lunar asigurat realizat pentru perioada posterioară intrării în vigoare a Legii privind pensiile (după 01.01.1999);
- unificarea modalității de calculare a pensiei pentru unele categorii de cetățeni (deputați în Parlament, membri de Guvern, procurori, aleși locali, funcționari publici etc.);
- reducerea fenomenului negativ de achitare a „salariilor în plic”, concomitent ridicînd nivelul de conștientizare a persoanelor privitor la existența dependenței între mărimea pensiei și a altor prestații sociale și nivelul de contribuții de asigurări sociale achitate.

O soluție pentru întreg sistemul de pensionare ar fi unificarea sistemului de pensii, alinierea normelor de pensionare la condiții unice. Pentru aceasta mai e nevoie de o serie de acțiuni în sensul diminuării facilităților acordate ce ar permite pensionarea echitabilă și realizarea echilibrului între contribuții și beneficii pentru toți pensionarii.

Acordurile de securitate socială încheiate de Republica Moldova au o actualitate constantă atît timp cît se atestă procese migratorii dintre cele două state parte la Acord, deoarece tratatul este menit să se aplice persoanelor care se deplasează dintr-un stat în altul, fie în scop de muncă, fie pentru a-și stabili domiciliul, și să le asigure garanții de securitate socială în cazul survenirii riscurilor social asigurate.

Acordurile au un impact pozitiv asupra pensionarilor din categoria lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor lor. Însă efectele acestora vor fi simțite ulterior, la atingerea vârstei de pensionare a persoanelor apte de muncă care actualmente muncesc în afara hotarelor Republicii Moldova.

4. ASISTENȚA SOCIALĂ

Asistența socială, ca parte componentă a sistemului protecției sociale, reprezintă un ansamblu de beneficii necontributive în bani (prestații sociale) sau în servicii sociale, aplicabile separat sau în comun, de satisfacere a necesităților persoanelor care se găsesc în situații de risc. Ea constituie mecanismul principal prin care societatea intervine pentru a preveni, limita sau înlătura efectele negative ale evenimentelor care se produc asupra persoanelor sau grupurilor vulnerabile, care nu pot face față exigențelor vremii.

Obiectivul primordial în asistența socială este atenuarea sărăciei și promovarea incluziunii sociale a persoanelor nevoiașe și cu dizabilități, familiilor cu copii în situație de risc, intervenția pe perioada de timp cît persoana se află în situație de risc pentru a o ajuta să o depășească prin diverse servicii de asistență socială, acordate în combinație cu beneficiile bănești în funcție de problemă. Diversitatea și quantumul prestațiilor și serviciilor sociale sînt condiționate de starea economiei, de resursele financiare existente, de necesitatea construirii cadrului administrativ și normativ de aplicare.

4.1. Prestații de asistență socială

Prestațiile de asistență socială sînt exprimate printr-o gamă largă de indemnizații, compensații, alocații și ajutoare acordate persoanelor în dificultate. Eligibilitatea pentru prestații este determinată preponderent de principiul apartenenței categoriale, iar caracterul plăților este de ordin recompensator. Doar în cazul a 3 tipuri de prestații sînt aplicate mecanismele de eligibilitate prin testarea veniturilor solicitanților (ajutoarele materiale din cadrul FRSSP, ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului).

4.1.1. Ajutorul social

În tendința generală a Guvernului de eradicare a sărăciei, în anul 2008 a fost lansat programul de transferuri sociale în formă monetară numit „Ajutor social”, care vine în suportul familiilor sărace. La moment acesta are două componente de bază – ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului.

Scopul Legii cu privire la ajutorul social este asigurarea unui venit lunar minim garantat, familiilor defavorizate, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea de asistență socială.

Titularul ajutorului social sau, după caz, al ajutorului pentru perioada rece a anului, este persoana solicitantă, iar beneficiarul acesteia - familia.

Ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului sînt niște prestații sociale suficient de bine țintite, identificând familiile sărace, deși este clar că oferă o siguranță extrem de redusă pentru familiile care depind cu adevărat de prestație, deoarece familia va trăi în continuare în condiții de sărăcie – mărimea prestației este relativ mică pentru a oferi avantaje specifice beneficiarilor și este mai degrabă orientată spre a acoperi necesitățile de bază ale familiei, împreună cu alte surse de venit pe care le au. Eligibilitatea pentru Ajutor social conține și asigurarea de sănătate (pentru toți membrii pe perioada acordării dreptului) fără obligații de achita contribuția de asigurare medicală, ceea ce are o importanță pentru mulți beneficiari.

Mecanismul Ajutorului social este construit pe cîteva elemente de bază, iar pentru a deveni beneficiar de ajutor social/ajutor pentru perioada rece a anului, gospodăria trebuie să:

- realizeze un venit mai mic decît cel garantat de către stat acestei gospodării;
- toți membrii adulți să demonstreze un statut ocupațional sau incapacitatea de a munci;
- testul proxy (testul bunăstării gospodăriei) să fie pozitiv.

În tabelul mai jos sunt prezentate date pentru perioada 2013-2015 cu privire la beneficiarii de ajutor social (repartizați pe categorii de familii).

Tabelul 4.1. Numărul beneficiarilor de ajutor social și APRA, 2013-2015

	2013		2014		2015	
	ajutor social	APRA	ajutor social	APRA	ajutor social	APRA
Numărul de beneficiari unici, gospodării	57 342	116 682	58 821	140 268	85 776	182 263
<i>din care:</i>						
Numărul familiilor cu copii (mai mici de 18 ani)	29 437	33 977	30 432	35 835	36 246	39 743
Numărul familiilor în care sînt membri cu dizabilități	27 198	44 743	29 293	44 226	41 838	58 641
Numărul familiilor în care sînt membri care au atins vîrsta de pensionare (57/62 ani)	9 188	57 057	8 725	62 604	35 586	134 365

Menționăm că Venitul lunar minim garantat de stat (în continuare - VLMG) pe parcursul anilor are o evoluție de creștere:

- ❖ începînd cu 1 noiembrie 2014, constituia 720 lei;
- ❖ începînd cu 1 aprilie 2015 constituia 765 lei;
- ❖ începînd cu 1 octombrie 2015 - în mărime de 900 de lei, .

Date privind numărul familiilor beneficiare de Ajutor Social

De cel puțin o plată de ajutor social în anul 2015 au beneficiat peste 85000 familii, iar cuantumul mediu al prestației a constituit circa 720 lei.

Tabelul 4.2. Date generale despre ajutorul social, 2012-2015

Anul	Numărul familiilor	Prestația medie, lei	Suma calculată, mil. lei	VLMG, lei
2012	78063	730	383	640
2013	57342	730	cca 243	640 ≤ octombrie 680 ≥ noiembrie
2014	58821	652	cca 227	680 ≤ octombrie 720 ≥ noiembrie
2015	85776	720	cca 416	720 ≤ martie 765 ≥ aprilie 900 ≥ octombrie

Din numărul total de familii beneficiare de ajutor social în perioada 2009 –2015 peste 50% au avut în componența sa cel puțin un copil. Cuantumul ajutorului social se află într-o strînsă interdependență dintre numărul membrilor familiei și veniturile declarate de aceasta.

Totodată, din numărul total de cereri depuse în 2015:

- peste 55 la sută au cel puțin o persoană peste vîrsta de pensionare. Rata de succes la aceste cereri - 78%;
- peste 26% sînt persoane solitare cu vîrsta mai mare de vîrsta de pensionare. Rata de succes la aceste cereri - 85%;
- peste 53% - familii care au în componență cel puțin un copil;
- circa 84% din beneficiari - mediul rural;

- circa 43% au în componență cel puțin o persoană cu dizabilități.

Cuquantum mediu al ajutorului social a constituit circa 720 lei. Suplimentar informăm asupra cuantumului mediu al ajutorului social în funcție de structura familiei:

- 256 lei – pentru persoane solitare pensionare;
- 410 lei – familii care au în componență cel puțin un pensionar;
- 961 lei – familii cu 1 copil;
- 1285 lei – familii cu 2 copii;
- 1771 lei – familii cu 3 și mai mulți copii;
- 732 lei –familii care au în componență persoane cu dizabilități.

Tabelul de mai jos conține statistica privind numărul beneficiarilor unici de ajutor social, a prestației medii care este repartizată pe mediul de reședință, caracteristicile familiei în dependență de numărul membrilor acesteia, numărul familiilor cu copii, numărul familiilor în care sunt membri cu dizabilități și numărul familiilor în care sunt membri care au atins vârsta de pensionare. În tabel putem observa că prestația medie majoră este în luna octombrie în medie de 802 lei ceea ce demonstrează că odată cu majorarea VLMG în mărime de 900 de lei începând cu luna octombrie s-a majorat și prestația medie în comparație cu alte luni ale anului 2015.

De asemenea datele din tabel relevă că în lunile noiembrie – decembrie 2015 se observă o majorare a tuturor caracteristicilor familiei.

Tabelul 4.3. Statistica privind numărul beneficiarilor unici de ajutor social pe luni ale anului 2015

Lunile anului 2015	ianuarie	februarie	martie	aprilie	mai	iunie	iulie	august	septembrie	octombrie	noiembrie	decembrie
Numărul de beneficiari unici în lista de plata	42,666	45,143	46,219	50,495	45,789	44,658	43,164	41,493	43,397	57,033	62,126	63,756
Prestația medie lei, lei	672	678	687	707	737	732	725	719	731	802	787	786
Urban	547	552	562	563	603	600	601	597	611	632	627	618
Rural	706	712	720	747	772	768	759	754	765	857	838	841
Caracteristicile familiei												
Numărul familiilor pe medii de trai, din care	42,666	45,143	46,219	50,495	45,789	44,658	43,164	41,493	43,397	57,033	62,126	63,756
Urban	9,282	9,623	9,766	11,094	9,647	9,527	9,337	9,202	9,623	13,993	15,130	15,720
Rural	33,384	35,520	36,453	39,401	36,142	35,131	33,827	32,291	33,774	43,040	46,996	48,036
Familii după numărul membrilor, din care	42,666	45,143	46,219	50,495	45,789	44,658	43,164	41,493	43,397	57,033	62,126	63,756
1 membru	17,134	17,898	18,157	20,747	17,900	17,746	17,570	17,264	17,840	25,843	27,719	28,447
2 membri	8,612	9,010	9,153	10,205	9,031	8,707	8,365	8,000	8,381	11,932	13,342	13,671
3 membri	6,010	6,404	6,638	6,940	6,674	6,422	6,112	5,844	6,125	7,176	7,946	7,954
4 membri	5,177	5,624	5,852	6,050	5,835	5,630	5,310	4,978	5,277	5,896	6,505	6,682
5 membri si mai multi	5,733	6,207	6,419	6,553	6,349	6,153	5,807	5,407	5,774	6,186	6,614	7,002
Marimea medie a familiei	2.49	2.51	2.52	2.45	2.53	2.52	2.49	2.45	2.48	2.28	2.29	2.30
Numărul familiilor cu copii (mai mici de 18 ani), din care	18,259	19,699	20,450	21,083	20,545	19,951	18,941	17,911	18,923	20,786	22,580	23,003
1 copil	6,119	6,571	6,808	7,127	6,833	6,580	6,251	5,980	6,339	7,366	8,098	8,157
2 copii	6,416	6,942	7,239	7,449	7,268	7,027	6,680	6,299	6,607	7,234	7,983	8,182
3+ copii	5,724	6,186	6,403	6,507	6,444	6,344	6,010	5,632	5,977	6,186	6,499	6,664
Numărul familiilor în care sunt membri cu dizabilități, din care	22,175	23,094	23,316	25,775	22,785	22,218	21,629	20,955	21,813	29,229	31,798	32,399
Toți membri cu dizabilități	12,051	12,549	12,641	14,300	12,405	12,242	12,112	11,906	12,303	16,603	17,747	17,999
Numărul familiilor în care sunt membri care au atins vârsta de pensioare (57/62 ani), din care	15,088	15,577	15,752	18,974	15,360	15,058	14,832	14,483	15,058	25,467	28,282	29,052
Toți membrii au atins vârsta de pensionare	10,789	11,109	11,246	13,844	10,985	10,942	10,922	10,774	11,168	19,377	21,196	21,723

*Sursa: CNAS

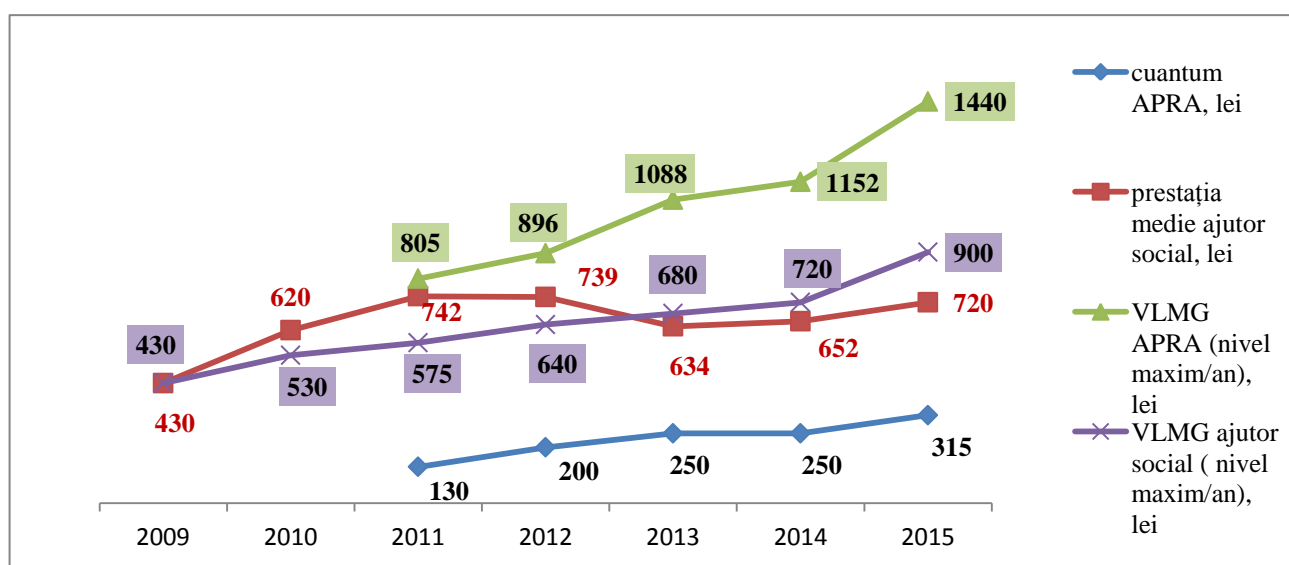
Cu același scop, de a acoperi mai eficient familiile sărace și a crește numărul de beneficiari, Guvernul a ajustat și alte prevederi ale legislației, cum ar fi:

- a majorat ignorarea din salariu la 200 lei pentru fiecare membru salariat;
- a introdus ignorarea de 200 lei din indemnizația pentru îngrijirea/creșterea copilului și ignorarea totală a suportului financiar de stat, care se acordă unor beneficiari de pensii și alocații sociale;
- a extins termenul de valabilitate a cererii de la 6 luni la 12 luni;
- modificări în evaluarea bunăstării (testul proxy), atât în pragul de calificare, cât și în structura și valoarea indicatorilor.

Aceste modificări, cumulate cu majorarea VLMG de la 765 lei la 900 lei începând cu 1 octombrie 2015, se aștepta să rezulte într-un număr majorat de solicitări și să sporească semnificativ rata deciziilor pozitive. Drept rezultat, numărul familiilor au crescut, iar în decembrie a ajuns la 60804 conform raportului privind plata ajutorului social prezentat de către CNAS.

În figura de mai jos se observă creșterea numărului beneficiarilor unici de ajutor social începând cu anul 2009, care în anul 2014 constituia 58815, iar în 2015 a crescut semnificativ pînă la 85776 persoane.

Figura 4.1. Corelația între VLMG și ajutorul social și APRA, 2009 – 2015

Totodată, se poate observa și creșterea numărului de beneficiari unici APRA care în 2015 constituia 182263, în comparației cu 2014 - 140233 beneficiari unici. În acest sens se poate conchide, că plățile au crescut considerabil comparativ cu cu anii precedenți, datele putând fi vizualizate în tabelul de mai jos.

Date privind numărul familiilor beneficiare de APRA

Începând cu 1 ianuarie 2011, a fost introdusă o nouă prestație bănească ajutor pentru perioada rece a anului (în continuare - APRA), care se acordă conform Legii cu privire la ajutorul social într-o sumă fixă aprobată de Guvern. APRA se acordă familiilor solicitante de ajutor social care au un venit global mai mic decât nivelul VLMG majorat de 1,6 ori.

Pentru perioada noiembrie 2011 – decembrie 2012 cuantumul APRA a fost de 200 lei/lună; din ianuarie 2013 - 250 lei/ lună, iar începând cu noiembrie 2015 – 315 lei/lună.

Tabelul 4.4. Date generale despre APRA, 2012-2015

Anul	Nr. de familii care au beneficiat de cel puțin o plată	Prestația medie, lei	Suma calculată, mil. lei	VLMG, pu APRA, lei
2012	120.309	200 (noiembrie - decembrie)	83,7	896(=640 *1,4)
2013	116.681	200 (ian. – martie) 250 (noiembrie)	73,1	1024(=640* 1,6) ≤ octombrie 1088(=680 *1,6) ≥ noiembrie
2014	140.268	250	108,6	1088 ≤ octombrie 1152 ≥ noiembrie
2015	182.263	250 (ian. – martie) 315 ≥ noiembrie	166,1	1152 ≤ martie 1224 ≥ aprilie 1440 ≥ octombrie

Cel puțin de o plată de APRA în 2014 au beneficiat circa 140 000 familii, în 2015 – peste 182 mii familii.

Dacă analizăm profilul sărăciei, datele arată că ajutorul social este acordat în mare parte familiilor cu copii, precum și familiilor în care sunt prezente persoane de vîrstă pensionară sau cu dizabilități, astfel îmbunătățind nutriția, accesul la serviciile medicale și educație a acestor categorii de gospodării.

Numărul beneficiarilor de ajutor în perioada rece a anului este relativ stabil pe parcursul perioadei rece a anului 2015, ceea ce poate fi observat în tabelul de mai jos:

Tabelul 4.5. Statistica privind numărul beneficiarilor APRA pe luni ale anului 2015

Anul	Luna	Numărul beneficiarilor	
2015	Ianuarie	100935	
	Februarie	113462	
	Martie	121652	
	Aprilie	126160	
	Mai	1844	
	Iunie	225	
	Iulie	65	
	August	9	
	Septembrie	1845	
	Octombrie	0	
	Noiembrie	1	
	Decembrie	123375	

* Conform Raportului privind plata ajutorului pentru perioada rece a anului prezentat de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Menționăm că potrivit art. 4 al Legii bugetului de stat pentru anul 2015, nr. 72 din 12.04.2015, pentru determinarea cuantumului ajutorului social în conformitate cu Legea nr.133-XVI din 13 iunie 2008 cu privire la ajutorul social, se stabilește nivelul venitului lunar minim garantat în mărime de **900 de lei**, începînd cu 1 octombrie 2015.

Conform art.15¹ a Legii cu privire la ajutorul social, este specificat că ajutorul pentru perioada rece a anului se stabilește și se acordă:

- a) familiilor defavorizate beneficiare de ajutor social conform prevederilor prezentei legi;
- b) familiilor solicitante de ajutor social care au un venit global mediu lunar mai mare decît

venitul lunar minim garantat conform legislației și mai mic decât nivelul venitului lunar minim garantat majorat de 1,6 ori.

Odată cu majorarea nivelului venitului lunar minim garantat pînă la 900 lei/lună, care se ia în calcul la stabilirea ajutorului social, s-a majorat și VLMG, ce se ia la evaluarea dreptului la ajutorului pentru perioada rece a anului, constituind 1440 lei.

Totodată, prin Hotărîrea Guvernului nr. 838 din 02.12.2015, cu intrarea în vigoare de la 1 noiembrie 2015 a fost majorat cuantumul ajutorului pentru perioada rece a anului de la 250 lei la 315 lei.

Tabelul 4.6. Beneficiari APRA în anul 2015

	Ianuarie 2015	Februarie 2015	Martie 2015	Noiembrie 2015	Decembrie 2015
Număr unic de beneficiari (familii)	120,608	125,978	127,117	141,493	151,381
Buget, lei	30,152,000	31,494,500	31,779,250	44,591,083	47,685,960
beneficiu medie, lei	250	250	250	315	315
Urban	250	250	250	315	315
Rural	250	250	250	315	315
caracteristici ale beneficiarilor					
Zonele Urban/rural					
Urban	21,703	22,528	22,729	25,952	28,783
Rural	98,905	103,450	104,388	115,541	122,598
Mărimea familiei					
1 membru	70,792	73,412	73,793	81,021	87,090
2 membri	27,566	28,729	28,842	35,145	37,955
3 membri	9,109	9,632	9,847	10,560	10,818
4 membri	6,449	6,966	7,187	7,389	7,722
5+ membri	6,692	7,239	7,448	7,378	7,796
Mărimea medie a familiei	1.80	1.82	1.83	1.80	1.79
Familii cu copii (mai puțin de 18 ani)					
1 copil	8,423	8,967	9,214	9,844	10,085
2 copii	7,606	8,228	8,527	8,776	9,126
3+ copii	6,155	6,676	6,888	6,815	7,052
Familie cu membri cu dizabilități					
toți membrii familiei sunt cu dizabilități	17,541	18,287	18,360	20,291	20,881
Familii cu pensionari (57/62 ani)					
toți membrii familiei sunt pensionari	74,923	77,501	77,791	89,881	97,222
Familii cu pensionari (60+ ani)					
toți membrii sunt în vârstă de 60+ de ani	58,567	60,494	60,694	67,495	72,497

4.1.2. Alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni

Programul de alocații sociale de stat a fost introdus în anul 1999 ca urmare a punerii în aplicare a noii legislației de pensionare bazată pe riscuri asigurate și contribuții care a exclus pensiile sociale stabilite prin legislația veche.

Cadrul juridic care reglementează modul de stabilire și plată a alocațiilor sociale de stat îl constituie Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XIV din 14 iulie 1999, cu modificările și completările ulterioare. Potrivit Legii menționate alocația socială reprezintă o sumă de bani achitată lunar sau o singură dată din bugetul de stat persoanelor care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

Beneficiari ai alocațiilor sociale sînt următoarele categorii de cetățeni:

- ✓ persoane cu dizabilități severe, accentuate și medii (persoane cu dizabilități care nu au acumulat stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de dizabilitate);
- ✓ copii cu dizabilități severe, accentuate și medii (copii în vîrstă de pînă la 18 ani cărora li s-a stabilit în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 65 din 23 ianuarie 2013 „Cu privire la determinarea dizabilității și capacității de muncă”);
- ✓ persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii din copilărie (persoane cu dizabilități din copilărie, care nu au acumulat stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei de dizabilitate, inclusiv copiii cu vîrsta de la 18 ani);
- ✓ copiii care și-au pierdut întreținătorul (se stabilește persoanelor în vîrstă de pînă la 18 ani (elevilor și studenților instituțiilor de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cu excepția învățămîntului fără frecvență, - pînă la absolvirea instituției de învățămînt respective, însă nu mai mult decît pînă la împlinirea vîrstei de 23 de ani);
- ✓ persoanelor vîrstnice (se stabilește persoanelor care au atins vîrsta standard de pensionare, dar nu întrunesc condițiile pentru obținerea pensiei pentru limită de vîrstă).

Alocațiile sociale se stabilesc cu condiția că beneficiarul nu se află la întreținerea deplină a statului.

În vederea intensificării protecției sociale a acestor categorii sociale, care reprezintă categoriile cele mai vulnerabile de populație, și în vederea majorării suportului material, care rămîne a fi, actualmente, încă destul de nesemnificativ, începînd cu anul 2005 și pînă în anul 2013 inclusiv, anual la 1 aprilie alocațiile sociale de stat, cu excepția alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere și ajutorului de deces, s-a indexat, reieșind din media creșterii anuale a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent, fapt care a fost stipulat în art. 6, alin. (13) al Legii privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XIV. Conform modificărilor stipulate în Legea nr. 30 din 13 martie 2014 pentru modificarea Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni articolul 6, alineatul (13) se abrogă.

Respectiv în baza prevederilor Legii nr. 30 din 13 martie 2014 cuantumul nou al alocației sociale a intrat în vigoare la 1 aprilie 2014.

Cuantumul alocației pentru persoanele cu dizabilități constituie un anumit procent din cuantumul pensiei minime indexate pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, stabilit anual de către Guvern, inclusiv:

- a) persoanelor cu dizabilități severe, accentuate și medii – 30%;
- b) persoanelor cu dizabilități severe, accentuate și medii din copilărie – 80%;
- c) copiilor cu dizabilități severe, accentuate și medii cu vîrsta de pînă la 18 ani – 80%.

În tabelul de mai jos sînt arătate cuantumul alocațiilor sociale de stat pentru perioada 2011-2015, care conțin în sine majorările și indexările efectuate, conform legislației, dar și modificările ulterioare începînd cu 1 aprilie 2014 (Legea nr. 30 din 13 martie 2014).

Tabelul 4.7. Alocațiile sociale de stat, 2011 – 2015

Alocații sociale de stat	Nr. beneficiarilor, persoane					Suma stabilită lunar, mii lei					Cuantumul mediu, lei				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Pentru copiii cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani, total, din care:</i>	14034	14753	14044	13446	12943	3892,3	4386,8	4316,1	5627,0	5855,0	277,35	297,35	307,32	418,49	452,37
cu dizabilitate severă	5958	6342	6100	5687	5398	1808,9	2066,9	2067,1	2550,3	2631,4	303,61	325,91	338,86	448,45	487,48
cu dizabilitate accentuată	6698	6948	6287	5652	5205	1728,1	1918,1	1779,1	2431,7	2447,3	258,01	276,07	282,99	430,24	470,18
cu dizabilitate medie	1378	1463	1657	2107	2340	355,3	401,8	469,9	645,0	776,3	257,83	274,62	283,56	306,10	331,74
<i>Pentru persoanele cu dizabilități din copilărie, total, din care:</i>	25404	26743	26939	27233	27201	6891,0	7768,4	8202,4	11194,9	12063,1	271,25	290,48	304,48	411,08	443,48
cu dizabilitate severă	6309	6651	6891	7200	7237	1926,5	2171,5	2350,8	3192,7	3468,7	305,36	326,49	341,14	443,43	479,30
cu dizabilitate accentuată	14615	15198	14990	14807	14529	3797,4	4230,1	4368,8	6389,1	6782,1	259,83	278,34	291,44	431,49	466,80
cu dizabilitate medie	4480	4894	5058	5226	5435	1167,1	1366,8	1482,8	1613,1	1812,3	260,51	279,28	293,16	308,67	333,45
<i>Pentru persoanele cu dizabilități, total, din care:</i>	4590	5732	6068	6602	7144	455,5	605,5	672,7	997,5	1161,8	99,24	105,63	110,87	151,09	162,62
cu dizabilitate severă	574	693	751	863	867	71,6	92,1	105,1	145,0	158,6	124,70	132,93	140,02	168,04	182,87
cu dizabilitate accentuată	2928	3660	3798	4017	4267	314,8	420,0	459,2	654,3	752,3	107,52	114,75	120,90	162,88	176,31
cu dizabilitate medie	1088	1379	1519	1722	2010	69,1	93,4	108,4	198,2	250,9	63,52	67,71	71,36	115,10	124,84
<i>Pentru copii în cazul pierderii întreținătorului, total, din care:</i>	3882	3961	3851	4009	4324	486,3	531,1	537,8	672,8	1575,4	125,28	134,08	139,65	167,83	364,35
pentru un copil	2626	2676	2518	2589	2802	255,6	279,9	266,0	309,0	721,4	97,33	104,59	105,65	119,36	257,46
pentru 2 și mai mulți copii	1054	1063	1071	1160	1290	202,4	219,3	227,8	310,6	744,9	192,02	206,29	212,68	267,77	577,44
pentru un copil, în cazul pierderii ambilor întreținători	149	153	156	146	119	22,4	24,6	26,2	29,9	58,9	150,21	160,67	167,67	204,60	494,93
pentru 2 și mai mulți copii, în cazul pierderii ambilor întreținători	3	2	29	21	12	0,9	0,4	9,3	9,1	14,2	314,70	203,16	322,43	433,38	1184,98
separarea părții de alocație	42	62	70	86	90	4,0	6,2	7,5	12,1	29,3	93,81	101,09	106,86	140,64	325,63
separarea părții de alocație, în cazul pierderii ambilor întreținători	8	5	7	7	11	1,0	0,7	1,0	2,1	6,7	121,95	134,09	142,69	307,93	611,09
<i>Pentru persoane vîrstnice</i>	3493	4027	4387	4986	5652	335,9	414,6	474,6	595,7	729,4	96,16	102,95	108,18	119,47	129,05
Total	51403	55216	55289	56276	57264	12061,0	13706,4	14203,6	19087,9	21384,7	234,64	248,23	256,90	339,18	373,44

4.1.3. Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere

Începînd cu anul 2002, în conformitate cu prevederile capitolului V al Legii privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XIV din 14 iulie 1999, se stabilește alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere. În scopul îmbunătățirii modului de acordare a alocației pentru îngrijire au fost operate modificări (Legea nr. 45-XIV din 03 martie 2006) la Legea în cauză, avînd ca efect stabilirea potrivită și corectă a beneficiarilor acestor alocații, care sunt:

a) persoanele care îngrijesc, însoțesc și supraveghează un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani, cu condiția că aceste persoane nu sînt beneficiare ale serviciului de asistență personală;

b) persoanele cu dizabilități severe din copilărie;

c) persoanele cu dizabilități severe nevăzătoare, cu condiția că aceste persoane nu se află la întreținerea deplină a statului.

Totodată, persoanelor cu dizabilități severe, ținute la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobil, li se acordă alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere în mărime de 500 de lei lunar, conform art. 9, alineatul 3, al Legii nr. 909-XII din 30 ianuarie 1992 privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobil. Este de menționat faptul, că prin Legea nr. 313 din 26 decembrie 2012 începînd cu 01 ianuarie 2013 persoanelor cu dizabilități severe imobilizate la pat a fost majorată alocația lunară pentru îngrijire, însoțire și supraveghere de la 300 lei la 500 de lei lunar.

Prin Legea nr. 313 din 26 decembrie 2012, începînd cu 1 ianuarie 2013 a fost majorat cuantumul alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere tuturor categoriilor de beneficiari de la 300 lei la 500 lei, stabilite prin Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XV din 14 iulie 1999, precum și prin Legea nr. 909-XII din 30 ianuarie 1992.

Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere nu se indexează.

Conform ultimelor modificări stipulate în Legea nr. 30 din 13 martie 2014 pentru modificarea Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, începînd cu 1 aprilie 2014 cuantumul alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere constituie 75% din cuantumul pensiei minime indexate pentru limită de vîrstă, stabilit anual de către Guvern (vezi tabelul de mai jos).

Tabelul 4.8. Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere pe anii 2012-2015

Beneficiarii	Numărul beneficiarilor				Cuantumul alocației, Lei, lunar 2012/ 2013 2014/2015	Suma stabilită lunar, mii lei			
	2012	2013	2014	2015		2012	2013	2014	2015
Persoanele care îngrijesc, însoțesc și supraveghează un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani	6247	5988	5267	4820	300,0/ 500,0/ 598,75/ 642,86	1859,4	2939,6	3119,5	3098,6
Persoanele cu dizabilități severe din copilărie	5909	6533	6564	6572	300,0/ 500,0/ 598,75/ 645,25	1772,5	3260,5	3920,3	4240,6
Persoanele cu dizabilități severe nevăzătoare	4361	4429	4417	4330	300,0/ 500,0/ 598,75/ 646,35	1308,3	2213,7	2643,4	2798,7
Persoanele cu dizabilități severe, imobilizate la pat, care au avut de suferit de	26	26	26	22	300,0/ 500,0/ 500,0/	7,8	13,0	13,0	11,0

pe urma catastrofei de la Cernobil					500,0				
Total	16543	16976	16274	15744	-	4948	8426,8	9696,2	10148,9

**Notă: Cuantumul alocației sociale începând cu 01.04.2014 în baza prevederilor Legii nr. 30 din 13.03.2014*

4.1.4. Ajutorul de deces

Ajutorul de deces este stabilit prin Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XIV din 14.07.1999.

Ajutorul de deces se acordă în cazul decesului persoanei neasigurate cu condiția că nici unul dintre membrii familiei acesteia nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale pentru persoana decedată.

Persoana neasigurată beneficiază de dreptul la ajutor de deces pentru membrul familiei aflat în întreținerea sa în cazul în care persoana decedată nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale, precum și în cazul în care nici unul dintre membrii familiei nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale pentru persoana decedată.

Pentru persoana decedată, ajutorul de deces se acordă o singură dată unei persoane care poate fi, după caz, membru al familiei, tutore, curator sau, în lipsa acestora, unei persoane care dovedește că a suportat cheltuielile legate de înmormântare.

În anul 2015 ajutorul de deces a fost stabilit în cuantum de 1100 de lei în comparație cu anul 2010 unde ajutorul de deces a fost stabilit în cuantum de 900 de lei.

În baza prevederilor Legii nr. 30 din 13.03.2014 începând cu 01.04.2014 cuantumul ajutorului de deces acordat în caz de deces al persoanei neasigurate este identic cu cel al ajutorului acordat în caz de deces al persoanei asigurate și este stabilit, anual, în legea bugetului asigurărilor sociale de stat pentru anul respectiv. În tabelul de mai jos putem observa numărul beneficiarilor de ajutor de deces, cuantumul prestației cât și suma totală anuală de cheltuieli.

Tabelul 4.9. Ajutorul de deces pe anii 2013-2015

Ajutor de deces pentru persoane neasigurate	Numărul beneficiarilor			Cuantumul prestației, lei	Suma totală pe an, mii lei		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
				2014			
	4382	4231	4961	1100	4359,5	4695,9	5451,9

**Notă: Ajutor de deces este stabilit conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr.1442 din 19.12.2006, finanțare cărora se efectuează din contul Bugetului de Stat
Cuantumul alocației sociale începând cu 01.04.2014 în baza prevederilor Legii nr. 30 din 13.03.2014*

4.1.5. Alocații lunare de stat

Alocațiile lunare de stat se stabilesc în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția socială suplimentară a unor categorii de populație nr. 121-XV din 3 mai 2001. Alocațiile menționate au un caracter compensatoriu din partea statului pentru aportul adus în perioada celui de-al doilea război mondial, precum și în timpul evenimentelor pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

Pe parcursul anului 2013 de alocații lunare de stat au beneficiat 37072, cu 6449 de beneficiari mai mult decât în anul 2012, în care numărul de beneficiari al acestei prestații a constituit 30623 persoane. Este de menționat faptul, că pe parcursul perioadei 2002-2011 de la an la an atât numărul beneficiarilor, precum și sumele mijloacelor financiare alocate, au fost în permanentă diminuare.

De asemenea, în comparație cu anul 2013 în anul 2015 se observă o scădere semnificativă a beneficiarilor de alocații lunare cu aproximativ 1164 de persoane.

În urma modificărilor și completărilor efectuate prin Legea nr. 160 din 5 iulie 2012 pentru

modificarea, începând cu luna august 2012 de alocații lunare de stat au început a beneficia *trei* noi categorii de beneficiari de alocații lunare de stat, și anume:

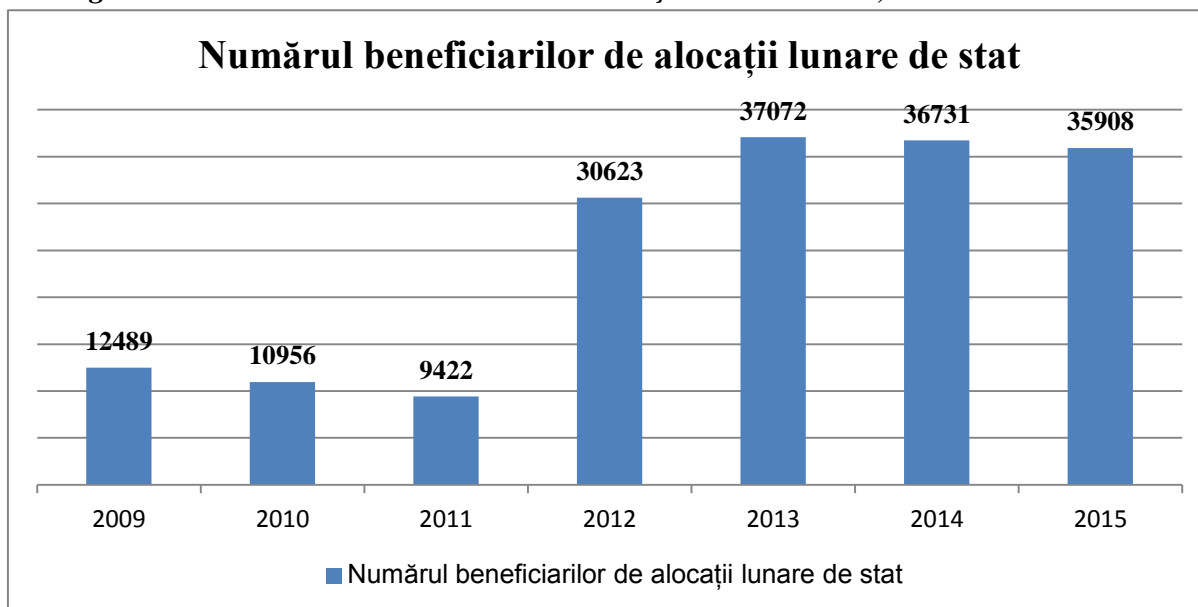
- Persoanele participante la acțiunile de luptă din Afghanistan, precum și la acțiunile de luptă de pe teritoriile altor state, din rândul militarilor și angajaților civili ai Armatei Sovietice, Flotei Maritime Militare, ai organelor securității de stat, colaboratorilor organelor afacerilor interne ale fostei U.R.S.S.; lucrătorilor din aceste categorii care au fost trimiși de organele puterii de stat ale fostei U.R.S.S. în alte state și care au participat la acțiuni de luptă pe teritoriul acestora;
- Militarii aflați în serviciul activ, rezerviștilor chemați la concentrare, voluntarilor și colaboratorilor organelor afacerilor interne, ai organelor securității de stat și ai sistemului penitenciar, incluși în efectivul unităților militare și al structurilor speciale aflate pe pozițiile de luptă, precum și militarilor, colaboratorilor organelor afacerilor interne, ai organelor securității de stat și ai sistemului penitenciar și persoanelor civile delegate în aceste unități pentru îndeplinirea unor misiuni speciale în scop de asigurare a eficienței acțiunilor de luptă pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței Republicii Moldova;
- Victimele reabilitate ale represiunilor politice din perioada anilor 1917–1990.

Acest lucru a dus la majorarea considerabilă a numărului total de beneficiari de alocații lunare de stat: de la 9422 de persoane în 2011 până la 30623 de persoane în 2012 și 37072 de persoane în 2013, iar pe parcursul perioadei 2014-2015 numărul de beneficiari a fost în scădere, date care pot fi vizualizate în tabelul/figura de mai jos.

Tabelul 4.10. Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2009-2015

Anul						
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
12489	10956	9422	30623	37072	36731	35908

Figura 4.2. Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2009-2015

Tabelul 4.11. Cheltuielile pentru plata alocațiilor lunare de stat, 2014-2015

Denumirea categoriei	Mărimea alocației lei	Numărul beneficiarilor, persoane	Total calculat, mii lei

	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Invalizii de război:						
gradul I	700	700	367	350	3096,3	2981,7
gradul II	550	550	2291	2191	15306,5	14614,6
gradul III	475	475	359	340	2075,1	1979,9
Participanții la război și foștii deținuți politici	400	400	1281	984	6634,9	5158,5
Persoanele decorate cu ordine și medalii	175	175	375	298	819,1	666,3
Persoanele care s-au aflat în Sankt-Petersburg (Leningrad) în perioada blocadei	400	400	37	36	183,4	173,2
Soții supraviețuitori, inapți de muncă, ai participanților la cel de-al doilea război mondial sau la acțiuni de luptă în timp de pace din rândurile militarilor și ofițerilor de informații și securitate, căzuți la datorie, sau ai participanților la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobîl decedați, sau ai invalizilor de război decedați, dacă nu s-au recăsătorit	250	250	1637	1444	5106,3	4465,9
Copiii participanților la cel de-al doilea război mondial sau la acțiuni de luptă în timp de pace din rândurile militarilor, căzuți la datorie și celor de la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl decedați	250 pentru fiecare	250 pentru fiecare	46	37	155,9	121,9
Unul din părinți înapt de muncă ai participanților la luptă în timp de pace, pentru apărarea integrității teritoriale și independenței R.M., avariei de la Cernobîl, decedați	500	500	282	273	1707,7	1664,4
Persoanele participante la acțiunile de luptă din Afghanistan, precum și la acțiunile de luptă de pe teritoriile altor state, din rândul militarilor și angajaților civili ai Armatei Sovietice, Flotei Maritime Militare, ai organelor securității de stat, colaboratorilor organelor afacerilor interne ale fostei U.R.S.S.; lucrătorilor din aceste categorii care au fost trimiși de organele puterii de stat ale fostei U.R.S.S. în alte state și care au participat la acțiuni de luptă pe teritoriul acestora	100	100	5841	5882	6434,5	6684,3
Militarii aflați în serviciul activ, rezerveștilor chemați la concentrare, voluntarilor și colaboratorilor organelor	100	100	15727	15797	17523,3	18073,3

afacerilor interne, ai organelor securității de stat și ai sistemului penitenciar, incluși în efectivul unităților militare și al structurilor speciale aflate pe pozițiile de luptă, precum și militarilor, colaboratorilor organelor afacerilor interne, ai organelor securității de stat și ai sistemului penitenciar și persoanelor civile delegate în aceste unități pentru îndeplinirea unor misiuni speciale în scop de asigurare a eficienței acțiunilor de luptă pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței Republicii Moldova						
Victimele reabilitate ale represiei politice din perioada anilor 1917–1990.	100	100	8488	8276	10014,9	9830,5
Total	-	-	36731	35908	69057,9	66414,5

În anii 2012 și 2013, față de anul 2011 s-a înregistrat o creștere considerabilă a cheltuielilor pentru alocațiile lunare de stat, datorită faptului, că începând cu luna august 2012 de alocații lunare de stat au început să beneficieze încă *trei* noi categorii, și ca urmare a majorării începând cu 01 aprilie 2013 a cuantumului alocației lunare cu 100 procente pentru unul din părinți inapt de muncă ai participanților la luptă în timp de pace, pentru apărarea integrității teritoriale și independenței Republicii Moldova, avariei de la Cernobîl, decedați.

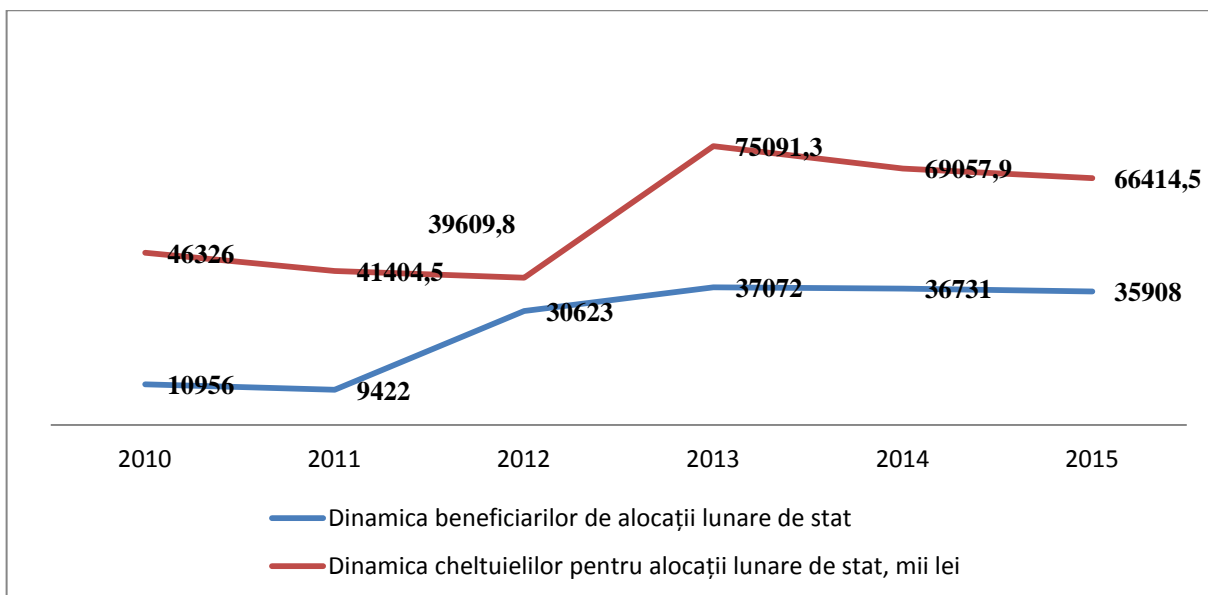
În același timp din anul 2014 până în 2015 se observă o scădere treptată a cheltuielilor pentru alocațiile lunare de stat și a numărului de beneficiari.

În tabelul de mai jos sunt prezentate date privind dinamica cheltuielilor legate de achitarea alocației lunare de stat și dinamica beneficiarilor alocației.

Tabelul 4.12. Numărul beneficiarilor și cheltuielile pentru plata alocației lunare de stat, 2010-2015

Anul	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, persoane	10956	9422	30623	37072	36731	35908
Cheltuielile pentru plata alocației lunare de stat, mii lei	46326	41404,5	39609,8	75091,3	69057,9	66414,5

Figura 4.3. Dinamica cheltuielilor în raport cu numărul beneficiarilor de alocație lunară de stat, 2010-2015

4.1.6. Compensații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl

În scopul apărării drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, și ale celor care au participat la lichidarea avariei de la Cernobîl și a urmărilor ei în zona de înstrăinare, a fost adoptată Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl nr. 909-XII din 30 ianuarie 1992. Categoria nominalizată de persoane beneficiază de pensii și diverse prestații sociale, cum ar fi compensații în schimbul biletelor de tratament balneo-sanatorial, compensație unică pentru prejudiciul adus sănătății, ajutor material unic pentru însănătoșire, alocație lunară pentru îngrijire, însoțire și supraveghere, etc..

Astfel, în conformitate cu prevederile Legii nr. 909-XII din 30 ianuarie 1992, persoanele care s-au îmbolnăvit și au suferit de boală actinică și invalizii au dreptul de a fi asigurați anual, peste rînd, cu bilete gratuite (în cazul indicațiilor medicale) la instituțiile balneo-sanatoriale, aflate pe teritoriul republicii, precum și la sanatoriile amplasate pe teritoriul Ucrainei: "Moldova" (Odessa), "Moldova" (Truscaveț), "Sănătatea", "Serghei Lazo" și "Zolotaia niva" (Sergheevca), iar în cazul în care nu există posibilitatea acordării de bilete, de a primi o compensație bănească în mărimea costului mediu al biletului.

Conform articolului 9 alin. (1) al Legii nr. 909-XII din 30 ianuarie 1992, invalizilor din rîndul cetățenilor care au suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, pentru prejudiciul adus sănătății, li se plătește o compensație unică în mărime de un salariu mediu lunar pe republică, pe luna premergătoare lunii în care s-au adresat după compensație, pentru fiecare procent de pierdere a capacității profesionale de muncă. Această compensație se plătește tuturor invalizilor, indiferent de data stabilirii invalidității. Suma calculată pentru fiecare beneficiar se plătește pe parcursul a 4 ani în rate a câte 25 la sută anual. Compensația stabilită și neplătită în legătură cu decesul beneficiarului se plătește soțului supraviețuitor, copiilor sau părinților acestuia, pentru anul respectiv.

Conform articolului 9 alin. (2) al Legii nominalizate, invalizilor li se plătește anual un ajutor material unic pentru însănătoșire, în mărime de două salarii medii lunare pe republică, stabilite pentru anul precedent.

Totodată, în conformitate cu articolului 9 alin. (3) al Legii nr. 909-XII din 30 ianuarie 1992, persoanelor cu dizabilități severe, ținute la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, li se acordă alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere în mărime de 500 lei.

Concomitent, familiilor ce și-au pierdut întreținătorii în urma catastrofei de la Cernobîl li se plătește o compensație unică în mărime de 15 salarii medii lunare pe republică, stabilite pentru anul precedent decesului. Această compensație se plătește indiferent de data și cauza decesului

întreținătorilor.

În conformitate cu art. 13 a actului legislativ menționat, în scopul asigurării protecției sociale, a asistenței medicale și a însănătoșirii, copiii născuți după 26 aprilie 1986, unul din părinții cărora a avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, precum și copiii evacuați din zona de înstrăinare au dreptul pînă la vîrsta de 18 ani a fi asigurați anual cu bilete gratuite (în cazul indicațiilor medicale) la instituțiile balneo-sanatoriale și la alte instituții de fortificare a sănătății, aflate pe teritoriul republicii, precum și la sanatoriile amplasate pe teritoriul Ucrainei: "Moldova" (Odessa), "Moldova" (Truscaveț), "Sănătatea", "Serghei Lazo" și "Zolotaia niva" (Sergheevca), iar în cazul în care procurarea biletelor nu este posibilă, ei primesc o compensație bănească în mărimea costului mediu al unui bilet.

Tipurile de prestații sociale, sumele cheltuielilor cît și numărul beneficiarilor pot fi urmărite în tabelul de mai jos:

Tabelul 4.13. Prestații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, 2014-2015

Tipuri de compensații	Total calculat, mii lei		Numărul beneficiarilor		Cuantumul mediu, lei	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
1. Compensații în schimbul biletelor de tratament balneo-sanatorial pentru:						
1.1. persoanele cu dizabilități și participanți	8879,8	9292,5	1531	1579	5800-00	5900,00
1.2. copiii născuți după anul 1986, 4-7 ani	124,8	140,0	31/32 (copii)	35	3900-00	4000,00
1.3. copiii născuți după anul 1986, 7-14 ani	740,6	709,7	144/161(copii)	151	4600-00	4700,00
1.4. copiii născuți după anul 1986, 14-18 ani	1508,0	1322,8	238/260 (copii)	226	5800-00	5853,10
2. Ajutor material anual pentru însănătoșirea:						
2.1. persoanelor cu dizabilități	15359,7	16715,1	2040	2004	7529-28	8340,88
2.2. participanților 1986-1987						
2.3. participanților 1988-1990	310,6	335,8	95	92	3269-69	3650,50
3. Compensația unică persoanelor cu dizabilități pentru prejudiciul adus sănătății	2778,5	3061,1	52	47	53431-65	65130,48
4. Compensație unică la pierderea întreținătorului	1869,5	1967,8	34	33	54985-72	59630,73
5. Compensația copiilor la pierderea întreținătorului	9,7	10,4	22/27 (copii)	29	360-00	360,00
6. Concediu suplimentar	261,0	307,5	103	107	2533-90	2653,32
7. Asigurarea anuală cu bilete de tratament						
7.1 pentru invalizi și participanți	3471,3	2908,4	564	473	6154-71	6148,93
8. Compensația în schimbul produselor alimentare	13118,5	14363,3	2132	2087	408-69/549-15 (începînd cu 01.04.2014)	549,15/577,16 (începînd cu 01.04.2015)
Pensii participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl	Suma stabilită lunar, mii lei		Numărul beneficiarilor, persoane		Cuantumul mediu, lei	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
total	4613,5	4865,8	1952	1895	2363-47	2567,70
inclusiv:						

9. Pensia de dizabilitate, total	4492,8	4752,0	1854	1812	2423-32	2622,49
inclusiv: 9.1. cu dizabilitate severă	815,1	852,7	269	260	3030-17	3279,68
9.2. cu dizabilitate accentuată	3626,2	3845,2	1561	1530	2323-02	2513,20
9.3. cu dizabilitate medie	51,5	54,1	24	22	2144-71	2456,83
10. Pensia pentru limită de vîrstă	64,7	68,8	38	38	1700-99	1810,74
11. Pensia în cazul pierderii întreținătorului	56,0	45,0	60	45	933-73	1000,74
11.1. inclusiv: 1 urmaș	48,9	41,6	54	43	905-84	967,91
2 urmași	4,2	3,4	5	2	844-19	1706,56
3 urmași	2,9	-	1	-	2887-41	-

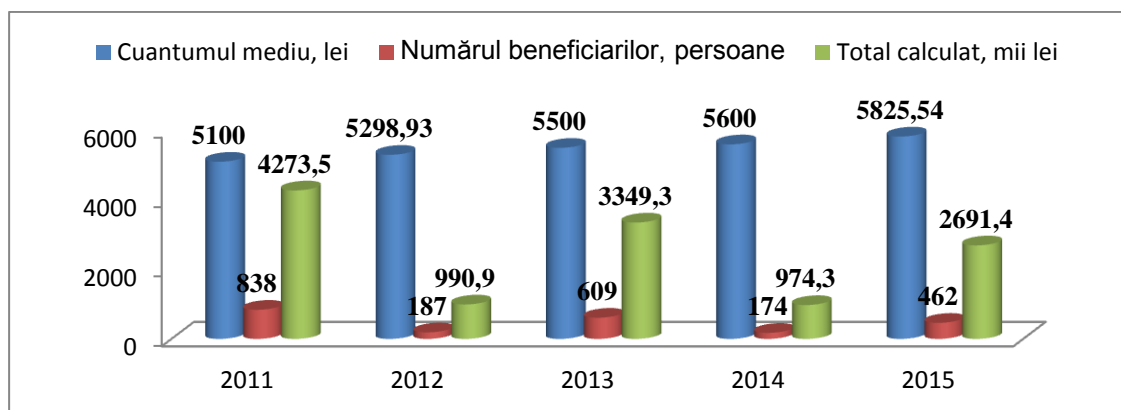
4.1.7. Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război

În conformitate cu Legea cu privire la veterani nr. 190-XV din 8 mai 2003, invalizii de război au dreptul la bilete de tratament sanatorial gratuit o dată în an în centrele de reabilitare ale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și în alte instituții de acest tip sau, la alegere, în locul biletelor de tratament, la o compensație bănească o dată la doi ani, în condițiile stabilite de Guvern.

Astfel, prin Hotărîrea Guvernului nr. 868 din 28 iulie 2004 “Despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a compensației bănești în locul biletelor de tratament sanatorial gratuit invalizilor de război”, a fost aprobat modul și condițiile de stabilire și plată a compensației nominalizate.

Mai jos prezentăm grafic dinamica compensațiilor în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război în perioada anilor 2011-2015:

Figura 4.4. Compensația în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război, 2011 – 2015

În anul 2011 se observă o creștere sporită a numărului beneficiarilor de compensații în schimbul biletelor de tratament cît și a cheltuielilor pentru aceste compensații în schimbul biletelor din Bugetul de Stat. O dată la doi ani numărul invalizilor de război, care solicită compensația bănească în locul biletelor de tratament sanatorial gratuit, crește considerabil.

Totodată, în anul 2015 în comparație cu anul 2014 se observă o majorare a numărului beneficiarilor (invalizilor de război) de circa 2,3 ori, ceea ce a dus și la majorarea cheltuielilor pentru compensații în schimbul biletelor de tratament din Bugetul de Stat.

Tablul 4.14. Numărul beneficiarilor și cheltuielile pentru plata compensațiilor în schimbul biletelor de tratament, 2011-2015

Anul	2011	2012	2013	2014	2015
Dinamica beneficiarilor de compensații în schimbul biletelor de tratament din Bugetul de Stat	838	187	609	174	462
Dinamica cheltuielilor pentru compensații în schimbul biletelor de tratament din Bugetul de Stat, mii lei	4273,5	990,9	3349,3	974,3	2691,4

4.1.8. Alocația lunară nominală de stat pentru merite deosebite față de stat

Alocația lunară nominală de stat pentru persoanele cu merite deosebite față de stat a fost instituită în conformitate cu capitolul IV al Legii cu privire la veterani nr. 190-XV din 8 mai 2003. Dreptul la alocația nominală îl au beneficiarii de pensii stabilite în conformitate cu legislația de pensionare în vigoare, încadrați în următoarele categorii:

- persoanele decorate cu distincții de stat în temeiul Legii nr. 1123-XII din 30 iulie 1992 cu privire la distincțiile de stat ale Republicii Moldova;
- persoanele decorate cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S. echivalate cu distincțiile de stat ale Republicii Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 533-XIII din 13 iulie 1995 cu privire la drepturile cetățenilor Republicii Moldova decorați cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S..

Alocația nominală se stabilește în următoarele cuantumuri:

- persoanelor care s-au învrednicit cu titluri onorifice și celor decorate cu medalii – 25 lei;
- persoanelor decorate cu ordine, cu excepția persoanelor decorate cu ordinele „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare” și „Slava Muncii” de clasele I, II și III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste – 50 lei;
- persoanelor care s-au învrednicit de titluri onorifice, celor decorate cu medalii și ordine – 50 de lei;
- persoanelor decorate cu ordinele „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare” și „Slava Muncii” de clasele I, II, III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste – 500 lei.

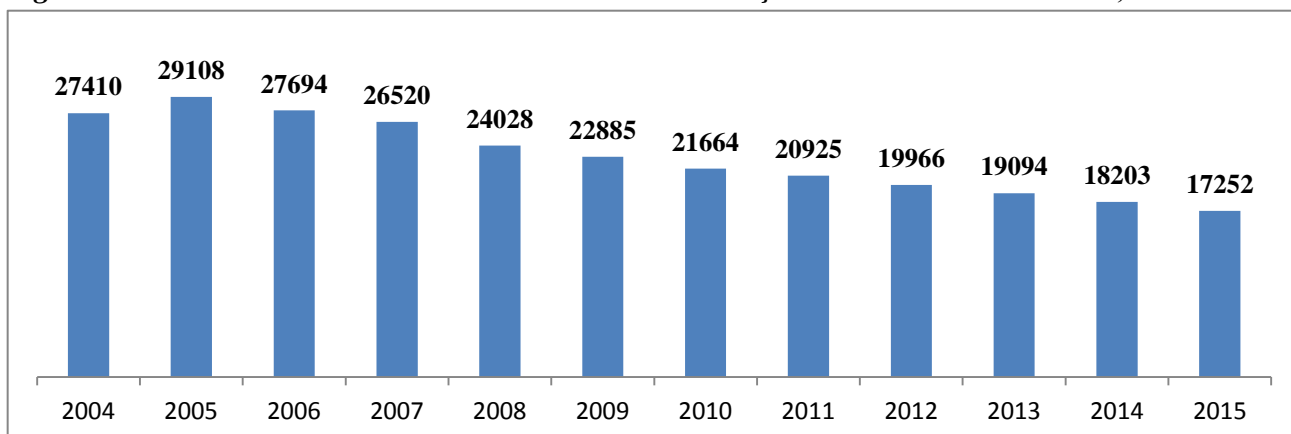
Modul de stabilire și plată a alocațiilor nominale de stat este reglementat prin Regulamentul respectiv, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1413 din 27 noiembrie 2003.

Tabelul 4.15. Alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, 2013-2015

Categorია de beneficiari	Mărimea alocației, lei			Numărul beneficiarilor, persoane			Total calculat, mii lei		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Deținători de titluri onorifice sau medalii	25/36	25	25/36	7277	7160	6985	2086,9	2039,4	1974,7
Deținători de ordine sau de titluri onorifice, de ordine și medalii	50/54	36/50/ 54	50/54	11473	10699	9919	6937,9	6378,5	5929,9
Persoanele decorate cu ordine „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare”, „Slava Muncii” de clasele I,II,și III și persoanele care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste	500	500	500	344	344	348	1786,0	2011,0	2025,7
TOTAL	-	-	-	19094	18203	17252	10810,8	10428,9	9930,3

În dinamica beneficiarilor de alocații lunare de stat se atestă o descreștere lentă a numărului acestora, acest fenomen fiind condiționat în mod obiectiv (natural) de factorul uman.

Figura 4.5. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2015

4.1.9. Ajutoare materiale

Ajutoarele materiale reprezintă o prestație socială acordată din mijloacele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației persoanelor socialmente vulnerabile afectate de sărăcie în cea mai mare măsură sau aflate în condiții deosebit de dificile pe motiv de boală, în urma unor situații excepționale și alte cazuri pe care nu le pot depăși de sine stătător. Activitatea acestor instituții publice este reglementată prin Legea Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației nr. 827-XIV din 18 februarie 2000 și Hotărârea Guvernului nr. 1083 din 26 octombrie 2000 care pune în aplicare această lege.

Prin Legea Bugetului de stat pentru anul 2015 au fost aprobate veniturile Fondului republican de susținere socială a populației în sumă de 91585,0 mii lei și cheltuielile în sumă de 110920,4 mii lei, inclusiv:

transferuri la fondurile locale pentru susținerea materială a persoanelor defavorizate și alimentarea în cantine de ajutor social – 100816,7 mii lei;

- acordarea de ajutoare materiale nemijlocit din mijloacele Fondului – 8703,7 mii lei;
- asigurarea activității Fondului republican - 1400,0 mii lei.

În perioada de referință la Fondul republican de susținere socială a populației s-au acumulat 100989,2 mii lei, inclusiv transferuri încasate de la operatorii telefoniei mobile – 95730,6 mii lei, de la Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor – 5258,6 mii lei. Soldul mijloacelor financiare la 31 decembrie 2015 (supravenit estimat prin Decizia nr. 23 din 23.07.2015 - 9140,6 mii lei) de facto a constituit suma de 9467,2 mii lei, care conform prevederilor articolului 70 (2) al Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181 din 25 iulie 2014, la data încheierii anului bugetar soldurile de mijloace bănești din conturile trezoreriale ale autorităților/instituțiilor bugetare se închid și s-au retras în Bugetul de Stat.

În cadrul legislației în vigoare, mijloacele nominalizate au fost valorificate, în majoritatea sa, pentru acordarea ajutoarelor materiale persoanelor afectate de sărăcie.

Mijloacele Fondului republican, de comun cu cele ale fondurilor locale, au contribuit la realizarea a 6 programe cu destinație specială pentru anumite categorii de persoane defavorizate social. De ajutoare materiale unice au beneficiat:

- 3428 de participanți la cel de-al doilea război mondial și văduvele participanților decedați (care au deținut grad de dizabilitate în urma războiului) au beneficiat de ajutoare unice către 9 mai în sumă totală de 14891,8 mii lei;
- 17021 de familii cu copii au beneficiat de ajutoare unice către 1 iunie în sumă totală de 8383,7 mii lei;

- 8753 foști deportați și deținuți politici au beneficiat de ajutoare materiale unice către 6 iulie 2015 în sumă totală de 6127,0 mii lei;
- 27109 de familii cu copii au beneficiat de ajutoare unice pentru școlarizare (1 septembrie) în sumă totală de 14764.9 mii lei;
- 13497 de persoane vârstnice au beneficiat de ajutoare unice către 1 octombrie în sumă totală de 6110,3 mii lei;
- 39377 de persoane cu dizabilități au beneficiat de ajutoare unice către 3 decembrie în sumă totală de 16669,7 mii lei.

În total de către fondurile locale de susținere socială a populației în perioada anului 2015, cu titlul „destinație specială” au fost achitate mijloace financiare în sumă totală de 66947,4 mii lei.

De asemenea, în perioada de referință Fondul republican a efectuat către fondurile locale transferuri (subvenții) în sumă totală de 39000,0 mii lei, mijloacele fiind utilizate pentru ajutorarea materială curentă a solicitanților, subvenționarea cantinelor de ajutor social, acordarea ajutoarelor materiale unice următoarelor categorii de beneficiari:

- 380 de invalizi și familii ai participanților decedați în războiul din Afganistan au primit ajutoare în sumă de 380,0 mii lei;
- 541 de invalizi și familii ai participanților decedați în conflictul armat de pe Nistru au primit ajutoare în sumă de 541,0 mii lei;
- 2409 de participanți la lucrările de lichidare a consecințelor catastrofei nucleare de la Cernobîl au primit ajutoare în sumă de 2412,5 mii lei;
- 74 de persoane cu vârstele împlinite și trecute de 100 ani au primit ajutoare în sumă totală de 370 mii lei.

Suma utilizată din subvenții pentru destinațiile speciale menționate a constituit 2524,0 mii lei.

Pentru realizarea destinațiilor speciale aprobate prin Decizia Consiliului de administrație a Fondului republican nr.20 din 17.06.09 cu modificările ulterioare, a fost utilizată suma totală de 69471,4 mii lei, ceea ce constituie circa 63 % din cheltuielile totale (110920,4 mii lei) ale Fondului republican de susținere socială a populației.

De asemenea, din mijloacele fondurilor au fost utilizate 1816.0 mii lei pentru acordarea serviciilor alimentare la 3440 persoane nevoiașe în 30 cantine de ajutor social.

Nemijlocit din Fondul republican au fost achitate 2333 de ajutoare materiale în sumă de 8804,4 mii lei, din care 167 persoane au beneficiat de compensarea cheltuielilor în sumă de 2348,9 mii lei la transportarea corpurilor neînsuflețite ale rudelor decedate peste hotare.

Mijloacele menționate ale Fondului republican, în comun cu cele ale fondurilor locale obținute de la casele de schimb valutar, bugetul mun. Chișinău în sumă totală de 130027.9 mii lei au fost utilizate pentru acordarea a 183181 de ajutoare materiale persoanelor nevoiașe din categoriile defavorizate social după cum urmează:

Tabelul 4.16. Ajutoare materiale acordate persoanelor nevoiașe în anul 2015

Nr. d/o	Categoriile de beneficiari ai ajutoarelor materiale	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
1.	Pensionari – total, inclusiv:	118213	118004	76300.7	645
	a) persoanele care beneficiază de pensii sau alocații sociale pentru dizabilitate	59588	59430	35290.9	592
	b) pensionari singuratici	5409	5411	2915.2	539
	c) persoanele în etate cu vârstele trecute de 75 ani și neincl. în p. b); total, inclusiv cu vârstele împlinite și trecute de 100 ani	25203	25153	19007.9	754
	d) alți pensionari neincluși în p. a); b) și c)	74	74	370.0	5000
2.	Persoane inapte de muncă- total, inclusiv:	2518	2518	2319.6	921
	a) neîncadrate în câmpul muncii din motiv de boală îndelungată pînă la survenirea dizabilității	1688	1688	1589.2	941

	b) aflate în stare de sărăcie extremă și care nu au surse de existență, inclusiv cu comportament asocial (boschetari, etc.)	830	830	730.4	880
3.	Familii cu copii- total, inclusiv:	54296	54212	34367.6	633
	a) cu 3 și mai mulți copii (numeroase)	7531	7516	5506.1	731
	b) cu copii cu dizabilități;	9096	9082	5547.3	610
	c) cu un singur părinte (monoparentale);	9280	9266	5135.0	553
	d) cu copii asupra cărora este instituită tutela/curatela	1976	1938	1509.0	763
	e) alte familii cu venituri mici, neincluse în p. a); b); c) și d)	26413	26410	16670.2	631
4.	Alte persoane (neincluse în compart. 1; 2 și 3) -total, inclusiv:	8154	8154	17040.0	1802
	a) persoane în căutarea unui loc de muncă (șomerii);	430	430	335.0	780
	b) persoane cu merite față de stat (participanții la conflicte armate și lichidarea consecințelor catastrofelor ecologice, persoane cu contribuții valoroase în muncă, etc.);	3824	3824	11053.0	2890
	c) persoane eliberate din locurile de detenție, adolescenții (16-18 ani), familii tinere, studenți, alte persoane aflate în situații de dificultate, deportații și deținuții politici reabilitați, neincluși în p.1 și p.2	3733	3733	3303.0	885
	d) persoane care au suportat cheltuieli la transportarea corpului neînsuflăit al rudei (persoanei) decedate peste hotare	167	167	2349.0	14065
TOTAL :		183181	182888	130027.9	710

Nr. d/o	Scopul solicitării ajutoarelor materiale	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
1.	pentru procurarea produselor alimentare și mărfurilor strict necesare	146943	146658	100011.5	680
2.	pentru procurarea medicamentelor și articolelor protetico-ortopedice, achitarea parțială a serviciilor medicale	35504	35498	26554.5	748
3.	în alte scopuri	734	732	3461.9	4716
TOTAL :		183181	182888	130027.9	710

Transferuri pentru serviciile cantinelor de ajutor social

Nr. de cantine	Total utilizat (mii lei)	inclusiv:		Nr. de beneficiari titulari ai prinzurilor acordate din mijloacele fondurilor
		din Fondul republican	din fondurile locale	
30	1816.0	1527.9	288.1	3440

Cuantumul mediu al ajutoarelor materiale a crescut cu 23 la sută comparativ cu perioada anului 2014 (577 lei) și a însumat 710 lei.

Circa 76 la sută din mijloacele distribuite la acordarea ajutoarelor materiale au fost utilizate pentru satisfacerea solicitărilor de ameliorare a situației materiale, 21 % - pentru achitarea parțială a serviciilor medicale, procurarea medicamentelor și 3 la sută - altor necesități similare.

4.2. Serviciile sociale

În scopul sporirii durabilității capacităților structurilor teritoriale de asistență socială, dar și a consolidării și modernizării competențelor în implementarea politicilor din domeniul asistenței sociale, asigurarea accesului și prestării serviciilor calitative și eficiente populației, stabilirea unei noi metodologii de lucru și luare a deciziilor, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 828 din 20.11.2015 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea organului local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei și a structurii-tip a acestuia.

Prin Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 208 din 22.12.2015, au fost aprobate Standardele de prestare a serviciilor pentru structurile teritoriale de asistență socială, Ghidurile și Metodologia pentru implementarea acestor standarde de prestare a serviciilor de către structurile teritoriale de asistență socială.

În contextul Legii nr. 123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, noțiunea *servicii sociale* este definită ca ansamblul de măsuri și activități realizate pentru a satisface necesitățile sociale ale persoanei/familiei în vederea depășirii unor situații de dificultate și de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale.

Prestarea serviciilor sociale are la bază un șir de principii, și anume:

1. principiul de asistență socială orientată, care prevede direcționarea prioritara a serviciilor sociale către persoanele/famiiliile defavorizate, identificate pe baza evaluării necesităților individuale;
2. principiul de centrare pe beneficiar, care prevede adaptarea serviciilor sociale la necesitățile (în proces de schimbare continuă) beneficiarilor pe baza evaluării sistematice a impactului serviciilor asupra situației beneficiarului;
3. principiul de accesibilitate, care prevede asigurarea accesului persoanelor/famiiliilor defavorizate la toate tipurile de servicii (prin informarea populației despre serviciile sociale existente, dezvoltarea serviciilor sociale noi și amplasarea lor în vecinătatea beneficiarilor), precum și adaptarea lor la necesitățile beneficiarilor;
4. principiul de oportunități egale, care prevede asigurarea dreptului la servicii sociale tuturor persoanelor/famiiliilor defavorizate în condiții de tratament egal și fără discriminare;
5. principiul de celeritate, care prevede promptitudine în luarea deciziilor cu privire la prestarea serviciilor sociale.

În acest context, dreptul la servicii sociale este stabilit în mod individual, în baza evaluării necesităților persoanei/familiiei de aceste servicii.

Serviciile sociale sunt destinate spre formarea unor mecanisme eficiente și durabile de combatere a situațiilor de dificultate în care se află persoanele/famiiliile și asigurarea unei integrări sociale, precum și de prevenire a instituționalizării lor.

Astfel, serviciile sociale sunt acordate când bunăstarea individuală sau calitatea vieții cetățenilor este afectată sau se află în situație de risc major. Totodată, diversificarea și prestarea serviciilor sociale sunt orientate prioritar la menținerea beneficiarului în familia și comunitatea de unde provine.

În continuare, sistemul de servicii sociale reprezintă un cadru instituțional structurat în care activitățile se diversifică pe măsura apariției de noi resurse sau probleme, iar diversitatea problematicii necesită crearea unui management eficace de sistem.

În acest sens, conform legislației în vigoare, serviciile sociale se clasifică în următoarele tipuri:

- a) servicii sociale primare;
- b) servicii sociale specializate;
- c) servicii sociale cu specializare înaltă (rezidențiale).

4.2.1. Servicii sociale primare

Serviciile sociale primare sînt serviciile care se acordă la nivel de comunitate tuturor beneficiarilor și au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate care pot cauza marginalizarea sau excludiunea socială.

Serviciul asistență socială comunitară a fost instituit la începutul anului 2007 în subordinea structurii teritoriale de asistență socială. Acesta are drept scop prestarea asistenței sociale la nivel de comunitate pentru prevenirea și depășirea situațiilor de dificultate, fiind constituit din șef de serviciu, asistent social supervisor și asistent social comunitar.

Asistentul social comunitar este un actor important din comunitate, specialist cu studii în domeniul asistenței sociale, care identifică persoanele aflate în dificultate, evaluează necesitățile acestora, asigură accesul la serviciile sociale primare și specializate și contribuie la crearea condițiilor pentru o viață decentă, activă și participativă. Asistentul social mobilizează comunitatea, colaborează cu administrația publică locală, instituțiile de resort, organizațiile neguvernamentale în scopul soluționării problemelor beneficiarilor, propune și pregătește cazurile pentru referire spre serviciile sociale specializate și/sau servicii cu specializare înaltă.

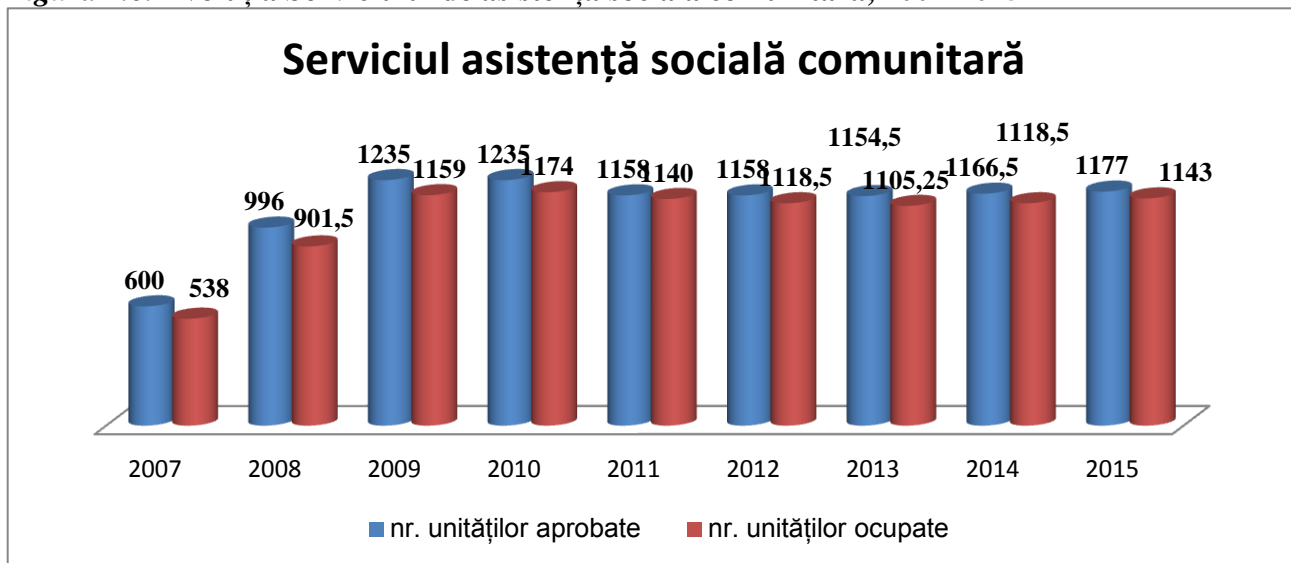
În anul 2015 în republică erau angajați și activau 1143 unități de asistenți sociali comunitari, dintre care 1042 unități de asistenți sociali ocupate de femei și 101 unități – bărbați.

În anul de raportare 2015 o creștere semnificativă s-a observat la numărul unităților de

asistenți sociali bărbați, cu aproximativ de 2 ori, de la 53 unități în anul 2014, la 101 unități în anul imediat următor.

În continuare este prezentată figura nr. ... care evidențiază evoluția serviciului din anul instituirii acestuia.

Figura 4.6. Evoluția Serviciului de asistență socială comunitară, 2007-2015

Serviciul de îngrijire socială la domiciliu este unul din cele mai vechi servicii sociale în Republica Moldova, care reprezintă o gamă de servicii și facilități, acordate persoanelor solicitare de un trai decent și, cât posibil, independent în propriile case.

Scopul serviciului constă în prestarea calitativă a serviciilor de îngrijire la domiciliu, pentru îmbunătățirea calității vieții beneficiarilor. În procesul de deservire la domiciliu, beneficiarilor li se acordă diferite servicii cotidiene necesare, de la suport moral, îngrijirea locuinței și ajutor pentru realizarea igienei personale, pînă la oferirea de ajutoare materiale și deservirea cu transport.

În scopul eficientizării acestui serviciu, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1034 din 31.12.2014 a fost aprobat Regulamentul-cadru al Serviciului de îngrijire socială la domiciliu și a Standardelor minime de calitate.

Odată cu aprobarea Regulamentului a apărut necesitatea consolidării și promovării Serviciului dat pentru toți prestatorii de servicii de îngrijire sociale la domiciliu, publici și privați. Astfel, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei prin Ordinul nr. 20 din 18 februarie 2015 a aprobat **Planul strategic de dezvoltare și consolidare a Serviciului de îngrijire socială la domiciliu în Republica Moldova pentru anii 2015 – 2017**. Acesta este implementat în parteneriat cu structurile teritoriale de asistență socială și rețeaua organizațiilor neguvernamentale din domeniul serviciilor de îngrijire la domiciliu.

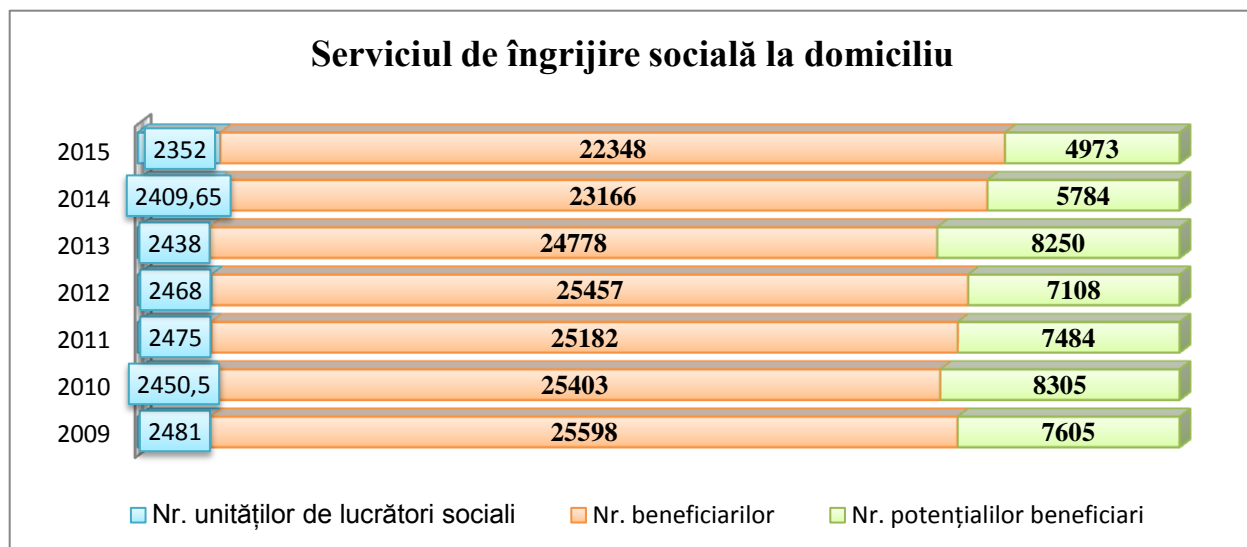
Planul strategic este centrat pe patru obiective: consolidarea capacităților profesionale, promovarea, eficientizarea activității și performanța Serviciului de îngrijire socială la domiciliu.

Conform informației prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială la finele anului 2015 activau circa 2352 unități de lucrători sociali, cu 57,65 unități mai puțin decît în anul 2014.

În același timp, a scăzut numărul beneficiarilor, dar și a potențialilor beneficiari ai Serviciului de îngrijire socială la domiciliu. Astfel, pentru anul 2015 s-a atestat cifra de 22348 beneficiari și 4973 potențiali beneficiari, comparativ cu 23166 beneficiari și, respectiv, 5784 potențiali beneficiari în anul 2014.

În anul de raportare 2015, din numărul total de 22348 beneficiari, circa 3800 sînt persoane cu dizabilități.

Figura 4.7. Evoluția Serviciului de îngrijire socială la domiciliu, 2009-2015

Serviciul de alimentare în cantinele de ajutor social

Cantinele de ajutor social sînt persoane juridice care prestează servicii gratuite persoanelor socialmente vulnerabile și își desfășoară activitatea în condițiile Legii nr. 81-XV din 28.02.2003 privind cantinele de ajutor social.

Cantinele de ajutor social se înființează de autoritățile administrației publice locale, iar organizarea și funcționarea acestora se efectuează în conformitate cu Regulamentul-tip privind funcționarea cantinelor de ajutor social, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1246 din 16.10.2003.

Conform legislației în vigoare, beneficiarii serviciilor cantinelor de ajutor social sînt persoanele care au atins vîrsta de pensionare (fără domiciliu, fără susținători legali, fără venituri sau cu venituri mici), persoanele cu dizabilități și copiii pînă la vîrsta de 18 ani (din familii numeroase, din cele monoparentale și din alte familii socialmente vulnerabile). Listele persoanelor care beneficiază de serviciile cantinelor de ajutor social sînt întocmite de organele teritoriale de asistență socială, în comun cu reprezentanții organizațiilor de veterani și ai altor organizații obștești, și sînt aprobate de primării.

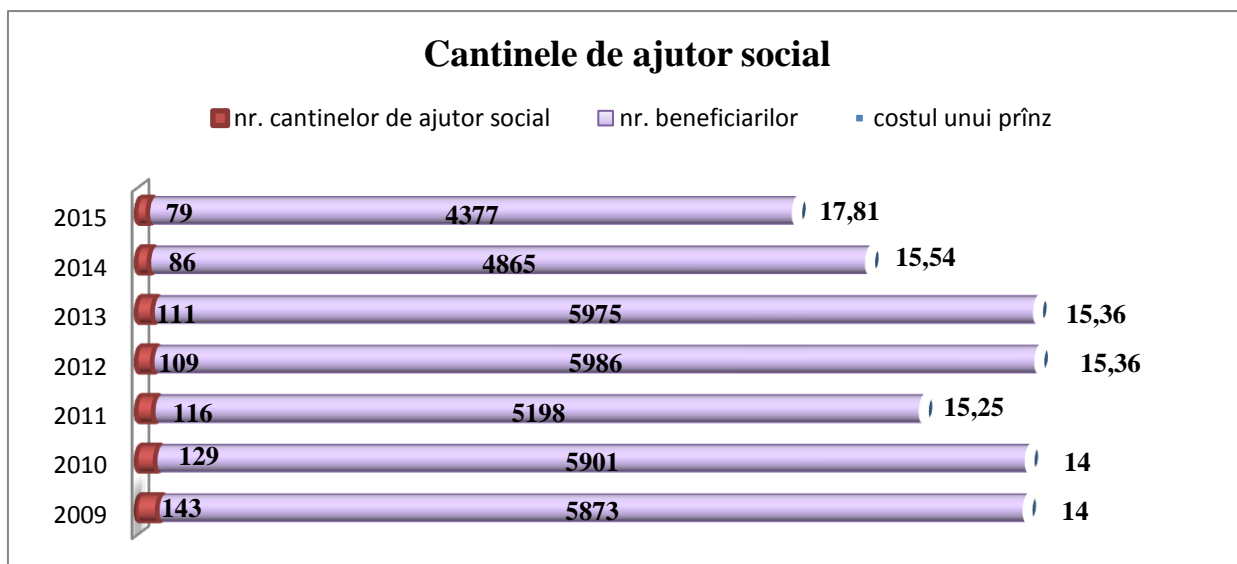
Conform datelor prezentate de structurile teritoriale de asistență socială, numărul cantinelor de ajutor social este în descreștere de la un an la altul. Astfel, în anul 2015 în republică au activat 79 cantine de ajutor social, cu 7 cantine mai puțin decît în anul 2014.

În anul 2015 de servicii gratuite de alimentație au beneficiat 4377 beneficiari lunar, comparativ cu 4865 beneficiari pentru aceeași perioadă a anul 2014.

Totodată, din totalul beneficiarilor acestui serviciu, la domiciliu au fost deserviți 1382 persoane.

Conform calculelor efectuate, în anul 2015 costul mediu al unui prînz a constituit 23,00 lei/persoană/zi, majorîndu-se cu 7,46 lei față de anul 2014.

Figura 4.8. Evoluția Serviciului de alimentare în cantinele de ajutor social, 2009-2015

4.2.2. Serviciile sociale specializate

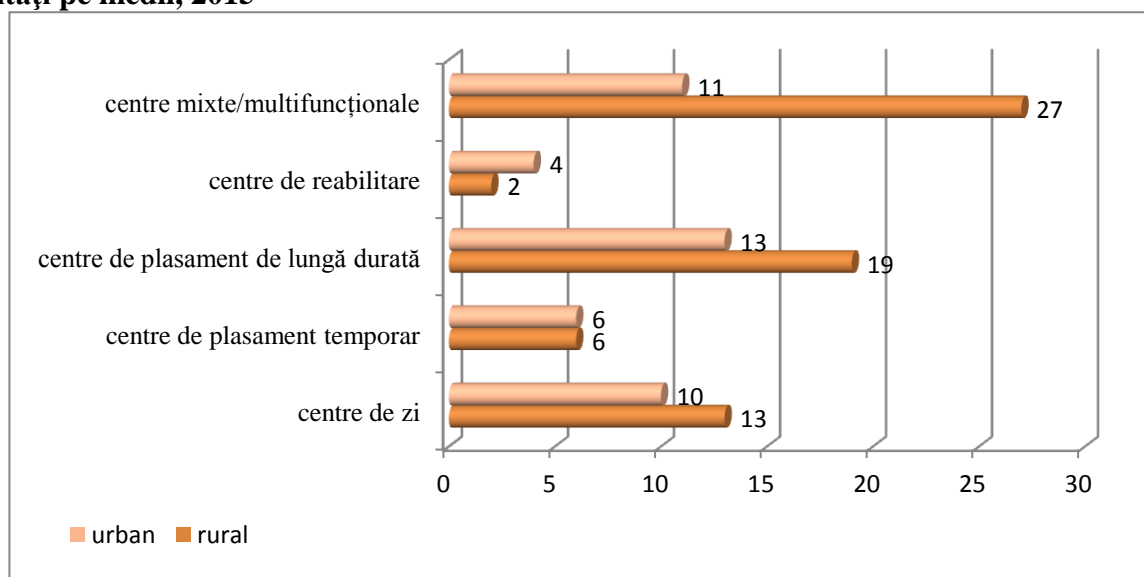
Serviciile sociale specializate sînt serviciile care implică antrenarea specialiștilor și au drept scop menținerea, reabilitarea și dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de dificultate în care se află beneficiarul sau familia acestuia.

Procesul de prestare a serviciilor sociale specializate condiționează participarea unei echipe de profesioniști: asistenți sociali, asistenți medicali, psihologi și lucrători sociali, ceea ce contribuie la creșterea considerabilă a calității serviciilor sociale.

Conform datelor structurilor teritoriale de asistență socială, în anul 2015, în republică activau 111 instituții sociale, cu 11 instituții mai mult decît în anul imediat precedent celui de raportare.

Din cele 111 instituții sociale, care au prestat lunar servicii sociale pentru 6866 beneficiari (persoane/familii adulte și cu dizabilități), își desfășurau activitatea 23 centre de zi, 12 centre de plasament temporar, 38 centre multifuncționale, 6 centre de reabilitare socio-medicală și 32 centre de plasament de lungă durată.

Figura 4.9. Tipurile de centre care prestează servicii sociale pentru persoanele adulte și adulți cu dizabilități pe medii, 2015

Fiecare din centrele menționate mai sus prestează servicii în dependență de specificul său:

- Centrele comunitare multifuncționale – servicii sociale de zi, servicii sociale de plasament de scurtă durată pentru beneficiarii aflați în diferite situații de dificultate, precum în perioada rece a anului;
- Centrele de plasament de lungă durată – servicii sociale rezidențiale în corespundere cu necesitățile stabilite în planul individualizat de asistență și cererea persoanei, pentru beneficiarii plasați pe perioade nedeterminate;
- Centrele de zi – servicii specializate în vederea asigurării activităților de îngrijire, reabilitare și (re)integrare socială a persoanelor vîrstnice, în baza evaluării necesităților, în regim de zi;
- Centrele de plasament temporar – servicii sociale pe perioada de plasament a beneficiarilor cu o durată de pînă la șase luni de zile, în baza evaluării necesităților, obiectivelor planului individualizat de asistență și cererii personale;
- Centrele de reabilitare socio-medicală – servicii de asistență medicală și de recuperare medicală prin terapii specifice, servicii de consiliere socială, respectiv furnizarea de informații și acordarea sprijinului necesar în vederea obținerii unor beneficii și servicii sociale, precum și a altor drepturi prevăzute de legislația în vigoare.

Se observă o reorientare a serviciilor sociale spre comunitățile rurale, mai cu seamă a celor prestate în Centrele comunitare multifuncționale și Centrele de plasament de lungă durată, din motivul complexității acestora și acoperirii semnificative a necesităților.

În același timp, Centrele de reabilitare socio-medicală sunt dezvoltate preponderent în zonele urbane, dată fiind necesitatea acordării serviciilor în cadrul unui sistem social și medical integrat. Scopul principal al serviciilor socio-medicale constă în menținerea autonomiei persoanei, precum și prevenirea agravării situației de dependență. Serviciile menționate sunt acordate persoanelor care se găsesc în situația de dependență parțială sau totală de a realiza singure activitățile curente de viață, celor izolate, precum și celor care suferă de boli fizice și psihice.

De serviciile prestate în aceste centre beneficiază atît persoane adulte, vîrstnici, cît și persoane cu dizabilități.

Tabelul 4.17. Numărul lunar al beneficiarilor de servicii sociale specializate pentru anul 2015

N/o	Tipul centrului	Numărul de beneficiari, lunar			
		Total	dintre care:		
			Adulți	Vîrstnici	Persoane cu dizabilități
1.	Centre comunitare multifuncționale	1719	458	932	261
2.	Centre de plasament de lungă durată	857	237	566	260
3.	Centre de zi	3084	1102	1100	440
4.	Centre de plasament temporar	983	755	361	118
5.	Centre de reabilitare	223	101	153	47
6.	TOTAL	6866	2653	3112	1126

Serviciile sociale corectează, dezvoltă și consolidează capacitățile personale și sociale de funcționare normală și eficientă în mediul social. Ele sprijină persoanele/famiiliile și comunitățile să rezolve problemele complexe ce intervin în cursul vieții și pentru care capacitățile existente nu sunt suficiente. Totodată, gama de servicii sociale susține refacerea capacităților deteriorate printr-o orientare politică generală, în acord cu angajamentele politice, juridice și morale naționale și internaționale.

Birouri Comune de Informații și Servicii

La 30 august 2013 prin Hotărârea Guvernului nr. 661 a fost aprobat Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Biroului Comun de Informații și Servicii (în continuare BCIS).

Biroul se instituie prin decizia autorității administrației publice locale de nivelul al doilea și organizează activități de prestare a serviciilor publice în raza unității administrativ-teritoriale respective.

Biroul prestează servicii populației din localitățile urbane și rurale, inclusiv femeilor și grupurilor vulnerabile, care, din anumite motive, au acces redus la acestea.

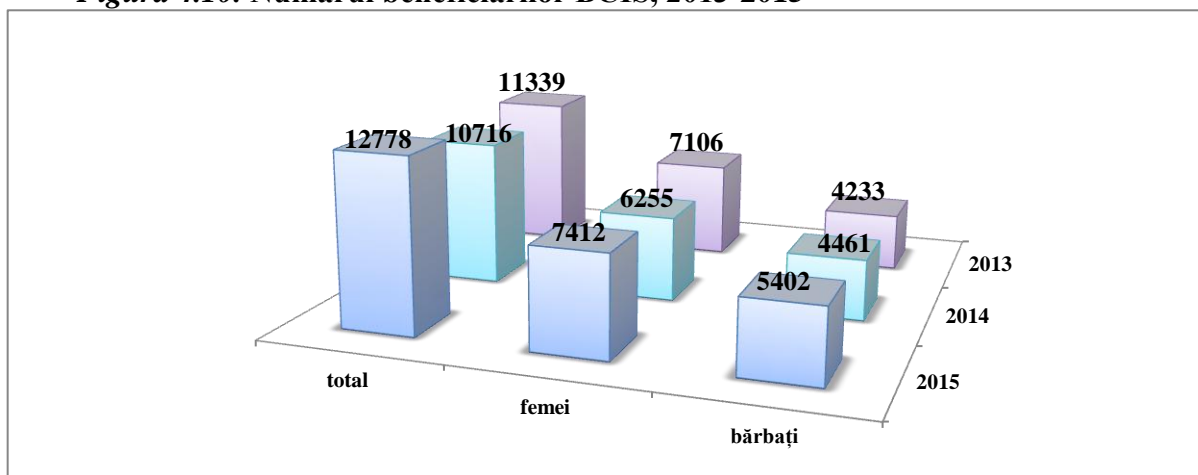
Prestarea serviciilor prin intermediul BCIS-lui nu substituie activitatea propriu-zisă a autorității administrației publice locale prestatoare de servicii. Solicitantul poate beneficia de serviciile în cauză și direct de la structura din subordinea autorității administrației publice respective sau de la prestatorul privat/asociația obștească.

Activitatea Biroului este asigurată de personalul existent în cadrul prestatorilor de servicii (serviciile publice desconcentrate ale ministerelor, altor autorități publice centrale, serviciile descentralizate ale autorităților administrației publice locale), prestatorilor privați sau asociațiilor obștești.

Pe parcursul anului 2015 de serviciile prestate de către BCIS au beneficiat circa 12778 persoane, dintre care 7412 femei și 5402 bărbați. Din totalul acestora circa 9745 persoane au fost din mediul rural.

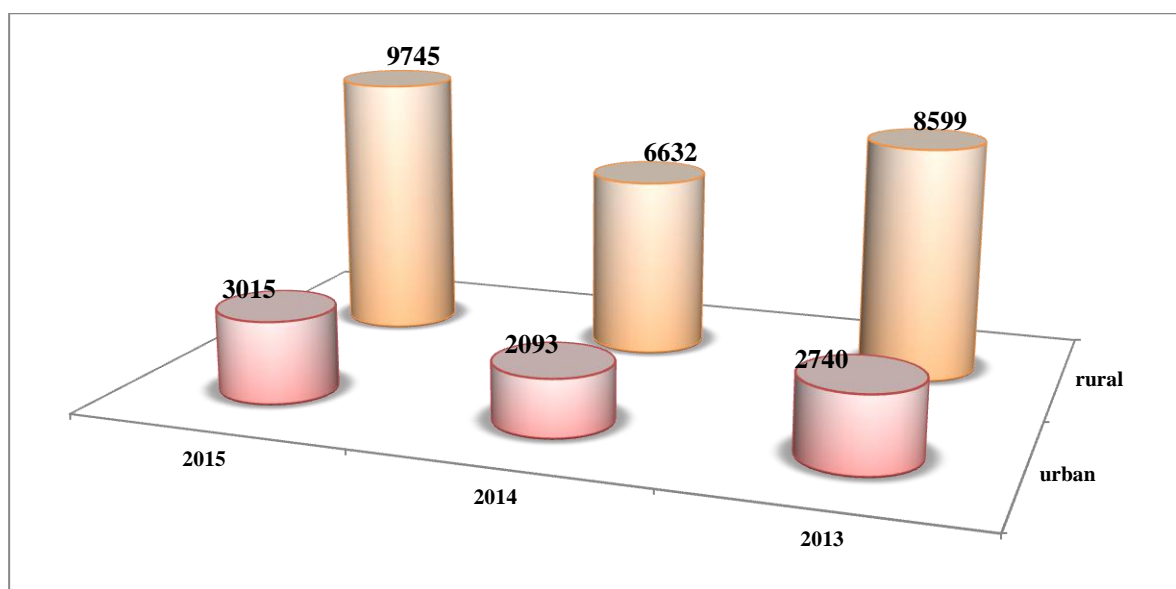
Comparativ cu anul 2014 observăm o creștere a numărului de persoane care au beneficiat de informare și consultanță prin intermediul BCIS cu circa 2062 de persoane. În structura de gen observăm că în anul 2015 au crescut adresările din partea femeilor în raport cu adresările din anul 2014, cu 1157 persoane.

Figura 4.10. Numărul beneficiarilor BCIS, 2013-2015

Din analizele efectuate observăm că există o tendință de multiplicare a modelului BCIS, ceea ce denotă că autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea conștientizează necesitatea și importanța „ghișeului unic” de informații, care au scopul de a eficientiza activitatea serviciilor publice.

Figura 4.11. Distribuția beneficiarilor BCIS pe medii de reședință, 2013-2015

Prestatorii publici de servicii, membrii ai BCIS, sunt structurile teritoriale de asistență socială, direcțiile agricultură, economie și investiții capitale, oficiul teritorial de ocupare a forței de muncă, oficiile teritoriale ale inspecției muncii, serviciile relații funciare și cadastru, oficiile teritoriale de asigurări sociale, oficiile teritoriale ale inspectoratului fiscal, serviciile juridice, agențiile teritoriale de asigurări în medicină sau centrele medicilor de familie, oficiile teritoriale ale stării civile, serviciile teritoriale protecție civilă și situații excepționale, inspecția ecologică, direcția învățământ, tineret și sport.

Conform analizelor, s-a constatat că în calitate de prestatori în cadrul BCIS sunt nu doar serviciile publice ci și diverse organizații neguvernamentale ce promovează drepturile femeilor. Prestatorii privați de servicii în componența BCIS sunt în raioanele Leova și Rîșcani.

Potrivit informațiilor prezentate de către BCIS, s-a constatat că la nivelul țării circa 5614 persoane au beneficiat de suport în accesarea serviciilor de asistență socială, dintre care 3779 femei. Din totalul de 5614 persoane circa 4339 sunt din mediul rural.

Printre problemele cu care s-au adresat cetățenii au fost: accesul la serviciul de îngrijire socială la domiciliu, asistență personală și reabilitarea/recuperare sanatorială, diferite centre sociale și azile; stabilirea unei forme de protecție a copilului, instituirea tutelei și curatelei pentru copii; stabilirea dreptului la prestații sociale. De asemenea, au fost raportate și anumite dificultăți precum: documentarea copiilor, abandon școlar și implicarea specialiștilor din diverse domenii atât la nivel de comunitate, cât și la nivel de raion în prevenirea situațiilor de risc.

Concluzionăm că, BCIS reprezintă un model exemplu de implicare activă a cetățenilor în viața societății, are capacitatea de a furniza informația și serviciile oferite de prestatorii publici din cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea, serviciile desconcentrate și prestatorii privați persoanelor care sunt în situație de dificultate, pentru ca aceștia să găsească răspuns și soluții la problemele cu care se confruntă.

În final considerăm oportun de a recomanda tuturor autorităților administrației publice locale dezvoltarea BCIS pentru o incluziune cât mai reușită a persoanelor în situații de dificultate.

Colaborarea cu societatea civilă în domeniul serviciilor sociale

Pe parcursul anului 2015 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a dezvoltat diverse parteneriate cu membrii societății civile.

Unul din proiectele dezvoltate îl reprezintă *Serviciul – plasament de urgență*. Criza social-economică, dar și lipsa unor programe de stat bine articulate privind politica internă de ocupare a forței de muncă, a accentuat și mai mult tendințele migraționiste ale unei bune părți din populația țării, în special cea aptă de muncă. Fluxurile masive de migrație a forței de muncă din Moldova au condus la un număr mare de oameni care în rezultatul muncii la negru, lipsei unei securități sociale

și medicale au generat un șir de modificări asupra vieții acestora, sănătății fizice, psihice și stabilității stării psiho-emoționale. O bună parte din ei în virtutea circumstanțelor cu care s-au confruntat, în perioada de migrație au pierdut capacitatea de muncă, respectiv, abandonul familiei, lipsei spațiului locativ, a unui statut social determinat.

Reieșind din gama de probleme cu care se confruntă acest grup de persoane, s-a reliefat o nouă provocare pentru sistemul de servicii sociale, care solicită intervenții imediate în vederea soluționării acestei provocări.

În vederea asigurării cu servicii în regim de urgență, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familie în parteneriat cu Agenția Cehă pentru Dezvoltare și Organizația Internațională pentru Migrație în luna septembrie 2015 au inaugurat Serviciul - plasament de urgență, care a fost instituit pe bază de pilot pentru anii 2015 - 2016, pe platforma existentă în cadrul Azilului republican pentru invalizi și pensionari din mun. Chișinău.

Scopul acestui serviciu este asigurarea protecției sociale în regim de urgență a beneficiarilor și oferirea asistenței specializate pentru depășirea situației de dificultate și incluziunea socială. Serviciul - plasament de urgență are o capacitate de maxim 10 paturi, iar asigurarea funcționalității acestuia este realizată de personalul Azilului republican pentru invalizi și pensionari.

Beneficiarii Serviciului - plasament de urgență sunt cetățeni ai Republicii Moldova care au atins vârsta de 18 ani, au fost repatriați cu statut de migrant aflat în dificultate, la fel, cetățeni identificați pe teritoriul Republicii Moldova în situație de criză și necesită incluziunea socială/familială. Perioada de plasament a beneficiarului o constituie trei luni, cu posibilitatea de extindere a acestui termen până la șase luni, în funcție de complexitatea cazului și a problemelor care necesită intervenție pe un termen mai îndelungat.

Tipurile de servicii prestate în cadrul Serviciului - plasament de urgență sunt: plasament, alimentație, servicii de sănătate, asistență igienico-sanitară, asistență juridică, consiliere psihologică, asistență în vederea documentării beneficiarului, agrement. Identificarea beneficiarilor se realizează de către structurile teritoriale de asistență socială, ambasadele și oficiile consulare ale Republicii Moldova, precum și misiunile Organizației Internaționale pentru Migrație.

Un alt proiect „**Dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu în Republica Moldova 2014 – 2016**”, implementat de către Asociația Obștească „HOMECARE” în colaborare cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Caritas Cehia cu suportul financiar al Republicii Ceha prin programul „Cooperare Cehă de Dezvoltare”. Unul din obiectivele proiectului constă în instruirea lucrătorilor sociali, managerilor serviciilor de îngrijire socială la domiciliu, membrilor familiilor beneficiarilor, voluntarilor, reprezentanților ONG-urilor și reprezentanților societății civile în domeniul îngrijirilor sociale la domiciliu în toate raioanele Republicii Moldova.

Printre organizațiile neguvernamentale partenere menționăm Asociația Obștească „HOMECARE”, Organizația Obștească „Casmed”, reprezentantul Caritas Republica Cehă, Asociația de Nursing din Republica Moldova, Asociația pentru Educație „Neoumanist”, Fundația de binefacere Caritas Moldova, Centrul Evreiesc de Binefacere "Hasad Iehuda", Asociația Obștească „Bethania”.

Pe parcursul anului 2015, în vederea implementării Planului strategic, în colaborare cu partenerii sociali de dezvoltare și structurile teritoriale de asistență socială au fost organizate training-uri pentru specialiștii din domeniul serviciilor de îngrijiri sociale la domiciliu din toate raioanele țării: respectiv au fost formați 84 persoane cu competențe de formatori; 1100 lucrători sociali, 217 - asistenți sociali cu funcție de supervizare și 84 persoane - șefi ai Serviciului de îngrijire socială la domiciliu; au fost realizate ședințe de lucru cu structurile teritoriale de asistență socială și partenerii sociali de dezvoltare în vederea dezvoltării coordonate a serviciilor, promovarea dialogului între prestatorii publici și privați și informarea prestatorilor de servicii privind provocările implementării noului cadru normativ; s-a promovat informarea populației în sursele mass-media despre Serviciul de îngrijire socială la domiciliu prin intermediul publicării comunicatelor de presă, realizarea interviurilor în cadrul emisiunilor radio și televizate.

Colaborarea cu partenerii sociali în domeniul serviciilor de îngrijire socială la domiciliu urmărește consolidarea rețelei de prestatori publici și privați, precum și multiplicarea modelului de

îngrijire calitativă la domiciliu pe teritoriul țării.

4.2.3. Servicii de ocrotire rezidențială

Serviciile sociale acordate persoanelor în etate și cu dizabilități constituie un ansamblu de măsuri de natură socială în vederea depistării, evaluării, intervenției, adaptării și integrării sociale a persoanelor care prezintă o serie de deficiențe de natură intelectuală, senzorială, fizică, psihică, comportamentală sau de limbaj, precum și a persoanelor aflate în situații de risc din cauza mediului în care trăiesc, resurselor insuficiente de subzistență sau prezenței unor boli cronice ori a unor fenomene nocive.

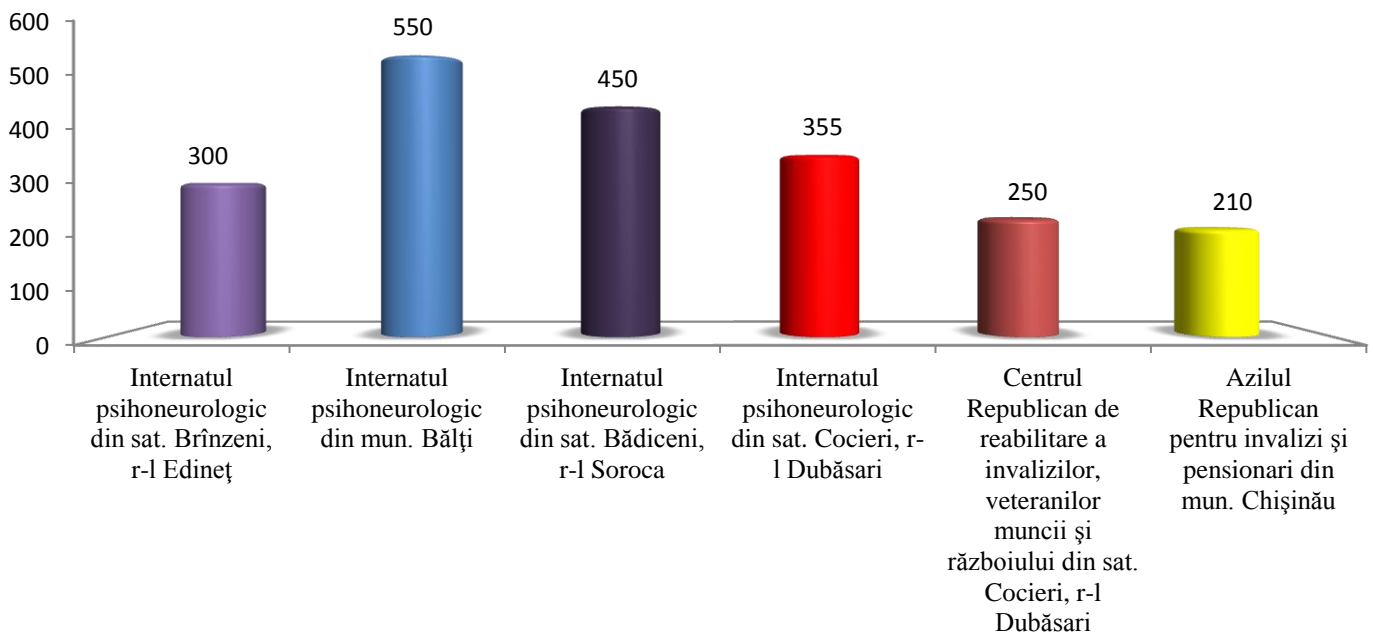
Altfel spus, ocrotirea rezidențială reprezintă un șir de servicii sociale, medicale, psihologice orientate spre susținerea temporară sau de lungă durată a individului aflat în dificultate în vederea prevenirii, limitării sau înlăturării efectelor permanente sau temporare care pot genera marginalizarea sau excluderea socială.

Serviciile sociale rezidențiale constituie o parte componentă a sistemului de asistență socială. Prin esență ele continuă a fi una dintre cele mai solicitate și costisitoare forme de îngrijire, prin care se acordă asistență persoanelor în etate și persoanelor cu dizabilități care, din cauza anumitor circumstanțe, sunt limitate în posibilitățile de participare la viața socială în aceeași măsură cu alte persoane.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este fondator și asigură buna funcționare a 6 instituții sociale rezidențiale pentru adulți: 2 instituții pentru persoane în etate și persoane adulte cu dizabilități fizice (profil somatic), amplasate în municipiul Chișinău și raionul Dubăsari și 4 instituții pentru persoane adulte cu dizabilități psihosociale (profil psihoneurologic), amplasate în municipiul Bălți, satul Cocieri (r. Dubăsari), comuna Bădiceni (r. Soroca) și satul Brînzeni (r. Edinet).

Instituțiile rezidențiale subordonate ministerului sunt instituții prestatoare de servicii sociale cu specializare înaltă și oferă beneficiarilor săi, în conformitate cu necesitățile speciale și particularitățile de dezvoltare individuală, protecție socială prin prestarea de servicii socio-medicale, plasament temporar sau de lungă durată, îngrijire, alimentație, asigurare cu îmbrăcăminte și încălțăminte, terapie ocupațională, activități culturale, kinetoterapie, asistență medicală etc. Capacitatea instituțiilor subordonate per ansamblu constituie 2095 locuri, dintre care 1665 (79,5%) sunt în internatele psihoneurologice.

Figura 4.12. Capacitatea instituțiilor rezidențiale pentru adulți

Finanțarea instituțiilor se efectuează din contul bugetului de stat, a mijloacelor și fondurilor speciale constituite din sumele oferite de sponsori, organizații neguvernamentale și religioase, persoane fizice și juridice și cota parte a venitului persoanelor plasate în acest tip de serviciu. Contribuția beneficiarilor este o condiție obligatorie reglementată de legislație, care pentru beneficiarii de pensii de asigurări sociale constituie 75% din pensia stabilită. Pentru beneficiarii care nu au participat în calitate de contribuabili la fondul de asigurări sociale întreținerea este gratuită, ceea ce atrage după sine cheltuieli considerabile.

Astfel, costul de întreținere a unui beneficiar în instituțiile sociale cu profil psihoneurologic pe parcursul anului 2015 a constituit în mediu circa 4462,8 lei/lunar, cu 7,6% mai mult față de anul precedent, iar în instituțiile cu profil somatic circa 7354,4 lei/lunar, cu 7,2% mai mult față de anul precedent.

Întreținerea beneficiarilor în instituții se realizează în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 506 din 11.05.2006 privind aprobarea normelor naturale pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale și Hotărârii Guvernului nr. 520 din 15.05.2006 privind aprobarea normelor de cheltuieli în bani pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale.

Prin serviciile prestate, instituțiile rezidențiale organizează și contribuie la formarea și dezvoltarea sistemului de reabilitare medico-socială a persoanelor cu dizabilități, în scopul de a ajuta aceste persoane să atingă și să mențină un nivel optim de activitate fizică, intelectuală, psihică, socială, profesională și obținerea unei independențe sporite.

Deși statul asigură promovarea unei politici naționale de incluziune socială a persoanelor care se află în dificultate, schimbările care s-au produs în societate pe parcursul ultimilor ani determină faptul ca persoanele vulnerabile să se afle într-o situație de dificultate generatoare de marginalizare sau excluziune socială și să devină dependente de ajutorul terțiar. În consecință, de cele mai multe ori, se impune plasarea persoanei într-o instituție socială rezidențială, ca unica soluție de asigurare a unui trai decent.

Dreptul la asistență socială, inclusiv la servicii sociale, conform Legii asistenței sociale nr. 547 – XV din 25 decembrie 2003, Legii nr. 123 din 18 iunie 2010 cu privire la serviciile sociale, se stabilește în mod individual, în baza evaluării necesităților persoanei/familiei, confirmate prin ancheta socială și prin alte acte constatatoare și nu exonerează persoana de responsabilitate pentru sine și pentru propria familie.

Referirea cazurilor spre serviciile sociale cu specializare înaltă de tip rezidențial dezvoltate la nivel național, conform Legii cu privire la serviciile sociale și Mecanismului de referire al cazului în sistemul de servicii sociale, este o activitate realizată pentru un număr relativ redus de persoane

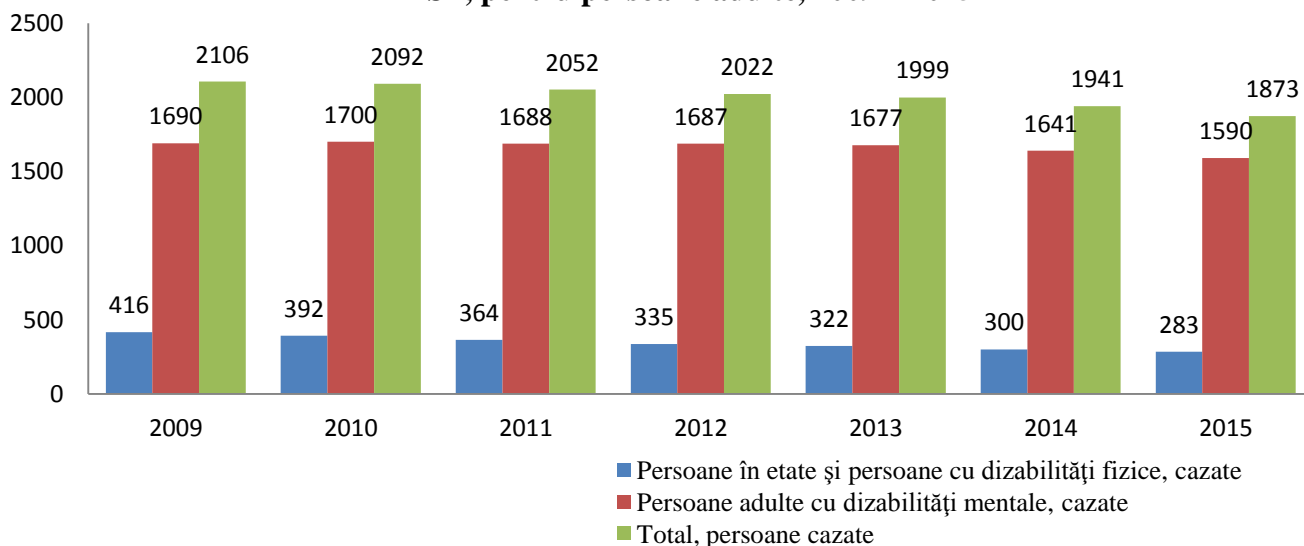
care au probleme de înaltă complexitate și gravitate, preponderent lipsite de întreținători legali, domiciliate pe teritoriul Republicii Moldova în condițiile legii.

Referirea se efectuează, de regulă, de către structurile teritoriale de asistență socială la propunerea asistentului social comunitar numai dacă sunt motive întemeiate de a considera că serviciile medicale și sociale dezvoltate la nivel local nu pot satisface necesitățile solicitanților. Cazul referit este însoțit de un set de documente reglementat de legislație care confirmă starea sănătății, statutul social și oportunitatea intervenției date.

Pe parcursul anului 2015 Direcțiile/Secțiile teritoriale de asistență socială au referit 165 cazuri spre serviciile sociale cu specializare înaltă subordonate ministerului, dintre care, conform criteriilor de eligibilitate, au fost luate în evidență 61 persoane. Tot în această perioadă au fost eliberate 40 îndreptări de cazare.

Numărul solicitanților de servicii cu specializare înaltă rămâne practic constant, datorită faptului că serviciile sociale la nivel local destinate persoanelor cu dizabilități mentale sunt încă slab dezvoltate, iar cele existente, sunt, preponderent, amplasate în localitățile urbane.

Figura 4.13. Dinamica beneficiarilor plasați în instituțiile rezidențiale din subordinea MMPSF, pentru persoane adulte, 2009 – 2015

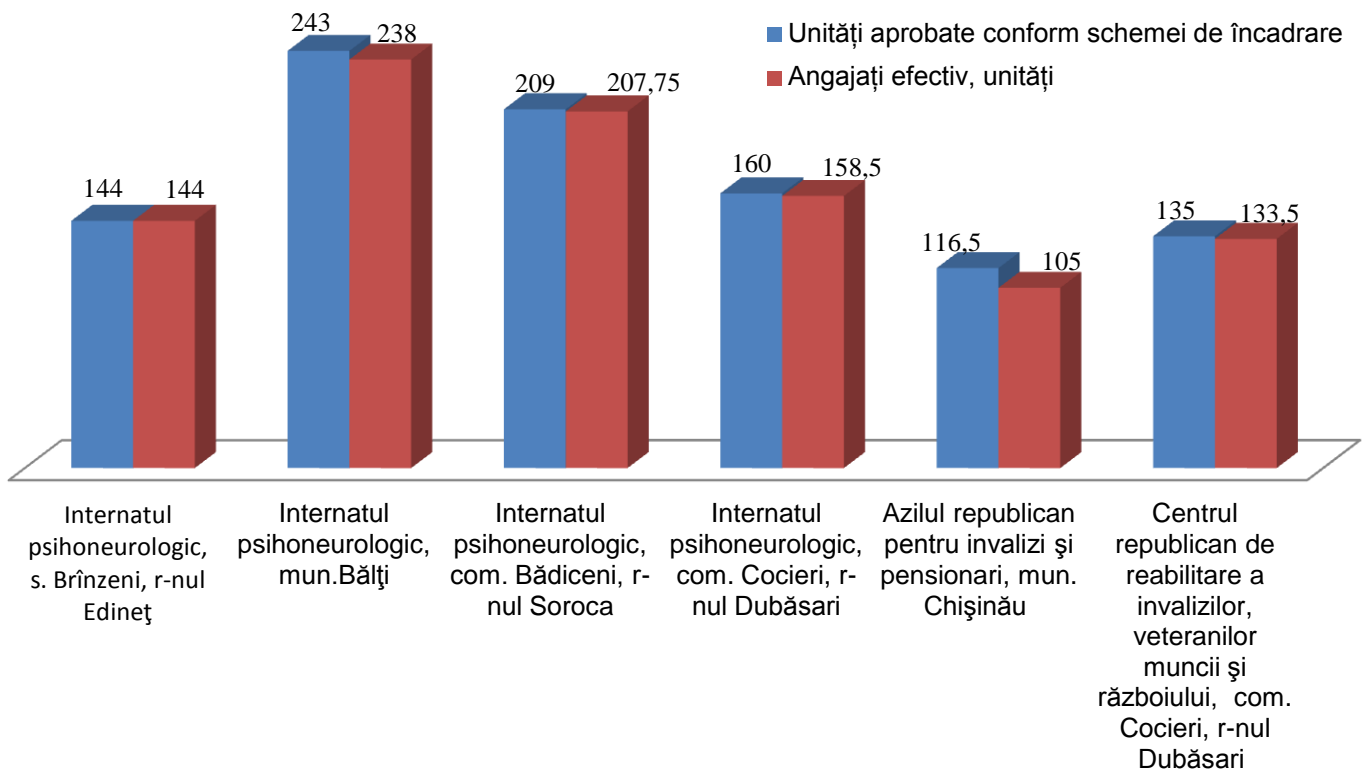

Sursa: rapoartele instituțiilor rezidențiale

De menționat, că instituționalizarea beneficiarilor depinde de mișcarea lor (frecvența eliberării locurilor în instituție). Astfel, durata medie de aflare a unei persoane în instituția rezidențială este, în medie, de circa 9,6 ani în internatele psihoneurologice și de 7,4 ani în cele cu profil somatic.

Serviciile socio-medicale sunt prestate de o echipă multidisciplinară de specialiști calificați, fapt ce contribuie la creșterea calității și eficienței serviciilor prestate. În anul 2015 în cadrul instituțiilor rezidențiale cu profil psihoneurologic au activat circa 748 angajați, în cadrul instituțiilor rezidențiale cu profil somatic - circa 238 angajați.

Figura 4.14. Unitățile de personal ale instituțiilor sociale, anul 2015

În scopul îmbunătățirii competențelor profesionale, angajații beneficiază de formare profesională continuă în domeniile proprii de activitate, inclusiv în domeniul securității muncii, respectării drepturilor omului, prevenire relelor tratamente și alte domenii relevante. Deși administrațiile instituțiilor colaborează cu Oficiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă pentru suplinirea funcțiilor vacante, totuși există un deficit de personal medical mediu și superior în instituțiile amplasate în localitățile rurale, iar salariile joase fac puțin atractive posturile vacante din aceste instituții.

Ținând cont de faptul că serviciile prestate în cadrul instituțiilor sociale rezidențiale sunt orientate spre reabilitarea medicală, profesională și socială a beneficiarilor pentru a obține un grad de independență mai mare, un rol important i se atribuie dezvoltării atelierelor ergoterapeutice în cadrul instituțiilor rezidențiale prestatoare de servicii sociale pentru adulți, în activitățile cărora sunt antrenați beneficiarii.

Toate produsele obținute din activitățile de ergoterapie, de regulă, sunt utilizate pentru necesitățile curente în instituțiile date.

Pornind de la faptul că Republica Moldova este angajată plenar în procesul de racordare la valorile și standardele europene, printre prerogativele statului în domeniul asistenței sociale este incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și eficientizarea sistemului de servicii sociale astfel încât sistemul să devină cost-eficient și să acopere necesitățile tuturor persoanelor care au nevoie de sprijin social. Astfel, tot mai des pe agenda politicilor promovate este înaintată problema dezinstituționalizării beneficiarilor instituțiilor rezidențiale pentru adulți și crearea unui mecanism de prevenire a instituționalizării la nivelul fiecărei unități-administrativ teritoriale separat.

Totuși, anual se înregistrează un număr relativ mic de cazuri reintegrate în comunitate, fapt determinat, în mare parte, de insuficiența dezvoltării serviciilor sociale și medicale integrate, care ar acoperi nevoile persoanelor ce părăsesc instituțiile rezidențiale, sau, uneori, de lipsa lor în totalitate, incapacitatea economică/nedorința rudelor de a lua în grijă o persoană cu nevoi speciale și imaginea pe care persoanele cu probleme de sănătate mentală o au în societate (de cele mai dese ori sunt considerați ca periculoși, inapți, imprezvizibili și sunt evitați de societate). Aceste aspecte fac problematică realizarea procesului de dezinstituționalizare și (re)integrare socială a beneficiarilor instituțiilor rezidențiale.

În total, pe parcursul anului 2015 din cadrul internatelor cu profil psihoneurologic subordonate ministerului au fost dezinstituționalizați, în scopul reintegrării în familie și comunitate 13 beneficiari.

Reieșind din faptul că, la moment instituțiile rezidențiale de asistență socială sunt dezvoltate la nivel național (în special cele specializate în îngrijirea persoanelor cu dizabilități mintale), în esență, ele rămân a fi o necesitate inevitabilă. Unul din obiectivele trasate este reformarea, eficientizarea și modernizarea serviciilor sociale cu specializare înaltă dezvoltate la nivel național pentru asigurarea calității, eficienței și eficacității serviciilor prestate, odată cu aceasta sporind bunăstarea individuală și calitatea vieții beneficiarilor.

Totodată, potrivit recomandările experților privind necesitatea reformării instituțiilor psihoneurologice din țară este desfășurată evaluarea complexă a acestora și elaborarea planului de transformare a instituțiilor psihoneurologice. Dezinstituționalizarea este un proces care presupune dezvoltarea unor servicii individualizate, de înaltă calitate la nivelul comunității, inclusiv a celor menite să prevină instituționalizarea, și transferarea resurselor de la instituțiile rezidențiale pe termen lung către noile servicii, în scopul de a le asigura dezvoltarea durabilă.

4.2.4. Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneo-sanatorial

Reabilitarea/recuperarea persoanelor în vârstă și celor cu dizabilități, se efectuează în Centrul de reabilitare „Victoria” din or. Sergheevca, regiunea Odessa, Ucraina, și în Centrul republican pentru recuperarea sănătății invalizilor și pensionarilor „Speranța” din or. Vadul lui Vodă, aflate în subordinea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Biletele de reabilitare/recuperare în centrele nominalizate se eliberează în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 372 din 6 mai 2010, „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de evidență și distribuire a biletelor de reabilitare/recuperare a persoanelor în vârstă și persoanelor cu dizabilități”.

Centrul „Speranța” din or. Vadul lui Vodă este specializat în profilaxia, tratarea și reabilitarea bolnavilor cu afecțiuni cardiovasculare, nevroze cu dereglări funcționale ale sistemului cardiovascular, osteocondroze ale coloanei vertebrale, osteoartroze deformante primare, patologii neurologice, paralizii cerebrale.

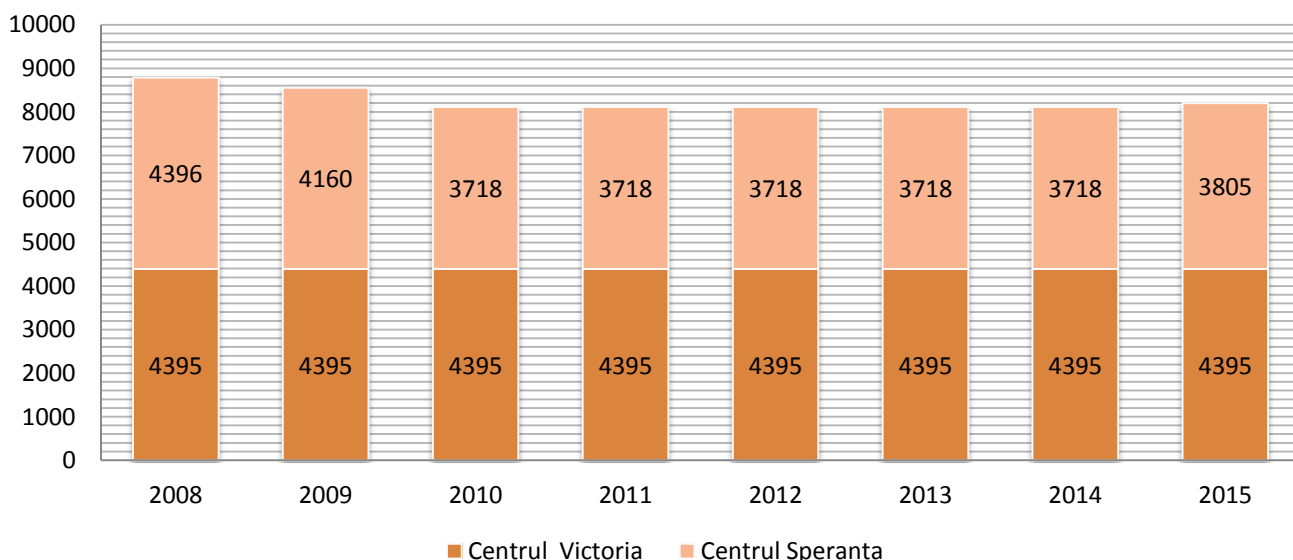
Centrul „Victoria” din or. Sergheevca este specializat în profilaxia și tratarea aparatului locomotor, tulburărilor metabolice, genitale, sistemului cardiovascular și bolilor specifice a sistemului respirator.

Beneficiază de bilete de reabilitare/recuperare, în condițiile Regulamentului, persoanele în vârstă și cu dizabilități de la vârsta de 18 ani, domiciliat pe teritoriul Republicii Moldova în condițiile legii, aflate în evidența direcțiilor/secțiilor teritoriale de asistență socială și protecție a familiei.

În anul 2015 de bilete de reabilitare/recuperare în Centrele specializate subordonate ministerului au beneficiat 8200 persoane, fiecare Centru avînd o capacitate de 260 paturi. În același timp, la Centrul „Speranța” au beneficiat de servicii 3805 persoane, iar în Centrul „Victoria” - 4395 persoane.

Perioada de reabilitare medicală pentru o persoană constituie 21 de zile calendaristice.

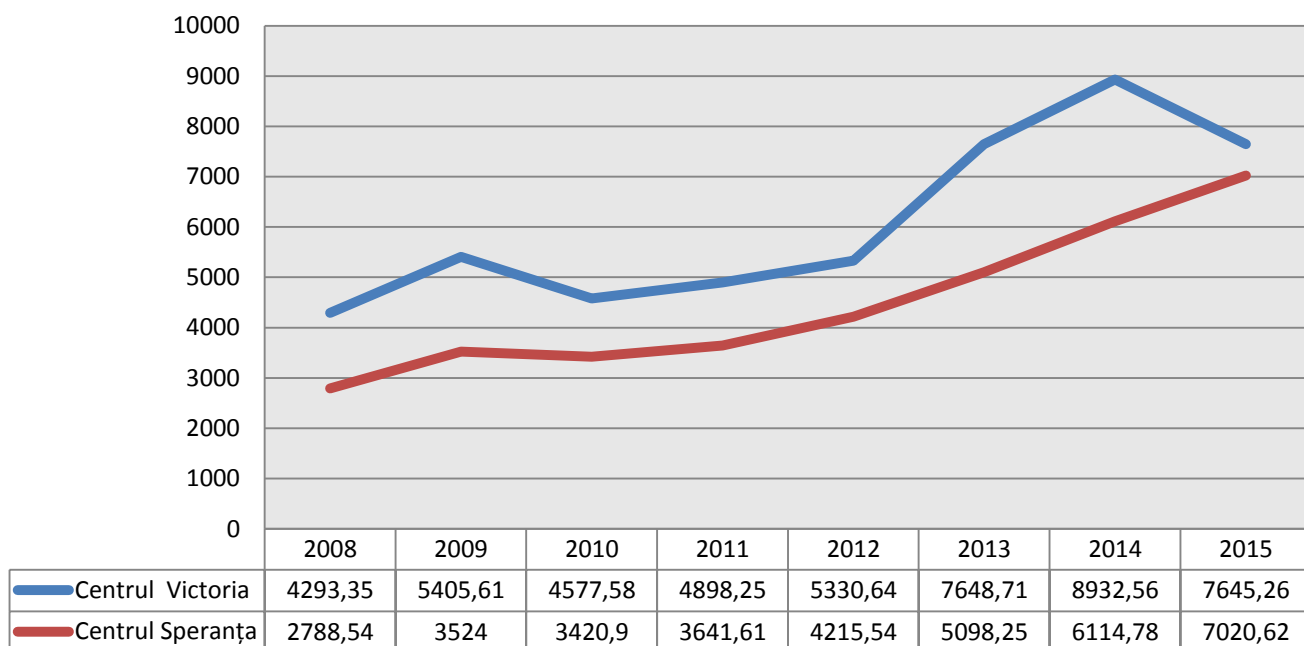
Figura 4.15. Numărul de persoane care au beneficiat de bilete de reabilitare, 2008-2015

Sursa: MMPSF

Prețul mediu al unui bilet de recuperare/reabilitare în anul 2015 cu acoperirea cheltuielilor din contul cheltuielilor prevăzute în bugetul de stat, a constituit în Centrul "Speranța" 7020, 62 bani, iar în Centrul "Victoria" - 7645,26.

Figura 4.16. Dinamica prețului mediu al unui bilet de recuperare/reabilitare, 2008-2015

Sursa: MMPSF

În limita mijloacelor financiare acumulate anual de la realizarea biletelor de recuperare medicală unor categorii de beneficiari scutiți parțial de la plata integrală a biletului, Ministerul achiziționează, în bază de tender, bilete de tratament și în alte instituții balneo-sanatoriale din republică, care se distribuie de asemenea în condițiile Regulamentului menționat.

În anul 2015, în limita surselor financiare acumulate în anul 2014, au fost procurate 150 bilete de tratament la Centru republican experimental protezare, ortopedie și reabilitare din municipiul Chișinău, 150 bilete de tratament la Sanatoriul „Nufărul Alb” din or. Cahul, numărul cărora, spre regret, este mult mai mic decât numărul solicitanților, aflați în evidența Direcțiilor/Secțiilor teritoriale de asistență socială și protecție a familiei.

Asigurarea beneficiarilor cu bilete de reabilitare medicală se efectuează prin intermediul Direcțiilor (secțiilor) asistență socială și protecție a familiei din republică, în baza cererii titularului de drept și a documentației relevante.

Beneficiarii, care au suportat infarct miocardic acut/repetat sau ictus cerebral primar/repetat, în primele 6 luni după incident au dreptul la bilet de recuperare medicală în Centrul republican de recuperare a invalizilor și pensionarilor „Speranța” din or. Vadul lui Vodă, peste rînd, indiferent de faptul dacă anterior au beneficiat de bilet în modul stabilit, distribuit de Direcția/Secția asistență socială și protecție a familiei.

În cazul, în care persoana cu dizabilitate severă, conform deciziei Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității (actualmente Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă), necesită ajutor permanent din partea altei persoane, de bilet de reabilitare medicală beneficiază și însoțitorul acestuia, cu titlul de „ÎNSOȚITOR”.

De bilete de recuperare medicală **gratuite beneficiază** persoanele cu dizabilități severe (gradul I) și accentuate (gradul II) neangajate în câmpul muncii și persoanele în vîrstă, beneficiare de pensie pentru limită de vîrstă sau alocație socială de stat, neangajate în câmpul muncii.

Cu achitare de 30% din plata costului mediu al unui bilet de recuperare medicală prevăzut din bugetul de stat, beneficiază persoanele cu dizabilitate severă (gradul I) sau accentuată (gradul II), angajate în câmpul muncii, persoanele cu dizabilitate medie (gradul III) neangajate în câmpul muncii, însoțitorii persoanelor cu dizabilitate severă (gradul I) care, potrivit concluziei Consiliului de expertiză medicală a vitalității (actualmente Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă), au nevoie de ajutor permanent din partea altei persoane.

Cu achitare de 70% din plata costului mediu al unui bilet de recuperare medicală prevăzut din bugetul de stat beneficiază persoanele cu dizabilitate medie (gradul III) angajate în câmpul muncii, persoanele în vîrstă, beneficiare de pensii pentru limită de vîrstă, pensii de invaliditate sau de alocații sociale de stat, angajate în câmpul muncii, înregistrate oficial sau care desfășoară activități de întreprinzător de diferite forme.

Persoanele cu dizabilități și pensionarii (de vîrsta standard de pensionare), cetățeni ai Republicii Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați conform Legii Nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, beneficiază de dreptul la reabilitare/recuperare anuală cu o reducere de 30 % din costul biletului sau gratuit în cazul că nu au beneficiat de bilet în ultimii trei ani consecutivi.

Conform Regulamentului privind condițiile, modul de asigurare, evidență și distribuire a biletelor de tratament sanatorial acordate veteranilor, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 190 din 17.03.2010, de dreptul la tratament sanatorial beneficiază categoriile de persoane care cad sub incidența Legii nr.190-XV din 8 mai 2003 cu privire la veterani. Pentru beneficiarii de pensii stabilite și achitate de Casa Națională de Asigurări Sociale, precum și pentru persoanele care au o vechime în muncă de cel puțin 35 de ani în cazul femeilor și 40 de ani în cazul bărbaților, dreptul la tratament sanatorial se realizează prin intermediul caselor teritoriale de asigurări sociale.

Conform Regulamentului privind modul de asigurare cu bilete gratuite de tratament în instituțiile balneo-sanatoriale și de plată a compensației bănești, în schimbul biletelor, persoanelor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl și colaboratorilor subdiviziunilor de risc deosebit, care s-au îmbolnăvit de boală actinică sau au devenit invalizi, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1152 din 13.10.2008, persoanele care cad sub incidența Legii nr. 909-XII din 30.01.1992 privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, au dreptul de a fi asigurate anual, peste rînd, cu bilete gratuite (în cazul indicațiilor medicale) la instituțiile balneo-sanatoriale aflate pe teritoriul republicii, precum și la sanatoriile amplasate pe teritoriul Ucrainei: "Moldova" (Odesa), "Moldova" (Truskaveț), "Sănătatea", "Serghei Lazo" și "Zolotaia niva" (Sergheevka), iar în cazul în care nu există posibilitatea acordării de bilete, de a primi o compensație bănească în mărimea costului mediu al biletului.

Persoanele care îndeplinesc condițiile pentru obținerea biletului de tratament în temeiul mai multor acte normative pot beneficia de bilet, la alegere, în baza unui singur temei.

4.2.5. Acreditarea serviciilor sociale

În anul 2012 Parlamentul a adoptat Legea nr. 129 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale, care instituie sistemul național de acreditare. Acreditarea prestatorilor de servicii sociale se face în scopul determinării, în baza standardelor de calitate ale acestor servicii, a capacității prestatorilor de servicii sociale, indiferent de tipul de proprietate, de forma juridică de organizare și de subordonarea administrativă, de a presta către populație servicii sociale calitative și în scopul sporirii răspunderii pentru respectarea standardelor de calitate. Criteriile generale de acreditare a prestatorilor de servicii sociale sînt: baza tehnico-materială; activitatea economico-financiară; calificarea personalului; conformitatea calității serviciilor sociale prestate cu standardele minime de calitate ale acestor servicii.

Sistemul național de acreditare include Consiliul Național de Acreditare a prestatorilor de servicii sociale, care a fost instituit în baza Hotărîrii Guvernului nr. 998 din 28.12.2012. Totodată, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat și promovat Regulamentul cu privire la procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, care a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 95 din 07.02.2014.

Consiliului Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale are ca scop acreditarea prestatorilor de servicii sociale întru determinarea, în baza standardelor minime de calitate ale acestor servicii, a capacității prestatorilor de servicii sociale, indiferent de tipul de proprietate, de forma juridică de organizare și de subordonarea administrativă, de a presta către populație servicii sociale calitative.

Pentru perioada anilor 2014-2015, au fost acreditate preponderent serviciile care au deja aprobat cadrul normativ și elaborat mecanisme (fișele de evaluare și autoevaluare), expertizate de către Ministerul Muncii Protecției Sociale și Familiei și anume : **Serviciul Echipă Mobilă, Serviciul Asistență Parentală Profesionistă, Serviciul Centru de plasament temporar pentru copii în situație de risc, Serviciul Asistență personală, Serviciul Casa comunitară pentru persoane cu dizabilități, Serviciul Casa comunitară pentru copii în situație de risc, Serviciul Locuința protejată.**

Astfel în cele 32 de raioane, 2 municipii, UTAG și 5 prestatori privați din Republica Moldova, acreditarea serviciilor sociale menționate a avut loc după cum urmează:

Tabelul 4.18. Acreditarea serviciilor sociale în anul 2015

Nr.	Denumirea serviciului	Acreditate	Acreditate provizoriu	Neacreditate	TOTAL
1.	Asistență Personală	15	6		21
2.	Locuință Protejată	5			5
3.	Serviciul Casă comunitară pentru persoane cu dizabilități	8			8
4.	Serviciul Casă comunitară pentru copii în situație de risc	2			2
5.	Serviciul Echipă Mobilă	14	2		16
6.	Serviciul Asistență Parentală Profesionistă	24	6	3	33
7.	Centrul de Plasament Temporar pentru copii aflați în situație de risc	12	7	4	23
8.	TOTAL	80	21	7	108

4.3. Inspecția Socială

Inspecția Socială, ca autoritate administrativă din subordinea MMPSF, este responsabilă de a determina dacă instituțiile statului, persoanele juridice și persoanele fizice cu atribuții și responsabilități în procesul de acordare a ajutorului social, ajutorului pentru perioada rece anului și a serviciilor sociale se conformează la reglementările cadrului legislativ în domeniul vizat.

A fost un an în care s-au înregistrat succese în activitatea instituției, avîndu-se în vedere raportarea realizării indicatorului stabilit de către Banca Mondială pentru finanțarea Proiectului

„Consolidarea eficacității rețelei de asistență socială”, ca rezultat în bugetul statului fiind debursată suma de 1,0 mil dolari SUA. Concomitent, în cadrul instituției au continuat activitățile pentru realizarea celui de al doilea indicator, valoarea căruia de asemenea este un 1,0 mil dolari. În contextul expus se menționează că au fost verificate 1138 cereri de ajutor social pentru constituirea profilului riscului. Măsurile de inspecție au fost desfășurate în toate cele 32 raioane, UTA Găgăuzia și în mun. Chișinău și Bălți, ceea ce a necesitat un efort imens din partea managerilor operaționali ai instituției dar și personalului de inspecție.

Pe parcursul anului au fost desfășurate 9 misiuni de inspecție privind legalitatea acordării ajutorului social și ajutorului pentru perioada rece a anului, dintre care 7 misiuni s-au efectuat potrivit Planului anual de activitate, iar 2 misiuni fiind inopinate. În total, au fost supuse procedurilor și tehnicilor de inspecție 4,1 mii cereri de ajutor social și ajutor pentru perioada rece a anului. Rata de depistare a cererilor cu iregularități din numărul total al cererilor verificate a fost una destul de semnificativă, constituind 36,9%, sau depășind de 3,5 ori indicatorul respectiv pentru perioada anterioară.

În total, au fost constatate iregularități (fraudă și eroare), în valoare de 1011,6 mii lei, dintre care 735,9 mii lei s-au produs din vina beneficiarilor, astfel suma respectivă fiind înaintată spre restituire. În același timp, 6,3%, a constituit suma fraudei și erorii propuse spre restituire din suma totală supusă inspecției sau cu 0,3 puncte procentuale mai mult de cât indicatorul planificat. Schimbarea instituției financiare, prin intermediul cărora se achitau plățile sociale, precum și existența unor probleme legate de mecanismul de restituire a AS și APRA, a periclitat acest proces, fiind asigurată restituirea la conturile CNAS doar a sumei de 50,0 mii lei, sau ceea ce constituie 6,8 % din suma totală achitată ilegal. Menționez că acest proces a luat amploare pe parcursul anului curent.

Progresele înregistrate în procesul de inspecție a ajutorului AS și APRA s-au datorat și suportului acordat de Banca Mondială, prin intermediul Proiectului „Consolidarea eficacității rețelei de asistență socială” și se referă la îmbunătățirea proceselor de sprijin a funcției de control prin implementarea tehnologiilor informaționale, dar și a suportului acordat la perfecționarea metodelor și instrumentelor de inspecție. Dezvoltarea și punerea în funcție a modulului Inspecției Sociale integrat în SIAAS, a asigurat automatizarea business-proceselor aferente controlului asupra legalității acordării beneficiarilor a ajutorului social și ajutorului pentru perioada rece a anului, ceea ce implică a redus bugetul de timp și a resurselor necesare în vederea realizării atribuțiilor pe domeniul respectiv de competență.

În perioada anului 2015, inspecția Socială a efectuat 9 misiuni de inspecție asupra modului de aplicare corectă și unitară a legilor și a altor acte normative care reglementează acordarea serviciilor sociale, sau ceea ce constituie 82% din activitățile planificate pentru perioada de raportare. În rezultatul misiunilor de inspecție s-au aprobat: 6 rapoarte de inspecție generalizate per raion și 67 rapoarte individuale de inspecție pe fiecare serviciu social prestat, sau entitate prestatoare de servicii sociale. Rezultatele controalelor efectuate denotă că în procesul de acordare a serviciilor sociale se admit multiple încălcări ale cadrului legal-normativ în toate etapele managementului de caz, nefiind înregistrate careva tendințe pozitive de diminuare a numărului de nereguli constatate, ceea ce denotă o disciplină managerială precară în cadrul secțiilor/direcțiilor teritoriale de asistență socială. În rezultatul încălcărilor grave ale legislației la acordarea serviciilor sociale au fost cauzate prejudicii bugetului public național în sumă totală de 1364,5 mii lei.

În contextul neregulilor depistate Inspecția Socială a formulat și înaintat entităților inspectate 269 recomandări referitor la conformarea cerințelor managementului instituțional la rigorile cadrului legislativ privind acordarea serviciilor sociale, precum și dispusă recuperarea prejudiciului din contul persoanelor care se fac vinovate de admiterea acestuia. Din numărul total al recomandărilor, la situația din 01.01.2016, s-a asigurat implementarea doar a 74 recomandări sau ceea ce reprezintă 18,2%, concomitent fiind executate parțial 31 recomandări (11,5%). Prin urmare,

au rămas neexecutate 193 de recomandări, 71,7 % din numărul total al acestora, fiind asigurată restituirea doar a sumei de 17,8 mii lei din prejudiciul cauzat statului la acordarea serviciilor sociale.

Concluzii. Recomandări

Asistența socială este mecanismul principal prin care statul intervine pentru a preveni, limita sau înlătura efectele negative ale evenimentelor care se produc asupra persoanelor sau grupurilor vulnerabile care nu pot face față exigențelor vremii.

Obiectivul primordial în asistența socială este atenuarea sărăciei și promovarea incluziunii sociale a persoanelor nevoiașe și cu dizabilități prin diverse servicii de asistență socială, acordate în combinație cu beneficiile bănești în funcție de problemă.

În scopul eficientizării sistemului de prestații de asistență socială, s-a considerat oportună trecerea treptată de la sistemul de compensații nominative, bazat pe categorii de beneficiari, la un sistem de prestații bănești (ajutor social) orientat spre cei mai săraci în baza evaluării veniturilor și necesității de asistență socială. Ajutorul social s-a dovedit a fi, realmente, un instrument eficient de protecție socială a grupurilor vulnerabile ale populației și combatere a sărăciei. Datorită ajutorului social, în multe cazuri, familiile au găsit o formă de stabilitate, care le-a oferit posibilitatea să pornească diferite activități economice mici, pentru ca ulterior să nu depindă de sistem și să obțină mai mult decât doar mijloace pentru supraviețuire.

Ca sistem de reflecție teoretică și practică, asistența socială este un domeniu de activitate specializat în rezolvarea disfuncțiilor sociale. În acest context, rolul serviciilor sociale este indispensabil, avînd la bază complexul de măsuri și acțiuni realizate pentru a răspunde nevoilor sociale individuale, familiale sau de grup, pentru prevenirea marginalizării, pentru promovarea incluziunii sociale și, ca finalitate, pentru creșterea calității vieții.

Furnizarea serviciilor sociale se organizează într-un sistem descentralizat, la nivelul comunităților locale, pentru a răspunde cât mai adecvat nevoilor sociale identificate, tipologiei potențialilor beneficiari și condițiilor particulare în care aceștia se află, păstrînd și promovînd, totodată, valorile și importanța familiei.

Astfel, baza reformării sistemului de servicii sociale o reprezintă serviciile sociale primare. Dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale primare vizează respectarea principiului accesibilității tuturor persoanelor de la nivel rural la gama/infrastructura serviciilor, cu accent prioritar pe evaluarea necesităților acestora, în contextul de a corespunde nevoilor diferențiate ale beneficiarilor și de a preveni alte situații de dificultate a lor.

Aria de prestare a serviciilor sociale diferă de la administrație publică locală/teritorială la alta în contextul descentralizării și din motivul bugetelor distincte, a administrării diferite a lor în dependență de problemele majore existente în teritoriu.

În acest context, principalele probleme apărute în sistemul de servicii sociale au fost determinate prin prisma obiectivelor descentralizării și discutate în ce măsură descentralizarea poate constitui o soluție viabilă pentru domeniul vizat.

5. PROTECȚIA SOCIALĂ A FAMILIEI ȘI COPILULUI

Dezvoltarea unui sistem coerent și unitar de suport al familiei constituie unul din obiectivele prioritare ale protecției sociale, acesta fiind omniprezent și în prevederile Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Politicile din domeniul protecției sociale a familiei și copilului ca parte componentă a sistemului de protecție socială au menirea de a oferi o asistență adecvată copiilor, familiilor cu copii în scopul asigurării unui trai decent. Ele sînt orientate spre modernizarea și diversificarea serviciilor comunitare și a celor de tip familial în vederea combaterii sărăciei și a excluziunii sociale, prevenirii instituționalizării copilului, creșterii calității vieții familiei, dar și încurajării natalității.

Sistemul național de protecție socială a familiei și copilului din Republica Moldova include două componente de bază: prestații bănești și servicii sociale.

5.1. Prestații adresate familiei și copilului

Conform prevederilor articolului 47 al Constituției „statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.”

Indemnizațiile adresate familiilor cu copii reprezintă principalul suport financiar din partea statului pentru familiile cu copii și este exprimat sub formă de plăți unice sau periodice acordate familiei pentru nașterea și creșterea/îngrijirea copilului.

În temeiul Hotărîrii Guvernului cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii nr.1478 din 15.11.2002, familiile cu copii beneficiază de următoarele tipuri de indemnizații:

- indemnizația unică la nașterea copilului (la nașterea primului copil – 3100 lei și la nașterea fiecărui copil următor – 3400 lei);
- indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani, persoanelor asigurate (30% din baza de calcul stabilită conform articolului 7 al Legii nr. 289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, dar nu mai puțin de 440 lei);
indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani, persoanelor neasigurate (440 lei).

Cererea pentru stabilirea indemnizațiilor menționate supra se depune la casa teritorială de asigurări sociale de la locul de domiciliu sau, în cazul în care a fost stabilită indemnizația de maternitate, la casa teritorială de asigurări sociale în deservirea căreia se află unitatea de la locul de lucru de bază unde a fost stabilită indemnizația de maternitate, personal de către persoana căreia i se va stabili indemnizația sau prin intermediul reprezentantului primăriei. Cererea se depune conform modelului stabilit de Casa Națională de Asigurări Sociale.

Tabelul 5.1. Numărul de copii, numărul de beneficiari și mărimea medie a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, a. 2013 – 2015

Categoriile de beneficiari	2013			2014			2015		
	Numărul beneficiarilor (persoane)	Numărul de copii (persoane)	Mărimea medie a indemnizației pentru 1 beneficiar (lei)	Numărul beneficiarilor (persoane)	Numărul de copii (persoane)	Mărimea medie a indemnizației pentru 1 beneficiar (lei)	Numărul beneficiarilor (persoane)	Mărimea medie a indemnizației pentru 1 beneficiar (lei)	
Indemnizații adresate familiilor cu copii									

a) pentru persoanele asigurate:								
indemnizație lunară pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani	37138	38847	997-86	39545	41454	1096-96	43896	1157,00 lei
<i>dintre ei:</i>								
- indemnizație unică la nașterea primului copil	5892	5974	2600-00	5869	5957	3100-00	5599	3100-00
- indemnizație unică la nașterea fiecărui copil următor	6322	6389	2900-00	6958	7030	3400-00	7479	3400-00
b) pentru persoanele neasigurate:								
indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 1,5 ani	38401	39041	300-00	38431	39062	400-00	36500	440-00
<i>dintre ei:</i>								
- indemnizație unică la nașterea primului copil	11888	12009	2600-00	11839	11954	3100-00	10298	3100-00
- indemnizație unică la nașterea fiecărui copil următor	12009	12138	2900-00	12309	12454	3400-00	11170	3400-00

Sursa: CNAS

Potrivit datelor oferite de către Casa Națională de Asigurări Sociale, numărul beneficiarilor de indemnizații lunare pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani (persoanelor asigurate) la data de 01 ianuarie 2016 a constituit 43896 persoane – cu 2442 beneficiari mai mulți față de 01 ianuarie 2015. La data de 01 ianuarie 2016 mărimea medie a indemnizației a constituit 1157,00 lei și a crescut cu 60,04 lei (5,5%) comparativ cu 01 ianuarie 2015.

Comparativ cu anul 2014 cheltuielile efective au crescut cu 46507,7 mii lei sau cu 8,5 la sută și au constituit 593392,9 lei (față de 546885,2 în anul 2014). Creșterea cheltuielilor a fost determinată de majorarea numărului de beneficiari și de creșterea mărimii medii a indemnizației, care depinde de creșterea bazei de calcul individuală a fiecărui beneficiar, precum și de aplicarea normelor legale potrivit cărora de la 01 octombrie 2015 mărimea minimă a indemnizației a fost majorată de la 400 lei până la 440 lei.

Cheltuielile efective pentru plata indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 1,5 ani, persoanelor neasigurate au constituit 186871,7 mii lei. În pofida majorării cuantumului indemnizației începând cu 01 octombrie 2015 (cu 10%), cheltuielile efective s-au diminuat față de anul 2014 cu 0,9%. Această diminuare a fost influențată de descreșterea numărului de beneficiari cu 2562 copii.

Analizând Tabelul 5.1., constatăm o majorare a cuantumului indemnizației lunare pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani, acesta constituind 1157,00 lei în anul 2015, față de 1096,96 lei în anul 2014 și 997,86 lei în anul 2013.

În structura cheltuielilor efectuate în anul 2015 din mijloacele bugetului de stat pentru plata indemnizațiilor predomină indemnizațiile pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 1,5 ani persoanelor neasigurate cu o pondere de 57 la sută, iar în anul 2014 51% erau persoane asigurate și, respectiv, 49% – persoane neasigurate, comparativ cu procentajul invers caracteristic pentru anul 2013.

II. În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 581 din 25.05.2006 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă” pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, părinților adoptatori, tutorilor/curatorilor li se plătesc lunar indemnizații pentru alimentație, procurarea îmbrăcăminte/încălțăminte, obiectelor de igienă personală.

În scopul susținerii părinților adoptivi și a tutorilor/curatorilor în creșterea și educarea copiilor adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, prin Hotărârea Guvernului nr. 140 din 06.04.2015 „Pentru modificarea punctului 10 al Hotărârii Guvernului nr. 198 din 16.04.1993” a fost majorat

cuantumul indemnizațiilor vizate cu 100 lei, astfel începând cu 01 ianuarie 2015 acesta constituind 700 lei lunar per copil.

În conformitate cu prevederile Legii nr.140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, autoritățile tutelare teritoriale asigură plasamentul planificat al copiilor separați de părinți. Totodată, plasamentul planificat al copilului se efectuează conform dispoziției autorității tutelare teritoriale, cu avizul autorității tutelare locale și numai în baza avizului pozitiv al Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate. În plasament planificat copiii pot fi plasați: în serviciul de tutelă/curatelă, serviciul de plasament de tip familial (casă de copii de tip familial, asistență parentală profesionistă) și serviciul de plasament de tip rezidențial (casă comunitară, centru de plasament temporar, alt tip de instituție rezidențială). Totodată, în temeiul aceleiași Legi autoritățile tutelare teritoriale (Direcțiile asistență socială și protecție a familiei) au în atribuțiile sale asigurarea stabilirii și plății indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă din contul bugetului de stat prin transferuri cu destinație specială către bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea.

De asemenea, conform modificărilor operate la Legea nr.397-XV din 16.10.2003 privind finanțele publice locale, începând cu anul 2015 finanțarea prestațiilor sociale este realizată din transferurile cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele unităților administrativ-teritoriale.

Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr. 494 din 12.08.2015 a fost modificat și completat Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.581 din 25.05.2006, precum și abrogat punctului 10 al Hotărârii Guvernului nr. 198 din 16 aprilie 1993 „Cu privire la protecția copiilor și familiilor socialmente vulnerabile”.

Reieșind din faptul, că actualmente copiii rămași fără ocrotire părintească sunt deja în plasament în serviciul tutelă/curatelă, au fost introduse două reglementări a modului de plată a indemnizației lunare pentru întreținerea copilului sub tutelă/curatelă și anume:

1. În cazul tutelei/curatelei stabilite ca formă de protecție a copilului până la 1 ianuarie 2014, Direcția/Secția asistență socială și protecție a familiei/ Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău va achita indemnizațiile lunare în baza deciziei autorității tutelare de nivelul întâi cu privire la instituirea tutelei/curatelei, asigurând verificarea statutului copilului.

2. În cazul copiilor plasați în serviciul tutelă/curatelă după 1 ianuarie 2014, Direcția/Secția asistență socială și protecție a familiei/Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău va achita indemnizațiile lunare în baza dispoziției autorității tutelare teritoriale privind stabilirea statutului de copil rămas fără ocrotire părintească și dispoziției autorității tutelare teritoriale privind plasamentul planificat al copilului în serviciul de tutelă/curatelă, stabilind dreptul la indemnizația de tutelă/curatelă.

Conform datelor prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială, la sfârșitul anului 2015, din cei 10134 copii aflați sub tutelă/curatelă, 2842 copii au beneficiat de indemnizație lunară pentru copiii aflați sub tutelă/curatelă, iar din cei 2865 copii aflați sub tutelă/curatelă luați la evidență în anul 2015, de indemnizație au beneficiat 506 copii. Totodată, din cei 1831 copii adoptați, 1459 copii au beneficiat de indemnizație lunară, iar din cei 98 copii adoptați luați la evidență în anul 2015, de indemnizație au beneficiat 81 copii.

III. În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 1083 din 26.10.2000 „Privind punerea în aplicare a Legii Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației”, persoanele socialmente vulnerabile au dreptul să beneficieze de *ajutor material* pentru procurarea produselor alimentare (inclusiv produselor alimentare speciale), mărfurilor industriale de primă necesitate, a medicamentelor, articolelor protetico-ortopedice și pentru achitarea parțială a serviciilor medicale.

Conform prevederilor punctului 11 al Regulamentului privind distribuirea ajutorului material din mijloacele Fondului republican și ale fondurilor locale de susținere socială a populației și modul de încasare a plăților în aceste fonduri, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1083 din 26.10.2000, pentru a obține ajutorul material, fiecare solicitant urmează să se adreseze cu o cerere

către asistentul social comunitar sau către Direcția asistență socială și protecție a familiei.

În anul 2015, 54212 familii cu copii au beneficiat de ajutoare materiale în sumă totală de 34367,6 mii lei din sursele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației. Mărimea medie a ajutorului material a constituit 633 lei.

În anul 2015, din mijloacele Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației 17021 de familii cu copii au beneficiat de ajutoare unice către Ziua internațională a copilului (1 iunie) în sumă totală de 8383,7 mii lei și 27109 de familii cu copii au beneficiat de ajutoare unice pentru școlarizare (1 septembrie) în sumă totală de 14764,9 mii lei.

Tabelul 5.2. Numărul familiilor cu copii beneficiari ai ajutoarelor materiale, 2014 - 2015

Familii cu copii beneficiari ai ajutoarelor materiale	2014				2015			
	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
Familii cu copii- total, inclusiv:	54708	54670	33413.16	611	54296	54212	34367,6	633
a) cu 3 și mai mulți copii (numeroase)	7337	7326	5275.43	719	7531	7516	5506,1	731
b) cu copii cu dizabilități;	9989	9983	5529.42	554	9096	9082	5547,3	610
c) cu un singur părinte (monoparentale);	9760	9745	5281.05	541	9280	9266	5135	553
d) cu copii asupra cărora este instituită tutela/curatela	1966	1965	1523.87	775	1976	1938	1509	763
e) alte familii cu venituri mici, neincluse în p. a); b); c) și d)	25656	25651	15803.39	616	26413	26410	16670,2	631

5.2. Servicii sociale adresate familiei cu copii

Legea cu privire la serviciile sociale nr. 123 din 18.06.2010 constituie cadrul general de creare și funcționare a sistemului integrat de servicii sociale. Aceasta determină sarcinile și responsabilitățile autorităților administrației publice centrale și locale, ale altor persoane juridice și fizice abilitate cu asigurarea și prestarea serviciilor sociale, precum și asigură protecția drepturilor beneficiarilor de servicii sociale. Serviciile sociale sunt definite ca ansamblu de măsuri și activități realizate pentru a satisface necesitățile sociale ale persoanei/familiei în vederea depășirii unor situații de dificultate, de prevenire a marginalizării și excluderii sociale.

Dreptul la serviciile sociale existente este stabilit în mod individual, în baza evaluării necesității persoanei/familiei de aceste servicii.

Serviciile sociale se clasifică în felul următor:

- *serviciile sociale primare*, care se acordă la nivel de comunitate tuturor beneficiarilor și au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate care pot cauza marginalizarea sau excluderea socială;
- *serviciile sociale specializate*, care implică antrenarea specialiștilor și au drept scop menținerea, reabilitarea și dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de dificultate în care se află beneficiarul sau familia acestuia;
- *serviciile sociale cu specializare înaltă*, sînt serviciile prestate într-o instituție rezidențială sau într-o instituție specializată de plasament temporar, care impun un șir de intervenții complexe ce pot include orice combinație de servicii sociale specializate, acordate beneficiarilor cu dependență sporită și care necesită supraveghere continuă (24/24 ore).

5.2.1. Servicii sociale primare

Conform Nomenclatorului de servicii sociale, familiile și copiii aflați în situație de risc pot

beneficia de următoarele servicii primare:

- *asistență socială comunitară;*

Serviciul de asistență socială comunitară prestează asistență socială persoanelor, familiilor și grupurilor sociale, la nivel de comunitate, pentru depășirea situațiilor de dificultate.

- *centrul comunitar de asistență socială;*

Centrul comunitar de asistență socială (multifuncțional) este o instituție publică creată la nivel comunitar/municipiu în cadrul căreia se organizează și se prestează o gamă largă de servicii sociale pentru persoanele/familiile aflate în dificultate. Beneficiarii acestui centru pot fi persoanele, familiile și grupurile sociale aflate în situație de dificultate din comunitate. Centrele comunitare oferă servicii de:

- a) informare;
- b) consiliere;
- c) consultanță;
- d) reintegrare în familie și în comunitate;
- e) servicii de dezvoltare a capacităților ocupaționale;
- f) alimentare.

Conform datelor prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială, pe parcursul anului 2015, în republică au activat 73 centre comunitare ce au prestat servicii pentru 3637 copii aflați în situație de risc și 498 copii cu dizabilități.

5.2.2. Servicii sociale specializate

Centrul de asistență socială a familiei și copilului este un serviciu public, care activează pe lângă structura teritorială de asistență socială și este destinat să acorde asistență metodologică și practică în procesul implementării la nivel local a politicilor și prestării serviciilor în domeniul asistenței sociale a familiilor cu copii și copiilor aflați în situații de risc.

Centrul de asistență socială a familiei și copilului oferă următoarele servicii:

- asistență metodologică și practică în managementul de caz al familiilor în situație de risc; familiilor cu copii în situații de risc, copiilor separați de mediul familial și copiilor rămași fără ocrotire părintească;
- asistență metodologică în managementul și prestarea serviciilor în domeniul asistenței sociale a familiilor cu copii și copiilor în situații de risc;
- asistență specialiștilor de resort din cadrul structurii teritoriale de asistență socială în colectarea/analiza și sistematizarea datelor și informațiilor în domeniul protecției familiei și copilului.

Pe parcursul anului 2014, în țară au activat 6 centre de asistență socială a familiei și copilului, care au oferit asistență și suport specialiștilor din cadrul Direcțiilor/Secțiilor de asistență socială și protecție a familiei.

Centrul de zi pentru copii în situații de risc reprezintă o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii sociale specializate de îngrijire în regim de zi a copiilor în situație de risc, în vederea (re)integrării sociale și familiale a acestora, precum și în scopul prevenirii separării copiilor în situație de risc de mediul familial. Centrele de zi pentru copii în situație de risc activează în baza prevederilor Hotărrii Guvernului nr. 441 din 17.07.2015 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru copii în situație de risc și a standardelor minime de calitate.

Serviciul prestează un spectru larg de servicii care variază în funcție de necesitățile beneficiarilor:

- 1) alimentație;
- 2) formarea deprinderilor de viață;
- 3) dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- 4) suport în studierea și asimilarea programelor școlare;
- 5) orientare profesională,
- 6) consiliere și reabilitare psihosocială a copiilor;
- 7) petrecerea timpului liber;
- 8) facilitarea accesului la servicii din comunitate (educație, sănătate, cultură, etc.);
- 9) consolidarea abilităților părintești în creșterea și educarea copiilor;
- 10) alte servicii, în funcție de necesitățile beneficiarilor.

La sfârșitul anului 2015 activau 21 centre de zi pentru copii în situații de risc, de serviciile cărora au beneficiat 667 copii aflați în situație de risc și 116 copii cu dizabilități.

Centrul de zi pentru copii cu dizabilități reprezintă o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii în regim de zi pentru recuperarea/reabilitarea copiilor în vederea (re)integrării sociale, precum și în scopul prevenirii separării copiilor de mediul familial și excluziunii sociale.

Centrul de zi pentru copii cu dizabilități prestează următoarele servicii:

- servicii pentru dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- servicii de recuperare/reabilitare;
- suport pentru incluziunea educațională;
- consilierea membrilor familiei/a îngrijitorilor;
- activități de petrecere a timpului liber;
- alimentare;
- orientare profesională;
- transport zilnic;
- servicii de recuperare la domiciliu (după caz).

Pe parcursul anului 2015, 958 copii cu dizabilități și 202 copii în situație de risc au beneficiat de serviciile a 25 centre de zi pentru copii cu dizabilități.

Centrul de plasament temporar pentru copii în situații de risc reprezintă o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii în regim de plasament temporar copiilor în scopul (re)integrării sociale și familiale a acestora. Centrele de plasament temporar activează în baza Hotărârii Guvernului nr. 1018 din 13.09.2004 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru al centrului de plasament temporar al copilului și Hotărârii Guvernului nr. 450 din 28.04.2006 privind aprobarea Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copilului în centrul de plasament temporar.

Centrul de plasament temporar prestează următoarele tipuri de servicii:

- găzduire, întreținere, alimentare;
- servicii pentru dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- suport pentru incluziunea educațională;
- consilierea membrilor familiei/îngrijitorilor;
- orientare profesională.

Pe parcursul anului 2015, 42 centre de plasament temporar pentru copii în situații de risc au oferit servicii pentru 956 copii.

Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități reprezintă o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii în regim de plasament copiilor în scopul recuperării, reabilitării, (re)integrării sociale și familiale a acestora. Centrul activează în baza

Hotărîrii Guvernului nr. 823 din 04.07.2008 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități.

Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități prestează următoarele servicii:

- găzduire, întreținere, alimentare;
- servicii pentru dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- servicii de recuperare/reabilitare;
- suport pentru incluziunea educațională;
- consilierea membrilor familiei/îngrijitorilor;
- activități de petrecere a timpului liber;
- orientare profesională;
- servicii de recuperare la domiciliu (după caz).

Pe parcursul anului 2015, 1492 copii aflați în situație de risc și 109 copii cu dizabilități au beneficiat de servicii sociale prestate în cadrul a **20 centre mixte (de zi și plasament)**.

Centrul maternal este o instituție publică sau privată de protecție a cuplului mamă-copil în scopul prevenirii abandonului copilului și asigurării formării, menținerii și consolidării legăturilor familiale. Centrul activează în baza Hotărîrii Guvernului nr. 1019 din 02.09.2008 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale.

Centrul maternal este destinat să presteze:

- găzduire, întreținere și alimentare;
- suport în dezvoltarea abilităților de creștere și îngrijire a copilului;
- consiliere psihologică;
- asistență medicală;
- asistență juridică;
- suport pentru (re)integrarea familială, socială și profesională.

În cadrul Centrului maternal sînt acordate servicii:

- a) cuplurilor mamă-copil aflate în una din următoarele situații de risc social:
 - *mame cu copii nou-născuți cu intenție de abandon (mame solitare, mame minore traficate, mame provenind din familii mici cu venituri mici, marginalizate etc.);*
 - *mame cu copii care nu au locuință;*
 - *mame cu copii care se confruntă cu probleme materiale și/sau relaționale;*
- b) cuplurilor mamă-copil abuzate sau neglijate:
 - *mamă și/sau copilul abuzați sub diferite forme în familie;*
 - *copilul maltratat fizic/psihic, prin neglijare, din neștiință și/sau din cauza dificultăților materiale etc.;*
- c) cuplurilor mamă-copil incluse în programul de restabilire a legăturii familiale:
 - *situații în care copilul a trecut printr-o formă de protecție (de tip familial sau rezidențial) și este necesară o etapă intermediară de asistență complexă și suport pentru mamă în vederea reintegrării familiale definitive a copilului;*
- d) gravidelor în dificultate pe parcursul ultimului trimestru de sarcină aflate în una/mai multe situațiile expuse anterior.

Pe parcursul anului 2015, în republică au activat 11 centre maternale care au prestat servicii pentru 170 cupluri mamă-copil.

Asistența parentală profesionistă este un serviciu social specializat, care oferă copiilor îngrijire familială substitutivă în familia unui asistent parental profesionist.

Prin Hotărîrea Guvernului nr. 760 din 17.09.2014 a fost aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a

standardelor minime de calitate, acestea fiind corelate cu Liniile directoare ONU pentru îngrijirea alternativă a copilului.

Beneficiarii Serviciului sunt:

1. copilul lipsit efectiv de grija părinților în situații determinate de absența acestora, cu excepția copilului ai cărui părinți sînt plecați peste hotare;
2. copilul luat de la părinți din cauza existenței pericolului iminent pentru viața sau sănătatea acestuia ori aflat în situație de risc;
3. copilul căruia i s-a stabilit statutul de copil rămas temporar fără ocrotire părintească;
4. copilul căruia i s-a stabilit statutul de copil rămas fără ocrotire părintească;
5. copilul cu dizabilități, părinții sau persoanele în grija cărora se află copilul care au nevoie de timp pentru recuperare;
6. mamele minore cu risc de abandon al copilului.

Totodată, scopul Serviciului este de a oferi copilului îngrijire într-un mediu familial substitutiv pentru perioadă determinată de timp, iar obiectivele implică:

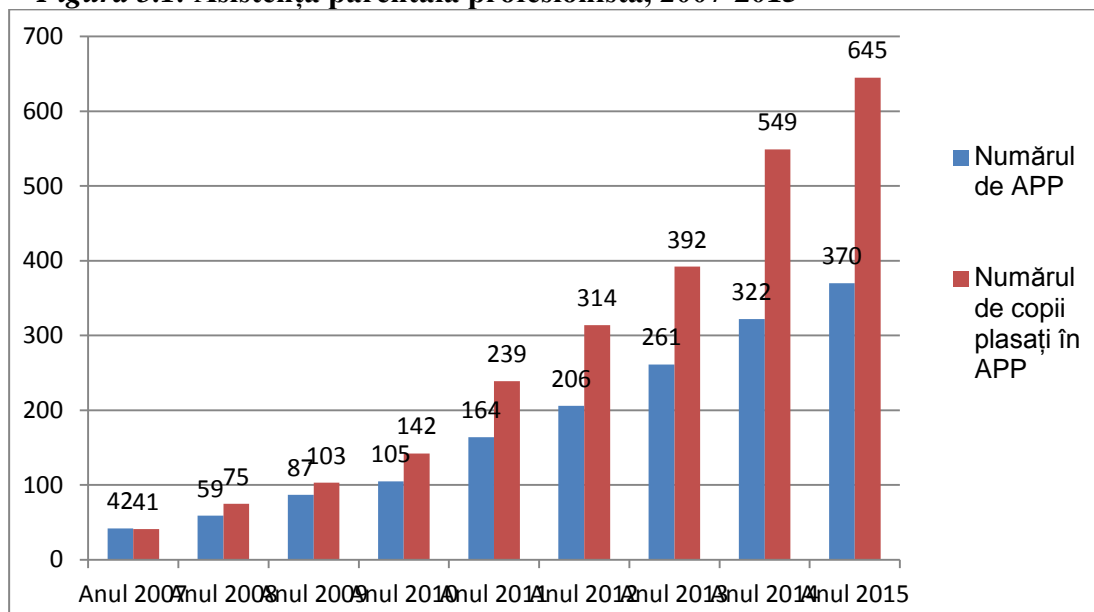
- asigurarea îngrijirii copilului în conformitate cu necesitățile individuale de asistență și dezvoltare ale acestuia;
- facilitarea (re)integrării familiale și sociale a copilului, ținînd cont de necesitățile individuale de asistență și dezvoltare ale acestuia.

Mărimile alocațiilor pentru copiii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă sînt stipulate în Hotărîrea Guvernului nr. 924 din 31.12.2009 cu privire al alocațiile pentru copii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă. Tipul alocației depinde de tipul plasamentului stabilit și durata acestuia.

La sfîrșitul anului 2015, în țară activau 370 familii de asistenți parentali profesioniști, care aveau în plasament 645 copii.

În perioada anilor 2007-2015 a crescut atît numărul persoanelor care au devenit asistenți parentali profesioniști, dar și numărul copiilor care au fost plasați în serviciul dat.

Figura 5.1. Asistența parentală profesionistă, 2007-2015

Începînd din anul 2012, în Republica Moldova a fost implementat plasamentul de răgaz în asistența parentală profesionistă, destinat copiilor cu dizabilități pentru a fi crescuți și educați într-un mediu cît mai apropiat de cel familial.

Plasamentul de răgaz a fost practicat în două unități administrativ-teritoriale ale țării și anume, în municipiul Chișinău și în raionul Orhei.

Astfel, pe parcursul anului 2015, în municipiul Chișinău activau 5 familii de asistenți parentali profesioniști de răgaz, unde erau plasați 10 copii, iar în raionul Orhei – 3 familii cu 10 copii în plasament.

Casa de copii de tip familie reprezintă o instituție creată în baza unei familiei complete, care oferă copilului rămas fără ocrotire părintească îngrijire familială substitutivă în familia părintelui-educator.

În casele de copii de tip familial pot fi plasați pentru întreținere și educație copiii rămași fără ocrotire părintească în vîrstă de pînă la 14 ani.

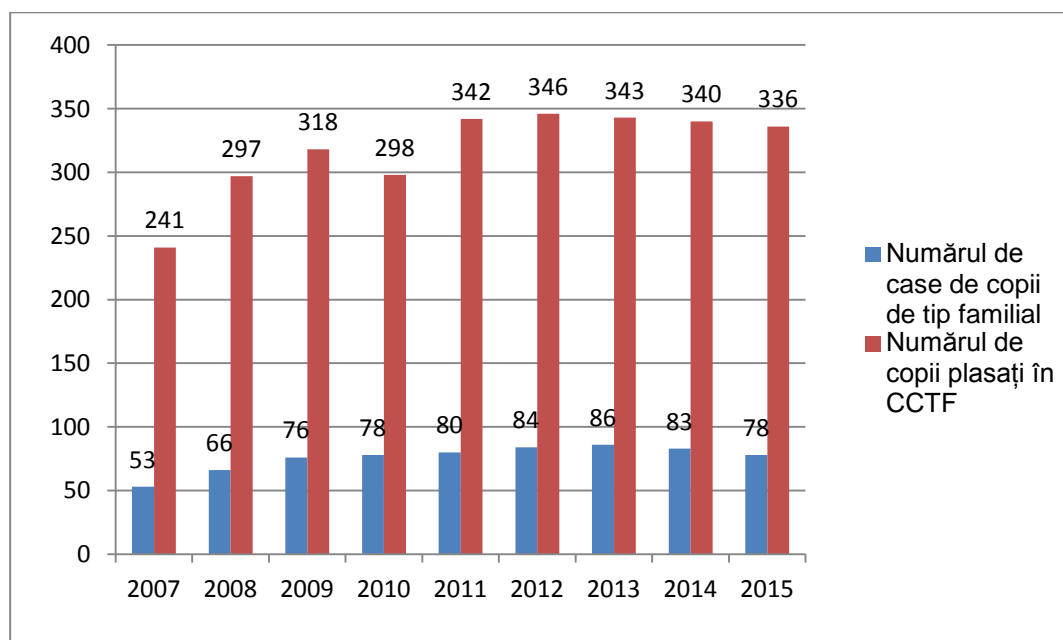
Potrivit Hotărîrea Guvernului nr. 937 din 12.07.2002 pentru aprobarea Regulamentului casei de copii de tip familial, scopul casei de copii de tip familie este protecția copilului orfan sau rămas fără ocrotire părintească, socializarea și, după caz, (re)integrarea acestuia în familia biologică, extinsă sau adoptatoare, iar drept obiective sînt menționate:

- îngrijirea și creșterea copilului în condițiile unui mediu familial substitutiv, conform standardelor de calitate;
- asigurarea dezvoltării copilului plasat în CCTF corespunzător particularităților de personalitate și de vîrstă ale lui;
- facilitarea, în caz de posibilitate, a (re)integrării copilului în familia biologică, extinsă sau adoptatoare;
- facilitarea socializării copiilor și pregătirea lor pentru viața independentă după atingerea vîrstei majoratului.

În scopul asigurării protecției drepturilor copiilor rămași fără ocrotire părintească din casele de copii de tip familial, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1733 din 31.12.2002 cu privire la normele de asigurare materială a copiilor orfani și a celor rămași fără ocrotire părintească din casele de copii de tip familial, a fost reglementată asigurarea materială a caselor de copii de tip familial.

În anul 2015 activau 78 case de copii de tip familial, unde au fost plasați 336 copii.

Figura 5.2. Casa de copii de tip familie, 2007-2015

Tutela/curatela reprezintă o formă de protecție, care se instituie asupra copiilor rămași fără ocrotire părintească în scopul educației și îngrijirii acestora, precum și al apărării drepturilor și intereselor lor legitime. Activitatea serviciului dat este reglementată prin Codul Familiei adoptat prin Legea nr. 1316- XIV din 26.10.2000, Codul Civil nr. 1107-XV din 06.06.2002.

Tutela/curatela se instituie cu scopul prestării anumitor servicii:

- îngrijirea și creșterea copilului în condițiile unui mediu familial substitutiv;
- reprezentarea legală a drepturilor și intereselor copiilor;
- administrarea bunurilor mobile și imobile ale copilului.

În conformitate cu informațiile prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială la 31.12.2014, în evidența acestora se aflau 6218 copii plasați în serviciul de tutelă/curatelă, dintre care 3127 fete și 3091 băieți. Din totalul copiilor aflați sub tutelă/curatelă, 3115 copii beneficiază lunar de indemnizație pentru alimentație, procurarea îmbrăcăminte/încălțăminte, obiectelor de igienă personală etc., în condițiile Hotărârii Guvernului nr. 581 din 25.05.2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă.

În continuare, din cei 5939 copii rămași temporar fără ocrotire părintească sau rămași fără ocrotire părintească aflați sub tutelă/curatelă, doar pe parcursul anului 2015 au fost luați în evidență 1368 copii plasați în acest serviciu.

Totodată, structurile teritoriale de asistență socială au prezentat categorizat numărul copiilor aflați sub tutelă/curatelă.

Tabelul 5.3. Numărul copiilor (rămași temporar fără ocrotire părintească sau rămași fără ocrotire părintească) plasați în serviciul de tutelă/curatelă, anul 2015

	<i>Total în evidență</i>	<i>Luați în evidență în anul 2015</i>
<i>0-1 ani – în familia extinsă</i>	30	19
<i>0-1 ani – terțe persoane</i>	41	22
<i>1-6 ani – în familia extinsă</i>	767	305
<i>1-6 ani – terțe persoane</i>	433	82
<i>7-18 ani – în familia extinsă</i>	4008	805
<i>7-18 ani – terțe persoane</i>	660	135

De asemenea, din 1032 copii, care au unicul sau ambii părinți plecați peste hotare, 4139 au fost luați în evidență pe parcursul anului 2015.

Casa comunitară pentru copii în situație de risc este un serviciu social specializat de plasament temporar pentru creșterea și educarea, într-o locuință de tip familial, a copiilor privați temporar sau permanent de mediul lor familial, precum și a copiilor aflați în situație de risc.

Actul normativ care reglementează activitatea Casei comunitare pentru copii în situație de risc este Hotărârea Guvernului nr. 52 din 17.01.2013 privind aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social Casa comunitară pentru copii în situație de risc.

Casa comunitară pentru copii în situație de risc prestează următoarele servicii:

- a) găzduire;
- b) întreținere;
- c) alimentație;
- d) formarea deprinderilor de viață (autoservire, igienă);
- e) dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- f) suport în studierea și asimilarea programelor școlare;
- g) consiliere și reabilitare psihosocială;
- h) petrecerea timpului liber;
- i) orientare profesională;
- j) (re)integrare familială;
- k) incluziune comunitară și socială;

l) însoțirea copiilor la instituțiile medicale, administrarea medicamentelor prescrise de către medici, acordarea de prim-ajutor medical, conform competenței.

Pe parcursul anului 2015, în Republica Moldova au activat 3 case comunitare care au prestat servicii pentru 31 copii aflați în situație de risc. La sfârșitul anului 2015 a fost deschisă încă o casă comunitară pentru copii în situație de risc, plasamentul cărora va fi efectuat la începutul a. 2016.

Sprijinul familial este orientat spre familiile cu copii, pentru a preveni și/sau a depăși situațiile de risc în vederea asigurării creșterii și educației copilului în mediul familial.

Scopul Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii constă în susținerea dezvoltării capacităților familiei în creșterea și educația copilului, prin consolidarea factorilor protectori din interiorul familiei și conectarea ei la resursele relevante din comunitate.

Serviciul numit se prestează în două forme: sprijin familial *primar* și sprijin familial *secundar*. În cadrul sprijinului familial secundar familiile cu copii pot beneficia de ajutor bănesc.

Sprijinul familial primar include activități variate, flexibile, orientate spre consolidarea mediului familial și a factorilor protectori din interiorul familiei: formarea capacității de a depăși situațiile dificile, crearea rețelei sociale a familiei și a capacității acesteia de a oferi suport în perioadele dificile, formarea deprinderilor privind îngrijirea și educația copilului, formarea competențelor sociale și emoționale ale copilului, identificarea factorilor care pot conduce la apariția riscului de neglijare și abuz.

Acesta este realizat prin intermediul programelor de prevenire primară, în funcție de necesitățile comunității și existența serviciilor comunitare, care pot include: activități de informare și sensibilizare, școala părinților, grupuri de suport pentru părinți și pentru copii, activități comunitare cu copiii pentru susținerea dezvoltării emoționale, sociale și incluziunii sociale a acestora.

Beneficiari ai sprijinului familial primar sînt toate familiile cu copii din comunitate.

Sprijinul familial secundar include un ansamblu de activități adresate familiilor cu copii în situații de risc, cu scopul de a diminua factorii care afectează sănătatea și dezvoltarea copilului, a preveni separarea copilului de familie sau a pregăti reintegrarea lui în familie, care sînt realizate în baza managementului de caz aprobat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Pentru prevenirea separării copilului de familie sau reintegrarea acestuia în familie, sprijinul familial secundar se realizează în baza evaluării complexe.

Ajutorul bănesc se oferă în situațiile în care sprijinul familial secundar nu asigură diminuarea problemei/soluționarea cazului fără de asistență financiară. La stabilirea ajutorului bănesc se iau în considerare necesitățile familiei, numărul de copii în familie, condițiile de trai, factorii sezonieri, gravitatea problemei etc., precum și venitul familiei obținut din salarii, plăți sociale și alte surse de venit, declarate sub responsabilitatea familiei. Familia beneficiară de ajutor social are dreptul de a accesa ajutor bănesc.

Beneficiari ai sprijinului familial secundar sînt familiile cu copii în situații de risc și/sau familiile ai căror copii se află în proces de reintegrare.

Astfel, pe parcursul anului 2015 serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii a fost dezvoltat în 19 unități administrativ-teritoriale și a fost prestat în cazul a 6687 familii.

5.2.3. Servicii sociale cu specializare înaltă

Serviciile sociale cu specializare înaltă sînt serviciile prestate într-o instituție rezidențială sau într-o instituție specializată de plasament temporar, care impun un șir de intervenții complexe ce pot include orice combinație de servicii sociale specializate, acordate beneficiarilor cu dependență sporită și care necesită supraveghere continuă (24/24 ore). Acest tip de servicii se recomandă să fie prestate în ultimă instanță, cînd resursele comunitare sînt ineficiente.

În Nomenclatorul de servicii sînt incluse următoarele servicii cu specializare înaltă adresate familiilor și copiilor în situație de risc:

- *casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale;*

- centru pentru asistență și protecția victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei coordonează activitatea a două instituții sociale rezidențiale pentru copii:

- Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete) din or. Hîncești;
- Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei.

Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale reprezintă o instituție publică de asistență socială care prestează servicii în regim de plasament copiilor cu dizabilități mintale în scopul recuperării, reabilitării, (re)integrării sociale și familiale a acestora. Beneficiarii casei pentru copii cu deficiențe mintale sînt copiii cu dizabilități mintale cu vîrsta de 4 pînă la 18 ani.

Activitatea instituțiilor respective este reglementată de Regulamentul-cadru de funcționare a casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale, aprobat prin ordinul ministrului protecției sociale, familiei și copilului nr. 45 din 13.06.2008.

În contextul implementării Proiectului „Comunitate Incluzivă - Moldova”, pe parcursul anului 2015 au fost dezinstituționalizați 8 beneficiari ai Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale severe (băieți) din or. Orhei.

La 31.12.2015, în Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei erau plasate 209 persoane, comparativ cu 215 persoane la 31.12.2014.

Din cele 215 persoane, 16 aveau vîrsta cuprinsă între 7-10 ani, 28 – 11-15 ani, 12 – 16 ani, 4 – 17 ani și 149 – peste 18 ani.

Pe parcursul anului 2014, în Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei au fost plasați 2 copii, comparativ cu 5 copii plasați anul precedent.

La sfîrșitul anului 2015, în Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete) din or. Hîncești erau plasate 301 persoane, dintre care, una are vrsta cuprinsă între 4-6 ani, 21 – 7-10 ani, 44 – 11-15 ani, 13 copii au vîrsta de 16 ani, alți 16 – vîrsta de 17 ani, iar 206 au vîrsta de peste 18 ani.

Pe parcursul anului 2015, în Casa-internat cu deficiențe mintale (fete) din or. Hîncești a fost plasat un copil, iar 12 beneficiari au fost dezinstituționalizați.

Tabelul 5.4. Numărul de copii din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale, 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete), or. Hîncești</i>	336	338	321	315	316	301
<i>Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți), or. Orhei</i>	303	268	260	236	215	209

5.3. Protecția drepturilor copilului

Una din componentele de bază ale politicii de protecție a copilului și a familiilor cu copii ține de protecția și respectarea drepturilor copilului. În acest context Republica Moldova dispune de un cadru instituțional-legislativ destul de dezvoltat referitor la acest domeniu. Printre cele mai reprezentative instituții axate pe protecția copilului și respectarea drepturilor copilului pot fi numite: Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate; adopția etc.

5.3.1. Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate

În scopul prevenirii separării copilului de familie și dezinstituționalizării copilului, asigurând respectarea interesului superior al acestora, prin Hotărârea Guvernului nr. 1177 din 31 octombrie 2007 a fost reglementat cadrul normativ privind instituirea și funcționarea unui nou element al sistemului de protecție socială - Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate.

Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate este un organ instituit în cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea, ce are drept rol primordial asistența autorității tutelare în procesul de luare a deciziei referitor la forma optimă de protecție a copilului aflat în dificultate.

Necesitatea creării acestei Comisii a survenit pe fondul mobilizării eforturilor comune întru realizarea reformei de dezinstituționalizare a copiilor și reintegrării lor în familie sau în serviciile alternative de îngrijire familială: asistență parentală profesionistă, case de copii de tip familial, tutelă/curatelă.

În acest sens, Comisia eliberează avizul de recomandare a plasării copilului în servicii de tip rezidențial, ținând cont de următoarele principii:

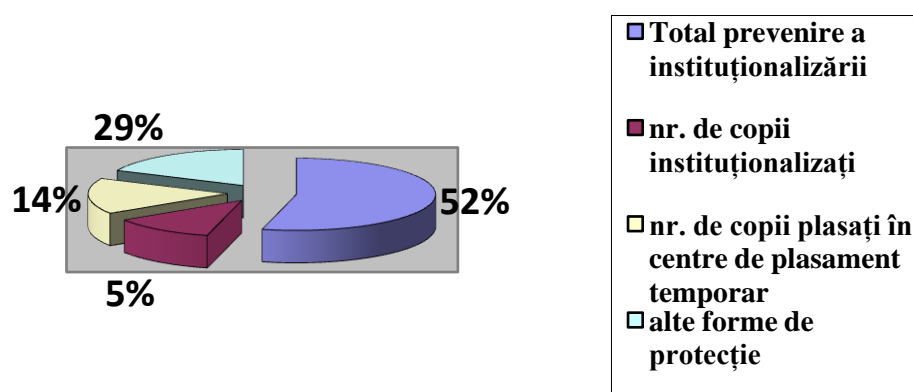
- familia reprezintă mediul cel mai potrivit pentru dezvoltarea copilului;
- plasamentul este o măsură de protecție pentru dezvoltarea intelectuală și emoțională a copilului;
- plasamentul este o perioadă de tranziție și schimbare;
- situația fiecărui copil este unică;
- plasamentul trebuie să satisfacă toate necesitățile copilului.

Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate activează în toate unitățile administrative teritoriale de nivelul II, având aprobate componentele nominale și regulamentele de activitate.

Pe parcursul anului 2015 activitățile Comisiilor în teritoriu s-au desfășurat în cadrul a 646 ședințe, la care au fost examinate cazurile a 2904 familii cu 4701 copii. În cadrul examinărilor efectuate, Comisia a prezentat autorităților tutelare de la locul de trai al copilului avizul pentru reintegrarea în familie pentru 531 copii din 387 familii.

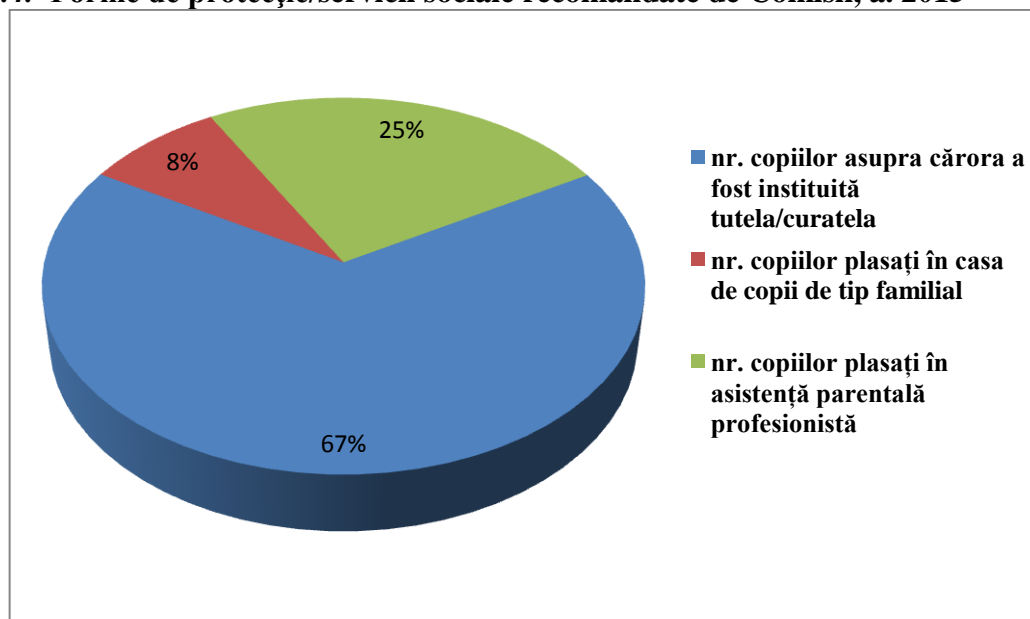
În alte cazuri Comisia a avizat următoarele forme de protecție: 1861 cazuri de prevenire a instituționalizării; 208 cazuri de instituționalizare; 522 cazuri de plasament în centre de plasament temporar, precum și în cazul a 1033 copii au fost aplicate alte forme de protecție.

Figura 5.3. Forme de protecție aplicate copiilor, avizate de către Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2015

Totodată, menționăm că printre formele de protecție de tip familial, avizul de recomandare pentru instituirea tutelei/ curatelei a fost eliberat în cazul a 795 de copii, plasamentul copiilor în Case de copii de tip familial – 100 cazuri și asistență parentală profesionistă – 294 copii.

Figura 5.4. Forme de protecție/servicii sociale recomandate de Comisii, a. 2015

Făcînd o analiză a activităților realizate în cadrul Comisiilor raionale/municipale pentru protecția copilului aflat în dificultate, constatăm că din momentul lansării la nivel național a activității Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate, în comparație cu anul 2008 numărul cazurilor examinate și al ședințelor desfășurate anual a crescut esențial.

Tabelul 5.5. Activitățile Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate în anul 2015 față de anul 2008

Indicatorul	anul 2008 (copii)	anul 2015 (copii)
Ședințe desfășurate	119	646
Cazuri examinate	829	4701
Reintegrări în familia biologică/ extinsă	364	531
Avizare forme de protecție de tip familial (tutelă/curatelă, APP, CCTF)	149	1193
Alte forme de protecție avizate	80	617

Comisiile care pot servi drept modele de practici pozitive în prevenirea cazurilor de instituționalizare sînt cele din următoarele unități administrativ teritoriale – Drochia (198 copii), mun. Chișinău (195 copii), Fălești (128 copii) și Rezina (119 copii).

Totodată, constatăm un număr scăzut al cazurilor copiilor examinate în cadrul ședințelor Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate în raioanele Edineț (13 copii), Glodeni (4 copii) și Taraclia (1 copil).

Astfel, atestăm eficiența Comisiilor ca și mecanism funcțional de evaluare a copiilor în situație de risc și reiterăm importanța funcționării acestora în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul II, fapt ce va oferi o expertiză suplimentară autorităților tutelare în procesul de luare a deciziilor care vizează copiii.

5.3.2. Adopția

Conform procedurii stabilite în Legea nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției și în baza Ordinului ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 309 din 11.08.2011, pe parcursul anului 2015 în Registrul de stat al adopțiilor au fost înregistrați și luați în evidenți **175**

copii adoptabili. La sfârșitul anului 2015, în total, în Registrul de stat al adopțiilor erau în evidență: **347** copii adoptabili, dintre care la **173** copii le-a fost stabilit diagnosticul – sănătoși.

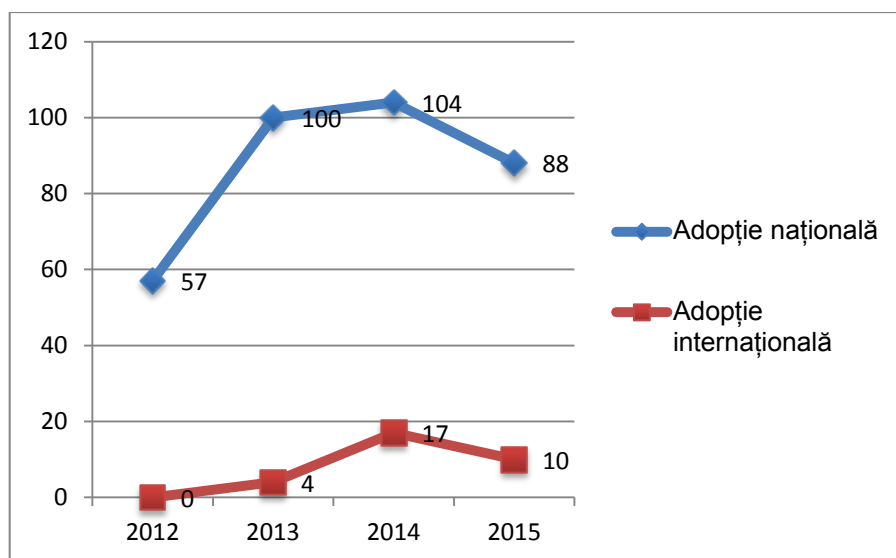
Din numărul total de copii **63** erau copii cu vârsta de pînă la 7 ani, din ei - **30** copii sănătoși. De asemenea, din numărul total de copii făceau parte **81** cupluri de frați, dintre care: **53** cupluri a cîte 2 frați; **23** cupluri a cîte 3 frați; **3** cupluri a cîte 4 frați; **2** cupluri a cîte 5 frați. Din numărul total de cupluri de frați, **10** cupluri erau cuplurile de frați unde copiii erau mai mici de 7 ani, din ei: **8** cupluri a cîte 2 copii; **1** cuplu a cîte 3 copii; **1** cuplu a cîte 4 copii. Din numărul total de cupluri de copii cu vârsta pînă la 7 ani, doar în cazul a **2** cupluri, copiilor le-a fost stabilit diagnosticul: sănătoși.

Totodată, la sfârșitul anului 2015, în Registrul de stat al adopțiilor erau înregistrați și luați în evidență 228 de adoptatori naționali și 41 adoptatori, cetățeni străini.

Cu referire la numărul copiilor adoptați, menționăm că în ultimii ani numărul acestora este relativ stabil, astfel: în anul **2012** au fost încuviințate **57** adopții naționale (**0** adopții internaționale), în anul **2013** numărul adopțiilor naționale a constituit **100** (**4** adopții internaționale), în anul **2014** au fost încuviințate **104** adopții naționale (**17** adopții internaționale), iar în anul **2015** numărul adopțiilor naționale a fost de **88** (**10** adopții internaționale). În cazul adopțiilor internaționale, statele în care au plecat copiii sunt: Elveția (3 copii), Germania (3 copii), SUA (2 copii) și Italia (2 copii).

În diagrama următoare este reprezentată dinamica numărului copiilor care au fost adoptați prin procedura adopției naționale și internaționale pe parcursul anilor 2012 – 2015.

Figura 5.5. Adopția, 2012-2015

Cu referire la profilul copiilor adoptați, subliniem că pe parcursul anului 2015, în cazul adopției naționale, numărul fetelor adoptate este mai mare decît cel al băieților, iar categoria de vîrstă predominantă este 3-6 ani.

Tabelul 5.6. Profilul copiilor adoptați prin procedura adopției naționale, anul 2015

Total copii	Genul		Vîrsta, ani					Cupluri de frați		Singuri
	F	M	0 - 2	3 - 6	7 - 10	11 - 15	16 - 17	cîte 2	cîte 3	
88	50	38	30	46	9	3	0	11	0	66

Tabelul 5.7. Profilul copiilor adoptați prin procedura adopției internaționale, anul 2015

Total copii	Genul		Vîrsta, ani					Cupluri de frați		Singuri
	F	M	0 - 2	3- 6	7 - 10	11 -15	16 - 17	cîte 2	cîte 3	
10	5	5	0	3	4	2	2	2	1	3

În conformitate cu prevederile Hotărîrii Guvernului pentru instituirea Consiliului Consultativ pentru Adopții și aprobarea Regulamentului de activitate al acestuia nr. 560 din 25 iulie 2011, pe parcursul anului 2015 au fost convocate 2 ședințe ale Consiliului Consultativ, în cadrul cărora a fost examinată oportunitatea avizării prealabile a deciziilor Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei privind selectarea adoptatorului potrivit pentru adopția internațională a copiilor în cazul a 11 cupluri de adoptatori și 17 copii adoptabili.

De asemenea, în cadrul ședințelor Consiliului Consultativ pentru Adopții s-a discutat oportunitatea separării fraților prin adopție națională sau internațională în 8 cazuri (18 copii). Principalele cauze care au motivat membrii Consiliului Consultativ de a se expune asupra oportunității separării prin adopție a copiilor au fost: diferența mare de vîrstă dintre frați; plasamentul fraților în diferite forme de protecție; posibilitatea reintegrării doar unui frate în familia extinsă. Subliniem, că în toate cazurile de separare a fraților, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a recomandat autorităților tutelare teritoriale întreprinderea măsurilor de suport în vederea menținerii relației între frați, după eventuala încuviințare a adopțiilor și reflectarea acestui fapt în rapoartele de monitorizare a situației postadopție a copiilor.

În conformitate cu Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de acreditare și modul de funcționare a organizațiilor străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale în Republica Moldova și a listei serviciilor și activităților pe care le pot desfășura în domeniul adopției internaționale nr. 550 din 22.07.2011, în anul 2015 și-au desfășurat activitatea 16 organizații străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale în Republica Moldova din următoarele țări: Italia – 10, SUA – 4, Spania – 1 și Elveția – 1.

5.3.3. Reprezentarea drepturilor copilului în procesele civile

În conformitate cu prevederile Codului Familiei, adoptat prin Legea nr. 1316-XIV din 26.10.2000 în cazul litigiilor între părinți sau reprezentanți legali pe aspecte ce vizează în mod direct sau indirect copiii, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale acestora în instanța de judecată este exercitată de către autoritățile tutelare, îndeosebi – organele executive ale autorităților administrației publice locale din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II, adică Secțiile/Direcțiile asistență socială și protecție a familiei raionale și Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău (în continuare structurile teritoriale de asistență socială), indiferent de calitatea procesuală: *reclamant, pîrît sau intervenient accesoriu*.

Pe parcursul anului 2015, reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat interesele a 7059 copii în instanțele de judecată, dintre care, în calitate de reclamant pentru 468 copii, în calitate de pîrît pentru 128 copii și în calitate de intervenient accesoriu pentru 6463 copii.

Tabelul 5.8. Reprezentarea drepturilor copilului în instanță de către reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială

Denumirea indicatorilor <i>Наименование показателей</i>	Nr.rînd <i>№ стр.</i>	Calitatea procesuală a autorității tutelare <i>Процессуальное положение органа опеки и попечительства</i>			Total pe an <i>Всего за год</i>
		reclamant <i>истец</i>	pîrît <i>ответчик</i>	intervenient accesoriu <i>третье лицо</i>	
1	2	3			4

Numărul copiilor asistați în domeniul protecției drepturilor copiilor <i>Число детей, которым оказана помощь в области защиты прав</i>	01	468	128	6463	7059
inclusiv /в том числе:					
luați de la părinții cu decădere din drepturi părintești <i>отобранных у родителей с лишением родительских прав</i>	02	287	32	1543	1862
luați de la părinții fără decădere din drepturi părintești <i>отобранных у родителей, без лишения родительских прав</i>	03	19	0	27	46
restabilirea în drepturile părintești <i>восстановленные в родительских правах</i>	04	0	2	9	11
litigii cu privire la stabilirea domiciliului copilului <i>споры о месте проживания ребенка</i>	05	44	44	3995	4083
litigii dintre părinți cu privire la determinarea graficului de întâlniri <i>споры между родителями об участии в воспитании детей</i>	06	76	40	227	343
lipsirea/limitarea capacității de exercițiu	07	2	0	51	53
stabilirea/recunoașterea/contestarea paternității <i>установление/признание/оспаривание отцовства</i>	08	13	0	15	28
constatarea nașterii copilului <i>констатация рождения ребенка</i>	09	4	1	73	78
apărarea drepturilor patrimoniale ale copilului <i>защита имущественных прав ребенка</i>	10	11	1	102	114
litigii cu privire la ieșirea din țară a copilului <i>споры о выезде ребенка из страны</i>	11	10	7	167	184
alte litigii	12	2	1	254	257

I. Decăderea din drepturile părintești

În condițiile prevederilor Codului Familiei menționat mai sus, procedural, decăderea din drepturile părintești a părintelui/părinților față de copil/copii are loc doar pe cale judecătorească. Acțiunea privind decăderea din drepturile părintești poate fi pornită de celălalt părinte, tutorele copilului, **autoritatea tutelară** sau procuror. Cererea privind decăderea din drepturile părintești se examinează cu participarea obligatorie a autorității tutelare.

În acest context, menționăm că în anul 2015 specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat interesele a 1543 copii în procese privind decăderea din drepturile părintești, dintre care pentru 287 copii în calitate de reclamant, pentru 32 copii în calitate de pîrît și pentru 1543 copii în calitate de intervenient accesoriu.

II. Luarea copilului fără decădere din drepturile părintești

În cazul în care există un pericol iminent pentru viața și sănătatea copilului, autoritatea tutelară poate decide luarea copilului de la părinți, comunicînd acest fapt procurorului în termen de cel mult 24 de ore. În acest caz, conform Legii nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, autoritatea tutelară locală, în termen de 3 zile lucrătoare, va porni o acțiune în instanța de judecată privind decăderea din drepturile părintești sau privind luarea copilului de la părinți fără ca aceștia să fie decăzuți din drepturile părintești. Dacă această cerință nu este îndeplinită, copilul va fi înapoiat imediat părinților.

Pe parcursul anului 2014, specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat interesele a 46 copii în cauze privind luarea copilului fără decădere din drepturile părintești, dintre care pentru 19 copii în calitate de reclamant și pentru 27 copii în calitate de intervenient accesoriu.

III. Restabilirea în drepturile părintești

Codul Familiei stipulează faptul că părinții pot fi restabiliți în drepturile părintești dacă au încetat împrejurările care au condus la decăderea lor din aceste drepturi și dacă restabilirea în drepturile părintești este în interesul copilului. Restabilirea în drepturile părintești se face pe cale judecătorească, în baza cererii persoanei decăzute din aceste drepturi, cu participarea obligatorie a **autorității tutelare**. În cazul în care copilul a atins vîrsta de 10 ani, restabilirea în drepturile părintești se va admite ținîndu-se cont de opinia acestuia.

În anul 2015, reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 12

copii în cauze privind restabilirea în drepturile părintești, dintre care pentru 3 copii în calitate de pîrît și pentru 9 copii în calitate de intervenient accesoriu.

IV. Stabilirea domiciliului copilului

În conformitate cu Codul Familiei, în cazul cînd părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vîrsta de 14 ani se determină prin acordul părinților. Dacă un atare acord lipsește, domiciliul minorului se stabilește de către instanța judecătorească, ținîndu-se cont de interesele și părerea copilului (dacă acesta a atins vîrsta de 10 ani). În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vîrsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.). La determinarea domiciliului copilului minor, instanța judecătorească va cere și **avizul autorității tutelare** în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiecăruia dintre părinți.

Pe parcursul anului 2015 specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 4083 copii în cauze privind stabilirea domiciliului copilului, dintre care în calitate de reclamant pentru 44 copii, pîrît pentru 44 copii și intervenient accesoriu – 3995 copii.

V. Determinarea graficului de întreveneri

În conformitate cu Codul Familiei, părinții au drepturi și obligații egale față de copii, indiferent de faptul dacă copiii sînt născuți în căsătorie sau în afara ei, dacă locuiesc împreună cu părinții sau separat. Părinții sînt obligați să-și întrețină copiii minori și copiii majori inapți de muncă care necesită sprijin material. Părinții au dreptul și sînt obligați să-și educe copiii conform propriilor convingeri, indiferent de faptul dacă locuiesc împreună sau separat.

Copilul are dreptul să comunice cu ambii părinți, cu buneii, frații, surorile și cu celelalte rude. Desfacerea căsătoriei părinților, nulitatea ei sau traiul separat al acestora nu afectează drepturile copilului. În cazul cînd părinții au domiciliul separat, copilul are dreptul să comunice cu fiecare dintre ei. Părintele care locuiește împreună cu copilul nu are dreptul să împiedice contactul dintre copil și celălalt părinte care locuiește separat, cu excepția cazurilor cînd comportamentul acestuia din urmă este în detrimentul intereselor copilului sau prezintă pericol pentru starea lui fizică și psihică.

Astfel, la cererea unuia dintre părinți, autoritatea tutelară va elabora un grafic de întreveneri cu părintele care nu locuiește împreună cu copilul. De altfel, este posibilă întocmirea unui asemenea grafic și pentru perioada procesului de divorț, oferind posibilitatea părintelui care lipsește să nu întrerupă legătura sa cu copilul.

Pe parcursul anului 2015 specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 343 copii în cauze privind determinarea graficului de întreveneri, dintre care în calitate de reclamant pentru 76 copii, pîrît pentru 40 copii și intervenient accesoriu – 227 copii.

VI. Lipsirea/limitarea capacității de exercițiu

În conformitate cu Codul de procedură civilă, aprobat prin Legea nr. 225-XV din 30 mai 2003, procesul privind limitarea persoanei în capacitatea de exercițiu din cauza consumului abuziv de alcool sau consumului de droguri și de alte substanțe psihotrope, prin care fapt se agravează situația materială a familiei, poate fi pornit la cererea membrilor ei de familie, a procurorului sau a autorității tutelare.

Procesul privind declararea incapacității persoanei din cauza unei tulburări psihice (boli mintale sau deficiențe mintale) poate fi pornit la cererea membrilor ei de familie, a rudelor apropiate (părinți, copii, frați, surori, buneii), indiferent de faptul că domiciliază ori nu în comun cu aceasta, sau la solicitarea organului de tutelă și curatelă, a instituției de psihiatrie (psihoneurologie), a procurorului.

Pe parcursul anului 2015, reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 78 copii în cauze, privitor la lipsirea/limitarea capacității de exercițiu, dintre care în

calitatea de reclamant pentru *4 copii*, pîrît pentru *1 copil* și și de intervenient accesoriu pentru *61 copii*.

VII. Stabilirea/recunoașterea/contestarea paternității

Conform prevederilor stipulate în Codul Familiei, proveniența copilului de la mamă (maternitatea) se stabilește în baza documentelor care confirmă nașterea copilului de la mamă într-o instituție medicală. În cazul cînd copilul nu este născut într-o instituție medicală, maternitatea se stabilește pe baza documentelor medicale, a depozițiilor martorilor sau pe baza altor probe.

În cazurile cînd mama este decedată, declarată decedată, incapabilă sau dispărută ori cînd nu i se cunoaște locul aflării, precum și în cazul decăderii ei din drepturile părintești, paternitatea se stabilește în baza declarației tatălui și a acordului scris al **autorității tutelare** sau prin hotărîrea instanței judecătorești dacă lipsește un astfel de acord.

Dacă copilul este născut din părinți necăsătoriți între ei și în lipsa declarației comune a părinților sau a tatălui copilului, paternitatea se stabilește de către instanța judecătorească în baza declarației unuia dintre părinți, a tutorelui (curatorului) copilului sau a copilului însuși la atingerea majoratului.

Totodată, paternitatea (maternitatea) poate fi contestată numai pe cale judecătorească de către persoanele înscrise drept tată sau mamă sau de către persoanele care sînt mama sau tatăl firească al copilului, de către copil la atingerea majoratului, de către tutorele (curatorul) copilului sau tutorele părintelui declarat incapabil.

În anul 2015, specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 53 copii în cauze privind stabilirea/recunoașterea/contestarea paternității, dintre care în calitate de reclamant pentru *2 copii* și intervenient accesoriu – *51 copii*.

VIII. Constatarea nașterii copilului

Conform prevederilor art. 281 din Codul de procedură civilă, instanțele judecătorești judecă pricinile de constatare a faptelor care au valoare juridică, printre care și înregistrarea nașterii.

Totodată, art. 74 din Codul menționat stipulează faptul că instanța judecătorească poate, după caz, din oficiu să introducă în proces autoritatea publică competentă pentru a depune concluzii (potrivit funcției) asupra pricinii în curs de examinare în vederea apărării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale altor persoane.

Pe parcursul anului 5 specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat pe cauze ce vizează constatarea nașterii în instanță 28 copii, dintre care pentru *13 copii* în calitate de reclamant și *15 copii* – intervenient accesoriu.

IX. Apărarea drepturilor patrimoniale ale copilului

Conform prevederilor Codului Familiei, copilul este proprietar al veniturilor obținute, al bunurilor primite în dar, moștenite sau dobîndite într-un alt mod, și al tuturor bunurilor procurate din mijloacele lui.

De asemenea, copilul ai cărui părinți (unul dintre ei) sînt decăzuți din drepturile părintești păstrează dreptul de folosință asupra spațiului locativ și toate drepturile patrimoniale bazate pe rudenia cu părinții și rudele sale firești, inclusiv dreptul la succesiune.

Totodată, Legea cu privire la gaj nr. 449-XV din 30.07.2001 stipulează faptul că bunurile proprietate a persoanelor fizice cu capacitate de exercițiu restrînsă sau a minorilor pot fi gajate numai cu acordul autorității tutelare. Conform Legii privatizării fondului de locuințe, nr. 1324-XII din 10.03.1993 vînzarea locuinței după privatizare la care au participat indirect copii minori poate fi efectuată numai cu consimțămîntul **autorității tutelare**.

În anul 2015, specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 114 copii în cauze privind apărarea drepturilor patrimoniale ale copilului, dintre care în calitate de reclamant pentru *11 copii*, pîrît pentru *1 copil* și cea de intervenient accesoriu pentru *102 copii*.

X. Ieșirea din țară a copilului

În conformitate cu prevederile stipulate în Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, nr. 269-XIII din 09.11.1994 minorii au dreptul de a ieși și de a intra în Republica Moldova numai însoțiți de unul dintre reprezentanții lor legali sau de un însoțitor, desemnat prin declarație de către reprezentantul legal.

Totodată, minorii (elevii și studenții) care au împlinit vârsta de 14 ani și sînt înmatriculați la studii în instituții de învățămînt din alte state, la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, prezintă actul de înmatriculare la instituția de învățămînt respectivă și declarația eliberată de unul dintre părinți, autentificată notarial, care conține consimțămîntul acestuia pentru ieșirea și intrarea minorului în Republica Moldova, cu indicarea țării de destinație, scopului călătoriei, perioadei de aflare a minorului în țara de destinație, iar în cazul altor reprezentanți legali – consimțămîntul acestora, exprimat prin decizia **autorității tutelare**.

În cazul în care minorul pleacă să se domicilieze în străinătate, este necesar consimțămîntul, exprimat prin declarație, al ambilor părinți ale căror semnături se legalizează notarial, iar în cazul altor reprezentanți legali – consimțămîntul acestora, exprimat prin decizia **autorității tutelare**.

Pe parcursul anului 2015, reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 184 copii în cauze, privitor la ieșirea din țară a acestora din urmă, dintre care în calitatea de reclamant pentru *10 copii*, pîrît pentru *7 copii* și cea de intervenient accesoriu pentru *167 copii*.

5.4. Repatrierea copiilor identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii

Conform obiectivelor trasate în domeniul protecției drepturilor copilului autoritățile naționale de resort acordă atenție deosebită copiilor moldoveni neînsoțiți sau aflați în dificultate, identificați peste hotarele Republicii Moldova, realizării procedurii de repatriere a acestora și reintegrării lor în societate.

În temeiul prevederilor Convenției Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, ratificată și intrată în vigoare pentru Republica Moldova din anul 1993, statele părți recunosc și asigură că pentru deplina și armonioasă dezvoltare a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial. Recunoscînd dreptul copilului de a-și păstra identitatea, inclusiv cetățenia, numele său și relațiile familiale, statele părți și-au asumat obligația să coopereze efectiv în domeniul vizat.

Procedura națională de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți este reglementată prin Hotărîrea Guvernului nr. 948 din 07.08.2008.

Misiunile de repatriere a copiilor identificați fără însoțitori legali pe teritoriile altor state sunt organizate cu suportul Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație în Republica Moldova și Reprezentanței Fundației Elvețiene Terre des hommes în Republica Moldova.

În perioada **aprilie 2007 – 31 decembrie 2015**, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a organizat **168 misiuni**, total fiind repatriați **368 copii**, dintre care 145 fete și 223 băieți. Totodată, din numărul total de copii repatriați *67 sunt originari din partea stîngă a Nistrului*. Din numărul total de copii repatriați 7 copii au fost victime ale traficului de ființe umane.

După repatriere copiilor li-au fost aplicate următoarele forme de protecție:

- reintegrați în familiile biologice sau extinse – 164 copii;
- adoptați – 18 copii;
- plasați în case de copii de tip familial – 7 copii;
- plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă – 15 copii;
- plasați în centre de plasament temporar – 154 copii;
- plasați împreună cu mamele în centre maternale – 10 copii.

După repatriere celor **69 copii din partea stîngă a Nistrului** (17 copii din Federația Rusă și 51 copii din Ucraina și 1 copil din România), le-au fost aplicate următoarele forme de protecție:

- reintegrați în familiile biologice sau extinse – 36 copii;

- plasați în centre de plasament temporar – 31 copii;
- plasat în casă de copii de tip familial – 1 copil;
- plasat împreună cu mama în centru maternal – 1 copil.

În anul **2015** au fost organizate **23 misiuni**, fiind repatriați **36 copii**, dintre care: 13 copii din Ucraina (11 misiuni), 20 copii din Federația Rusă (9 misiuni), 1 copil din Italia (1 misiune), 2 copii din România (2 misiuni).

Din numărul total de copii repatriați pe parcursul anului **2015**, 11 copii au fost reintegrați în familiile biologice/extinse, 2 copii – plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă, 1 copil – plasat în casă de copii de tip familial și 21 copii - plasați în centre de plasament temporar și 1 copil – plasat în centru maternal.

Tabloul 5.9. Numărul copiilor repatriați, 2007-2015

Nr.	Țara	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Total
1.	Federația Rusă	11	32	25	33	17	29	24	18	20	209
2.	Ucraina	3	8	8	30	8	19	30	15	13	134
3.	România			8	2			2		2	14
4.	Turcia		1								1
5.	Cehia		1								1
6.	Suedia			1							1
7.	Spania		1								1
8.	Irlanda		1								1
9.	Belgia				1						1
10.	Italia				1	1				1	3
11.	Austria							1			1
12.	Ungaria							1			1
	Total	14	44	42	67	26	48	58	33	36	368

Tabloul 5.10. Numărul misiunilor de repatriere realizate, 2007-2015

Nr.	Țara	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Total
1.	Federația Rusă	2	7	9	10	5	8	12	7	9	69
2.	Ucraina	3	4	5	13	6	10	16	10	11	78
3.	România			5	2			1		2	10
4.	Turcia		1								1
5.	Cehia		1								1
6.	Suedia			1							1
7.	Spania		1								1
8.	Irlanda		1								1
9.	Belgia				1						1
10.	Italia				1	1				1	3
11.	Austria							1			1
12.	Ungaria							1			1
	Total	5	15	20	27	12	18	31	17	23	168

Se constată că, din numărul total de copii repatriați pe parcursul perioadei analizate (368 copii în perioada aprilie 2007 – 31 decembrie 2015), 209 copii au fost repatriați din Federația Rusă (56,8%) și 134 copii din Ucraina.

5.5. Mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu

În contextul implementării prevederilor Regulamentului privind mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1182 din 22 decembrie 2010, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în cadrul competențelor sale funcționale comunică următoarele.

Direcțiile/Secțiile asistență socială și protecție a familiei, Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău au prezentat rapoartele anuale privind măsurile întreprinse în vederea prevenirii și reducerii mortalității la domiciliu a copiilor cu vârsta de până la 5 ani din familiile în situație de risc.

În acest context, conform datelor prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială și protecție a familiei, în anul 2015 s-a atestat o scădere semnificativă a fenomenului mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu, comparativ cu anul 2014.

Astfel, în anul 2015 au decedat la domiciliu 38 copii cu vârsta de până la 5 ani, inclusiv 26 de copii cu vârsta de până la 1 an, comparativ cu anul precedent, în care au decedat la domiciliu 73 copii cu vârsta de până la 5 ani, inclusiv 60 de copii cu vârsta de până la 1 an.

Totodată, pentru anul 2015, autoritățile tutelare teritoriale au raportat un număr de 20 copii cu vârsta de până la 5 ani decedați la domiciliu care s-au aflat în evidență ca copii din familiile în situație de risc, inclusiv 14 copii cu vârsta de până la 1 an, comparativ cu un număr de 33 copii cu vârsta de până la 5 ani decedați la domiciliu care s-au aflat în evidență după același criteriu, inclusiv 31 copii cu vârsta de până la 1 an, raportat pentru anul 2014.

În anul de raportare 2015, în Republica Moldova, în evidența autorităților vizate s-au aflat 6840 familii cu copii în vârstă de până la 5 ani, inclusiv cu copii cu vârsta 0-12 luni, în situație de risc. În aceste familii cresc și se educă 8249 copii cu vârsta de până la 5 ani și 2836 copii cu vârsta 0-12 luni.

În anul 2015, de către specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială și protecție a familiei au fost realizate 4390 evaluări inițiale și 4826 evaluări complexe ale familiilor cu copii cu vârsta de până la 5 ani, inclusiv cu copii cu vârsta 0-12 luni, în situație de risc. De asemenea, au fost elaborate 3715 planuri individualizate de asistență.

Totodată, la completarea rapoartelor vizate, au fost elucidate problemele existente în cadrul mecanismului de colaborare intersectorială și prezentate propuneri întru depășirea acestora.

Astfel, printre problemele frecvent indicate în rapoartele prezentate, specialiștii s-au referit la prezența patologiilor sociale ale familiilor (abuzul de alcool, droguri, violență în familie), lipsa sau insuficiența serviciilor sociale primare și specializate, indiferența și incapacitatea părinților de a crește și educa copiii în condiții adecvate, acționând în interesul superior al acestora, precum și discrepanța de opinii între membrii echipelor multidisciplinare în procesul de soluționare a problemelor familiilor cu copii în situație de risc.

În continuare, specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială și protecție a familiei au precizat o serie de propuneri pentru depășirea situației existente:

- monitorizarea continuă a familiilor cu copii în situație de risc;
- consolidarea competențelor parentale și sensibilizarea comunității în scopul prevenirii timpurii a riscurilor posibile și depășirea situațiilor dificile;
- susținerea familiei în vederea diminuării factorilor care afectează sănătatea și dezvoltarea copilului, precum și prevenirea separării copilului de familie;

- susținerea familiei în vederea reintegrării copilului în familie;
- asigurarea accesului familiei cu copii la resursele, programele, serviciile din comunitate, în colaborare cu specialiștii din cadrul instituțiilor de asistență medicală primară, de educație, de menținere a ordinii publice, cu reprezentanții administrației publice locale, reprezentanții societății civile;
- instruirea continuă a membrilor echipelor multidisciplinare.

5.6. Repere privind sărăcia copiilor (anul 2014)

Caracteristica generală a gospodăriilor cu copii

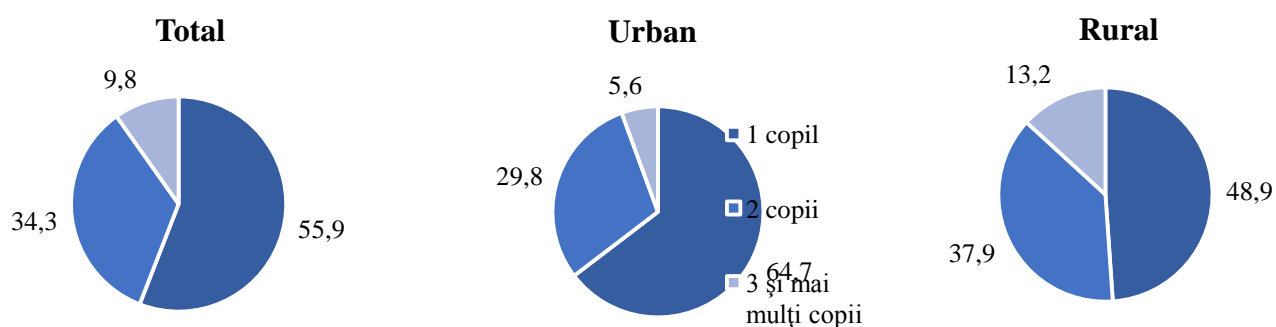
Conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice din 2014, gospodăriile cu copii în vârstă de pînă la 18 ani constituie 31,3% din totalul gospodăriilor din Republica Moldova, fiind cu circa 6,5 puncte procentuale mai puțin decît în 2010 (Tabelul 5.11.). În proporție de 55,4% dintre gospodăriile cu copii se regăsesc în mediul rural.

Tabelul 5.11. Principalele caracteristici ale gospodăriilor cu copii, 2010-2014, %

	2010	2011	2012	2013	2014
Tipul gospodăriei					
Gospodării cu copii	37,8	35,4	35,2	32,4	31,3
Gospodării fără copii	62,2	64,6	64,8	67,6	68,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Numărul de copii pînă la 18 ani					
Gospodării cu 1 copil	53,2	55,6	55,8	57,2	55,9
Gospodării cu 2 copii	35,6	34,2	34,0	32,8	34,3
Gospodării cu 3 și mai mulți copii	11,1	10,2	10,2	10,0	9,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Tipul gospodăriei cu copii pînă la 18 ani					
Cuplu familial cu copii	48,3	47,3	44,7	46,9	47,0
Parinte singur cu copii	5,4	5,8	5,9	5,4	6,4
Alte gospodării cu copii	46,3	47,0	49,4	47,7	46,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Quintile (cheltuieli de consum)					
1	23,6	23,7	23,6	25,3	25,2
2	20,1	20,7	21,3	20,4	20,6
3	20,0	18,6	19,9	18,5	18,9
4	18,7	19,5	18,5	18,5	18,5
5	17,7	17,5	16,7	17,2	16,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

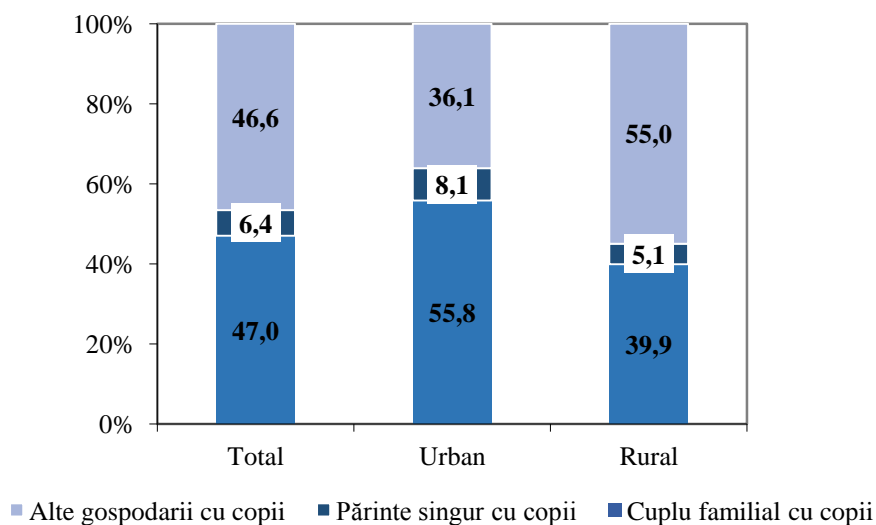
Preponderente în structura gospodăriilor cu copii sînt cele cu un singur copil – 55,9% din total gospodării, după care urmează gospodăriile cu 2 copii – 34,3% și, respectiv, cele cu 3 și mai mulți copii reprezintă 9,8%. Pentru gospodăriile din mediul urban este caracteristică o pondere mai mare a gospodăriilor cu un singur copil, iar în rural sînt mai frecvente cazurile gospodăriilor cu 3 și mai mulți copii (Figura 5.6.).

Figura 5.6. Repartizarea gospodăriilor cu copii după numărul de copii pe medii de reședință, 2014, %

În funcție de tipul gospodăriei, acestea sînt formate preponderent din cupluri familiale (47,0%) și mai multe nuclee familiale (46,6%). Gospodăriile monoparentale reprezintă 6,4% din totalul gospodăriilor cu copii. În mediul urban ponderea gospodăriilor monoparentale este cu 3 puncte procentuale mai mare comparativ cu mediul rural. O situație analogică este caracteristică și pentru cuplurile familiale, acestea fiind mai frecvente în mediul urban. Totodată, în mediul rural se regăsesc cele mai multe gospodării atribuite la categoria „alte gospodării cu copii”, acestea fiind cazurile gospodăriilor formate din mai multe nuclee familiale (Figura 5.7.).

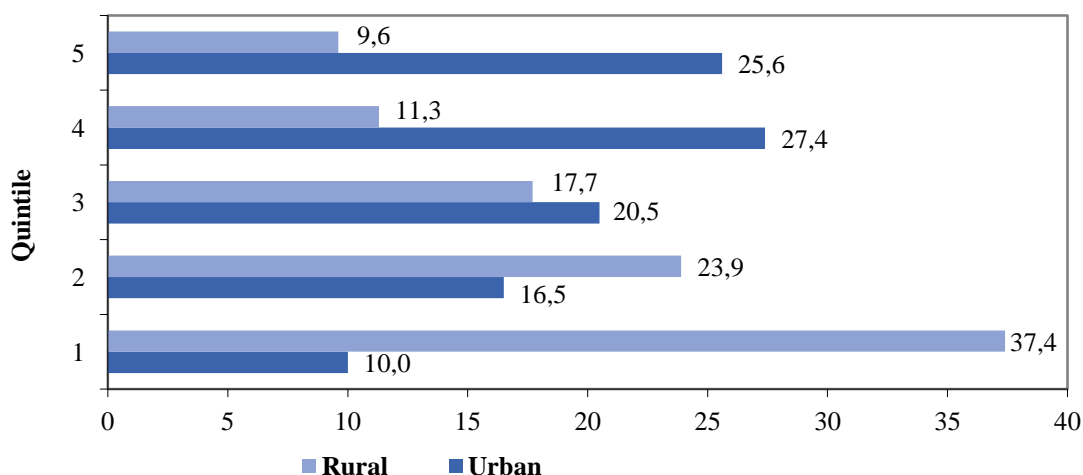
Figura 5.7. Repartizarea gospodăriilor cu copii după tipul gospodăriei pe medii de reședință, 2014, %

Mărimea gospodăriei și numărul de copii în gospodărie sînt unii dintre factorii care determină nivelul de vulnerabilitate atît al gospodăriilor în general, cît și a celor în componența cărora sînt copii. Astfel, distribuția gospodăriilor cu copii, după nivelul de bunăstare al acestora, denotă o tendință de scădere a numărului gospodăriilor cu copii pe măsura înaintării de la o quintilă inferioară la cea superioară. Circa 25% din gospodăriile cu copii se găsesc în quintila I (20% din populația cel mai puțin asigurată), comparativ cu 16,8% din gospodării atribuite la categoria celor mai bine asigurate (quintila V) (Tabelul 5.11.).

Situația gospodăriilor cu copii din mediul urban este una diferită față de cea a gospodăriilor din mediul rural. Dacă în mediul urban pe măsura creșterii bunăstării gospodăriilor crește și ponderea gospodăriilor cu copii de la 10% pînă la 25,6% pentru gospodăriile din quintila V, atunci în mediul rural tendința este inversă. Din totalul gospodăriilor rurale cu copii, 37,4% se regăsesc în categoria celor mai puțin asigurate și doar 9,6% reprezintă gospodăriile din quintila V (Figura 5.8.).

Figura 5.8. Distribuția gospodăriilor cu copii pe quintile și medii de reședință, 2014, %

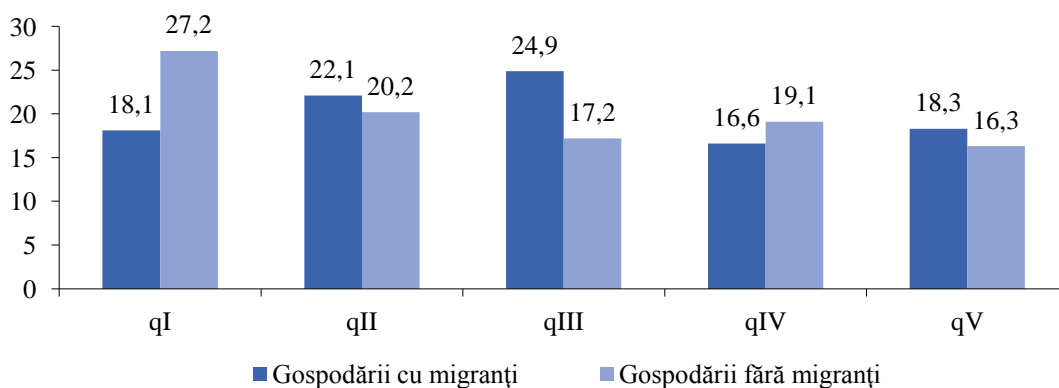
În general, un nivel de bunăstare mai înalt în cazul gospodăriilor cu copii este caracteristic preponderent gospodăriilor doar cu un singur copil și cuplurilor familiale cu copii, iar în funcție de mediul de reședință, acestea sînt gospodăriile din mediul urban. Totodată, din totalul gospodăriilor cu copii cel mai puțin asigurate (quintila I) 82,4 la sută locuiesc în mediul rural, iar circa 40% din totalul gospodăriilor cu copii din quintila I au în componența lor 2 copii. O altă caracteristică pentru aceste gospodării este faptul, că fiecare a doua gospodărie este formată din mai multe nuclee familiale.

Prezența migranților în gospodăriile cu copii

Fenomenul migrației afectează într-o măsură mai mare gospodăriile cu copii. Dacă din totalul gospodăriilor casnice circa 13% au cel puțin un membru plecat peste hotare, atunci în cazul gospodăriilor cu copii practic fiecare a cincea gospodărie (22,4%) are în componența sa un migrant. Cea mai mare rată de emigrare este caracteristică pentru mediul rural, unde ponderea gospodăriilor cu copii, în componența cărora cel puțin un membru este plecat peste hotare, formează 29,0%, față de 14,1% în mediul urban. Gospodăriile cu copii și migranți în proporție de 71,8% provin din mediul rural.

Din totalul gospodăriilor cu copii și migranți doar 18,1% fac partea din categoria celor mai puțin asigurați, în timp ce din totalul gospodăriilor cu copii fără migranți – 27,2% .

Figura 5.9. Repartizarea gospodăriilor cu copii după prezența migranților pe quintile, 2014, %

Prezența părinților în familie este o altă caracteristică importantă pentru analiza nivelului de vulnerabilitate al copiilor. Migrația populației, și în special a celei în vîrstă aptă de muncă, a determinat ca 18,3% din copii să locuiască în familii, unde cel puțin un părinte este plecat peste hotare. Din total copii, 12,7% fac parte din gospodăriile unde este plecat tata, 4,3% – din familiile

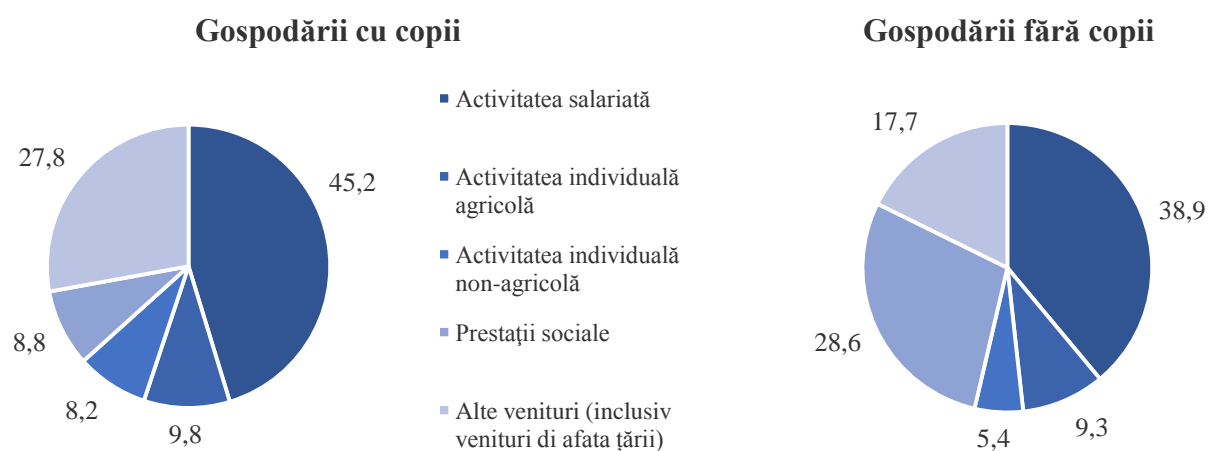
unde este plecată mama, iar în cazul a 1,3% sînt plecați ambii părinți.

Veniturile gospodăriilor cu copii

Veniturile gospodăriilor determină nu numai statutul socio-economic al gospodăriei, dar și nivelul de vulnerabilitate al acestora. Veniturile gospodăriilor cu copii diferă ca mărime și structură față de veniturile înregistrate de către gospodăriile fără copii. Veniturile gospodăriilor cu copii sînt substanțial mai mici decît veniturile gospodăriilor fără copii. În medie, în anul 2014 veniturile disponibile ale gospodăriilor cu copii au constituit 1523,2 lei lunar pe o persoană, față de 2000,8 lei pentru gospodăriile fără copii.

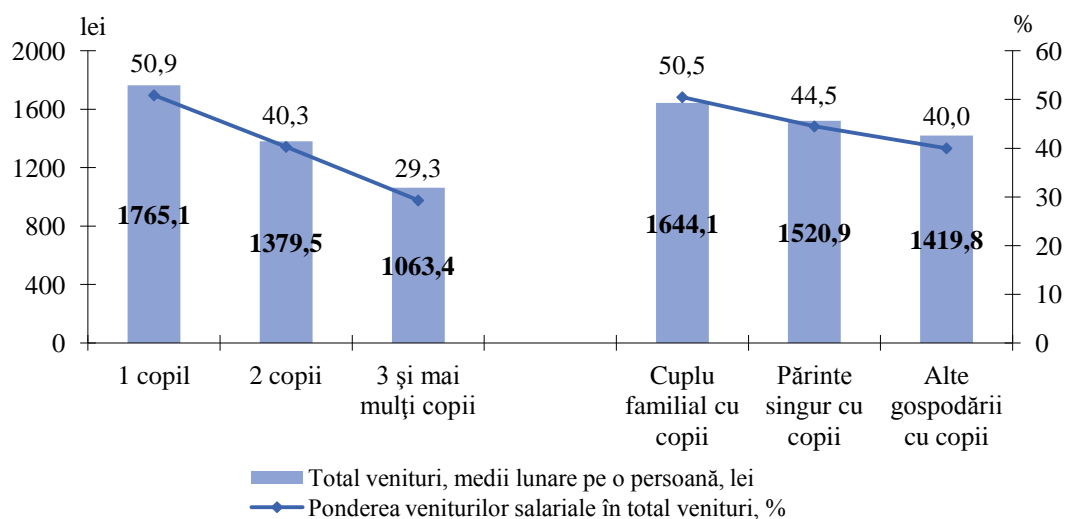
Principala sursă de formare a veniturilor este activitatea salariată (45,2%), fiind urmată de veniturile din activitatea individuală agricolă (9,8%), prestații sociale (8,8%) și activitatea individuală non-agricolă (8,2%). O sursă importantă pentru veniturile gospodăriilor cu copii rămîn a fi transferurile din afara țării, care în medie contribuie la formarea veniturilor în proporție de 23,5%, fiind cu circa 10 puncte procentuale mai mare decît în cazul gospodăriilor fără copii (Figura 5.10.).

Figura 5.10. Veniturile disponibile după tipul gospodăriei, 2014

Mărimea veniturilor gospodăriilor cu copii se diferențiază în funcție de mai mulți factori, cei mai principali fiind: numărul de copii, tipul gospodăriei și mediul de reședință. Astfel, într-o situație mai bună se află gospodăriile doar cu un singur copil, în cazul cărora este înregistrat un venit lunar pe o persoană în mărime de 1765,1 lei, față de 1063,4 lei în cazul gospodăriilor cu 3 și mai mulți copii. În dependență de tipul gospodăriei se constată, că cele mai mici venituri sînt caracteristice gospodăriilor formate din mai multe nuclee familiale – 1419,8 lei lunar pe o persoană, ce constituie 86,4% din valoarea veniturilor cuplurilor familiale cu copii (Figura 5.11.).

Figura 5.11. Mărimea medie a veniturilor gospodăriilor cu copii în funcție de numărul de copii și tipul gospodăriei, 2014

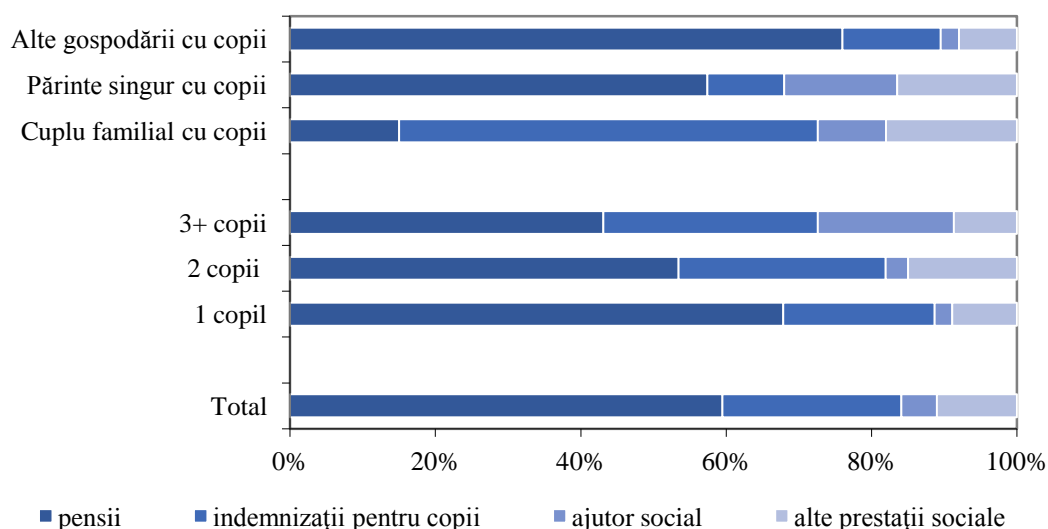
Indiferent de tipul gospodăriei, principala sursă a veniturilor este activitatea salariată, contribuția căreia variază de la 50,5% în cazul cuplurilor familiale până la 40,0% pentru gospodăriile din mai multe nuclee familiale. Contribuția veniturilor salariale înregistrează decalaje mai mari în dependență de numărul de copii în gospodărie, de la 50,9% în cazul gospodăriilor cu un singur copil până la 29,3% pentru cele cu 3 și mai mulți copii (Figura 5.11.). O explicație ar fi faptul că gospodăriile numeroase în proporție de 75 la sută provin din mediul rural, unde sînt limitate oportunitățile de generare a unor venituri adiționale.

Mediul de reședință este un factor important în determinarea nivelului de bunăstare al gospodăriilor cu copii. În mediul rural populația este preponderent încadrată în sectorul agricol, care de regulă, nu asigură venituri decente. Ca rezultat, gospodăriile rurale cu copii dispun de venituri lunare mai mici cu 27,3% decît veniturile gospodăriilor din mediul urban. În mediul urban 60% din venituri sînt formate în baza plăților salariale, iar circa 9% au drept sursă activitățile pe cont propriu în sectorul non-agricol. În același timp, doar 30% din veniturile gospodăriilor rurale provin din activitatea salariată și 18,3% – din activitatea individuală agricolă.

Gospodăriile cu copii sînt mai puțin dependente de prestațiile sociale de care beneficiază, comparativ cu gospodăriile fără copiii. În medie, acestea constituie 8,8% din total venituri. În proporție de 59,5 la sută aceste prestații se formează în baza diferitor tipuri de pensii, 24,6% reprezintă indemnizațiile pentru copii, 4,9% – ajutorul social și restul fiind alte plăți sociale (Figura 5.12.).

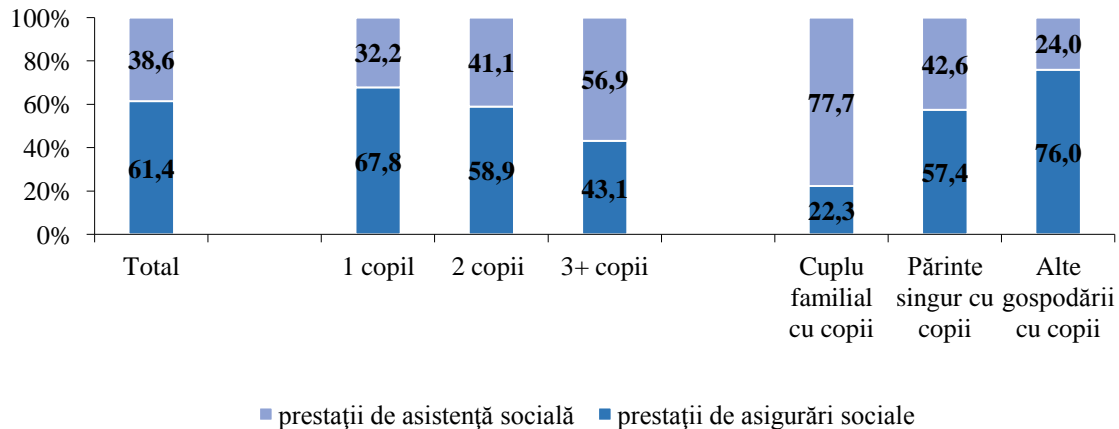
Plățile sociale sînt mai importante pentru gospodăriile cu mulți copii (12,6% din total venituri), dar și pentru cele formate din mai multe nuclee familiale (12,7%). Totodată, cuplurile familiale beneficiază cel mai mult de indemnizațiile pentru copii, pe cînd gospodăriile cu un singur copil, gospodăriile monoparentale, cît și cele formate din mai multe nuclee familiale beneficiază într-o proporție mai mare de diferite tipuri de pensii (Figura 5.12.).

Figura 5.12. Structura prestațiilor sociale după tipul gospodăriilor cu copii, 2014, %

Din total prestații sociale, 61,4 la sută reprezintă prestațiile de asigurare socială și 38,6 la sută cele de asistență socială. În gospodăriile cu maxim 2 copii în structura prestațiilor sociale preponderente sînt cele de asigurare socială, iar în cazul celor cu 3 și mai mulți copii contribuția acestor plăți scade în favoarea prestațiilor de asistență socială. În funcție de tipul gospodăriei, se înregistrează o dependență mai mare de prestațiile de asigurări sociale a gospodăriilor formate din mai multe nuclee familiale (76% din total prestații sociale) și a gospodăriilor monoparentale (57,4%), iar în cazul cuplurilor familiale preponderente fiind prestațiile de asistență socială – 77,7% (Figura 5.13.).

Figura 5.13. Structura prestațiilor sociale după numărul de copii și tipul gospodăriei, 2014, %

Sărăcia copiilor

În anul 2014 nivelul sărăciei în Republica Moldova a fost în descreștere față de anul 2013 cu 1,3 puncte procentuale, înregistrând 11,4%. Ca și în anii precedenți, copiii sînt afectați mai mult de sărăcie decît populația adultă. În condițiile în care ponderea săracilor s-a redus per ansamblu, totuși, 13% din copii trăiesc în sărăcie absolută, iar 0,1% în sărăcie extremă. Acest fapt poate avea un impact dezastruos nu doar asupra creșterii și dezvoltării copiilor, ci și asupra șanselor de integrare armonioasă în societate.

Figura 5.14. Rata sărăciei absolute, 2010-2014, %

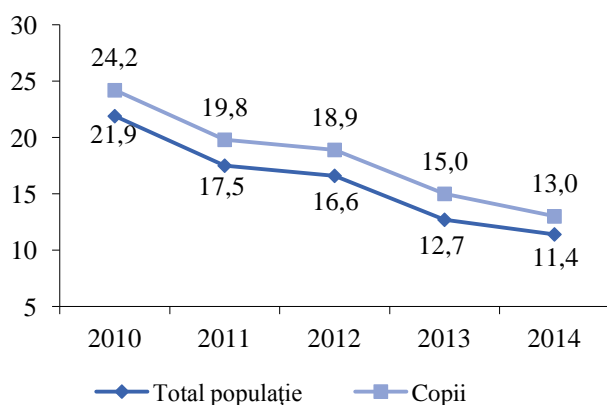
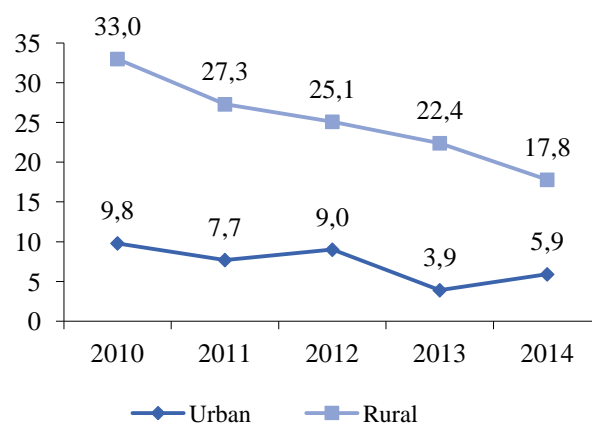

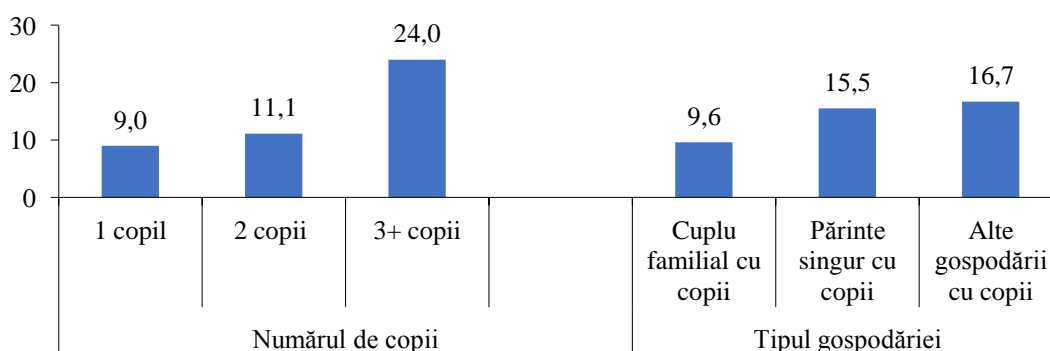
Figura 5.15. Rata sărăciei copiilor pe medii de reședință, 2010-2014, %

Situația copiilor diferă semnificativ în funcție de mediul de reședință al copilului. Nivelul sărăciei copiilor din mediul rural depășește de 3 ori nivelul sărăciei înregistrat în rîndul copiilor din mediul urban. Totodată, nivelul sărăciei în rîndul copiilor din mediul rural s-a micșorat cu 4,6 puncte procentuale față de anul precedent, însă în mediul urban acesta a înregistrat o creștere de 2 puncte procentuale.

Caracteristicile gospodăriilor casnice cum ar fi numărul de copii și tipul gospodăriei de asemenea determină nivelul de vulnerabilitate al gospodăriilor cu copii. Riscul familiilor cu copii de a intra în sărăcie sporește considerabil o dată cu nașterea următorului copil. Astfel, în anul 2014 cele mai înalte rate ale sărăciei au fost înregistrate în cazul gospodăriilor cu 3 și mai mulți copii (24%), iar cele mai mici pentru gospodăriile cu un singur copil (9%) (Figura 5.16).

Figura 5.16. Rata sărăciei absolute în funcție de numărul de copii în gospodărie și tipul gospodăriei, 2014, %

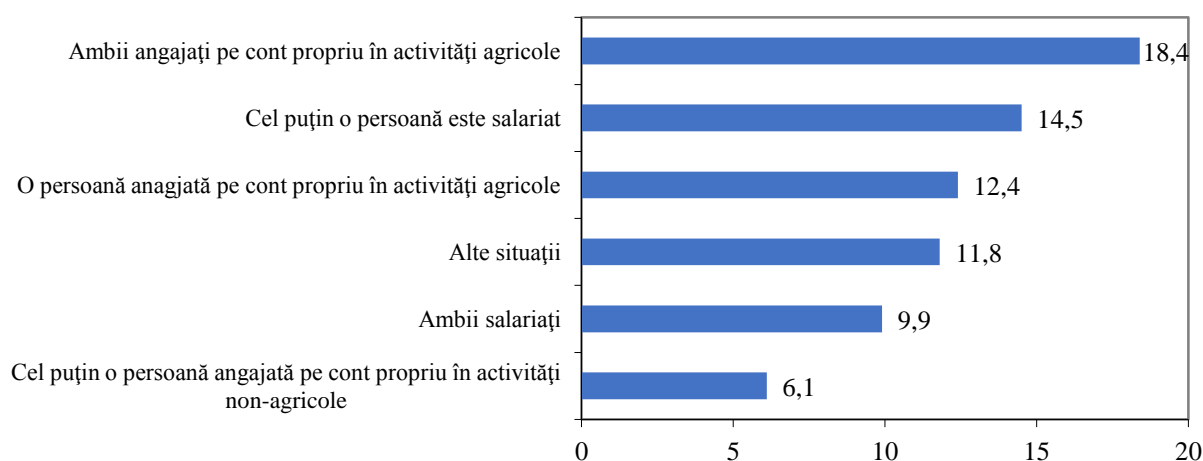

În funcție de tipul gospodăriei se constată că, cel mai mare risc de a intra în sărăcie este înregistrat în cazul copiilor din gospodăriile formate din mai multe nuclee familiale (16,7%), dat fiind faptul, că acest tip de gospodării predomină în mediul rural, unde incidența sărăciei în general este mai mare. Totodată, aceste gospodării, de regulă, sînt formate din mai multe generații, în care

sînt frecvente cazurile persoanelor inactive, care nu au nici o sursă de venit sau veniturile acestora sînt insuficiente pentru asigurarea unui trai decent copiilor.

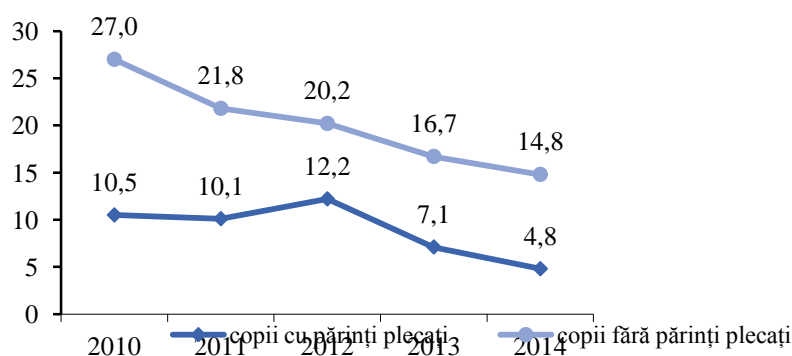
Statutul ocupațional al părinților este unul din factorii principali care determină nivelul de bunăstare al copilului. Încadrarea părinților în cîmpul muncii diminuează esențial probabilitatea copiilor de a intra în sărăcie. Astfel, cele mai mici rate ale sărăciei sînt înregistrate în cazul copiilor unde cel puțin un părinte lucrează pe cont propriu în activități non-agricole (6,1%), după care urmează copiii cu ambii părinți salariați (9,9%). Nu este surprinzător faptul că cel mai înalt nivel al sărăciei este înregistrat în cazul copiilor din cadrul gospodăriilor cu ambii părinți angajați pe cont propriu în agricultură (18,4%).

Figura 5.17. Rata sărăciei absolute a copiilor în funcție de statutul ocupațional al părinților, 2014, %

Plecarea părinților peste hotare are un impact economic pozitiv asupra situației materiale a copiilor. Nivelul sărăciei copiilor cu cel puțin un părinte plecat peste hotare este de 3,1 ori mai mic decît în cazul copiilor cu părinți prezenți în gospodărie (Figura 5.18.). În ultimii 5 ani rata sărăciei copiilor fără părinți plecați peste hotare a înregistrat o descreștere cu 12,2 puncte procentuale, comparativ cu 5,7 puncte procentuale pentru copiii cu părinți plecați peste hotare.

Figura 5.18. Rata sărăciei copiilor cu sau fără părinți plecați peste hotare, 2010-2014, %

Pe parcursul ultimilor ani prestațiile sociale destinate gospodăriilor cu copii au fost în creștere, însă mărimea acestora rămîne a fi nesemnificativă. Spre exemplu, indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copilului au contribuit la reducerea ratei sărăciei în anul 2014 cu 1,7 puncte procentuale.

Tabelul 5.12. Impactul prestațiilor sociale asupra sărăciei copilului, 2014

	Rata sărăciei absolute, %		Diferența, puncte procentuale
	pînă la acordarea plăților	după acordarea plăților	

Indemnizații pentru copii	14,7	13,0	1,7
Pensii	19,5	13,0	6,5
Ajutorul social	14,6	13,0	1,6

Pensiile au un impact mai mare asupra nivelului de bunăstare al copiilor. În anul 2014 acestea au contribuit la reducerea sărăciei cu 6,5 puncte procentuale. Ajutorul social a contribuit la reducerea sărăciei cu 1,6 puncte procentuale.

Concluzii. Recomandări

Sistemul național de protecție socială a familiei și copilului, fiind bazat pe promovarea abordărilor individualizate în alegerea formelor și măsurilor de protecție, conține două componente de bază: prestații bănești și servicii sociale.

Pe parcursul ultimilor ani se atestă majorarea constantă a mărimii indemnizațiilor pentru copii. Indemnizația unică la naștere a cunoscut o creștere de circa 2 ori față de anul 2009, de asemenea majorarea anuală a acesteea este asigurată în mărime de 300 lei începând cu anul 2010. În anul 2015 circa 53% din beneficiarii de ajutor social au fost familiile cu copii.

Totuși, pînă în prezent cadrul normativ privind prestațiile adresate familiilor cu copii rămîne fragmentat, persistă o diferență semnificativă între beneficiile persoanelor asigurate și celor neasigurate (cuantumul mediu al indemnizației lunare pentru creșterea copilului pentru persoanele asigurate depășește mai mult de 2 ori cuantumul stabilit pentru persoanele neasigurate). Sistemul actual de prestații sociale acordate familiilor cu copii denotă existența unor deficiențe de proces, procedură și administrație, nu există o metodă clară de stabilire a cuantumurilor prestațiilor. De aceea, se impune o abordare nouă și comprehensivă a politicilor monetare de protecție a familiilor cu copii, conformată la realitățile și necesitățile zilei de azi.

Cît privește starea de lucruri vizavi de serviciile sociale adresate familiei și copilului, de menționat proliferarea cadrului normativ pentru dezvoltarea serviciilor alternative pentru îngrijirea copiilor.

În scopul garantării calității serviciilor sociale prestate, actualmente se promovează mecanismul național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, precum și se elaborează cadrul normativ pentru contractarea serviciilor sociale de calitate.

Devine tot mai eficient cadrul instituțional în domeniul prevenirii instituționalizării copiilor, asigurat în mod special prin activitatea la nivel teritorial a Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate, care în mod transparent și complex examinează cazurile copiilor în risc de a fi separați de familie.

O reformă radicală a fost realizată în domeniul asigurării drepturilor copiilor protejați prin adopție națională și internațională.

Toate aspectele enunțate reprezintă o reală oportunitate pentru abordarea unei noi viziuni a sistemului de protecție a familiei și copilului. Pînă acum cu suportul donatorilor și partenerilor de dezvoltare s-au realizat multe lucruri importante, dar acestea acopereau doar segmente separate, cu intensitate și abordări diferite, astfel încît, în ansamblu, structura sistemului purtînd un caracter fragmentar.

În scopul asigurării unui trai decent și respectării drepturilor copilului eforturile urmează a fi focusate în continuare pe asigurarea măsurilor de protecție și de monitorizare a copiilor aflați în situație de dificultate, prin:

- elaborarea și promovarea cadrului normativ;
- promovarea cadrului de monitorizare și colectare a datelor privind implementarea politicilor în domeniul protecției familiei și copilului;
- repatrierea și asistența copiilor identificați fără însoțitori legali pe teritoriile altor state, precum și determinarea mecanismelor de cooperare bilaterală în domeniul dat cu Federația Rusă și Ucraina;
- instituirea psihologilor și specialiștilor în protecția drepturilor copilului în procesul realizării evaluării psiho-sociale a solicitanților la adopție;

- elaborarea și promovarea mecanismului de cooperare interinstituțională și multidisciplinară în domeniul protecției sociale, care va eficientiza în mod special activitatea de identificare și asistență a beneficiarilor la nivel comunitar;
- consolidarea capacităților profesionale ale autorităților administrației publice locale (primarilor) în domeniul protecției drepturilor copilului, în special în ce privește exercitarea funcțiilor autorității tutelare în contextul identificării, protecției, monitorizării și evidenței copiilor în situații de dificultate;
- consolidarea capacităților structurilor teritoriale asistență socială prin instituirea centrelor pentru protecția copilului și familiei pe lângă SASPF/DASPF;
- intensificarea acțiunilor de prevenire a instituționalizării copiilor și de dezinstituționalizare a lor;
- dezvoltarea de către autoritățile administrației publice locale a serviciului sprijin familial și serviciilor de tip familial;
- eficientizarea sistemului de stabilire și plată a prestațiilor sociale familiilor cu copii și copiilor în situații de dificultate.

6. EGALITATEA DE GEN, PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

6.1. Asigurarea egalității de gen

În anul 2015 a fost aprobată noua strategie de dezvoltare globală axată pe asigurarea respectării drepturilor omului. Noua agendă este un plan de acțiuni pentru populație, planetă și prosperitate. Totodată noua agendă are ca scop fortificarea păcii universale prin prisma extinderii libertăților fundamentale ale omului. O altă componentă a agendei se referă la eradicarea sărăciei în toate formele și dimensiunile sale, care reprezintă prin sine ce-a mai esențială provocare globală și o condiție indispensabilă pentru asigurarea unei dezvoltări sustenabile.

Conținutul Agendei Universale pentru următorii 15 ani include 17 Obiective de Dezvoltare Globală și 169 de acțiuni care demonstrează amploarea și ambițiile noii Strategii.

Aceste obiective au ca scop realizarea drepturilor omului și asigurarea egalității de gen și abilitarea tuturor fetelor și femeilor. Ele sunt integrate și indivizibile conținnd cele trei dimensiuni ale unei dezvoltări durabile: economică, socială și mediul înconjurător.

Din cele 17 Obiective Strategice, Obiectivul nr. 5 stipulează în calitate de rezultat atingerea egalității de gen și împuternicirii femeilor și fetelor, care la rândul său conține 9 acțiuni, care vor contribui crucial la asigurarea realizării obiectivului general. Toate formele de discriminare urmează a fi prevenite și eliminate prin implicarea bărbaților și fortificarea mișcării întru susținerea egalității de gen, nemijlocit prin schimbarea stereotipurilor și conceptelor învechite. Totodată principiul egalității de gen se regăsește și în alte Obiective Strategice, astfel asigurându-se abordarea complexă a egalității de gen în tendința de dezvoltare și prosperitate globală.

La nivel regional putem menționa despre implementarea Strategiei Consiliului Europei privind Egalitatea de Gen pentru anii 2014-2017 care conține următoarele obiective de bază: combaterea stereotipurilor de gen și sexismul, prevenirea și combaterea violenței față de femei, garantarea accesului egal a femeilor la justiție, atingerea unei participări egale a femeilor și bărbaților în politică și în procesul de luare a deciziilor, asigurarea abordării ”gender mainstreaming” în toate acțiunile și politicile din domeniu. La elaborarea Raportului Anual fiecare stat membru a Consiliului Europei expediază informația cu privire la acțiunile întreprinse la nivel național în vederea realizării obiectivelor stabilite în Strategia CoE, inclusiv Republica Moldova al doilea an consecutiv a expediat informația relevantă cu privire la gradul de realizare a obiectivelor Strategiei.

Astfel întru realizarea acestor obiective a fost lansat în anul 2015 proiectul Consiliului Europei „Facilitarea accesului femeilor la justiție în 5 țări a Parteneriatului Estic (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova și Ucraina)” și prezentat inclusiv în plan național de către expertul CoE în platforma Consiliului Coordonator Interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Proiectul dat își propune să realizeze următoarele acțiuni în vederea atingerii obiectivelor preconizate:

- Elaborarea unor studii pentru fiecare țară în parte care vor include obstacolele în accesul femeilor la justiție, precum și instruirea și perfecționarea continuă profesioniștilor din domeniu;
- Seminare regionale pentru profesioniști implicați la diferite etape a procesului de înfăptuire a justiției (judecători, procurori, avocați, organele de forță) pentru a fortifica capacitatea lor în domeniile privind asigurarea egalității de gen;
- Conferințe regionale pentru a împărtăși practicile bune din domeniu și provocările în accesul femeilor la justiție;
- Publicații, suport de curs pentru asigurarea instruirii continue a judecătorilor și procurorilor pe domeniile de asigurare a egalității de gen, prevenirea și combaterea violenței față de femei, inclusiv violenței în familie.

De asemenea putem menționa că în Platforma Consiliului Coordonator Interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie a fost prezentat raportul expertului național „Barierele, remediile și bune practici privind accesul femeilor la justiție în Republica Moldova”,

care conține exemple de norme juridice ce împiedică accesul liber la justiție sau conțin norme discriminatorii, precum și o serie de recomandări pentru ajustarea cadrului legislativ și armonizarea acestuia la standardele europene.

O contribuție esențială în realizarea de facto a politicilor de asigurare a egalității de gen a fost adoptarea de către Comitetului CEDAW la data de 23 iulie 2015 a setului de Recomandări Generale nr. 33 cu privire la accesul femeilor la justiție care cuprinde următoarele elemente:

- Capacitatea (abilitatea) femeilor de a-și apăra drepturile;
- Disponibilitatea instanțelor de judecată;
- Accesibilitatea sistemului de justiție pentru femei, inclusiv pentru cele ce suferă de discriminare multiplă;
- Calitatea actului de justiție;
- Disponibilitatea remediilor;
- Răspunderea/sanctiunile;
- Acces la instanță (fizică, financiară, teritorială etc.);
- Proces echitabil;
- Existența unui remediu efectiv;
- Acces la asistența juridică calificată etc.

Dreptul de acces al femeii la justiție este esențial în realizarea tuturor drepturilor protejate de Convenția CEDAW. Acest drept este unul multidimensional înglobând în sine toate elementele caracteristice sistemului de înfăptuire a justiției precum și garanțiile de care dispun victimele.

Accesul echitabil la înfăptuirea actului de justiție fortifică caracterul practic al prevederilor legislative, Recomandarea reprezentând un instrument directoriu în acest sens.

Implementarea Planului Acordului de Asociere RM – UE este o prioritate pentru Guvernul RM care s-a realizat pe parcursul anului 2015 prin activități ce vizează segmentul asigurării egalității de gen prin armonizarea cadrului legal național la prevederile legislației europene. În contextul dat a fost realizată analiza compatibilității legislației naționale la prevederile Directivei 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului European din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformă), publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 204 din 26 iulie 2007 și Directivei 2004/113/CE a Consiliului Europei din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 373 din 21 decembrie 2004, organizate consultări publice și elaborat proiectul de lege.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în anul 2015 de comun acord cu partenerii de dezvoltare (UNWomen, UNFPA) au inițiat elaborarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2016-2020.

Menționăm asistența oferită din partea Misiunii OSCE în Moldova în efectuarea evaluării implementării Programului Național pentru Asigurarea Egalității de Gen pentru anii 2010-2015 (PNAEG) și a Planurilor de Acțiuni de implementare a acestuia, precum și prezentarea recomandărilor pentru un nou document de politici. Programul actual și Raportul de implementare pentru anul 2015, poate fi accesat pe site-ul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Ministerul cu suportul UN Women în perioada 8-15 decembrie 2015, a organizat 7 consultări publice, pe parcursul cărora participanții au avut posibilitatea să discute Conceptul egalității de gen în fiecare sector de politici publice, situația actuală în baza analizelor experților în contextul evaluării Programului Național și a rapoartelor anuale de implementare a acestuia, să identifice problemele și ariile de intervenție în noua Strategie pe domeniu. Consultările publice au vizat următoarele domenii: Participare politică și liderism, Protecție socială și familie, Ocuparea în câmpul muncii și migrația, Educația și Sănătatea, Mass-media, Pacea și securitatea, Mecanismul național de management al Strategiei. Noua Strategie va reprezenta un instrument efectiv de a asigura coordonarea și mobilizarea eforturilor actorilor guvernamentali, societății civile și a

partenerilor de dezvoltare de a aborda perspective de gen în toate politicile și domeniile, și de a demonstra angajamentul asumat de promovare și asigurare a agendei egalității de gen în plan internațional.

Un rol aparte în promovarea egalității de gen îl au campaniile informaționale, care prin eliminarea stereotipurilor de gen prezente în societate, cum ar fi: responsabilitățile familiale în educarea și creșterea copiilor care aparțin doar mamei, statutul femeilor în societate, asigurarea concilierii vieții de familie cu cea profesională, rolul tatălui în creșterea și educarea tinerei generații. În anul 2015 prin Dispoziția Guvernului nr. 47-d din 30 aprilie 2015 a fost aprobat Planul de acțiuni privind organizarea și desfășurarea Zilei Internaționale a Familiei în Republica Moldova care a inclus 25 de acțiuni ce au fost realizate de către instituțiile de stat în parteneriat cu organizațiile neguvernamentale și internaționale. Astfel a fost celebrată cea de-a 21 aniversare a Zilei Familiei care a avut drept scop sensibilizarea publicului asupra importanței institutului familiei, promovării cunoștințelor despre tendințele socio-economice și demografice, care afectează familia și eforturile de stimulare a răspunsurilor la provocările cu care se confruntă astăzi familia contemporană. Genericul Zilei Familiei în anul 2015 a fost „Egalitatea de gen și protecția drepturilor copiilor în familiile contemporane”.

Un rol important în eliminarea stereotipurilor și formării conștiinței de gen în rândul populației îl are mass-media și publicitatea. Acțiunile de consolidare a capacităților jurnaliștilor și profesioniștilor din domeniul publicității au un rol crucial în promovarea egalității între femei și bărbați. Astfel, menționăm că Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Asociația Agențiilor de Publicitate, cu susținerea Programului ONU „Femeile în Politică” a organizat la data de 18 iunie 2015, un atelier de lucru cu tema „Sexismul în publicitate: identificare, prevenire, eliminare”. Atelierul a avut drept scop elucidarea aspectelor juridice în asigurarea egalității de gen, cât și pe lacunele existente în promovarea principiului nediscriminării în produsele mediatică.

Evenimentul dat a oferit posibilitatea identificării propunerilor și recomandărilor care ar preveni sexismul în publicitate, printre care și înființarea unui Consiliu public pentru publicitate.

În contextul parteneriatului stabilit cu suportul Programului ”Femeile în politică” UN WOMEN/PNUD dintre Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Asociația Agențiilor de Publicitate în data de 24 noiembrie 2015 a fost organizată masa rotundă ”Prezentarea propunerilor de modificare a legislației în domeniul publicității”. Scopul evenimentului a constat în prezentarea propunerilor de modificare a legislației în domeniul publicității pentru eliminarea stereotipurilor sexiste, precum și lichidării lacunelor identificate. Propunerile au fost elaborate în urma analizei situației actuale în Republica Moldova privind implementarea legislației cu privire la presa și publicitate neadecvată prin prisma de gen.

Printre evenimentele majore dedicate domeniului egalității între femei și bărbați menționăm:

Comunicarea neformală a reprezentanților principalelor instituții de stat cu femei din diferite ramuri a fost posibilă grație desfășurării Forumului Consiliului de Femei cu genericul „Doar femeile solide vor izbuti”. La lucrările Forumului au participat circa 300 de femei, membri de sindicat din diferite ramuri ale economiei, reprezentanții Parlamentului Republicii Moldova, ministrul Muncii, Protecției sociale și Familiei, ministrul Sănătății, Mircea Buga, reprezentantul permanent al OIM în Republica Moldova. În cadrul Forumului s-a menționat necesitate creării unui dialog permanent și eficient dintre Parlamentul Republicii Moldova, comisiile parlamentare și femeile din sindicate în vederea perfecționării cadrului legal ce vizează drepturile social-economice ale acestora.

Un rol important în asigurarea complexă a egalității între femei și bărbați îl deține consolidarea capacităților profesioniștilor din domeniu și reprezentanților mecanismului instituțional. Referindu-ne la acest capitol remarcăm seminarele de instruire organizate pentru unitățile gender:

- Seminar de instruire pentru unitățile gender din cadrul ministerelor cu scopul de a consolida capacitățile de utilizare a datelor dezagregate pe sexe în contextul elaborării politicilor bazate pe evidențe.

- Seminar de instruire cu susținerea ILO reprezentanța în Moldova pentru unitățile gender din cadrul ministerelor cu tematica „Armonizarea Legislației Naționale la prevederile Convențiilor ILO și Directivelor Europene”.

6.2. Prevenirea și combaterea violenței în familie

În contextul obligației de raportare către Comitetul CEDAW cu privire la măsurile întreprinse pentru implementarea recomandărilor conținute în paragrafele 20 (a, b, c și d) și 28 (b), în anul 2015, MMPSF a elaborat nota informativă cu privire la acțiunile întreprinse de Republica Moldova vizând implementarea recomandărilor observațiilor finale ale comitetului ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (CEDAW) care a fost expediată în adresa MAEIE pentru a fi transmisă Comitetului.

Reișind din respectarea angajamentelor internaționale și asigurării implementării acțiunilor specificate în Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016 aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 808 din 07.10.2014 (acțiunile prevăzute în Titlul II art.3 al.2 lit. e) pct.9 și 10), Ministerul, Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat proiectul de lege pentru semnarea de către Republica Moldova a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, întocmită la Istanbul la 11 mai 2011. Proiectul de lege, proiectul Hotărârii de Guvern și nota informativă, a fost expediată instituțiilor competente spre avizare prin scrisoare nr. 08/1628 din 08.10.15. Astfel în baza recomandărilor primite, MMPSF a solicitat repetat avizele ministerelor de resort, și totodată a inițiat discuții cu experții din domeniu pe marginea propunerilor de modificare și obiecțiilor.

Cu referire la realizarea acțiunii privind elaborarea proiectului de Lege pentru asigurarea armonizării legislației naționale la standardele europene, a fost elaborat proiectul legii, transmis spre avizare și expediat Guvernului pentru aprobare prin scrisoarea nr. din 08/1363 din 18.08.15. Ulterior proiectul de lege a fost reîntors MMPSF pentru lichidarea divergențelor prin scrisoarea nr. 1136-478 din 7 septembrie 2015.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este responsabil de organizarea activității Consiliului coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 72 din 07.02.2012.

Astfel în perioada anului 2015 Consiliul s-a întrunit în 5 ședințe, dintre care 3 ședințe au fost ordinare și 2 ședințe extraordinare. În cadrul ședințelor au fost abordate mai multe subiecte importante din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în vederea unei coordonări eficiente a activităților autorităților cu competențe în domeniul vizat, totodată fiind identificate priorități și lacune în domeniu.

Printre subiectele abordate menționăm următoarele:

- Prezentarea proiectului Hotărârii Guvernului pentru aprobarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative;
- Prezentarea de către reprezentanții Ministerului Afacerilor Interne și Procuraturii Generale a notelor informative cu privire la activitatea în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie pe parcursul anului 2014;
- Prezentarea și analiza tabelului de divergențe și a proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative;
- Prezentarea Modulelor SIAAS pe domeniile violență în familie, traficul de ființe umane și datele dezagregate pe sexe din perspectiva protecției sociale;
- Prezentarea proiectului „Facilitarea accesului femeilor la justiție în 5 țări a Parteneriatului Estic (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova și Ucraina)”;
- Prezentarea de către ODIHR a analizei proiectului de lege pentru modificarea unor acte legislative în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie;

- Prezentarea analizei efectuate de către experții Oficiului Întăului Comisar ONU pentru Drepturile Omului în vederea armonizării legislației naționale în aspect penal (infraacțiunile privind viața sexuală) la prevederile Statutului de la Roma al Curții Internaționale Penale.

Printre principalele realizări ale Consiliului pentru anul 2015 de menționat:

- Informarea de către reprezentatul Consiliului Europei despre inițierea proiectului „Facilitarea accesului femeilor la justiție în 5 țări a Parteneriatului Estic (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova și Ucraina)”.

- Familiarizarea cu analiza proiectului de lege pentru modificarea unor acte legislative în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie efectuată și prezentată de către expertul ODIHR Dna Anne-Lise Chantelain. Expertul a menționat că proiectul de lege prezentat spre consultare este destul de avansat, subliniind faptul că acesta ar putea să fie prezentat în calitate de exemplu pentru alte state în comentariile care vor fi elaborate de către ODIHR. Totodată, chiar dacă proiectul prezentat este de o calitate înaltă, există anumite lacune la care trebuie atrasă o atenție sporită.

- Prezentarea analizei efectuate de către expertul Oficiului Întăului Comisar ONU pentru Drepturile Omului Dna Ludmila Spînu, cu privire la implementarea Statutului de la Roma al Curții Internaționale Penale în Moldova și eventualele amendamente pentru legislația națională în ce privește infraacțiunile cu caracter sexual prevăzute în Codul Penal al Republicii Moldova.

Consolidarea capacităților profesioniștilor din domeniu

În vederea implementării Legii nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Legii nr. 241-XVI din 20 octombrie 2005 cu privire la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, cât și a Strategiei Sistemului Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (SNR), aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 257 din 05.12.2008 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Misiunea OIM în Republica Moldova în perioada de referință au organizat sesiuni de instruire cu genericul „*Protecția și asistența victimelor traficului de ființe umane și violenței în familie în cadrul Sistemului Național de Referire*”. Scopul principal al sesiunilor de instruire a constat în consolidarea cooperării eficiente și coordonarea eforturilor dintre principalii actori activi în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și combaterii traficului de persoane. Astfel, au fost instruiți specialiști abilitați cu competențe în domeniul menționat (polițiști, asistenți sociali, medicii de familie, reprezentanții instituțiilor de învățământ, reprezentanții autorităților administrației publice locale, precum și cei ai ONG-urilor). Menționăm că în perioada anului 2015 au fost instruiți: 776 specialiști.

Campania ONU 16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen

Guvernul Republicii Moldova în anul 2015, al 13-lea an consecutiv a organizat „Campania ONU 16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen”, realizată în intervalul dintre 25 noiembrie – 10 decembrie.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în calitatea sa de coordonator coordonatorul național în domeniul politicilor ce țin de prevenirea și combaterea violenței în familie, asigură organizarea Campaniei Naționale în scopul sporirii gradului de cunoaștere a fenomenului și metodelor de intervenție în situații de criză. Beneficiarul major al Campaniei este populația generală, deoarece violența în bază de gen, în special violența în familie, afectează întreaga societate, iar problema poate fi efectiv soluționată numai implicnd efectiv eforturile tuturor actorilor, iar prevenirea și combaterea violenței depinde de schimbarea percepțiilor și atitudinilor, atât a bărbaților cât și a femeilor vizavi de acest fenomen.

Printre acțiunile realizate în cadrul Campaniei putem menționa următoarele:

- Evenimentul de lansare a Campaniei prin intermediu unei conferințe de presă cu acoperire la nivel național;

- Seminare de instruire în cadrul instituțiilor de învățământ superior;

- Mese rotunde organizate cu specialiștii din domeniu pentru analiza principalelor probleme din sector;
- Organizarea zilelor ușilor deschise în cadrul sectoarelor de poliție cu repartizare pliantelor informaționale;
- Organizarea unui Talk Show dedicat Campaniei Naționale 16 zile și fenomenului de violență față de femei.

În cadrul evenimentelor organizate în calitate de parteneri menționăm: Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției, Ministerul Apărării, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Procuratura Generală, Misiunea OSCE în Moldova, UN Women, A.O. „Inițiativa Pozitivă”, PNUD Moldova, UNFPA, Misiunea OIM în Moldova, Gender-Centru, La Strada, Centrul de Drept al Femeilor, Refugiul “Casa Mărioarei”, precum și alte organizații și autorități ale administrației publice locale.

6.3. Protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane

Principalul document de politici în sfera protecției victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane este Strategia Națională a Sistemului Național de Referire. SNR reflectă un cadru special de cooperare, prin care structurile guvernamentale își îndeplinesc obligațiile privind protecția și promovarea drepturilor omului victimă a traficului de ființe umane și își coordonează eforturile în parteneriat strategic cu societatea civilă, precum și cu alți actori activi în acest domeniu

Monitorizarea și evaluarea sistemului de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane au la bază coordonarea acțiunilor participanților la SNR la toate nivelurile.

Astfel în scopul realizării prevederilor legale la data de 23 aprilie 2015 a fost organizată o masă rotundă cu genericul "Monitorizarea și evaluarea gradului de implementare a Strategiei Sistemului Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (SNR)", cu participarea reprezentanților APC-urilor, coordonatorilor echipelor multidisciplinare raionale, ONG-urilor active în domeniu, Organizațiilor Internaționale, centrelor prestatoare de servicii și societății civile unde a fost prezentat Raportul de monitorizare a gradului de implementare a Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane pe perioada anului 2014.

Printre realizările MMPSF în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane putem menționa despre aprobarea în ședința de Guvern din data de 23 decembrie 2015 a Regulamentul-cadru și standardelor minime de calitate ale Serviciul de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane nr.898 din 30 decembrie 2015.

În scopul sporirii capacităților profesionale a membrilor echipelor multidisciplinare comunitare și raionale din cadrul Sistemului Național de Referire au fost organizate următoarele instruirii:

- Raionul Rîșcani, **20-22 ianuarie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 28 primării, 71 specialiști instruiți.
- Raionul Șoldănești, **22-23 ianuarie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 23 primării, 49 specialiști instruiți.
- Raionul Anenii-Noi, **26-28 ianuarie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 26 primării, 93 specialiști instruiți.
- Raionul Cantemir, **27-29 ianuarie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 26 primării, 73 specialiști instruiți.
- Raionul Taraclia, **29-30 ianuarie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 15 primării, 50 specialiști instruiți.
- Raionul Cahul, **16-20 februarie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 37 primării, 115 specialiști instruiți.
- Raionul Vulcănești, **24-26 februarie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare

- din 4 primării, 34 specialiști instruiți.
 - Raionul Florești, **2-6 martie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 40 primării, 120 specialiști instruiți.
 - Municipiul Bălți, **10-12 martie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 3 primării, 27 specialiști instruiți.
 - Raionul Ștefan-Vodă, **17-19 martie 2015**, cu participarea echipelor multidisciplinare din 23 primării, 88 specialiști instruiți.
- În total au fost instruiți **720 specialiști din 225 primarii.**

Cooperarea transnațională

La data de 29-30 septembrie 2015 a fost organizată la Chișinău Conferința Regională: „Zece ani ai Convenției Consiliului Europei privind Lupta Împotriva Traficului de Ființe Umane: Rezultate și perspective din Europa de Est (Belarus, Moldova și Ucraina)”.

Evenimentul a fost organizat de către Secretariatul Permanent al Comitetului Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane sub egida Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova în parteneriat cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF), Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) și a fost consacrat Convenției Europene privind Lupta împotriva Traficului de Ființe Umane, care a fost deschisă spre semnare la 16 mai 2005 la Varșovia, iar de atunci a fost ratificată de 43 de țări, inclusiv de către Moldova (la 19 mai 2006), Ucraina (la 29 noiembrie 2010) și Belarus (semnat la 26 noiembrie 2013). Totodată, conferința s-a realizat în cadrul Programului împotriva traficului de ființe umane în Europa de Est, finanțat de către Ministerul Regal al Afacerilor Externe al Norvegiei și co-finanțat de Departamentul de Stat al S.U.A în cadrul proiectului "Consolidarea reacției justiției penale la traficul de ființe umane, garantnd asistență juridică victimelor și potențialelor victime și prevenirea violenței domestice și a infracțiunilor motivate". Conferința a avut drept scop întrunirea reprezentanților instituțiilor guvernamentale de profil, ai societății civile și experților internaționali în domeniu, pentru a discuta realizările și dificultățile determinate de implementarea Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, cu un accent special pe impactul acesteia în domeniul respectării drepturilor omului în statele respective. În cadrul Conferinței au fost abordate următoarele aspecte: mecanismele naționale în domeniul combaterii traficului de ființe umane, protecția eficientă a drepturilor victimei traficului de ființe umane, inclusiv a accesului la justiție, și rolul ONG-urilor în acest domeniu.

Un domeniu important în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane revine dezvoltării cooperării internaționale pe segmentul protecției și asistenței victimelor traficului de ființe umane. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a organizat o masă rotundă cu genericul „Prezentarea experienței Republicii Moldova pentru specialiștii din Ucraina pe procedura de repatriere a victimelor traficului de ființe umane (adulți și copii), copiilor neînsoțiți și migranților aflați în dificultate, beneficiari ai Sistemului Național de Referire”.

Din partea R. Moldova, la discuții au participat reprezentanți ai MMPSF, ai Ministerului Afacerilor Interne (Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane și Poliția de Frontieră), ai Organizației Internaționale pentru Migrație, ai Secretariatului Permanent al Comitetului Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, specialiști din partea serviciilor de plasament pentru beneficiarii SNR pe teritoriul Republicii Moldova, iar de cealaltă parte au fost prezenți reprezentanți ai Ministerului Politicilor Sociale și Ministerului Afacerilor Interne, reprezentantul Organizației Internaționale pentru Migrație în Kiev, reprezentantul Ambasadei Ucrainei în Moldova și ONG Veritas, regiunea Odessa. Întrunirea bilaterală a fost organizată cu scopul de a discuta cadrul de cooperare pentru protecția și repatrierea victimelor traficului de ființe umane (adulți și copii), copiilor neînsoțiți și migranților aflați în dificultate, la fel ca și coordonarea textului acordului menționat.

Totodată, în acest context, delegația Republicii Moldova a efectuat o vizită de lucru la Ministerul Politicilor Sociale a Ucrainei. Părțile au prezentat experiența națională cu privire la protecția socială a populației, în contextul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, procedura de

repatriere a victimelor traficului de ființe umane, traficului de copii, copiilor neînsoțiți precum și migranților aflați în dificultate cetățeni ai Republicii Moldova și Ucrainei care se află pe teritoriu străin.

Din partea Republicii Moldova, la întvedere au participat reprezentanții Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, ai Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, ai Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane al MAI și ai Organizației Internaționale pentru Migrație, iar din partea Ucrainei au participat reprezentanții Ministerului Politicilor Sociale, ai Ministerului Justiției, ai Serviciului Migrațional de Stat, ai Administrației Serviciului Frontieră de Stat, ai Serviciului de Securitate, ai Poliției Naționale, ai Organizației Internaționale pentru Migrație, ai Organizației Internaționale pentru protecția femeilor „La Strada” Ucraina, ai Coaliției Naționale a organizațiilor împotriva traficului de ființe umane și Coordonatorul proiectelor OSCE în Ucraina.

Astfel, ședința desfășurată în Ucraina a asigurat continuitatea dialogului bilateral în vederea agreării mecanismului de repatriere a victimelor traficului de ființe umane, traficului de copii, copii neînsoțiți precum și migranții aflați în dificultate, cu accent prioritar pe mecanismele de protecție și asistență naționale oferite victimelor traficului de ființe umane și altor categorii de persoane aflate în dificultate.

În rezultatul ședinței părțile au convenit asupra următoarelor aspecte:

1. organizarea unor ședințe suplimentare în scopul definitivării procedurilor ce urmează a fi reflectate în proiectul Acordului, reieșind din prevederile legislației naționale a Republicii Moldova și Ucrainei pentru inițierea negocierilor de validare a textului Acordului și semnării acestuia;

2. părțile urmează să se expună și asupra noțiunii de „migrant aflat în dificultate” și „persoana fizică cetățean sau cetățean străin aflat în situații grele de viață”, raportate la prevederile legislative în domeniul migrației legale/ilegale, trafic de ființe umane;

3. reglementarea în textul Acordului a „consimțământului informat”, circumstanțele și efectele refuzului privind repatrierea persoanei adulte și/sau copil;

4. stabilirea autorităților semnatare a Acordului și limbii oficiale de expunere a textului Acordului semnat; Ședința desfășurată reprezintă o etapă importantă în procesul de pregătire a părților pentru asigurarea negocierilor și semnării Acordului, realizării activităților prevăzute în Planul Național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane 2014-2016 și alinierea politicilor în domeniu la standardele europene.

Semnarea Acordului ar permite dezvoltarea relațiilor bilaterale, promovarea relațiilor de bună vecinătate și parteneriat, intensificarea cooperării bilaterale în domeniul protecției victimelor traficului de ființe umane (adulți și copii), copiilor neînsoțiți și migranților aflați în dificultate, în vederea acordării asistenței în scopul repatrierii și prevenirii agravării situației lor dificile, lund în considerare actele internaționale în vigoare și interesul părților în elaborarea unui mecanism transnațional de cooperare în domeniul protecției și asistenței beneficiarilor prezentului Acord. Totodată, semnarea Acordului ar facilita implementarea de facto a prevederilor Convenției Consiliului Europei privind Lupta Împotriva Traficului de Ființe Umane și recomandărilor GRETA oferite țării în urma monitorizării.

Activitatea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP)

În anul 2015 CAP a oferit protecție și asistență unui număr de 98 de victime TFU, inclusiv 75 adulți (45 femei și 30 bărbați) și 23 copii (13 fete și 10 băieți), cu 14 mai mult decât în perioada anului 2014.

În același timp la CAP au fost asistate 402 potențiale victime a TFU dintre care 285 femei (inclusiv 122 minore) și 117 bărbați (inclusiv 103 minori).

Pe parcursul anului 2015 în cadrul Centrului a fost acordată următoarea gamă de servicii beneficiarilor:

- a. asistență psihologică pentru 270 persoane, cu 116 de persoane mai mult decât în perioada anului 2014.

b. servicii de asistență medicală pentru 263 persoane. CAP oferă asistență medicală voluntară tuturor beneficiarilor plasați. Specialiștii stabilesc diagnosticul după care urmează tratamentul medicamentos, dacă este necesar. Tratamentul medicamentos poate fi efectuat atât staționar ct și ambulatoriu. Totodată, pentru beneficiarii CAP care nu fac parte din categoriile de persoane pentru care Guvernul are calitatea de asigurat, obținerea poliței de asigurare medicală este facilitată din cadrul proiectelor de asistență a OIM.

c. asistență în documentare - 46 persoane au primit asistență în restabilirea actelor.

d. asistență juridică primară - 225 cazuri au beneficiat de consiliere juridică primară, 165 persoane au beneficiat de consiliere juridică repetată, 36 de cazuri noi au fost prezentate în instanțele de judecată (12 – cauze civile, 24 – cauze penale), în proces de judecare au fost asistate 39 cazuri (20 – cauze civile, 19 – cauze penale), numărul cazurilor prezentate în instanța de judecată este de 75 cauze (32 – cauze civile, 43 – cauze penale).

1. Încasarea prejudiciilor cauzate prin infracțiune în sumă de 40,000.00 lei și 14,433.00 lei.

2. Numărul ordonanțelor de protecție obținute pentru victimele violenței în familie - 4 ordonanțe.

Au beneficiat de plasament în cadrul CAP - 244 de persoane, iar în cadrul serviciilor de zi (asistență psihologică, socială, juridică) au fost asistați 256 beneficiari.

Pe parcursul anului 2015, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în parteneriat cu Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova și Agenția Cehă pentru Dezvoltare a lansat în bază de pilot un nou serviciu - Serviciul de Criză pentru migranți, pe lângă Azilul Republican pentru invalizi și pensionari din municipiul Chișinău.

Scopul acestui serviciu este de a asigura protecția (asistența) socială de urgență migranților, prin oferirea asistenței specializate care va permite depășirea stării de vulnerabilitate și reintegrarea în societate. Necesitatea acestui serviciu a fost condiționată de lipsa serviciilor adaptate la necesitățile persoanelor cu dizabilități, precum și asigurarea standardelor de prestare a serviciilor sociale, în conformitate cu criteriul de sex al beneficiarilor.

Serviciul de criză deține 10 paturi și funcționalitatea acestuia este asigurată de către personalul Azilului Republican. Beneficiarii acestui serviciu de criză pot fi cetățenii moldoveni, care au împlinit vârsta de 18 ani și care s-au reîntors în Moldova ca migranți în dificultate, la fel ca și cetățeni, identificați pe teritoriul Republicii Moldova, care sunt în situație de criză și necesită asistență de reintegrare în societate/familie. Centrul de criză oferă următoarele servicii: plasament, alimentație, asistență medicală și juridică, consiliere psihologică, asistență în documentare, activități recreative.

Pe parcursul perioadei de activitate a anului 2015, în cadrul serviciului lansat au fost asistate 4 persoane, dintre care 2 femei și 2 bărbați, din categoria migranților aflați în dificultate.

Concluzii. Recomandări

În vederea asigurării continuității proceselor lansate de îmbunătățire a politicilor în domeniul egalității de gen, combaterii violenței în familie și a traficului de ființe umane se propun următoarele:

- promovarea proiectului de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative în contextul armonizării legislației naționale la prevederile Directivei 2004/113/CE a Consiliului de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii și Directivei 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă.

- elaborarea, promovarea unui nou document de politici în domeniul asigurării egalității între femei și bărbați pentru anii 2016-2020

- consolidarea capacităților actorilor și a mecanismului instituțional în domeniul mass-media și publicității cu accent sporit pe implementarea legislației în domeniu asigurării egalității de șanse între femei și bărbați;

- elaborarea și promovarea unui document de politici în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în contextul asigurării compatibilității legislației naționale cu prevederile Convenției de la Istanbul;
- elaborarea și promovarea modificărilor la Regulamentul privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți;
- promovarea spre aprobare a proiectului de lege pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, întocmită la Istanbul la 11 mai 2011;
- promovarea proiectului de lege de modificare și completare a unor acte legislative, care se va axa pe îmbunătățirea cadrului legislativ în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie în conformitate cu standardele europene.
- continuarea realizării misiunilor de repatriere din resursele financiare aprobate în Bugetul de Stat;
- consolidarea capacităților specialiștilor din cadrul Direcției/secției asistență socială și protecția familiei, asistenților sociali comunitari, a unităților gender în domeniile de prevenire și combaterea violenței în familie, prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, în domeniul asigurării egalității de gen;
- organizarea și desfășurarea Campaniei 16 Zile de acțiuni împotriva violenței în bază de gen;
- organizarea și desfășurarea activităților dedicate celebrării Zilei Internaționale a Familiei.

7. PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Protecția socială a persoanelor cu dizabilități reprezintă un ansamblu de măsuri pentru a oferi fiecărei persoane un nivel de trai decent, prin acordarea diferitor tipuri de prestații și servicii sociale.

Ratificând Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități prin Legea nr. 166-XVIII din 09.07.2010, Republica Moldova a demonstrat interes în ceea ce privește elaborarea și promovarea politicilor în domeniu în vederea asigurării incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.

Astfel politicile naționale sunt orientate preponderent spre promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și incluziunea socială a acestora.

Incluziunea socială reprezintă un ansamblu de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, construcțiilor și infrastructurii, educației și sportului, ocrotirii sănătății, informării și comunicării, mobilității, securității, justiției, culturii, transporturi și din alte domenii, destinate integrării persoanelor cu dizabilități în societate.

7.1. Statistica actuală

În anul 2015 în Republica Moldova numărul total al persoanelor cu dizabilități a constituit **183564 (dintre care copii – 12943)**, inclusiv pe grade de dizabilitate:

Tabelul 7.1. Numărul persoanelor cu dizabilități în anul 2015

Persoane cu dizabilități		Total
Persoane cu dizabilități severe		27 580
Persoane cu dizabilități accentuate		119114
Persoane cu dizabilități medii		36 870
Total		183 564
Dintre care:		
Adulți	cu dizabilități severe	22 182
	cu dizabilități accentuate	113 909
	cu dizabilități medii	34 530
	Total	170 621
Copii	cu dizabilități severe	5 398
	cu dizabilități accentuate	5 205
	cu dizabilități medii	2 340
	Total	12 943

Sursa: CNAS

Comparativ cu anul 2014 (*la evidență 183953 persoane cu dizabilități beneficiari de prestații sociale*) numărul persoanelor cu dizabilități a scăzut cu 389 persoane, la fel și numărul copiilor cu dizabilități în vârstă de pînă la 18 ani s-a micșorat cu 503 (în 2014 – 13446 copii).

Tabelul 7.2. Dinamica populației și numărului persoanelor cu dizabilități, 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Numărul populației stabile, mii pers.	3560,4	3 559,5	3559,5	3557,6	3555,2
Populația ocupată, mii persoane	1173,5	1146,8	1156,5	1184,9	1203,6
Numărul persoanelor cu dizabilități, mii persoane	179,8	183,7	183,9	184,0	183,6
Raportul dintre numărul persoanelor cu dizabilități și populația stabilă, %	5,1	5,2	5,2	5,2	5,2
Raportul dintre numărul persoanelor cu dizabilități și populația ocupată, %	15,3	16,0	15,9	15,5	15,3

Numărul copiilor în vîrstă de pînă la 18 ani (pînă la 16 ani pentru anii 2006-2007)	804,8	784,0	765,7	749,4	737,6
Numărul copiilor cu dizabilități, mii persoane	14,0	14,8	14,3	13,4	12,9
Raportul dintre numărul copiilor cu dizabilități și numărul total al copiilor, %	1,7	1,9	1,9	1,8	1,7
Raportul dintre numărul copiilor cu dizabilități și numărul persoanelor cu dizabilități, %	7,8	8,0	7,8	7,3	7,0

Sursa: BNS, CNAS

Ponderea numărului persoanelor cu dizabilități în populația stabilă și cea ocupată în Republica Moldova a fost constantă și respectiv descrescut pe parcursul anilor 2012-2015, reprezentînd 5,2% și respectiv 15,3% la sfîrșitul anului 2015.

7.2. Măsurile de protecție socială adresate persoanelor cu dizabilități

7.2.1. Prestații sociale

Conform prevederilor legislației în vigoare, persoanele cu dizabilități inclusiv copii cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani, beneficiază de următoarele tipuri de prestații sociale și anume:

1. Pensia de asigurări sociale

În conformitate cu prevederile Legii nr. 156-XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, persoana încadrată într-un grad de dizabilitate cauzat de o boală obișnuită beneficiază de o pensie de dizabilitate dacă îndeplinește condițiile de stagiul de cotizare, în raport cu vîrsta la data constatării dizabilității. Anual la 1 aprilie are loc indexarea pensiilor, inclusiv de dizabilitate. Coeficientul de indexare constituie media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent, determinate în modul stabilit de Guvern. Beneficiază de pensii de dizabilitate circa 133713 persoane.

Evoluția cuantumului pensiei minime și medii de dizabilitate în funcție de grad, pentru anii 2011-2015, cît și % de indexare sînt reflectate în tabelul de mai jos.

Tabelul 7.3. Evoluția cuantumului pensiei minime și medii de dizabilitate, 2011-2015

Pensii de dizabilitate		2011	2012	2013	2014	2015
Pensia minimă	dizabilitate severă	456,02	499,80	533,54	567,95	613,10
	dizabilitate accentuată	440,36	482,64	515,21	548,44	592,04
	dizabilitate medie	310,08	339,85	362,79	386,19	416,89
Pensia medie	dizabilitate severă	910,03	988,12	1052,43	1099,09	1173,92
	dizabilitate accentuată	766,21	831,51	883,92	933,32	996,31
	dizabilitate medie	459,24	497,07	528,55	558,06	592,92
% de indexare		7,8%	9,6%	6,75 %	6,45 %	7,95%

2. Alocații sociale de stat

Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 prevede stabilirea alocației sociale de stat persoanelor cu dizabilități, inclusiv copiilor cu dizabilități, care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie din bugetul asigurărilor sociale de stat.

Conform prevederilor Legii menționate mai sus, cunsumurile alocațiilor sociale de stat și alocațiilor pentru îngrijire, însoțire și supraveghere constituie un anumit procent din mărimea pensiei minime pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, sau din mărimea pensiei minime pentru limită de vîrstă.

Dinamica mărimii alocațiilor sociale de stat pentru unele categorii de persoane cu dizabilități pe parcursul anilor 2011-2015 sînt reflectate în tabelul de mai jos:

Tabelul 7.4. Alocații sociale de dizabilitate, 2011-2015

Anul	2011	2012	2013	2014	2015
Persoanele cu dizabilități					
<i>severe</i>	124,55	133,24	138,20	170,39	183,93
<i>accentuate</i>	106,99	114,68	118,90	164,53	177,61
<i>medii</i>	63,27	67,94	70,23	115,86	125,07
Persoanele cu dizabilități din copilărie					
<i>severe</i>	305,38	326,81	340,72	454,36	490,48
<i>accentuate</i>	258,92	278,22	290,11	438,75	473,63
<i>medii</i>	258,71	279,39	291,17	308,95	333,51
Copii cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani					
<i>severe</i>	303,27	323,76	335,72	454,36	490,48
<i>accentuate</i>	256,63	273,04	282,33	438,75	473,63
<i>medii</i>	257,50	275,26	282,42	308,95	333,51
% indexării	7,4 %	7,6 %	4,6%	majora te	7,95%

Beneficiază de alocații sociale de stat 47288 persoane cu dizabilități.

3. Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere

Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 prevede stabilirea alocațiilor pentru îngrijire, însoțire și supraveghere următoarelor categorii de persoane cu dizabilități:

- persoanelor care îngrijesc, însoțesc și supraveghează la domiciliu un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani;
- persoanelor cu dizabilități severe din copilărie;
- persoanelor cu dizabilități severe nevăzătoare.

Începînd cu 01.04.2015 alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere s-a majorat cu 47,6 lei (de la 598,75 lei la 646,35 lei).

Beneficiază de alocație pentru îngrijire, însoțire și supraveghere 15744 persoane cu dizabilități.

4. Suport financiar de stat

Legea nr. 147 din 17.07.2014, pentru modificarea și completarea unor acte legislative prevede acordarea lunară a unui suport financiar de stat unor beneficiari de pensii stabilite în temeiul Legii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, al căror cuantum nu depășește 1500 de lei, inclusiv persoanelor cu dizabilități beneficiarilor de pensii de dizabilitate, după cum urmează:

- cu dizabilități severe – 180 de lei;
- cu dizabilități accentuate – 120 de lei;
- cu dizabilități medii – 100 de lei.

În anul 2015, de suport financiar de stat au beneficiat 122578 persoane cu dizabilități.

De asemenea este stabilit prin această lege și acordarea unui suport financiar de stat lunar unor beneficiari de alocații sociale de stat stabilite în temeiul Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, cu excepția alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere și a ajutorului de deces. Astfel, suportul financiar de stat destinat beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul persoanelor cu dizabilități, persoanelor cu dizabilități din copilărie și copiilor cu dizabilități cu vîrsta de pînă la 18 ani:

- cu dizabilități severe – 180 de lei;

b) cu dizabilități accentuate – 120 de lei;

c) cu dizabilități medii – 100 de lei.

În anul 2015 de suportul financiar de stat au beneficiat 46381 persoane cu dizabilități - beneficiari de alocații sociale de stat.

5. Compensații pentru transport

Conform prevederilor art. 49 alin. (1) al Legii nr. 60 din 30 martie 2012 „Privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități”, persoanelor cu dizabilitate severă și accentuată, copiilor cu dizabilități, precum și persoanelor care însoțesc o persoană cu dizabilitate severă sau un copil cu dizabilități li se acordă, la locul de reședință, de către autoritățile administrației publice locale, compensații de la bugetele locale pentru călătorii în transportul în comun urban, suburban și interurban (cu excepția taximetrelor).

Compensația nominalizată se stabilește de către organele teritoriale de asistență socială și protecție a familiei și se achită din mijloacele bugetelor unităților administrativ-teritoriale.

În anul 2015, de compensația nominalizată au beneficiat circa 151926 persoane cu dizabilități, suma totală achitată în acest scop constituie 58535,0 mii lei.

Cuantumul mediu al compensației constituie circa 46 lei/lunar pentru persoanele cu dizabilități severe și copii cu dizabilități, și 23 lei/lunar pentru persoanele cu dizabilități accentuate.

6. Compensație anuală pentru deservire cu transport

Conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 1268 din 21.11.2007 „Cu privire la compensarea cheltuielilor de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor” persoanele cu dizabilități ale aparatului locomotor au dreptul la compensație anuală pentru deservire cu transport în cuantum de 800 lei/anual – pentru anul 2015.

În anul 2015 au beneficiat de compensația nominalizată mai sus, 13593 persoane cu dizabilități ale aparatului locomotor, suma totală achitată în acest scop a constituit 10356,9 mii lei.

Pe parcursul anilor 2014-2015, compensația menționată a fost majorată anual cu 100 lei (*în 2014 compensația a fost majorată de la 600 lei/anual la 700 lei/anual, iar în 2015 – de la 700 lei/anual la 800 lei/anual*).

9. Ajutor material

În conformitate cu Regulamentul privind distribuirea ajutorului material din mijloacele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației și modul de încasare a plăților în aceste fonduri, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1083 din 26.10.2000, ajutorul material se acordă persoanelor socialmente vulnerabile domiciliat în Republica Moldova pentru procurarea produselor alimentare (inclusiv produselor alimentare speciale), mărfurilor industriale de primă necesitate, a medicamentelor, articolelor protetico-ortopedice și pentru achitarea parțială a serviciilor medicale, pentru compensarea cheltuielilor substanțiale cauzate de diferite situații excepționale, precum și alimentarea în cantinele de ajutor social.

Tabelul 7.5. Acordarea ajutoarelor materiale persoanelor cu dizabilități, 2011-2015

Anul	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
2011	98823	97523	33200,40	335,96
2012	93666	93204	36239,70	386,90
2013	79568	79333	36243,60	455,50
2014	67272	67189	34670,30	515,00
2015	59588	59430	35290,00	592,00

Tabelul 7.6. Acordarea ajutoarelor materiale familiilor care au la întreținere copii cu dizabilități, 2011-2015

Anul	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
2011	16842	15431	5829,00	346,10

2012	12384	12329	5302,27	428,15
2013	11824	11801	5701,15	482,17
2014	9989	9983	5529,42	554,00
2015	9096	9082	5547,30	610,00

7.2.2. Servicii Sociale

O prioritate a Guvernului este și dezvoltarea serviciilor sociale, respectiv, acestea a drept scop prevenirea instituționalizării și dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități, precum și soluționarea cazurilor la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze, iar ca obiectiv primordial este prevenirea marginalizării, excluziunii sociale și facilitarea reintegrării beneficiarilor în mediul familial, în comunitate, trai independent.

În contextul dezvoltării serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități comunicăm că, pe parcursul ultimilor ani au fost elaborate și aprobate mai multe acte normative care reglementează modul de organizare și funcționare a mai multor tipuri de servicii sociale, inclusiv: Locuința protejată, Casa comunitară, Echipa mobilă, Asistență personală, Respiro. Astfel, în republică activează:

- 9 servicii „Locuință protejată”, pentru 34 beneficiari;
- 12 servicii „Casă comunitară”, pentru 81 beneficiari;
- 19 servicii ”Echipa mobilă”, pentru 518 beneficiari;
- 5 servicii ”Respiro”, pentru 177 beneficiari;
- 1890 de asistenți personali care îngrijesc - 1895 de persoane cu dizabilități severe.

La 28 decembrie 2015 a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 885 Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Casă Comunitară” și Standardele minime de calitate. Serviciul respectiv este destinat persoanelor cu dizabilități severe, care necesită asigurarea continuă a condițiilor minime de existență, protecție, îngrijire și asistență, pentru a se dezvolta și include în comunitate.

Persoanele cu dizabilități în cadrul serviciului beneficiază de: cazare, asigurare a condițiilor minime de trai și a condițiilor igienico-sanitare necesare, protecție și supraveghere a stării de sănătate, asistență medicală, îngrijire și suport permanent, condiții pentru dezvoltarea abilităților de autoservire și de autonomie și a climatului favorabil dezvoltării personalității, asigurarea accesului beneficiarilor la educație.

7.3. Dezinstituționalizarea copiilor cu dizabilități

Pornind de la prioritățile politicii naționale în domeniul asistenței sociale de dezinstituționalizare a beneficiarilor instituțiilor sociale rezidențiale, prevenire tratament, adaptare și integrare socială a persoanelor cu dizabilități, problemele dezinstituționalizării și re/integrării sociale a persoanelor cu dizabilități devin tot mai actuale pe agenda politicilor sociale naționale.

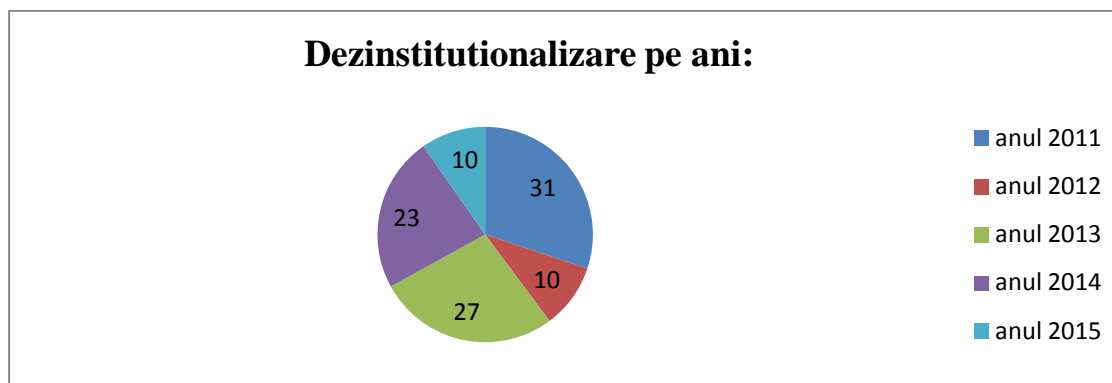
În acest sens, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a semnat la 27 mai 2008 un Memorandum de înțelegere cu partenerii proiectului „Inițiativa Comunitate Incluzivă: Moldova (C4A-MD)” care prevede dezvoltarea cadrului normativ și crearea serviciilor sociale comunitare pentru relocarea (dezinstituționalizarea) persoanelor cu dizabilități din Casa internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei. Perioada implementării proiectului este prevăzută pentru anii 2009-2016. Partenerii proiectului sînt Open Society Mental Health Initiative (OSMHI, Budapesta), Fundația Soros Moldova, Keystone Human Services International (KHS, SUA), Keystone Human Services International Moldavian Association (KHSMA) și Hope and Homes for Children (HHC, Marea Britanie).

În 2015, cu suportul proiectului menționat, încă 10 copii și adulți cu dizabilități au fost dezinstituționalizați din Casa-internat pentru copii (băieți) cu dizabilități mintale din Orhei, dintre care 6 au fost plasați în serviciul de Casă Comunitară, 2 în serviciul social Locuință protejată, 2 au fost reintegrați în familia lor biologică sau extinsă.

În total, pînă în prezent au fost dezinstituționalizați 133 de copii și adulți cu dizabilități din Casa internat pentru copii (băieți) cu dizabilități mintale din Orhei.

Pe parcursul perioadei de referință persoanele cu dizabilități și familiile acestora au beneficiat în continuare de servicii de suport familial, prestate de echipa proiectului. În cadrul serviciilor prestate, au fost evaluate necesitățile beneficiarilor și familiilor acestora, aceștia beneficiind de suport comportamental, consiliere psihologică, suport pentru incluziune școlară și sporirea autonomiei personale, asistență medicală, asistență socială și suport pentru îmbunătățirea bunăstării copiilor / adulților (prin amenajarea spațiului personal, procurarea îmbrăcăminte, mobilierului, echipamentului etc.), asistență juridică și în incluziunea lor socială.

Figura 7.1. Procesul de dezinstituționalizare a copiilor în perioada anilor 2011-2015

7.4. Dezinstituționalizarea adulților cu dizabilități

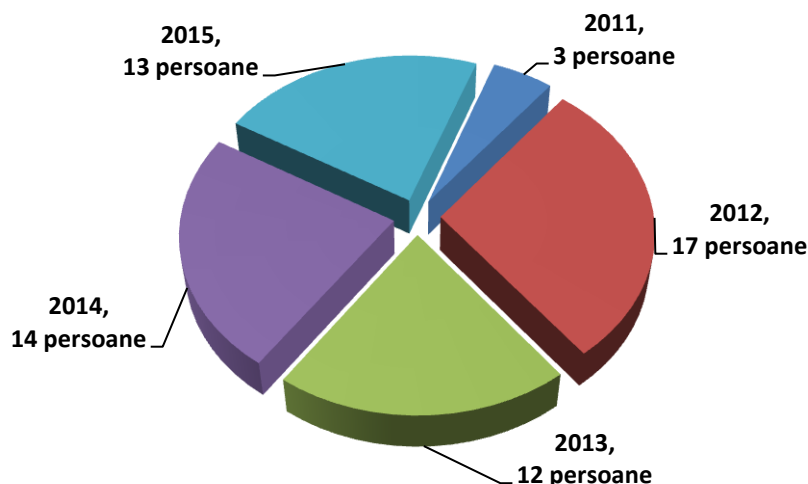
Pornind de la prioritățile politicii naționale în domeniul protecției sociale, de dezinstituționalizare a beneficiarilor instituțiilor sociale rezidențiale, prevenire tratament, adaptare și integrare socială a persoanelor cu dizabilități, problemele dezinstituționalizării și re/integrării sociale a persoanelor cu dizabilități devin tot mai actuale pe agenda politicilor sociale naționale.

În acest proces Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei beneficiază de suportul Republicii Cehe, în cadrul proiectului ”Suport pentru procesul de transformare a asistenței pentru persoanele cu dizabilități mentale și a persoanelor cu dificultăți de învățare din Moldova”, finanțat de Agenția Cehă pentru Dezvoltare și implementat de Asociația Obștească ”People in Need” și Asociația Obștească ”KEYSTONE Moldova.

În cadrul proiectului va fi efectuată evaluarea complexă a instituțiilor rezidențiale din subordine în contextul elaborării planurilor de transformare a acestora. Transformarea instituțiilor rezidențiale presupune, inclusiv, crearea și prestarea de către acestea a serviciilor sociale alternative la nivel comunitar care reprezintă o oportunitate pentru dezinstituționalizarea și incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități mintale.

În anul 2015, din instituțiile rezidențiale subordonate ministerului au fost dezinstituționalizate 13 persoane adulte, dintre care 2 persoane au fost plasate în serviciul social ”Locuința protejată”, iar alte 11 persoane au fost reintegrate în familia lor biologică.

Figura 7.2. Procesul de dezinstituționalizare a adulților în perioada anilor 2011-2015

7.5. Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice

În contextul incluziunii persoanelor cu dizabilități, un rol important reprezintă activitatea Centrului Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare (CREPOR), instituție subordonată Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care activează în baza actelor normative respective.

CREPOR reprezintă un complex medico/tehnic unic în țară cu următoarele atribuții de bază: reabilitarea și asigurarea persoanelor cu dizabilități locomotorii cu articole protetico-ortopedice și mijloace de locomoție nemecanizate.

Pe parcursul anului 2015 la CREPOR au fost efectuate 56175 vizite, dintre care 3,9% au fost efectuate la locul de trai prin intermediul echipelor medico-tehnice.

Au primit asistență medicală recuperatoare - 2456 pacienți:

- secția reabilitare nr. 1 (40 paturi) – 835 pacienți;
- secția reabilitare nr. 2 (30 paturi) – 672 pacienți;
- secția reabilitare nr. 3 (30 paturi) – 666 pacienți;
- secția protezare primară, complicată și atipică (25 paturi) - 283 pacienți.

Tabelul 7.7. Acordarea ajutorului protetico-ortopedic, 2011-2015

Denumirea articolului	2011	2012	2013	2014	2015
Proteze	517	771	703	760	622
Orteze	914	1680	1880	2410	2086
Bandaje	1729	1317	1592	1457	1367
Încălțăminte ortopedică	7782	8277	8390	8117,5	8402
Servicii medicale de staționar	1024	1047	1100	2576	2465
Servicii medicale de ambulator	43845	42961	54747	60744	56175
Fotolii rulante	1012	1026	1011	704	901
Suport de mers	405	350	367	364	425
Cîrje, subcoate	485	1155	786	569	379
Bastoane	92	178	151	77	77

7.6. Consemnarea Zilei Internaționale a persoanelor cu dizabilități – 3 decembrie

La 14 octombrie 1992 Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a proclamat Ziua de 3 decembrie – Zi Internațională a Persoanelor cu Dizabilități.

În fiecare an, comunitatea internațională consemnează acest eveniment, ca semn de solidaritate cu persoanele cu dizabilități.

Astfel, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei elaborează și aprobă, anual, prin

ordinul ministrului un Program de acțiuni privind consemnarea Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități - 3 decembrie, care este transmis organelor de resort (autorităților publice centrale și locale, instituțiilor sociale, secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei din republică, ONG-ilor etc.) cu titlu de recomandare, spre executare.

În anul 2015, prin Ordinul Ministrului muncii, protecției sociale și familiei, nr. 181 din 11.11.2015 a fost aprobat Programul de acțiuni consacrate consemnării Zilei Internaționale a persoanelor cu dizabilități.

Astfel, în perioada 24 noiembrie – 04 decembrie 2015, în republică s-au desfășurat un șir de acțiuni dedicate incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.

Printre acțiunile desfășurate în cadrul programului de acțiuni consacrate incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități se numără:

- organizarea Expoziției de fotografii „Lumea așa cum o văd Eu”, realizate de către copiii și adolescenții cu dizabilități (în incinta bibliotecii municipale B.P.Hajdeu);
- organizarea expoziției cu vânzări a lucrărilor confecționate de către persoanele cu dizabilități, inclusiv beneficiari ai instituțiilor subordonate ministerului (în incinta ARTICO);
- organizarea seminarului de instruire a vicepreședinților pe probleme sociale și a șefilor structurilor teritoriale de asistență socială din 10 raioane în domeniul dezinstituționalizării și prestării serviciilor sociale durabile pentru persoanele cu dizabilități;
- eveniment de lansare a serviciului social „Casă Comunitară” din s. Baimaclia, r-l. Cantemir și din or. Nisporeni;
- organizarea expoziției cu vânzări a lucrărilor confecționate de către persoanele cu dizabilități în fiecare raion/municipiu;
- alocarea mijloacelor financiare din Fondul republican și fondurile locale de susținere socială a populației în scopul acordării ajutorului material unic persoanelor cu dizabilități;
- identificarea persoanelor cu dizabilități în situații de risc, evaluarea necesităților de asistență socială și acordarea ajutorului material;
- dezvoltarea serviciilor sociale în scopul implementării politicii statului în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.

În perioada de referință au fost organizate mai multe manifestări culturale, artistice și sportive, expoziții de lucrări și fotografii, conferințe, mese de binefacere, ajutoare materiale de la Fondul republican de susținere socială a populației prin intermediul fondurilor locale - persoanelor cu dizabilități socialmente vulnerabili, etc.

Tabelul 7.8. Ajutoare materiale unice acordate persoanelor cu dizabilități către Ziua Internațională a persoanelor cu dizabilități - 3 decembrie, 2011-2015

Anul	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
2011	5500	20005,00	409,00
2012	72743	20309,75	300,00
2013	60019	20744,90	346,00
2014	49362	19264,40	390,00
2015	40306	17158,70	426,00

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a desfășurat expoziția cu vânzare a lucrărilor confecționate de persoanele cu dizabilități, eveniment desfășurat tradițional pe parcursul anilor 2007-2015. Expoziția a avut loc în incinta Centrului Republican pentru Copii și Tineret ”ARTICO”. Scopul expoziției a fost sensibilizarea opiniei publice vizavi de situația persoanelor cu dizabilități, precum și problemele cu care se confruntă acestea.

Vizitatorii au putut admira și procura lucrări excepționale confecționate cu multă dăruire de către persoanele cu dizabilități. Banii adunați au fost folosiți, de către autorii lucrărilor, atât pentru procurarea materiei prime pentru alte lucrări, cât și pentru necesitățile proprii.

La eveniment au participat reprezentanții autorităților publice centrale și locale, funcționari publici, oamenii de afaceri, reprezentanții organizațiilor donatoare internaționale, ONG-uri și toți cetățenii care au susținut și au fost solidari cu persoanelor cu dizabilități.

7.7. Suport din partea statului acordat organizațiilor obștești

Anual, în bugetul de stat sînt aprobate mijloace financiare pentru compensarea parțială a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii care se plătesc de către organizațiile și întreprinderile Societății Orbilor din Moldova, Asociației Surzilor din Republica Moldova și Societății Invalizilor din Republica Moldova, și mijloace financiare pentru procurarea de utilaj și materie primă la întreprinderile organizațiilor menționate.

Statul subvenționează parțial procurarea utilajului și materiei prime, crearea locurilor de muncă, de asemenea compensează parțial contribuțiile de asigurări sociale de stat achitate de către întreprinderile specializate.

Întru susținerea întreprinderilor specializate ale asociațiilor obștești ale persoanelor cu dizabilități, în Bugetul de stat pentru anul 2015 au fost aprobate mijloace financiare pentru:

- Compensarea parțială a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii, care se plătesc de către organizațiile și întreprinderile Societății Orbilor din Moldova - în sumă de 670,5 mii de lei, ale Asociației Surzilor din Republica Moldova - în sumă de 402,8 mii lei, și ale Societății Invalizilor din Republica Moldova – în sumă de 215,0 mii lei;
- Procurarea de utilaj și materie primă, întreprinderilor Societății Orbilor din Republica Moldova – în sumă de 878,4 mii lei, ale Asociației Surzilor din Republica Moldova – în sumă de 644,4 mii lei și ale Societății Invalizilor din Republica Moldova – în sumă de 1136,1 mii lei.

Mijloace financiare menționate mai sus sînt alocate asociațiilor obștești prin intermediul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Totodată menționăm că, întreprinderile specializate beneficiază de scutiri de plata TVA la importul materiei prime, precum și pentru mărfurile și serviciile produse:

- Articolul 103, alin.(7) al Codului Fiscal aprobat prin Legea nr. 1163-XIII din 24.04.1997, stabilește că, TVA nu se aplică materiei prime, materialelor, articolelor de completare și accesoriilor necesare procesului de producție, importate de organizațiile și întreprinderile societăților orbilor, societăților surzilor și societăților invalizilor, conform listei și în modul stabilit de Guvern (Hotărîrea Guvernului 124 din 15.02.2013);
- Articolul 4, alin.(18) lit.b) al Legii pentru punerea în aplicare a Titlului III al Codului fiscal, nr. 1417 din 17.12.1997, prevede scutirea de vărsarea la buget a TVA la mărfurile produse și serviciile prestate de organizațiile și întreprinderile societăților orbilor, societăților surzilor și societăților invalizilor, conform listei aprobate de Guvern (Hotărîrea Guvernului 182 din 13.03.2013).

În prezent, beneficiază de scutiri la TVA - 11 întreprinderi specializate în cadrul cărora activează circa 350 persoane, inclusiv 220 persoane cu dizabilități.

7.8. Incluziunea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități

Incluziunea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități se realizează în conformitate cu prevederile art. 34 al Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, nr. 60 din 30.03.2012.

Astfel, persoanele cu dizabilități se încadrează în muncă conform pregătirii lor profesionale și a capacității lor de muncă, atestate prin certificatul de încadrare în grad de dizabilitate și conform recomandărilor conținute în programul individual de reabilitare și incluziune socială, emis de Consiliu Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă sau structurile sale teritoriale.

Persoanele cu dizabilități care sînt în căutarea unui loc de muncă și conform concluziei Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă li se recomandă încadrarea în câmpul muncii, au dreptul de a beneficia de măsuri active de stimulare a ocupării

forței de muncă prestate de ANOFM (inclusiv: informare, consultare profesională, mediere a muncii, orientare și formare profesională).

La realizarea măsurilor menționate mai sus sunt implicați specialiștii responsabili de prestarea serviciilor de ocupare și protecție în caz de șomaj a persoanelor cu dizabilități.

Pe parcursul anului 2015 cu suportul partenerilor au fost organizate 6 seminare de instruire pentru 242 de specialiști ai ATOFM, care lucrează cu persoanele din grupurile vulnerabile, inclusiv persoane cu dizabilități. Seminarele au avut ca tematici domeniul de incluziune în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități, mecanismul de determinare a dizabilității și capacității de muncă, prestarea serviciilor de reabilitare profesională ș.a.

În perioada 2011-2015 numărul persoanelor cu dizabilități înregistrate cu statut de șomer la agențiile pentru ocuparea forței de muncă nu a înregistrat schimbări radicale (an. 2011 - 476 pers., an. 2012 - 496 pers., an. 2013 - 565 pers., an. 2014 – 598 pers., 2015- 877 pers.). Nivelul ocupării în câmpul muncii a fost în permanentă creștere, de la 87 persoane în 2011 la 300 persoane în 2015.

Majoritatea persoanelor cu dizabilități care s-au adresat la agențiile pentru ocuparea forței de muncă nu dispuneau de recomandările de muncă în Programele individuale de reabilitare și incluziune socială, nu întruneau și alte condiții prevăzute de art.2 al Legii nr. 102-XV din 13 martie 2003 ”Privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă”, sau nu au dorit să se înregistreze.

Tabelul 7.9. Servicii acordate persoanelor cu dizabilități de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă, 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Persoane cu dizabilități înregistrate	476	496	565	598	877
Persoane cu dizabilități plasate în câmpul muncii	87 (18,3%)	102 (20,6%)	168 (29,7%)	220 (36,8%)	300 (34,2%)
Servicii de mediere a muncii, persoane	176	156	223	300	344
Au absolvit cursurile, persoane	31	29	25	65	77
Antrenate la lucrări publice, persoane	16	25	26	18	52
Beneficiari ai serviciului Informare și consiliere profesională, persoane	486	637	1976	585	757
Beneficiari de alocație integrare sau reintegrare, persoane	48	39	28	32	36

Pregătirea profesională insuficientă a persoanelor cu dizabilități se reflectă direct asupra angajării lor în câmpul muncii. În mare parte, persoanele cu dizabilități înregistrate la agențiile teritoriale solicită locuri de muncă unde nu este nevoie de o pregătire specială sau munci necalificate.

În anul 2015, în premieră, ANOFM împreună cu structurile sale teritoriale a organizat Campania de sensibilizare consacrată Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități. Astfel, în perioada 30 noiembrie – 4 decembrie 2015 au fost organizate mai multe activități cu scopul de a sensibiliza opinia publică vizavi de situația integrării persoanelor cu dizabilități în viața socială, economică și culturală.

În context, AOFM au organizat în total 24 seminare informative cu participarea persoanelor cu dizabilități, cu oferirea informațiilor despre oportunitățile și serviciile prestate, locurile de muncă libere gestionate și condițiile de ocupare a acestora. Totodată, la seminar au participat și angajatori din teritoriu care au fost informați despre prevederile legale cu privire la incluziunea profesională a persoanelor cu dizabilități. Au fost organizate 2 ședințe ale Clubului Muncii și 4 seminare de instruire în tehnici și metode de căutarea unui loc de muncă. În total, au participat la seminarele organizate 1226 persoane, inclusiv 335 șomeri și 31 agenți economici.

Date statistice privind ocuparea persoanelor cu dizabilități

Conform datelor Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice - 46,1% din persoanele cu dizabilitate în vîrstă de 15 ani și peste sînt ocupate în cîmpul muncii, (în anul 2013 acest % constituia - 41,4%), comparativ cu 65,9% în cazul persoanelor fără dizabilitate.

Nivelul de ocupare al persoanelor cu dizabilități este determinat de gradul de dizabilitate, astfel încît sînt ocupate:

- 62,0 % din numărul total al persoanelor cu dizabilitate medie;
- 48,2 % din numărul total al persoanelor cu dizabilitate accentuată;
- 14,6 % din numărul total al persoanelor cu dizabilitate severă.

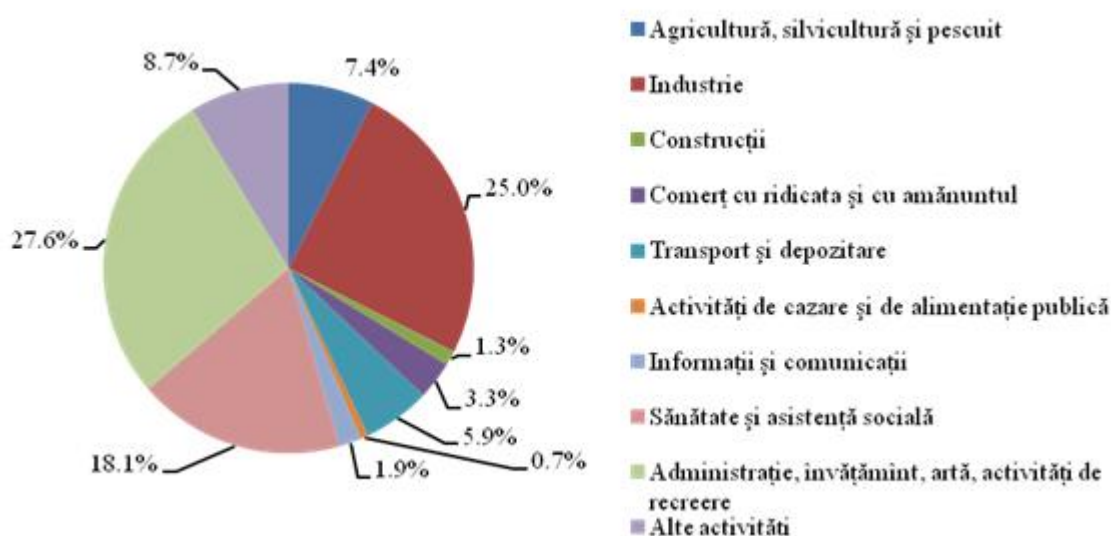
După statutul ocupațional:

- 73,1 % din persoanele cu dizabilități lucrează pe cont propriu în agricultură;
- 21,2 % din persoanele cu dizabilități lucrează ca salariați în diferite domenii;
- 4,1 % din persoanele cu dizabilități ajută prin familie și nu sînt remunerați;
- 1,4 % din persoanele cu dizabilități lucrează pe cont propriu în activități neagricole (afaceri);
- 0,2 % din persoanele cu dizabilități sînt patroni a diferitor genuri de afaceri.

Dacă ne referim la numărul total de salariați din Republica Moldova, constatăm că 0,9 % reprezintă persoanele cu dizabilități.

Cea mai mare pondere a persoanelor cu dizabilități în total salariați se înregistrează în domeniul sănătății și asistenței sociale - 1,7%, industrie - 1,3% și administrație, învățămînt, artă și activități de recreere – 0,9% din total salariați. Persoanele cu dizabilități cu statut de salariat în proporție de 28 la sută activează în domeniul administrație, învățămînt, artă și activități de recreere, 25 la sută în industrie, 18 la sută în domeniul sănătate și asistență socială, 7 la sută în agricultură, silvicultură și pescuit.

Figura 7.3. Structura persoanelor cu dizabilități pe tipuri de activități, anul 2014

Respectarea prevederilor legislației muncii în cadrul întreprinderilor unde activează persoane cu dizabilități

Activitatea Inspectoratului de Stat al Muncii este orientată spre monitorizarea modului de conformare a angajatorilor la prevederile legislației muncii față de persoanele cu dizabilități. Astfel,

pe parcursul anului 2015 Inspectoratul de Stat al Muncii a monitorizat modul de respectare a drepturilor la muncă a persoanelor cu dizabilități stabilite prin Legea nr.60-XIX din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Respectiv, din 6182 de unități economice inspectate, 2002 au fost unități cu un efectiv de personal de 20 și mai mulți salariați.

Ca rezultat al controalelor s-au stabilit următoarele:

- la 174 unități sînt rezervate 519 locuri de muncă pentru plasarea în cîmpul muncii al persoanelor cu dizabilități;
- la 215 unități sînt angajate 713 persoane cu dizabilități;
- la 102 unități există registru de evidență a cererilor de angajare a persoanelor cu dizabilități;
- la 24 unități vizitate au informat Agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă despre locurile de muncă vacante rezervate.

În cazul neconformării agenților economici la prevederile Legii nominalizate, inspectorii de muncă au înaintat angajatorilor prescripții pentru înlăturarea deficiențelor depistate.

7.9. Determinarea dizabilității și capacității de muncă

În temeiul Hotărîrii Guvernului nr. 65 din 23 ianuarie 2013 „Cu privire la determinarea dizabilității și capacității de muncă” responsabil de determinarea dizabilității și capacității de muncă este Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă și structurile sale teritoriale.

Dizabilitatea la persoanele în vîrstă de 18 ani și peste

Dizabilitatea primară

Dizabilitatea primară reprezintă procesul de atribuire a gradului de dizabilitate persoanei pentru prima dată. În anul 2015 au fost expertizate primar 14514 persoane în vîrstă de 18 ani și peste, dintre care 11204 (77,2%) încadrate în grad de dizabilitate. Din totalul persoanelor cu dizabilitate primară, locuitori urbani sunt 4138 (36,9%), inclusiv în vîrsta aptă de muncă – 3760 (90,9%) și pensionari – 378 (9,1%); locuitori rurali – 7066 (63%); inclusiv în vîrsta aptă de muncă 6755 (95,6%) și pensionari – 311 (4,4%). În funcție de mediul de trai, în anul 2015 la 100 mii locuitori din mediul urban revin 328,1 persoane, iar în mediul rural 440,3 persoane, mai mult cu 112,2 la 100 mii locuitori.

Tabelul 7.10. Solicitarea și încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate, 2011-2015

Dizabilitate primară	2011	2012	2013	2014	2015
Persoane cu dizabilități expertizate primar:	15852	13094	12387	15689	14514
-persoane încadrate în grad de dizabilitate	12690	12582	11962	12254	11204
-nivelul de încadrare în grad de dizabilitate	80,1%	96,1%	96,6%	78,1%	77,2%

Sursa: CNDDCM

În cazul repartizării persoanelor conform gradului de dizabilitate primară menționăm că în cazul a 53,2% a fost stabilit grad accentuat de dizabilitate, pentru 31,6% – grad mediu, iar în cazul a 15,2 % persoane expertizate primar a fost determinat gradul sever.

Tabelul 7.11. Repartizarea persoanelor în vîrstă de 18 ani și peste cu dizabilitate primară conform gradului de dizabilitate, 2011-2015

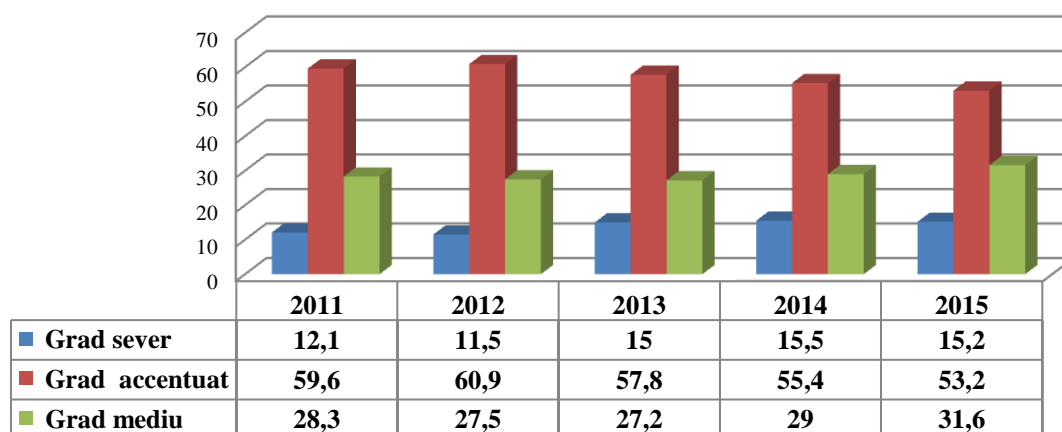
Gradul de dizabilitate	2011	2012	2013	2014	2015
Total, persoane, inclusiv:	12690	12582	11962	12254	11204
gradul sever	1535	1450	1795	1900	1702
gradul accentuat	7559	7668	6910	6795	5959
gradul medie	3596	3464	3257	3559	3543
% față de total persoane cu dizabilitate primară:	2011	2012	2013	2014	2015

gradul sever	12,1	11,5	15,0	15,5	15,2
gradul accentuat	59,6	60,9	57,8	55,4	53,2
gradul medi	28,3	27,6	27,2	29,0	31,6

Sursa: CNDDCM

Comparativ cu anul 2014, se atestă o sporire neînsemnată a gradului sever cu 0,5%, a gradului mediu cu 1,8% și o diminuare cu 2,4% a gradului accentuat.

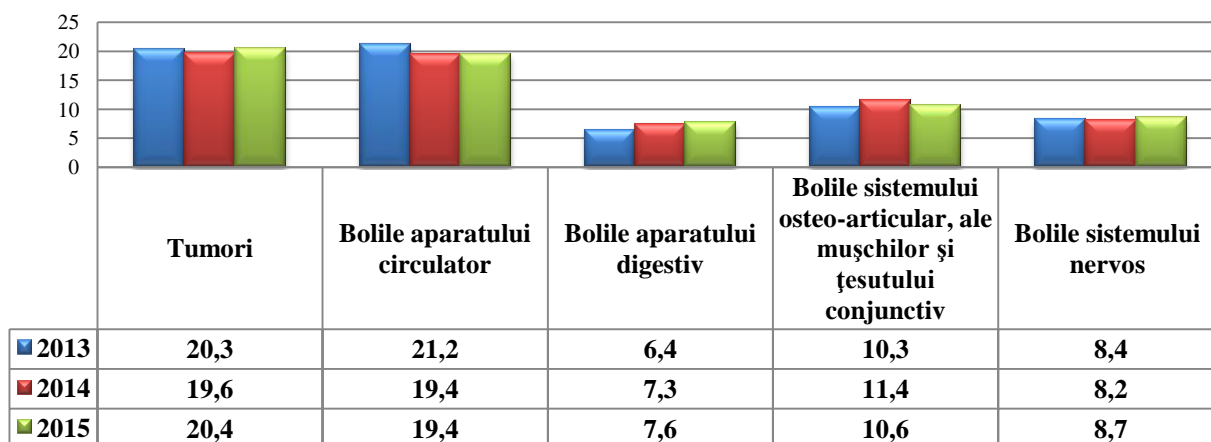
Figura 7.4. Rata gradelor de dizabilitate la persoanele expertizate primar în vîrsta de 18 ani și peste, 2011-2015

Sursa: CNDDCM

În funcție de formele nozologice în baza cărora s-a stabilit dizabilitatea primară, pe parcursul ultimilor ani primul loc l-au deținut constant bolile aparatului circulator. Din anul 2014, preponderente sînt tumorile cu 20,4% (a.2014 – 19,6%); bolile aparatului circulator – 19,4% (a.2014 – 19,4%); bolile sistemului osteo-articular, mușchilor și țesutului conjunctiv – 10,6% (a.2014 – 11,4%). Se menține sporită și dizabilitatea primară din cauza bolilor sistemului nervos – 8,7% (a.2014 – 8,2%) și a bolilor aparatului digestiv – 7,6% (a.2014 – 7,3%).

Figura 7.5. Structura dizabilității primare după nozologii la persoane în vîrsta de 18 ani și peste, 2013-2015, %

Sursa: CNDDCM

Dizabilitatea repetată

Dizabilitatea repetată reprezintă atribuirea gradului de dizabilitate după expertiza medico-

socială repetată a persoanei. În anul 2015 au fost reexpertizate 40447 persoane, cu 177 persoane mai mult comparativ cu anul 2014 (40270 persoane), dintre care din nou încadrați în grad de dizabilitate 39797 persoane (98,4%). Din ei 14605 sînt locuitori urbani, ce constituie circa 36,1% (35,5% - 2014), iar 25842 sînt locuitori din sectorul rural în proporție de 63,9 la sută (64,5% - 2014).

Tabelul 7.12. Încadrarea repetată a persoanelor cu dizabilități în vîrstă de 18 ani și peste în grad de dizabilitate, 2011-2015

Dizabilitate repetată	2011	2012	2013	2014	2015
Persoane cu dizabilități expertizate repetat:	43894	42119	40295	40270	40447
-persoane reîncadrate în grad de dizabilitate	43549	41801	39870	39827	39797
-nivelul de reîncadrare în grad de dizabilitate	99,2%	92,2%	98,9%	98,8%	98,4%

Sursa: CNDDCM

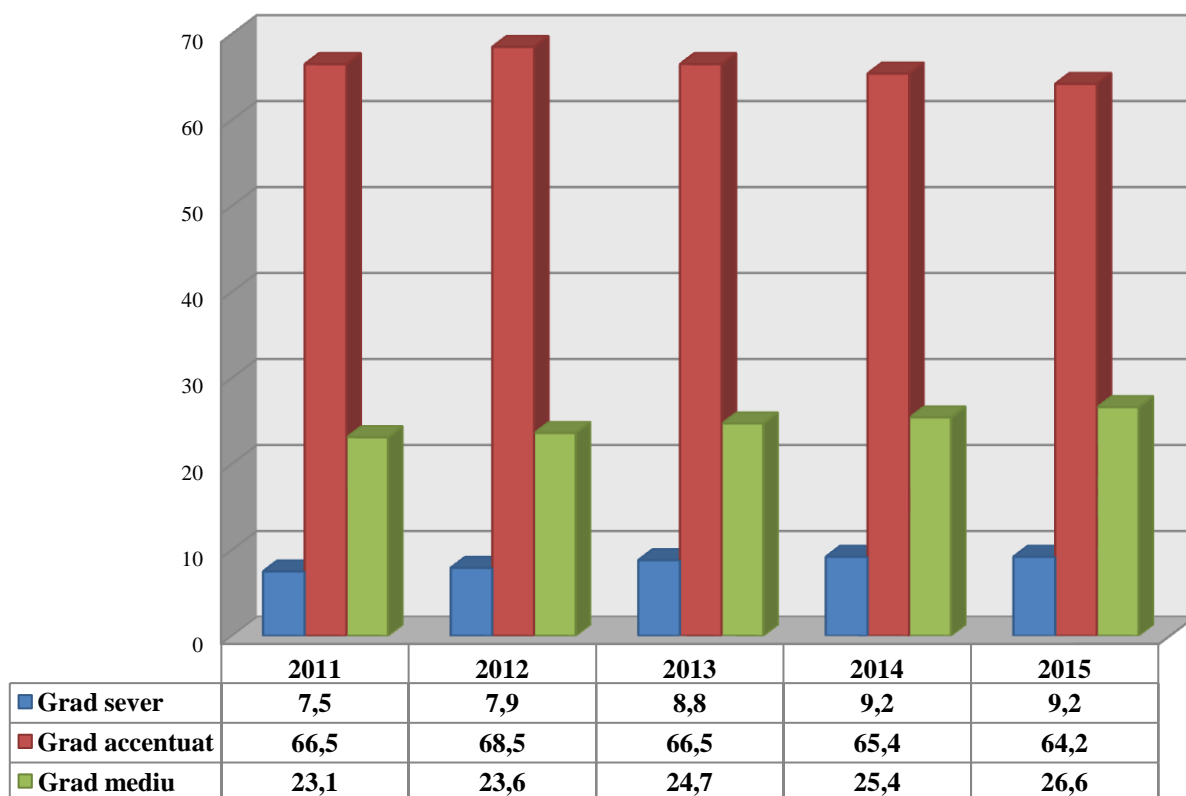
Tabelul 7.13. Rata gradelor de dizabilitate la persoanele reexpertizate în vîrstă de 18 ani și peste, 2014-2015

Gradul de dizabilitate	Dizabilitate repetată 2014		Dizabilitate repetată 2015		Sporul 2014/2015
	Numărul de cazuri c/a	%	Numărul de cazuri c/a	%	
Total	39827	100,0	39797	100,0	
Grad sever	3663	9,2	3655	9,2	-
Grad accentuat	26041	65,4	25570	64,2	- 1,2
Grad mediu	10123	25,4	10572	26,6	+1,2

Sursa: CNDDCM

În cazul repartizării persoanelor reexpertizate conform gradului de dizabilitate, menționăm că 9,2% sunt cu dizabilitate severă, 64,2% cu dizabilitate accentuată și 26,6% cu dizabilitate medie. Comparativ cu anul 2014 numărul celor cu dizabilitate medie a crescut cu 1,1%, dar s-a redus în cazul celor cu dizabilitate accentuată cu 1,2%, cu dizabilitatea severă a rămas la nivelul anului precedent.

Figura 7.6. Ponderea persoanelor reexpertizate conform gradului de dizabilitate, 2014-2015

Sursa: CNDDCM

Dizabilitatea fără termen de reexpertizare

În anul 2015 gradul de dizabilitate fără termen de reexpertizare a fost stabilit pentru 2,8% (318 persoane) din total persoane cu dizabilitate primară (a.2014-3,9%), și pentru 9,0% (3588 persoane) din cei reexpertizați.

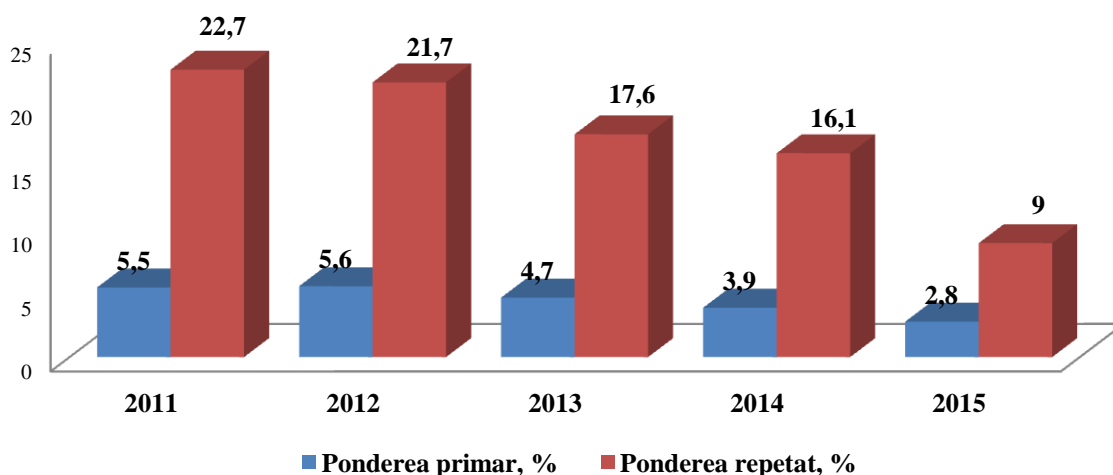
Tabelul 7.14. Încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate fără termen de expertizare la persoane în vârstă de 18 ani și peste, 2011-2015

Dizabilitatea fără termen de reexpertizare	2011	2012	2013	2014	2015
Persoane încadrate în grad de dizabilitate primar fără termen, mii	0,7	0,7	0,6	0,5	0,3
Persoane încadrate în grad de dizabilitate repetat fără termen, mii	9,9	9,1	7,1	6,4	3,6
Ponderea în total persoane încadrate în grad de dizabilitate primar, %	5,5	5,6	4,7	3,9	2,8
Ponderea în total persoane încadrate în grad de dizabilitate repetat, %	22,7	21,7	17,6	16,1	9,0

Sursa: CNDDCM

Datele relatate în figura următoare denotă, că pe parcursul perioadei de referință 2011-2015 se observă o tendință de diminuare a numărului de persoane cărora li s-a stabilit gradul de dizabilitate fără termen, atât pentru încadrarea primară, cât și pentru încadrarea repetată în grad de dizabilitate.

Figura 7.7. Încadrarea în grad de dizabilitate fără termen de expertizare la persoane în vârstă de 18 ani și peste, 2011-2015, %

Sursa: CNDDCM

Dizabilitatea primară la persoane în vârstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile

În anul 2015, au fost expertizați primar 1619 copii, gradul de dizabilitate a fost stabilit primar pentru 1580 copii (a.2014 – 1533 copii), dintre care 66,6% revine sexului masculin. Distribuția dizabilității primare după mediul de trai este de 576 copii din mediul urban (a.2014 – 536 copii) și 1004 din sectorul rural (a.2014 – 997 copii).

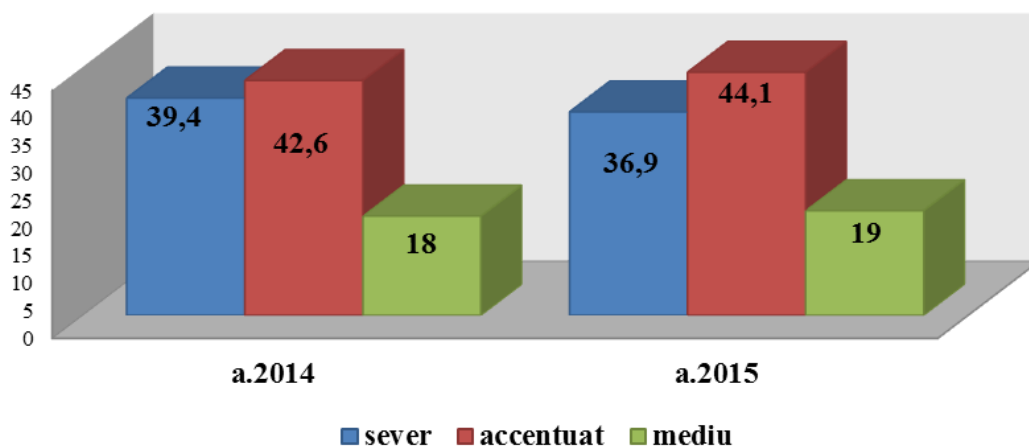
Tabelul 7.15. Dizabilitatea primară la persoane de vârstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, 2014-2015

Gradul de dizabilitate	Dizabilitate primară 2014		Dizabilitate primară 2015		Sporul 2014/2015
	Numărul de cazuri (c/a)	%	Numărul de cazuri (c/a)	%	
Total	1533	100,0	1580	100,0	
Grad sever	604	39,4	583	36,9	- 2,5
Grad accentuat	653	42,6	697	44,1	+ 1,5
Grad mediu	276	18	300	19,0	+1,0

Sursa: CNDDCM

De menționat faptul că circa 44,1% din cei încadrați primar în grad de dizabilitate sunt de grad accentuat, 36,9% sunt de grad sever și 19,0% revin gradului mediu.

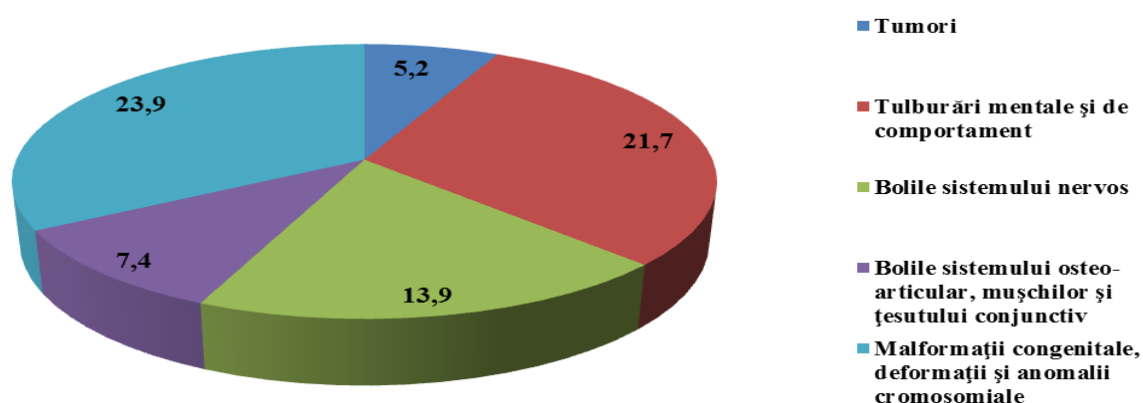
Figura 7.8. Rata gradelor de dizabilitate primară la persoane de vârstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, 2014-2015

Sursa: CNDDCM

Dizabilitatea repetată la persoane în vîrstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile

În funcție de nozologia în baza căreia s-a stabilit dizabilitatea primară, în anul 2015 preponderente sunt malformațiile congenitale, deformațiile și anomalii cromosomiale – 378 cazuri sau 23,9% (a.2014 – 24%); tulburările mentale și de comportament – 343 cazuri, 21,7% (a.2014 – 19,9%); bolile sistemului nervos – 220 cazuri, 13,9% (a.2014 – 14,6%); bolile sistemului osteo-articular, mușchilor și țesutului conjunctiv – 117 cazuri, 7,4% (a.2014 – 7,4%) și tumorile – 82 cazuri, 5,2% (a.2014 – 5%). Primele trei nozologii repetă structura dizabilității primare la copii începînd cu a.2013.

Sursa: CNDDCM

În anul 2015, gradul de dizabilitate a fost stabilit repetat pentru 6252 persoane (a.2014 – 7705) sau aproximativ 13,6% din total persoane cu dizabilitate repetată – 46049 (a.2014 – 47532). Totodată, menționăm că 50,6% sunt de grad accentuat, 23,2% sunt de grad sever, gradului mediu revenindu-i ponderea de 26,2%. Comparativ cu anul 2014 datele statistice relevă diminuarea gradului sever cu 11,8%, majorarea gradului accentuat cu 5,6% și cu 6,2% a gradului mediu.

Dizabilitatea repetată la persoane în vîrstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile, a. 2015

Tabelul 7.16. Dizabilitatea după reexpertizare la 1000 copii

Dizabilitate repetată	TOTAL		sever		accentuat		mediu	
	abs	La 1000 copii	abs	La 1000 copii	abs	La 1000 copii	abs	la 1000 copii
Total pe municipii	1364	8,8	373	2,4	615	4,0	376	2,4
Total pe raioane	4888	9,1	1080	2,0	2548	4,8	1260	2,3
Total	6252	9,1	1453	2,1	3163	4,6	1636	2,4

Sursa: CNDDCM

Incidența dizabilității după reexpertizare la persoane în vîrstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile constituie 9,1 la 1000 copii (a.2014 – 10,9); gradului sever – 2,1 (a.2014 – 3,8); gradului accentuat – 4,6 (a.2014 – 4,9); gradului mediu – 2,4 (a.2014 – 2,2).

Dizabilitatea fără termen de reexpertizare la persoane în vîrstă de 0–17 ani 11 luni 29 zile

Pentru categoria de vîrstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, în anul 2015, gradul de dizabilitate fără termen de expertizare a fost stabilit pentru 11% din numărul total de copii cu dizabilitate primară și repetată (7832 persoane) cu 11,7% mai puțin ca în anul precedent – 22,7%.

Tabelul 7.17. Încadrarea persoanelor în vîrstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile în grad de dizabilitate stabilită fără termen, 2015

CDDCM	Număr total dizabilități (primare și repetate)		Număr persoane cu dizabilități stabilite f/t		Ponderea dizabilități f/t din total dizabilități (primare și repetate)	
	a.2014	a.2015	a.2014	a.2015	a.2014	a.2015
Total	9238	7832	2097	860	22,7	11,0

Sursa: CNDDCM

Concluzii. Recomandări

În vederea realizării prevederilor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și a obiectivelor documentelor strategice naționale, politicile din domeniu sînt orientate și spre promovarea și aplicarea unor noi mecanisme de protecție socială a persoanelor cu dizabilități, precum și perfecționarea cadrului legislativ-normativ pentru asigurarea accesului acestor persoane la prestații și servicii sociale. Aceste măsuri au drept scop asigurarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, și servesc drept garant al drepturilor lor la protecție socială.

În acest context de menționat că, pe parcursul perioadei de referință au fost elaborate și aprobate amendamente la unele acte legislative, au fost aprobate unele acte normative, care reglementează drepturile persoanelor cu dizabilități, au fost reglementate și dezvoltate diferite tipuri de servicii sociale pentru persoanele cu dizabilități, au fost majorate unele prestații sociale, ș.a.

Totodată, în scopul asigurării incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, eforturile autorităților publice centrale și locale trebuie să fie focusate în continuare pe îmbunătățirea cadrului normativ, dezvoltarea serviciilor sociale la nivel comunitar, dezinstituționalizarea și prevenirea instituționalizării, asigurarea accesibilității la infrastructură, ș.a.

Repartizarea salariilor conform investigației din luna septembrie, 2015

CAEM	Cod	Efectivul de personal care a lucrat luna septembrie in intregime (si ziua deplina), persoane	(in % fata de total)												Remuneratii calculate pentru septembrie salariatilor indicati pe col.1, mii lei	Salariul mediu lunar, lei
			pina la 1000 lei	1000-1500	1501-2000	2000-2500	2500-3000	3000-4000	4000-5000	5000-6000	6000-7000	7000-8000	8000 - 10000	peste 10000		
A	B	1													14	15
TOTAL PE ACTIVITATI	00000	432087	0,2	6,7	13,4	11,8	10,8	16,5	13,4	9,9	6,0	3,5	3,4	4,4	1892471,2	4379,8
AGRICULTURA, SILVICULTURA SI PESCUIT	A0000	27898	1,9	6,9	18,6	16,6	13,3	18,5	11,5	5,4	2,1	1,6	1,5	2,2	93382	3347,3
INDUSTRIA EXTRACTIVA	B0000	1713	0,0	0,8	10,1	12,0	7,5	18,7	17,6	10,7	6,1	4,3	5,7	6,5	8197,2	4785,3
INDUSTRIA PRELUCRATOARE	C0000	49397	0,1	0,6	13,8	14,2	11,2	19,1	13,9	9,6	6,2	3,9	3,7	3,7	218041	4414,1
PRODUCTIA SI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICA SI TERMICA, GAZE, APA CALDA SI AER CONDITIONAT	D0000	8729	0,0	0,0	0,1	0,3	2,2	6,5	12,1	17,6	15,5	12,5	16,3	17,0	65869,1	7546
DISTRIBUTIA APEI; SALUBRITATE, GESTIONAREA DESEURILOR, ACTIVITATI DE DECONTAMINARE	E0000	5910	0,6	1,3	9,1	11,0	12,8	16,7	12,8	8,5	8,0	7,3	7,5	4,5	27757,5	4696,7
CONSTRUCTII	F0000	14643	0,0	0,2	14,6	10,9	11,6	18,9	13,5	10,4	5,9	3,7	4,9	5,5	67594	4616,1
COMERT CU RIDICATA SI CU AMANUNTUL; INTRETINEREA SI REPARAREA AUTOVEHICULELOR SI A MOTOCICLETELOR	G0000	58959	0,2	1,9	18,2	17,0	13,5	19,1	10,5	6,3	4,0	2,5	2,8	4,0	234300,3	3974
TRANSPORT SI DEPOZITARE	H0000	20728	0,0	0,6	14,5	15,7	13,7	17,7	12,0	6,9	5,4	3,9	3,2	6,4	94840,9	4575,5
ACTIVITATI DE CAZARE SI DE ALIMENTATIE PUBLICA	I0000	8001	0,2	2,5	29,0	24,9	15,0	12,8	6,9	3,0	1,6	1,2	1,4	1,7	24613,3	3076,3
INFORMATII SI COMUNICATII	J0000	12982	0,0	0,1	5,3	6,3	4,1	9,1	13,3	10,9	9,6	7,2	9,9	24,3	123126,3	9484,4
ACTIVITATI FINANCIARE SI DE ASIGURARI	K0000	9885	0,5	1,2	3,4	4,1	5,9	13,1	17,0	13,3	8,6	7,2	8,1	17,6	75236,1	7611,1

TRANZACTII IMOBILIARE	L0000	6954	0,5	3,9	19,6	15,3	14,5	19,1	10,1	5,9	3,5	2,4	2,3	3,0	26936,9	3873,6
ACTIVITATI PROFESIONALE, STIINTIFICE SI TEHNICE	M0000	10770	0,2	2,5	9,3	10,6	10,3	16,3	13,9	9,1	6,6	4,6	5,8	11,1	66350,2	6160,6
ACTIVITATI DE SERVICII ADMINISTRATIVE SI ACTIVITATI DE SERVICII SUPORT	N0000	7141	0,1	1,0	16,0	23,5	14,8	19,5	9,8	5,7	2,7	1,8	1,4	3,7	26594,8	3724,2
ADMINISTRATIE PUBLICA SI APARARE; ASIGURARI SOCIALE OBLIGATORII	O0000	43732	0,1	6,2	4,1	3,8	7,0	14,6	20,9	22,1	11,9	4,4	2,3	2,7	214418,1	4903
INVATAMANT	P0000	84653	0,1	20,1	13,5	7,8	8,6	15,1	14,3	10,3	5,6	2,3	1,7	0,8	289805	3423,4
SANATATE SI ASISTENTA SOCIALA	Q0000	46556	0,0	6,1	11,4	13,3	14,7	17,9	13,3	8,4	5,5	4,0	3,0	2,4	185535,5	3985,2
ARTA, ACTIVITATI DE RECREERE SI DE AGREMENT	R0000	10102	0,7	16,7	26,7	16,7	11,3	13,1	7,1	3,5	1,5	1,0	0,8	0,9	27626,2	2734,7
ALTE ACTIVITATI DE SERVICII	S0000	3335	0,1	0,4	31,8	11,5	5,4	9,9	7,6	4,3	4,0	4,1	6,0	15,0	22246,6	6670,6

Date privind aplicarea acordurilor în domeniul securității sociale încheiate de
Republica Moldova în perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2015

Nr. d/o	Statul	Semnat la/ în vigoare din	Nr. interpelărilor parvenite	Nr. pensiilor stabilite conform legislației RM	Nr. pensiilor trasferate de RM
1.	Republica Bulgaria	Sofia, 5 decembrie 2008 / 1 septembrie 2009	67	21	100
2.	Republica Portugheză	Lisabona, 11 februarie 2009/ 1 decembrie 2010	82	3	9
3.	România	București, 27 aprilie 2010/ 1 septembrie 2011	222	48	144
4.	Marele Ducat de Luxemburg	Luxemburg, 14 iunie 2010/ 1 ianuarie 2012	3	-	-
5.	Republica Austria	Chișinău, 5 septembrie 2011/ 1 decembrie 2012	18	9	17
6.	Republica Estonia	Tallinn, 19 octombrie 2011/ 1 august 2012	5	-	9
7.	Republica Cehă	Praga, 29 noiembrie 2011/ 1 octombrie 2012	95	11	31
8.	Republica Polonă	Varșovia, 13 septembrie 2013/ 1 decembrie 2014	28	-	3
9.	Ungaria	Chișinău, 28 noiembrie 2013/ 1 noiembrie 2014	4	-	-
10.	Republica Lituania	Chișinău, 1 octombrie 2014/ 4 octombrie 2015	2	-	-
TOTAL			526	92	313

Sursa: CNAS